

Diagnoza stanu

1 Informacje wstępne

1.1 Podstawa prawna i przedmiot opracowania

Plan ochrony Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” PLB 300001 realizowany jest na podstawie umowy Nr 71/08 zawartej dnia 19 czerwca 2008 r. pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim, a Narodową Fundacją Ochrony Środowiska z siedzibą w Warszawie, ul. Erazma Ciołka 13. W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227) z dniem 15 listopada stroną w/w umowy stał się Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu, al. Niepodległości 16/18, 61-713 Poznań.

1.2 Plan ochrony jako element organizacji ochrony obszaru specjalnej ochrony ptaków

1.2.1 Podstawa prawna funkcjonowania obszaru specjalnej ochrony ptaków

Tereny chronione w ramach sieci Natura 2000 to miejsca szczególnie liczego występowania najrzadszych, najbardziej zagrożonych wyginięciem gatunków zwierząt i roślin oraz siedlisk na terenie Unii Europejskiej. Jest to więc system ochrony przyrody obszarów ważnych z perspektywy całej Wspólnoty, a nie tylko poszczególnych państw członkowskich.

Obszar specjalnej ochrony ptaków „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” został wyznaczony zgodnie z zapisami Dyrektywy Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, zmienionej dyrektywami 91/244/EWG, 94/24/WE oraz 97/49/WE (w dalszej części opracowania nazywanej „Dyrektywą Ptasią”). Dyrektywa ta odnosi się do ochrony wszystkich gatunków ptactwa występujących naturalnie w stanie dzikim na europejskim terytorium państw członkowskich. Obejmuje ona ochronę, gospodarowanie oraz kontrolę tych gatunków i ustanawia reguły ich eksploatacji.

Polska dokonała transpozycji tej Dyrektywy poprzez przyjęcie następujących aktów prawnych:

- 1) ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880 ze zmianami¹),
- 2) ustawę z dnia 13 października 1995 r. prawo łowieckie (tj. Dz.U. z 2005 r. Nr 127, poz. 1066 ze zmianami²),
- 3) ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zmianami³),
- 4) ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tj. Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002 ze zmianami⁴),
- 5) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313 ze zmianami⁵),
- 6) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. Nr 220, poz. 2237).

Zgodnie z art. 6 ustawy o ochronie przyrody, obszar specjalnej ochrony ptaków, będąc obszarem Natura 2000, jest jedną z form ochrony przyrody w Polsce. Obszar specjalnej ochrony ptaków może pokrywać się w całości lub w części z innym obszarem Natura 2000 - specjalnym obszarem ochrony siedlisk wyznaczonym zgodnie z zapisami Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, zmienionej Dyrektywą Rady 97/62/EEC (w dalszej części opracowania nazywanej „Dyrektywą Siedliskową”) oraz z innymi formami ochrony przyrody przewidzianymi ustawą o ochronie przyrody. W przypadku ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” znaczna jej powierzchnia pokrywa się ze specjalnym obszarem ochrony siedlisk „Dolina Noteci”, Obszarem Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” (na terenie województwa wielkopolskiego) i Nadnoteckim Obszarem Chronionego Krajobrazu (na terenie

---

¹ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2005 r. Nr 113, poz. 954, Nr 130, poz. 1087, z 2007 r. Nr 75, poz. 493, Nr 176, poz. 1238, Nr 181, poz. 1286, z 2008 r. Nr 154, poz. 958, Nr 199, poz. 1227, Nr 201, poz. 1237, z 2009 r. Nr 18, poz. 97, Nr 92, poz. 753.

² Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 175, poz. 1462, z 2006 r. Nr 220, poz. 1600, z 2007 r. Nr 176, poz. 1238, z 2008 r. Nr 201, poz. 1237, z 2009 r. Nr 92, poz. 753.

³ Zmiana wymienionej ustawy została ogłoszona w Dz. U. z 2008 r. Nr 111, poz. 708, Nr 138, poz. 865, Nr 154, poz. 958, Nr 171, poz. 1056, Nr 199, poz. 1227, Nr 223, poz. 1464, Nr 227, poz. 1505, z 2009 r. Nr 19, poz. 100, Nr 20, poz. 106, Nr 79, poz. 666.

⁴ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2004 r. Nr 69, poz. 625, Nr 92, poz. 880, Nr 96, poz. 959, z 2005 r. Nr 33, poz. 289, Nr 175, poz. 1462, z 2006 r. Nr 249, poz. 1830, z 2008 r. Nr 199, poz. 1227, z 2009 r. Nr 18, poz. 97, Nr 79, poz. 668, Nr 92, poz. 753.

⁵ Zmiana wymienionego rozporządzenia została ogłoszona w Dz. U. z 2007 r. Nr 179, poz. 1275, z 2008 r. Nr 198, poz. 1226.

województwa kujawsko-pomorskiego). W granicach ostoi zlokalizowane są również rezerваты przyrody: „Borek” i „Łąki Ślesieńskie”.

Ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” została wyznaczona w drodze cytowanego wyżej rozporządzenia Ministra Środowiska z 2004 r. ze zmianami po zasięgnięciu opinii właściwych dla tego obszaru rad gmin.

Celem ochrony wszystkich obszarów specjalnej ochrony ptaków jest zachowanie gatunków ptaków i ich siedlisk wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG oraz gatunków regularnie migrujących i ich siedlisk, ważnych z punktu widzenia celów ochrony danego obszaru, w tzw. właściwym stanie ochrony. Stan ten został zdefiniowany w art. 5 ustawy o ochronie przyrody jako *„stan, w którym dane o dynamice liczebności populacji tego gatunku wskazują, że gatunek jest trwałym składnikiem właściwego dla niego siedliska, naturalny zasięg gatunku nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości oraz odpowiednio duże siedlisko dla utrzymania się populacji tego gatunku istnieje i prawdopodobnie nadal będzie istniało”*.

1.2.2 Stan prawny, w którym sporządzany jest plan ochrony

Plan ochrony jest podstawowym narzędziem osiągnięcia celów powołania obszaru Natura 2000, czyli utrzymania tzw. „właściwego stanu ochrony” siedlisk przyrodniczych oraz gatunków i ich siedlisk.

W momencie sporządzania niniejszej dokumentacji do planu ochrony weszły w życie przepisy prawne, które w zdecydowanie odmienny sposób odnoszą się do trybu i zakresu prac nad sporządzaniem dokumentów dotyczących zarządzania ochroną obszarami Natura 2000, w tym planów ochrony (ustawa z dn. 3 października 2008 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody – Dz. U. Nr 201, poz. 1237). Delegacja prawna do sporządzenia planu ochrony dla obszaru specjalnej ochrony ptaków lub jego części zawarta jest w art. 29 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody. Sporządzanie planu jest zadaniem właściwego terytorialnie regionalnego dyrektora ochrony środowiska, jako sprawującego nadzór nad obszarem (art. 29 ust. 1 w związku z art. 27a ust. 2 ustawy o ochronie przyrody).

W momencie sporządzania niniejszej dokumentacji do planu ochrony nie ukazały się przepisy określające tryb i zakres opracowania projektu planu ochrony dla obszarów Natura 2000 na podstawie w/w zmienionych przepisów ustawy o ochronie przyrody. Obowiązujące dotychczas rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w sprawie trybu i zakresu opracowania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 61, poz. 549) straciło moc w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 3 października 2008 r.

o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 201, poz. 1237).

Zgodnie z obowiązującą legislacją w pracach nad sporządzeniem planu ochrony wyróżnia się dwa etapy:

- 1) opracowanie dokumentacji do planu ochrony,
- 2) opracowanie projektu planu ochrony w postaci rozporządzenia ministra środowiska.

1.2.3 Dokumentacja do planu ochrony

Dokumentacja do planu ochrony jest opracowaniem roboczym, nie mającym mocy prawnej. Stanowi ona uzasadnienie merytoryczne i uzupełnienie formalnych ustaleń planu ochrony. Jest to dokument dostępny publicznie, ale nie publikowany. Dokumentacja do planu ochrony zawiera:

- 1) wyniki analiz uwarunkowań ekologicznych, społecznych i gospodarczych, w których realizowana jest ochrona obszaru;
- 2) wyniki analiz aktualnego stanu przedmiotów ochrony, w tym inwentaryzację, waloryzację i kierunki zachodzących zmian;
- 3) określenie warunków zachowania przedmiotów ochrony we „właściwym stanie ochrony”, w tym określenie kryteriów tego stanu i zdefiniowanie mierzalnych celów ich ochrony, których osiągnięcie może być przedmiotem monitoringu;
- 4) program działań ochronnych, wraz z analizą organizacyjnych i ekonomicznych uwarunkowań ich realizacji;
- 5) projekt monitoringu działań ochronnych i monitoringu przedmiotów ochrony wraz z opisem sposobu wykorzystania jego wyników i reakcji na nie.

1.2.4 Plan ochrony

Plan ochrony jest aktem prawnym tworzącym podstawę do realizacji zapisów dokumentacji do planu ochrony. Ustanawiany jest rozporządzeniem ministra środowiska (art. 29 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody) dla całego obszaru Natura 2000 lub jego części. Jego zawartość i struktura jest ściśle określona w art. 29 ust. 8 ustawy o ochronie przyrody, zgodnie z którym plan ochrony zawiera:

- 1) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
- 2) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;

- 3) określenie warunków utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, zachowania integralności obszaru Natura 2000 oraz spójności sieci obszarów Natura 2000, odnoszących się w szczególności do:
  - a) innych form ochrony przyrody, pokrywających się z obszarem Natura 2000,
  - b) zagospodarowania przestrzennego, w tym w szczególności terenów lokalizacji zabudowy możliwej bez szkody dla obszaru Natura 2000, infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, infrastruktury turystycznej i edukacyjnej, a także obszarów, które powinny być zalesione oraz obszarów wyłączonych z zalesiania,
  - c) zagospodarowania obszarów morskich,
  - d) gospodarowania wodami,
  - e) gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej,
  - f) śródlądowych wód powierzchniowych płynących, w których powinna być zachowana lub odtworzona możliwość wędrówki ryb i innych organizmów wodnych;
- 4) wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których wyznaczono obszar Natura 2000;
- 5) określenie działań ochronnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację;
- 6) wskaźniki właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony;
- 7) określenie sposobów monitoringu realizacji zadań ochronnych oraz ich skutków;
- 8) określenie sposobów monitoringu stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony.

Zgodnie z art. 29 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody sporządzający projekt planu ochrony ma obowiązek umożliwienia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udziału w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu. Z kolei zgodnie z art. 29 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody ustanowienie planu ochrony poprzedza się

przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa na zasadach określonych w dziale III rozdziale 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227).

Zapisy art. 29 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody nakładają obowiązek uzyskania opinii do projektu planu ochrony dyrektora właściwej regionalnej dyrekcji lasów państwowych. Projekt rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie ustanowienia planu ochrony podlega również uzgodnieniom z innymi ministerstwami, konsultacjom zewnętrznym z zainteresowanymi podmiotami, publicznym konsultacjom społecznym oraz kontroli poprawności prawnej.

Plan ochrony sporządza się na 20 lat. Może być on zmieniony jedynie w sytuacji, która wynika z potrzeb ochrony przedmiotów ochrony (art. 29 ust. 4).

1.2.5 Zakres opracowania dokumentacji do planu ochrony

Zakres przestrzenny

Dokumentacja do planu ochrony obejmuje:

- 1) obszar objęty granicami ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” przed wytyczeniem jej przebiegu po wydzieleniach geodezyjnych w części diagnostycznej oraz w nowych granicach w części strategicznej,
- 2) otoczenie ostoi, które może negatywnie oddziaływać na przedmioty ochrony w ostoi.

Zakres problemowy

Dokumentacja do planu ochrony ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” w części diagnostycznej uwzględnia retrospektywną ocenę stanu populacji i siedlisk gatunków ptaków występujących na terenie ostoi. Znaczną uwagę przywiązano do charakterystyki zasobów abiotycznych, w tym zwłaszcza stosunków wodnych, warunkujących stan populacji roślin i zwierząt występujących na terenie ostoi. W dokumentacji przedstawiono również otoczenie społeczno-gospodarcze, w tym sposoby zagospodarowania terenu ostoi. Część strategiczna odnosi się jedynie do gatunków ptaków, dla ochrony których został wyznaczony obszar Natura 2000. W tej części zostały zidentyfikowane istniejące i potencjalne wewnętrzne i zewnętrzne zagrożenia dla poszczególnych gatunków ptaków oraz wskazane sposoby ich eliminacji lub minimalizacji poprzez sformułowanie programu zadań ochronnych.

W związku z tym, że obszar specjalnej ochrony ptaków „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” w dużej części pokrywa się z granicami specjalnego obszaru ochrony siedlisk „Dolina Noteci”, plan ochrony w części diagnostycznej i strategicznej dotyczy również

siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony w tym drugim obszarze. Ustalenia przyjęte dla siedlisk przyrodniczych i gatunków chronionych z mocy Dyrektywy Siedliskowej powinny być zaadaptowane do planu ochrony Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk „Dolina Noteci”.

Zakres czasowy

Dokumentację do planu ochrony ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” opracowano z uwzględnieniem perspektywy 20 lat, czyli czasu, w którym będą obowiązywać ustalenia planu ochrony.

2 Położenie ostoi

2.1 Położenie administracyjne

Ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” położona jest w granicach województwa wielkopolskiego i kujawsko-pomorskiego, w obrębie 6 powiatów i 15 gmin (Tab. 1 i Ryc. 1).

Tab. 1. Położenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” (DŚNiKB) w obrębie gmin i powiatów

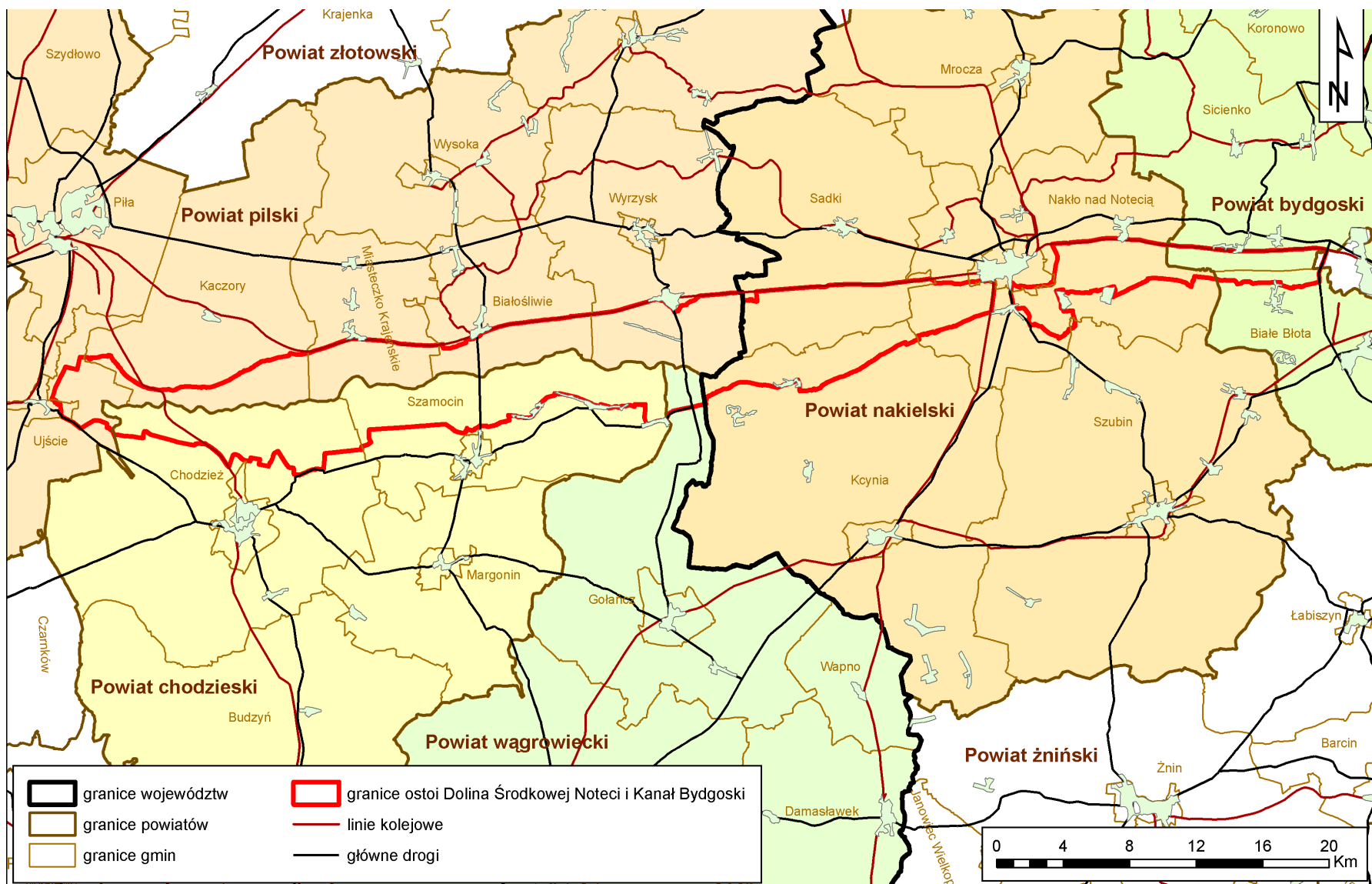
Powiat	Gmina	Powierzchnia gminy [ha]	Powierzchnia DŚNiKB w granicach gminy				Powierzchnia gminy w granicach DŚNiKB [%]	
			przed korektą granic*		po korekcie granic		przed korektą granic	po korekcie granic
			[ha]	[%]	[ha]	[%]		
województwo wielkopolskie								
pilski	Ujście	1 2813	1 365,10	10,65	1167,37	9,11	4,18	3,59
	Kaczory	1 5064	2 144,20	14,23	2 153,27	14,29	6,56	6,62
	Miasteczko Krajeńskie	7 091	2 022,20	28,52	1 996,99	28,16	6,19	6,14
	Białośliwie	7 557	2 148,90	28,44	2136,77	28,28	6,58	6,57
	Wyrzysk	1 5905	3 486,20	21,92	3461,19	21,76	10,67	10,65
chodzieski	Chodzież	21 294	3 998,60	18,78	3762,75	17,67	12,24	11,57
	Szamocin	12 713	5 453,70	42,90	5 388,78	42,39	16,69	16,57
wągrowiecki	Gołańcz	19 182	561,60	2,93	561,66	2,93	1,72	1,73
Razem województwo wielkopolskie			21 180,50		20 628,78		64,83	63,45

Powiat	Gmina	Powierzchnia gminy [ha]	Powierzchnia DŚNiKB w granicach gminy				Powierzchnia gminy w granicach DŚNiKB [%]	
			przed korektą granic*		po korekcie granic		przed korektą granic	po korekcie granic
			[ha]	[%]	[ha]	[%]		
województwo kujawsko-pomorskie								
nakielski	Nakło nad Notecią	1 8693	4 106,50	21,97	4482,65	23,98	12,57	13,79
	Kcynia	2 9663	2 406,30	8,11	2 397,34	8,08	7,36	7,37
	Szubin	3 3227	15,60	0,05	11,43	0,03	0,05	0,04
	Sadki	1 5375	3 305,40	21,50	3378,70	21,98	10,12	10,39
bydgoski	Białe Błota	1 2242	493,30	4,03	471,13	3,85	1,51	1,45
	Sicienko	1 7999	1 111,70	6,18	1 094,42	6,08	3,40	3,37
Miasto Bydgoszcz	Miasto Bydgoszcz	1 7457	52,80	0,30	49,14	0,28	0,16	0,15
Razem województwo kujawsko-pomorskie			11 491,60		11 884,81		35,17	36,55
Łącznie ostoja			32 672,10		32 513,59		100,00	100,00

Oznaczenia:

* korekta granic rozumiana jest jako wytyczenie przebiegu granicy ostoi po wydzieleniach geodezyjnych

Powierzchnia ostoi przed korektą granic wynosiła 32 672,1 ha, z czego 21 180,5 ha (64,83%) położona jest na terenie województwa wielkopolskiego, a 11 491,60 ha (35,17%) na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Po korekcie granic ostoi jej powierzchnia wynosi 32 513,59 ha, z czego 20 628,78 ha (63,45%) położona jest na terenie województwa wielkopolskiego, a 11 884,81 ha (36,55%) na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Położenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” na tle podziału administracyjnego pokazano na rycinie 1.

Ryc. 1. Położenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” na tle podziału administracyjnego

2.2 Położenie według regionalizacji przyrodniczych

Położenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” według regionalizacji przyrodniczych przedstawia się następująco:

- 1) według regionalizacji klimatycznej Wosia (1994) - północno - wschodnia część regionu środkowowielkopolskiego;
- 2) według regionalizacji fizyczno-geograficznej Kondrackiego (2002):
  - makroregion: Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka (315.3),
  - mezoregion: Dolina Środkowej Noteci (315.34),
Kotlina Toruńska (315.35),
  - mikroregion: Dolina Kanału Bydgoskiego – 315.354.
- Badany obszar graniczy od zachodu z Doliną Dolnej Noteci (315.334), która stanowi część Kotliny Gorzowskiej (315.34), od południa z Pojezierzem Chodzieskim (315.53), od południowego-wschodu i od wschodu z dwoma mikroregionami: Puszcza Bydgoską (315.351) i Lasem Bydgoskim (315.355), a od północy z mezoregionami: Dolina Gwdy (314.68), Pojezierze Krajeńskie (314.69) oraz Dolina Brdy (314.72).
- 3) według podziału Polski na krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne (Matuszkiewicz 1993) - Dział Brandenbursko-Wielkopolski, Kraina Notecko-Lubuska, Okręg Chodzieski, Podokręg Dolina Noteci „Bydgoszcz-Ujście”;
- 4) według podziału geobotanicznego (Szafer 1977) - Obszar Euro-Syberyjski, Prowincja Nizowo-Wyżynna Środkowoeuropejska, Dział Bałtycki, Kraina Wielkopolsko-Kujawska, Okręg Notecki (część wschodnia) i Kujawski (część zachodnia);
- 5) według regionalizacji przyrodniczo-leśnej (Rozwałka 2003) - III Kraina przyrodniczo-leśna Wielkopolsko-Pomorska, Dzielnicza Nizina Wielkopolsko-Kujawska (7), mezoregion Dolina Środkowej Noteci;
- 6) według regionalizacji zoogeograficznej (Kostrowicki 1965) - Państwo Holarktyka, Podpaństwo Palearktyka, Kraina Eurosyberyjska, Prowincja Nemoralna, Obszar Europejski, Region Środkowoeuropejski, Podregion Środkowopolski.

3 Charakterystyka środowiska abiotycznego

3.1 Przegląd literatury

Charakterystyka środowiska abiotycznego ostoi została przygotowana na podstawie istniejących materiałów kartograficznych, publikacji o charakterze zarówno syntetycznym, jak i lokalnym oraz materiałów pochodzących z urzędów administracji samorządowej i instytucji rządowych. Uwzględniono także niepublikowane wyniki własnych prac badawczych. Poniżej przedstawiono źródła wykorzystane przy charakterystyce każdego z komponentów środowiska przyrodniczego. Szczegółowy wykaz materiałów znajduje się w spisie literatury.

Budowa geologiczna

Budowa geologiczna i rozwój badanego obszaru zostały zanalizowane na podstawie prac ogólnych, dotyczących terenu Pojezierza Wielkopolskiego i Pomorskiego. W szczególności korzystano z opracowań następujących autorów: Austin (1988), Dzierżek (1997), Gadomska (1967), Galon (1961, 1972), Kasprzak (1981), Kowalczyk (1960), Kozarski (1962), Kozarski i Rotnicki (1977), Krygowski (1961, 1974), Różycki (1967), Stankowski (2000), Starkel (1999), Stupnicka (2007). Informacje szczegółowe pozyskano z trzech arkuszy Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski (SMGP: ark. 313, 314, 317) w skali 1:50 000 wraz z objaśnieniami oraz trzech arkuszy Mapy Geologiczno-Gospodarczej Polski (MGGP: 315, 316, 318).

Rzeźba terenu

Morfogeneza współczesnego terenu opracowana została na podstawie analizy prac dotyczących procesów i form tworzących się od ostatniego zlodowacenia do czasów współczesnych. Przeanalizowano prace następujących autorów: Austin (1988), Bartkowski (1957, 1960, 1963, 1964, 1968, 1970), Dzierżek (1997), Galon (1961, 1972), Kasprzak (1981), Kozarski (1958, 1962, 1967, 1981), Krygowski (1961, 1974), Majdanowski (1950), Mojski (2005), Pettersson (2002), Ratajczak (2007a, b, c, d), Włodek (1980).

Ponadto, wykorzystano numeryczny model terenu (NMT) opracowany na podstawie map topograficznych w skali 1:50 000 o rozmiarze komórki poziomej 30 x 30 m.

Warunki klimatyczne

Do scharakteryzowania regionów klimatycznych, na których obszarze położona jest ostoja wykorzystano prace Romera (1949) i Wosia (1984, 1999) oraz Atlas Klimatu Polski (2005). Szczegółowe analizy przeprowadzone zostały dla danych dotyczących opadów pozyskanych z bazy VASClimO (Variability Analysis of Surface Climate Observations) dla punktów

nr 20750, 20751 i 20752. Zmienność sum rocznych i półrocznych opadów atmosferycznych scharakteryzowano, wykorzystując klasyfikację Boczonía (2006).

Gleby i utwory powierzchniowe

Charakterystyka gleb ostoí opracowana została na podstawie Mapy Glebowo-Rolniczej w skali 1:25 000. Do analizy utworów powierzchniowych wykorzystano ww. mapę oraz Szczegółowe Mapy Geologiczne Polski wymienione powyżej. Złoża kopalin zostały zinwentaryzowane na podstawie danych z urzędów gmin i powiatów oraz informacji pochodzących z bazy Infogeoskarp zarządzanej przez Państwowy Instytut Geologiczny.

Zasoby wodne

Do opracowania charakterystyki zasobów wodnych wykorzystano dane hydrograficzne pochodzące z Rastrowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski (arkusze: N-33-106-C, N-33-106-D, N-33-107-C, N-33-107-D, N-33-108-C, N-33-108-D). Mapa opracowana została w październiku 2007 r. i dostępna jest na stronie internetowej Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (www.kzgw.gov.pl). Wykorzystano także Mapę Hydrogeologiczną Polski oraz Mapę Geologiczno-Gospodarczą Polski wraz z objaśnieniami (arkusze: 313, 314, 315, 316, 317, 318).

Analizę użytkowania terenu wykonano na podstawie map topograficznych w skali 1:10 000, 1:50 000 oraz ortofotomap. Wykorzystano także informacje pochodzące z prac Bajkiewicz-Grabowskiej i Mikulskiego (2006), Pociask-Karteczki (2006), Starkła (1999).

Stan i zagrożenia środowiska abiotycznego

Opis stanu wybranych komponentów środowiska abiotycznego oparto o dane pochodzące z monitoringu prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu. Ponadto, wykorzystano informacje pozyskane z map sozologicznych 1:50 000 oraz Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

3.2 Budowa geologiczna

Ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” położona jest w Pradolinie Toruńsko-Eberswaldzkiej. Ta rozległa forma wklęsła stanowiła szlak odpływu wód pro- i ekstraglacialnych w kierunku zachodnim, jednak predyspozycje do jej ukształtowania sięgają dużo dalej w przeszłość.

Biorąc pod uwagę podstawowe jednostki geologiczne badany teren znajduje się na obszarze antyklinorium środkowopolskiego (inaczej wału środkowopolskiego) przebiegającego pasem od Kołobrzegu przez Inowrocław do Starachowic. Strop podłoża, na którym zalegają osady

czwartorzędowe obniża się stopniowo z północnego - wschodu na południowy - zachód (Różycki 1967, Stupnicka 2007).

Pierwotne założenie strukturalne Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej to równoleżnikowe obniżenie powierzchni podplejstoczeńskiej, które nazwano „bruzdą Noteci” sięgające od 0 do 30 m n.p.m., czyli do około 70 m poniżej pierwotnego stropu osadów trzeciorzędowych. Zarówno po południowej, jak i północnej stronie pradoliny powierzchnia podplejstoczeńska jest podniesiona (Kowalczyk 1960, Gadomska 1967). Przyjmuje się, że tak duże rozmiary doliny kopalnej były przyczyną jej odnawiania podczas kolejnych zlodowaceń (Dzierżek 1997, Kozarski 1962).

Na dzisiejszy wygląd omawianego terenu największy wpływ miały zlodowacenia sanu II, odry i wisły. Dwa pierwsze były prawdopodobnie odpowiedzialne za powstanie struktur glaciektonicznych o znacznych rozmiarach, budujących wzgórza po północnej i południowej stronie pradoliny (Kozarski 1962). Zlodowacenie najmłodsze w dużym stopniu odnowiło rzeźbę terenu. Jego zapisem są pokłady gliny bazalnej, szeroko rozpowszechnione na obszarach wysoczyznowych (Kasprzak 1981, Ratajczak 2007 a-d, Włodek 1980). Recesja lądolodu vistuliańskiego przerywana była kilkukrotnymi okresami stosunkowo krótkotrwałej stagnacji i nieznacznych awansów. W tym czasie utworzyły się spiętrzone moreny czołowe na południe od pradoliny (podczas oscylacji czarnkowskiej), spiętrzone moreny między Chodzieżą a Kcynią (subfaza chodzieska) oraz moreny położone po północnej stronie pradoliny (podczas oscylacji wyrzyskiej i jastrowskiej), (Austin 1988, Kozarski 1959, 1962, Pettersson 2002). W czasie postępu lądolodu nieco bardziej na północ, podczas fazy pomorskiej ostatniego zlodowacenia, pradolina Toruńsko-Eberswaldzka funkcjonowała jako główna droga odpływu wód proglacialnych spływających z północy od czoła lądolodu oraz ekstraglacialnych dopływających z południa zgodnie z ogólnym nachyleniem powierzchni Polski (Bartkowski 1957). W samej pradolinie ukształtował się system teras, które wiązane są ze zmianami klimatycznymi rangi stadiałów i interstadiałów, podczas których warunki sprzyjające erozji wgłębnej i rozciananiu starszych poziomów terasowych występowały na przemian z erozją boczną i akumulacją. Liczba wyróżnianych teras różni się w zależności od odcinka pradoliny i wynosi od trzech do pięciu (Galon 1961, 1972, Kozarski 1962, Kozarski i Rotnicki 1967).

3.3 Rzeźba terenu

Omawiany obszar charakteryzuje się dużym, jak na Niż Polski, zróżnicowaniem rzeźby terenu (Ryc. 2). Wyróżnić można trzy zasadnicze obszary o odmiennym charakterze i morfogenezie: wysoczyznowy obszar należący do Pojezierza Chodzieskiego (na południe od ostoi), płaski, nisko położony teren pradoliny (na którym znajduje się ostoja) oraz silnie falisty teren wysoczyznowy należący do Pojezierza Krajeńskiego (na północ od ostoi).

Ostoja położona jest w środkowym, stosunkowo wąskim fragmencie pradoliny noszącym nazwę Dolina Środkowej Noteci, który jest odcinkiem łączącym dwa kotlinowe rozszerzenia: na wschodzie Kotlinę Toruńską, a na zachodzie Kotlinę Gorzowską (Bartkowski 1970, Galon 1972, Krygowski 1961). W obrębie omawianego odcinka występuje wyraźna różnica między najniższymi, zatorfionymi częściami pradoliny, które zajęte są przez łąki, a wyższymi terasami piaszczysto-żwirowymi, na których, na skutek procesów eolicznych, rozwinęły się formy wydymowe. Długość odcinka pradoliny zajmowanego przez ostoję to nieco poniżej 80 km, natomiast jej szerokość waha się od 8 km w okolicach Szamocina do niecałych 2 km w okolicach Nakła i Ujścia. Noteć zmniejsza swą wysokość od około 57 m n.p.m. w okolicach Nakła do 47 m n.p.m. przy ujściu Gwdy. Północna granica (z Pojezierzem Krajeńskim) ma charakter wysokich i stromych stoków. Deniwelacje między dnem doliny a najwyższym punktem wysoczyzny (Dębowa Góra – 197 m n.p.m.) osiągają 140 m. Po stronie południowej dno pradoliny jest oddzielone od wysoczyzny piaszczystym tarasem. Jednak i tu występują znaczne różnice wysokości bezwzględnych, zwłaszcza w okolicach Chodzieży (Gontyniec – 192 m n.p.m.). Część z dojrzałych skarp pradolinnych pokryta jest osadami stokowymi. W pradolinie wyróżniono kilka poziomów terasowych (Galon 1961, Kozarski 1962):

- wyższy poziom terasowy (I) ma charakter erozyjno-akumulacyjny rozciągający się na wysokości od 70 do 80 m n.p.m. Powstał prawdopodobnie poprzez rozcinanie sandru osadzanego podczas topnienia lądolodu fazy chodzieskiej. Zbudowany jest z glin glacialnych, piasków i żwirów wodnolodowcowych oraz residuum glinowego. Na powierzchni terasu widoczne są liczne zagłębienia powstałe na skutek wytapiania brył martwego lodu,
- średni poziom terasowy (II) ma charakter erozyjno akumulacyjny o wysokości 62-65 m n.p.m.,
- niski poziom terasowy (III) jest poziomem akumulacyjnym. W jego powstaniu nie brały udziału wody lodowcowe. Występuje na wysokości około 60 m n.p.m.

Terasy zalewowe wznoszą się ponad korytem Noteci na około 1 - 2 m.

Środkowa część doliny ma charakter równiny torfowej. W niewielkim stopniu rysują się wały brzegowe i zagospodarowane starorzecza. Ze względu na znaczne przeobrażenie dna doliny przez użytkowanie rolnicze bardzo niewiele jest świeżych starorzeczy wypełnionych wodą.

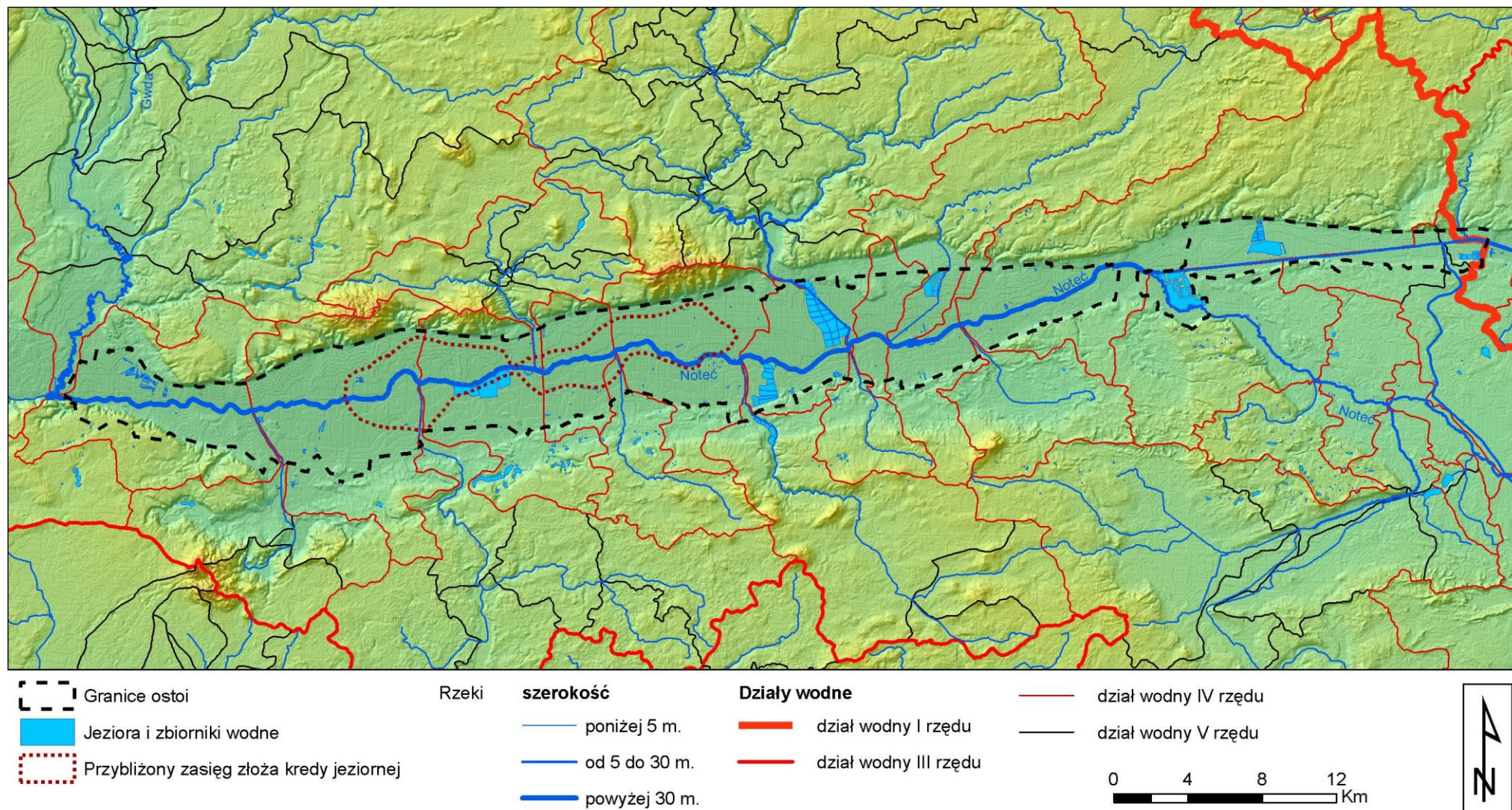
Rzeźba północnej części Pojezierza Chodzieskiego kształtowana była podczas subfazy chodzieskiej ostatniego zlodowacenia. Powstały wtedy liczne ciągi spiętrzonych wzgórz morenowych począwszy od Chodzieży (wzgórze Gontyniec) po Kcynię (Dębogóra). Na południe od pasma tych moren znajdują się pola sandrowe porozcinane rynnami subglacjalnymi wraz z towarzyszącymi im ozami (Kozarski 1962).

Południowa krawędź Pojezierza Krajeńskiego zbudowana jest z kilku linii moren czołowych powstałych podczas krótkotrwałych postojów lądolodu w subfazie krajeńskiej (zlodowacenia wisły). Większość z tych moren ma charakter spiętrzony, część akumulacyjny. Oprócz moren występują także ozy, kemy oraz rynny subglacjalne (Kozarski 1962, Ratajczak 2007 a-d).

Najmłodszymi formami na badanym obszarze są holocenijskie dolinki, parowy i młode rozcięcia erozyjne widoczne w krawędziach wysoczyzn. Najmłodsze zbocza nachylone są pod znacznym kątem, niekiedy przekraczającym 30°.

Poza formami naturalnymi w obrębie doliny występują formy antropogeniczne, takie jak: wały, groble, kanały i sztuczne zbiorniki wodne. Zaobserwować można także hałdy i nasypy, zwłaszcza w pobliżu miejscowości.

Ryc. 2. Rzeźba terenu na obrzarze ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” oraz w jej otoczeniu wraz z siecią rzeczną i działami wodnymi

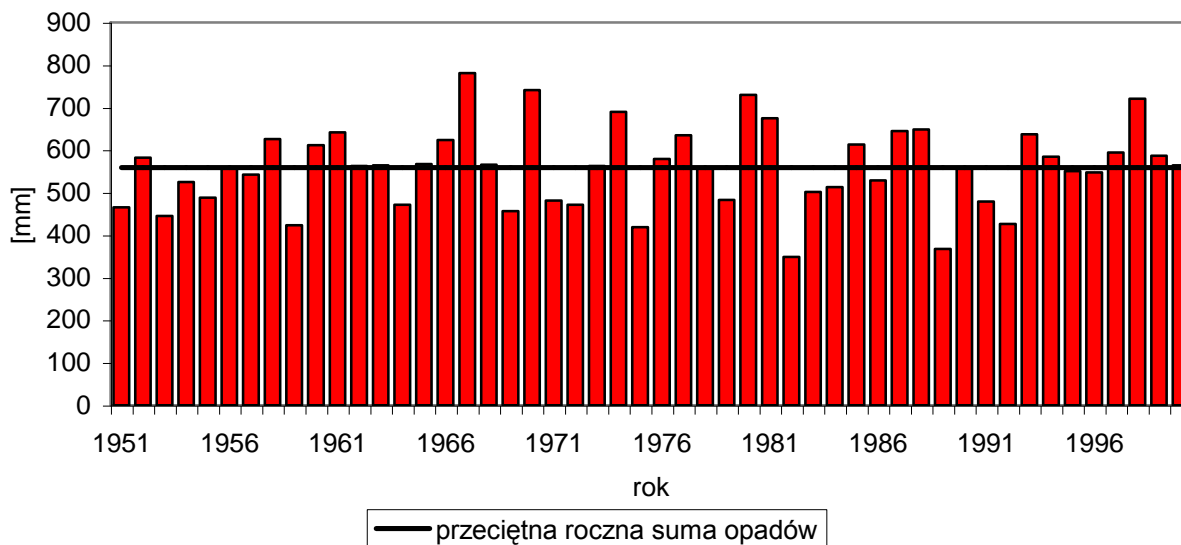
3.4 Warunki klimatyczne

Według regionalizacji klimatycznej Wosia (1994), opartej o częstość występowania dni z różnymi typami pogody, ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” znajduje się w północno - wschodniej części regionu środkowowielkopolskiego. Cechą charakterystyczną niniejszej jednostki jest częstsze, w porównaniu z innymi regionami, występowanie dni z pogodą bardzo ciepłą, pochmurną, bez opadu (około 40/rok). Dni umiarkowanie ciepłych i słonecznych bez opadu jest ok. 9 w roku, a dni umiarkowanie ciepłych z dużym zachmurzeniem bez opadu jest przeszło 11 w roku. Ponadto, omawiany region wyróżnia się wśród sąsiednich jednostek klimatycznych dość dużą frekwencją dni z pogodą przymrozkową bardzo chłodną z dużym zachmurzeniem i opadem (ok 12/rok) oraz licześniejszymi dniami z pogodą umiarkowanie mroźną pochmurną bez opadu (Woś 1994).

Opady atmosferyczne dla ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” zostały scharakteryzowane na podstawie danych z lat 1951-2000 pozyskanych z bazy VASClmO (Variability Analysis of Surface Climate Observations). Miesięczne i roczne sumy opadów atmosferycznych określono na podstawie względnego udziału powierzchni 3 poligonów: nr 20750 (24,02%), nr 20751 (57,23%) i 20752 (18,75%). Zmienność sum rocznych i półrocznych opadów atmosferycznych scharakteryzowano wykorzystując klasyfikację Boczonja (2006).

Średnia roczna suma opadów atmosferycznych dla ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” w latach 1951–2000 wyniosła 558,8 mm (Ryc. 3, Tab. 2). Najniższe opady zmierzono w 1982 r. i wyniosły 349,06 mm, natomiast najwięcej opadów było w 1967 r. – 781,10 mm. Miesięczne sumy opadów wahają się od ok. 4% do ponad 325% wartości średniej wieloletniej.

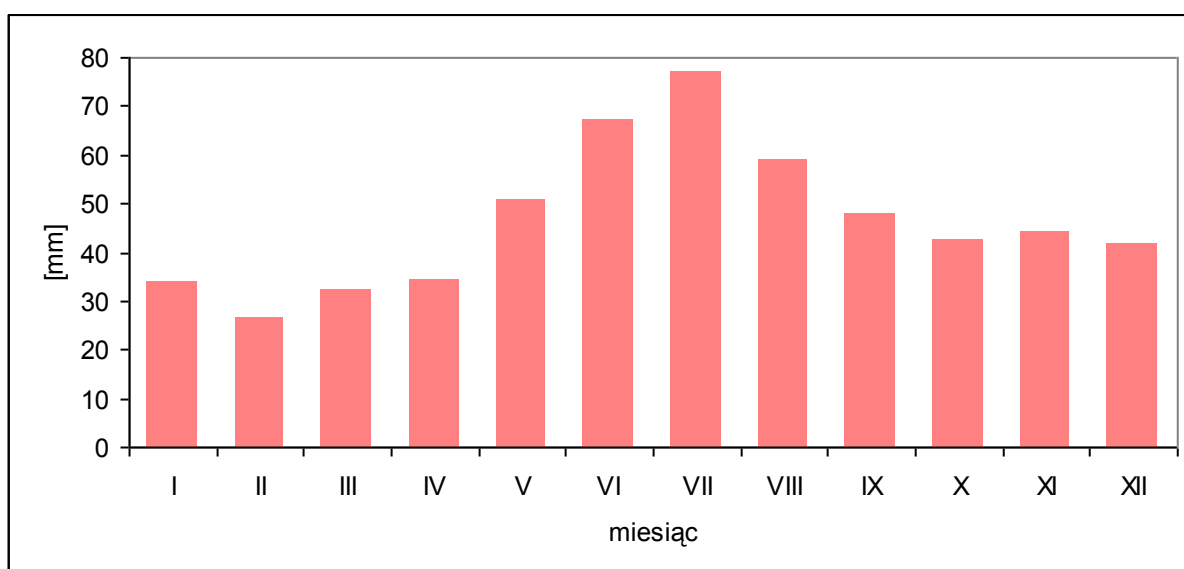

Ryc. 3. Roczne sumy opadów dla ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” w latach 1951-2000 (opracowanie własne na podstawie bazy danych VASClimO)

Tab. 2. Charakterystyki miesięcznych sum opadów dla ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” w wieloleciu 1951-2000 (opracowanie własne na podstawie bazy danych VASClimO)

Miesiąc	Max. suma opadu [mm]	Min. suma opadu [mm]	Zakres sum opadów [mm] max. – min.	Średnia miesięczna suma opadów [mm]	Odchylenie standardowe [mm]
styczeń	77	4	74	34,1	16,0
luty	69	6	64	26,8	14,6
marzec	84	8	77	32,5	18,2
kwiecień	95	10	86	34,5	17,4
maj	96	12	85	50,7	21,2
czerwiec	165	17	149	67,1	28,6
lipiec	161	12	150	77,1	39,5
sierpień	119	18	102	59,2	22,4
wrzesień	104	5	100	48,0	23,7
październik	139	5	135	42,6	26,6
listopad	94	13	82	44,1	19,9
grudzień	86	6	81	42,0	20,8
Rok	781	349	433	558,8	94,3

Najbardziej wilgotnym miesiącem jest lipiec, dla którego średnia wieloletnia wynosi 77,1 mm (Ryc. 4). Niemniej w tym miesiącu występują również największe wahania opadów (od 12 mm w 1969 r. do 161 mm w 1980 r.). Stosunkowo duży opad występuje także w czerwcu i sierpniu. Z kolei najmniej opadów występuje od stycznia do kwietnia. Z drugiej strony, sumy opadów w tych miesiącach są najmniej zróżnicowane.

Ryc. 4. Średnie miesięczne sumy opadów dla ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” w wieloleciu 1951-2000 (opracowanie własne na podstawie bazy danych VASClimO)

Zmienność sum rocznych opadów atmosferycznych scharakteryzowano w oparciu o klasyfikację A. Boczonía (2006):

- rok (półrocze) skrajnie suchy (opad poniżej 50% opadu średniego z wielolecia),
- rok (półrocze) bardzo suchy (opad od 50 do 74,9% opadu średniego z wielolecia),
- rok (półrocze) suchy (opad od 75 do 89,9% opadu średniego z wielolecia),
- rok (półrocze) przeciętny (opad od 90 do 109,9% opadu średniego z wielolecia),
- rok (półrocze) mokry (opad od 110 do 124,9% opadu średniego z wielolecia),
- rok (półrocze) bardzo mokry (opad od 125 do 149,9% opadu średniego z wielolecia)
- rok (półrocze) skrajnie mokry (opad 150% i więcej opadu średniego z wielolecia).

W badanym okresie 1951-2000 wyróżniono (Tab. 3):

- 3 lata bardzo suche (opad od 51 do 74% opadu średniego),
- 12 lat suchych (opad od 75 do 89% opadu średniego),
- 22 lata przeciętne (opad od 90 do 110% opadu średniego),

- 9 lat mokrych (opad od 111 do 125% opadu średniego),
- 4 lata bardzo mokre (opad od 126 do 149% opadu średniego).

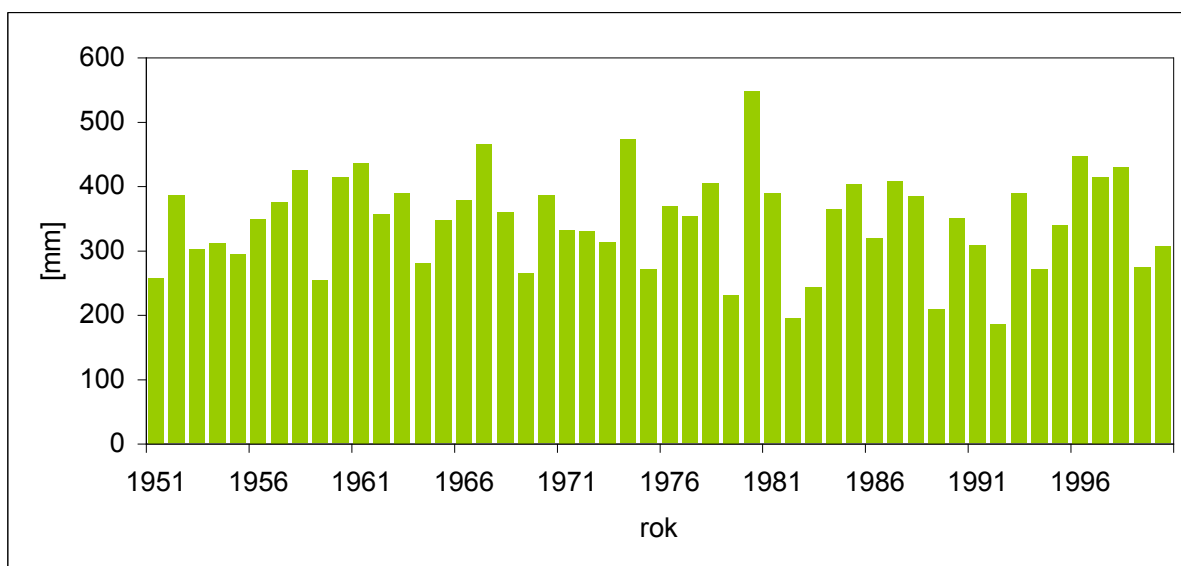
Nie odnotowano natomiast lat skrajnie suchych ani skrajnie mokrych. W ostatnich latach sumy opadów atmosferycznych kształtują się głównie w wartościach przeciętnych.

Tab. 3. Zmienność sum rocznych opadów atmosferycznych (opracowanie własne na podstawie bazy danych VASClimO; kryteria podziału według Boczonja [2006])

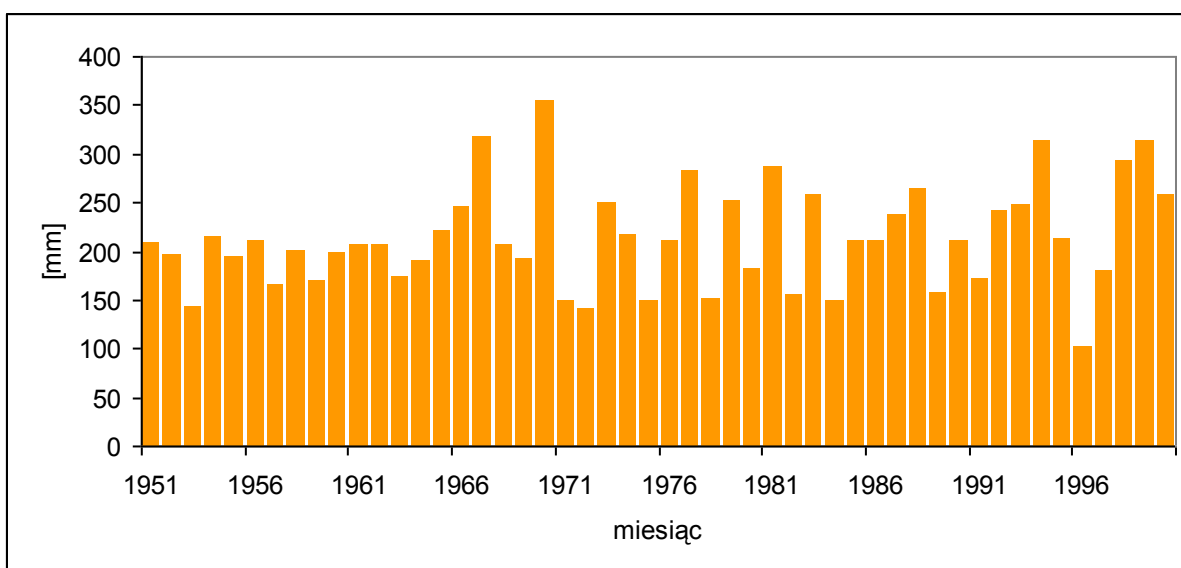
Rok	Bardzo suchy	Suchy	Przeciętny	Mokry	Bardzo mokry
1951		+			
1952			+		
1953		+			
1954			+		
1955		+			
1956			+		
1957			+		
1958				+	
1959		+			
1960			+		
1961				+	
1962			+		
1963			+		
1964		+			
1965			+		
1966				+	
1967					+
1968			+		
1969		+			
1970					+
1971		+			
1972		+			
1973			+		
1974				+	
1975	+				
1976			+		
1977				+	
1978			+		
1979		+			

Rok	Bardzo suchy	Suchy	Przeciętny	Mokry	Bardzo mokry
1980					+
1981				+	
1982	+				
1983		+			
1984			+		
1985			+		
1986			+		
1987				+	
1988				+	
1989	+				
1990			+		
1991		+			
1992		+			
1993				+	
1994			+		
1995			+		
1996			+		
1997			+		
1998					+
1999			+		
2000			+		

W porze letniej, liczonej od maja do października, występują większe sumy opadów niż w zimie (Ryc. 5 i 6.). Udział opadów półrocza letniego w rocznej sumie opadów wynosi ok. 62% (waha się od 43% w 1992 r. do 81% w 1996 r.). Według Wosia (1999) przewaga opadów w okresie letnim nad zimowym związana jest przede wszystkim z natężenia opadów letnich, a nie z częstością występowania opadów.

Ryc. 5. Rozkład opadów półrocza letniego V-X (opracowanie własne na podstawie bazy danych VASClimO)

Ryc. 6. Rozkład opadów półrocza zimowego XI-IV (opracowanie własne na podstawie bazy danych VASClimO)

Sumy opadów w kolejnych półroczach letnich i zimowych w latach 1951-2000 kształtują się bardzo różnie, co świadczy o małej stabilności opadów (Tab. 4 i 5). Nie występują wyraźne tendencje w kształtowaniu się tzw. lat suchych i mokrych.

Tab. 4. Zmienność sum półrocznych opadów atmosferycznych półrocza letniego V-X
(opracowanie własne na podstawie bazy danych VASCLimO; kryteria podziału według Boczonja [2006])

Rok	Skrajnie suchy	Bardzo suchy	Suchy	Przeciętny	Mokry	Bardzo mokry	Skrajnie mokry
1951		+					
1952					+		
1953			+				
1954			+				
1955			+				
1956				+			
1957				+			
1958					+		
1959		+					
1960					+		
1961						+	
1962				+			
1963					+		
1964			+				
1965				+			
1966				+			
1967						+	
1968				+			
1969			+				
1970					+		
1971				+			
1972				+			
1973				+			
1974						+	
1975			+				
1976				+			
1977				+			
1978					+		
1979		+					
1980							+
1981					+		
1982		+					
1983		+					
1984				+			
1985					+		
1986				+			

Rok	Skrajnie suchy	Bardzo suchy	Suchy	Przeciętny	Mokry	Bardzo mokry	Skrajnie mokry
1987					+		
1988					+		
1989		+					
1990				+			
1991			+				
1992		+					
1993					+		
1994			+				
1995				+			
1996						+	
1997					+		
1998					+		
1999			+				
2000			+				

Tab. 5. Zmienność sum półrocznych opadów atmosferycznych półrocza zimowego XI-IV
(opracowanie własne na podstawie bazy danych VASClimO; kryteria podziału według Boczonja [2006])

Rok	Skrajnie suchy	Bardzo suchy	Suchy	Przeciętny	Mokry	Bardzo mokry	Skrajnie mokry
1951				+			
1952				+			
1953		+					
1954				+			
1955				+			
1956				+			
1957			+				
1958				+			
1959			+				
1960				+			
1961				+			
1962				+			
1963			+				
1964			+				
1965				+			
1966					+		
1967						+	
1968				+			

Rok	Skrajnie suchy	Bardzo suchy	Suchy	Przeciętny	Mokry	Bardzo mokry	Skrajnie mokry
1969			+				
1970							+
1971		+					
1972		+					
1973					+		
1974				+			
1975		+					
1976				+			
1977						+	
1978		+					
1979					+		
1980			+				
1981						+	
1982		+					
1983					+		
1984		+					
1985				+			
1986				+			
1987					+		
1988					+		
1989		+					
1990				+			
1991			+				
1992					+		
1993					+		
1994						+	
1995				+			
1996	+						
1997			+				
1998						+	
1999						+	
2000					+		

3.5 Gleby i utwory powierzchniowe

3.5.1 Ogólna charakterystyka gleb

Charakterystyka gleb ostoi opracowana została na podstawie Mapy Glebowo-Rolniczej w skali 1:25 000 opracowanej przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Do analizy utworów powierzchniowych wykorzystano w/w mapę oraz Szczegółowe Mapy Geologiczne Polski.

Podobnie, jak w przypadku innych komponentów środowiska przyrodniczego, właściwości gleb w obrębie pradoliny są zdecydowanie różne od otaczających ją terenów wysoczyznowych.

W obrębie pradoliny występują głównie gleby murszowe i torfowe (organiczne i organiczno-mineralne) oraz niewielka ilość mad. Na glebach tych funkcjonuje 2 i 3 (rzadziej 1) klasa użytków zielonych. W ostatnich latach na skutek nieprawidłowego gospodarowania wzrasta liczba nieużytków zielonych.

Po południowej stronie pradoliny, na zwydmionych terasach, rozwinęły się gleby bielicowe, natomiast w obrębie wysoczyzn gleby rdzawe i płowe. Wytworzyły się one na piaskach oraz glinach piaszczystych. Są to gleby słabej jakości - przeważa klasa V, a miejscami IVa i IVb.

Na wysoczyźnie krajeńskiej, na północ od pradoliny, występują gleby płowe i brunatne właściwe. Są to najczęściej dobre jakościowo gleby należące do klas IIIa i IIIb. Znaczne powierzchnie na odcinku Wyrzysk-Piła zajmują także wykształcone na sandrach gleby rdzawe i bielicoziemne niezbyt przydatne dla rolnictwa (klasy IV, V i VI) oraz rdzawe. Również nienajlepsze gleby występują w okolicach Rokutki - klasy IVa i IVb. Pod względem przydatności dominują kompleksy żytni słaby, żytni dobry i żytni bardzo dobry, a sporadycznie pszenno-wadliwy.

3.5.2 Kompleksy glebowo-rolnicze na terenie ostoi

Kompleksy glebowo-rolnicze (kompleksy przydatności rolniczej gleb) to jednostki podziału wyznaczone przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) na podstawie przydatności gleb do określonych roślin. Jako rośliny wskaźnikowe uznano pszenicę ozimą i żyto ozime, a jako dodatkowe jęczmień jary, ziemniak, burak cukrowy, koniczynę czerwoną i łubin żółty. Poniżej przedstawiono wyróżniane w Polsce kompleksy glebowo-rolnicze, wraz z odpowiadającymi im klasami gleb oraz uprawianymi roślinami:

A. Kompleksy przydatności rolniczej na gruntach ornych:

- 1 - kompleks pszenney bardzo dobry – kl. I i II; burak cukrowy, pszenica, koniczyna czerwona, lucerna siewna, rzepak ozimy, bobik, wyka jara;
- 2 - kompleks pszenney dobry – kl. II, IIIa, i IIIb; burak cukrowy, pszenica, koniczyna czerwona, lucerna siewna, rzepak ozimy, bobik, wyka jara;
- 3 - kompleks pszenney wadliwy – kl. IIIb, IVa i IVb; jęczmień, owies, kukurydza, słonecznik;
- 4 - kompleks żytni bardzo dobry (pszenno-żytni) – kl. IIIb; uprawa tych samych gatunków co na pierwszych trzech kompleksach oraz pszenżyto, żyto, groch, łubin żółty i wąskolistny, burak i marchew pastewna;
- 5 - kompleks żytni dobry – kl. IVa i IVb; rzepak ozimy, jęczmień, pszenżyto, ziemniak, żyto, gryka, łubin żółty, seradela, wyka ozima, lnianka i gorczyca;
- 6 - kompleks żytni słaby – kl. IVb i V; żyto, owies, gryka, ziemniak, łubin żółty, seradela i wyka ozima;
- 7 - kompleks żytni bardzo słaby (żytnio-łubinowy) – kl. VI; żyto, łubin żółty, seradela, ziemniak, wyka ozima;
- 8 - kompleks zbożowo-pastewny mocny – kl. IIIb i IVa; kukurydza, słonecznik, mieszanki pastewne roślin jednorocznych i wieloletnich, owies;
- 9 - kompleks zbożowo-pastewny słaby – kl. IVb i V; owies, żyto, ziemniak, marchew pastewna, łubin żółty i wąskolistny;
- 10 - kompleks pszenney górski – kl. II, IIIa i IIIb; uprawa tych samych gatunków co na najlepszych kompleksach gleb nizinnych;
- 11 - kompleks zbożowy górski – kl. IVa i IVb; pszenica, żyto, jęczmień jary, owies, ziemniak, koniczyna, brukiew, len włóknisty;
- 12 - kompleks owsiano-ziemniaczany górski – gleby płytkie i zakamienione; ziemniak, owies, mieszanki traw z koniczyną;
- 13 - kompleks owsiano-pastewny górski – gleby płytkie, szkieletowe i kwaśne; owies i mieszanki traw z motylkowymi;
- 14 - gleby orne przeznaczone pod użytki zielone.

B. Kompleksy przydatności rolniczej na użytkach zielonych:

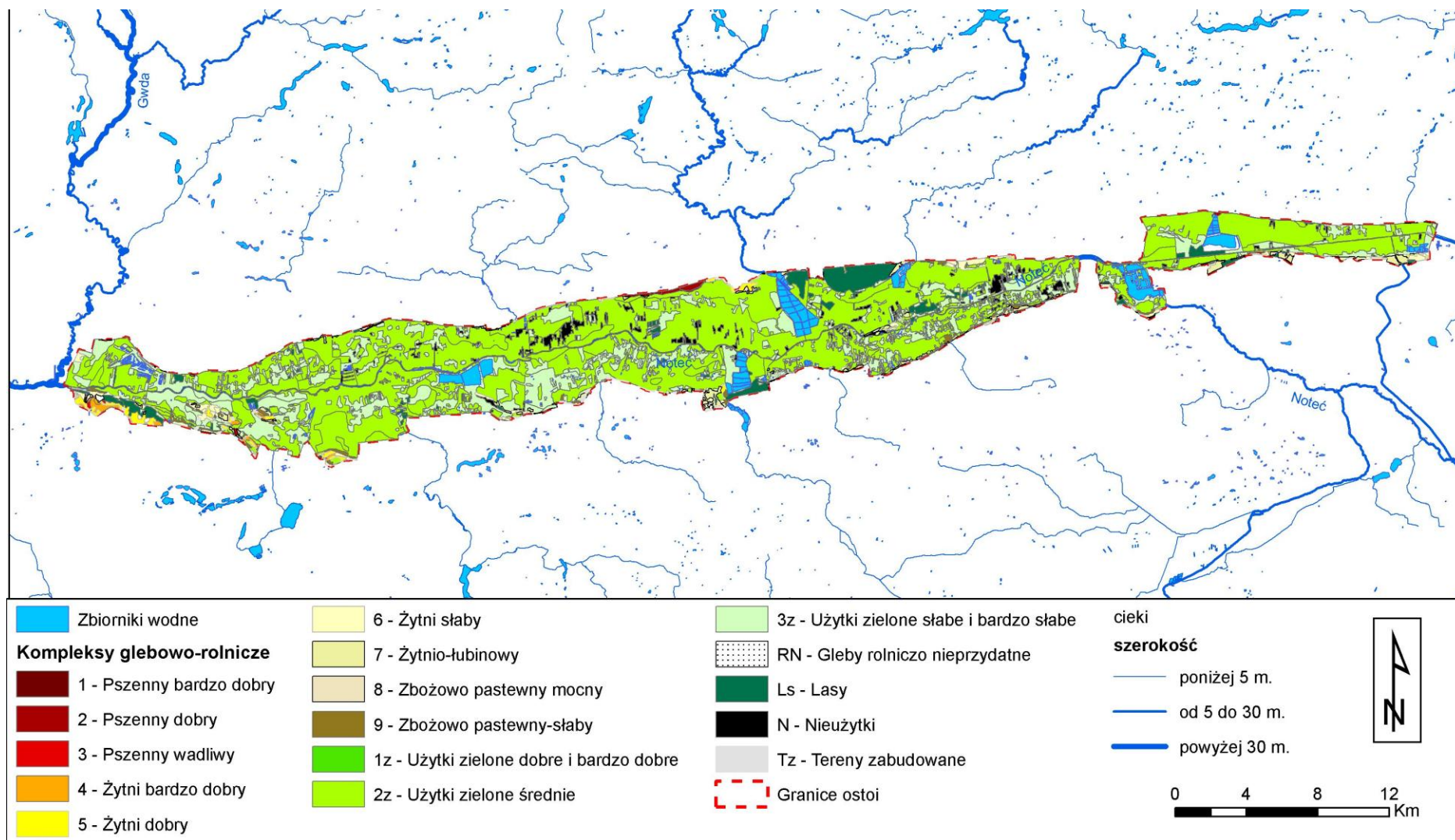
- 1z - bardzo dobry i dobry – kl. I i II;
- 2z - średni – kl. III i IV;
- 3z - słaby i bardzo słaby – V i VI;

Według Mapy Glebowo-Rolniczej opracowanej przez IUNG na terenie ostoi występuje 8 kompleksów gruntów ornych, 3 kompleksy trwałych użytków zielonych oraz 5 kompleksów nieprzydatnych rolniczo (Tab. 6, Ryc. 7)

Tab. 6. Kompleksy glebowo-rolnicze na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” (na podstawie Mapy Glebowo-Rolniczej 1:25 000)

Kompleks glebowo-rolniczy		Powierzchnia [ha]	% powierzchni ostoi
Nazwa	Oznaczenie		
Grunty orne			
Pszenny bardzo dobry	1	98,51	0,30
Pszenny dobry	2	28,38	0,09
Pszenny wadliwy	3	142,49	0,44
Żytni bardzo dobry	4	286,30	0,88
Żytni dobry	5	590,55	1,81
Żytni słaby	6	467,26	1,43
Żytnio-lubinowy	7	89,90	0,28
Zbożowo-pastewny mocny	8	241,06	0,74
Zbożowo-pastewny słaby	9	98,51	0,30
Trwale użytki zielone			
Użytki zielone dobre i bardzo dobre	1z	5,84	0,02
Użytki zielone średnie	2z	19229,52	58,86
Użytki zielone słabe i bardzo słabe	3z	7262,03	22,23
Pozostałe obszary			
Lasy	Ls	1336,97	4,09
Nieużytki rolnicze	N	1647,21	5,04
Gleby rolniczo nieprzydatne (pod zalesienie)	RN	55,95	0,17
Tereny zabudowane	Tz	52,52	0,16
Wody	W	1137,62	3,48

Ryc. 7. Rozmieszczenie kompleksów glebowo-rolniczych na obszarze ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego”

(na podstawie Mapy Glebowo-Rolniczej 1:25 000, oznaczenia kompleksów zgodnie z Tab. 6)

Największy areal na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” zajmuje kompleks użytków zielonych średnich **2z** (58,86%) oraz słabych i bardzo słabych **3z** (22,23%). Użytki tych dwóch klas występują na prawie całym omawianym terenie. Łącznie kompleksy trwałych użytków zielonych zajmują powierzchnię prawie 26 500 ha, czyli ok. 81,1% powierzchni ostoi. Powierzchnia gruntów ornych to jedynie 1 900 ha (ok. 6% powierzchni ostoi). Wśród gruntów ornych występują głównie gleby o słabej przydatności rolniczej należące do kompleksów żytniego słabego (6), żytnio-łubinowego (7) oraz zbożowo-pastewnego słabego (9) zajmujące łącznie ok. 1 300 ha, czyli blisko 2/3 wszystkich gruntów ornych na terenie ostoi. Występują one głównie w postaci wąskich pól wzdłuż południowej granicy pradoliny. Nieco większe ich skupienia znajdują się w okolicach Chrustowa i Nietuszkowa, Milcza, Nowego Dworu, Łochowa oraz Anielina. Lepsze grunty orne należące do 2 i 3 kompleksu glebowo-rolniczego, położone są w niewielkim pasie przy północnej granicy ostoi pomiędzy Krostkowem a Osiekiem nad Notecią, a kompleksu 3 i 4 w części południowo-wschodniej, na wschód od miejscowości Chrustowo.

3.5.3 *Złoża surowców mineralnych*

Złoża kopalin zostały zinwentaryzowane na podstawie danych z urzędów gmin i powiatów oraz informacji pochodzących z bazy Infogeoskarp zarządzanej przez Państwowy Instytut Geologiczny.

Na zachód od granicy ostoi w sąsiedztwie miejscowości Ujście na lewym terasie Noteci położone jest złożo piasków szklarskich „Ujście Noteckie II”. Wydobywane są tam drobnoziarniste piaski kwarcowe stanowiące surowiec do produkcji szkła butelkowego przez hutę szkła w Ujściu. Kilkaset metrów na zachód występuje złożo „Ujście Noteckie”, w którym zaprzestano eksploatacji na skutek złych warunków geologiczno-górnictwowych.

Złożo piasku ze żwirami w okolicach miejscowości Wysoka jest eksploatowane przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Wysokiej. Kopalina występuje w niecce wytopiskowej w obrębie moreny czołowej. W okolicach Wyrzyska i Kcynii występują eksploatowane złoża surowców ilastych na potrzeby ceramiki budowlanej.

Jeżeli nie zostanie zwiększona skala eksploatacji, dalsze wydobycie wymienionych wyżej surowców mineralnych nie powinno mieć negatywnego wpływu na przedmiot ochrony ostoi. W przypadku zakończenia eksploatacji należy przeprowadzić rekultywację zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Ponadto, na omawianym obszarze występuje kilkanaście złóż kruszywa naturalnego i surowców ilastych. Po południowej stronie pradoliny są to obiekty: Lipia Góra (piaski) w okolicach Szamocina oraz Łochowo (piaski); po północnej stronie pradoliny występują złoża w okolicach miejscowości Białośliwie (piaski ze żwirem), Niżychowo-Krostkowo (surowce ilaste ceramiki budowlanej), Krostkowo (surowce ilaste ceramiki budowlanej), Mieczkowo (piaski, piaski ze żwirem), Smogulec (piaski). Złoża te nie są eksploatowane.

Według Mapy Geologiczno-Gospodarczej Polski w obrębie ostoi w środkowej części pradoliny jako perspektywiczne kopaliny wyznaczono złoża kredy jeziornej (Ryc. 2) przykrytej pokładami torfu o miąższości od 0,3 do 3,8 m. Również pozostałe obszary pradoliny mogą być wykorzystane do pozyskiwania torfów.

3.6 Charakterystyka zasobów wodnych

Do opracowania charakterystyki zasobów wodnych wykorzystano dane hydrograficzne pochodzące z Rastrowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski. Wybrane elementy hydrografii ostoi przedstawiono na mapie nr 1 (skala 1:25 000).

Ostoja „Doliną Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” oraz funkcjonująca w jej obrębie sieć rzeczna była poddawana silnym przekształceniom w wyniku działalności antropogenicznej już od blisko 1000 lat. Zmiana stosunków wodnych następowała w wyniku znacznego wylesienia omawianego obszaru, co wiązało się też ze znacznym wzrostem erozji i spłukiwania powierzchniowego. Pierwsze zabiegi melioracyjne w dolinie Noteci wykonywane były już w XIII w., jednak dopiero od końca XVI w. osuszanie zabagnionych terenów rozpoczęło się na większą skalę (Kaniecki 2007, Starkel 1999). W latach 1772-1774 wybudowano Kanał Bydgoski, co umożliwiło żeglugę śródlądową między Wisłą i Odrą. Regulacjom podlegało również samo koryto Noteci - zostało ono wyprostowane, pogłębione i oczyszczone, co spowodowało przyspieszenie odpływu i osuszenie brzegów. Znaczne przekształcenia i rozbudowa systemu melioracji w dolinie Noteci zostały wykonane na początku XX w. Później, w latach 1975-1996, w ramach „Programu zagospodarowania Doliny Noteci” wykonano 8 polderów: Herburtowo – Marianowo, Rosko – Wrzeszczyna, Romanowo – Walkowice, Zofiowo – Hajewo, Nowe Dwory, Biała – Łęgwrząca oraz Antoniny – Szamocin. Łączna powierzchnia melioracji wykonanych systemem polderowym wynosi 7 500 ha. Na terenie ostoi znajduje się polder Antoniny-Szamocin. Jego powierzchnia odwadniana jest dwoma pompowniami: w Józefowicach oraz w Antoninach (Tab. 7).

Na terenie polderu znajdują się łąki, stawy rybne (łączna powierzchnia 218 ha), zbiorniki potorfowe oraz niewielkie starorzecza. W latach 1983-1984 odbudowano urządzenia melioracyjne na kompleksie łąk Wymysław – Zacharzyn oraz na kompleksie łąk Nowe. Wcześniej, w latach 60-tych XX w. przeprowadzono prace melioracyjne na kompleksach łąk: Nietuszkowo, Ciszewo, Strzelczyki, Heliodorowo, Lipia Góra ora Nowy Dwór. Współcześnie większość z tych urządzeń kwalifikowana jest do odbudowy (dane Wielkopolskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych [WZMiUW] w Poznaniu).

Tab. 7. Wykaz pompowni położonych w granicach lub w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” (na podstawie danych Wielkopolskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych [WZMiUW] w Poznaniu oraz Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku [K-PZMiUW])

Lp.	Nazwa i lokalizacja	Wydajność [Q=m ³ /s]	Odwadniana powierzchnia [ha]
1.	Józefowice	1,36	1212
2.	Antoniny	1,14	559
3.	Potulice	0,21	100
Razem			1871

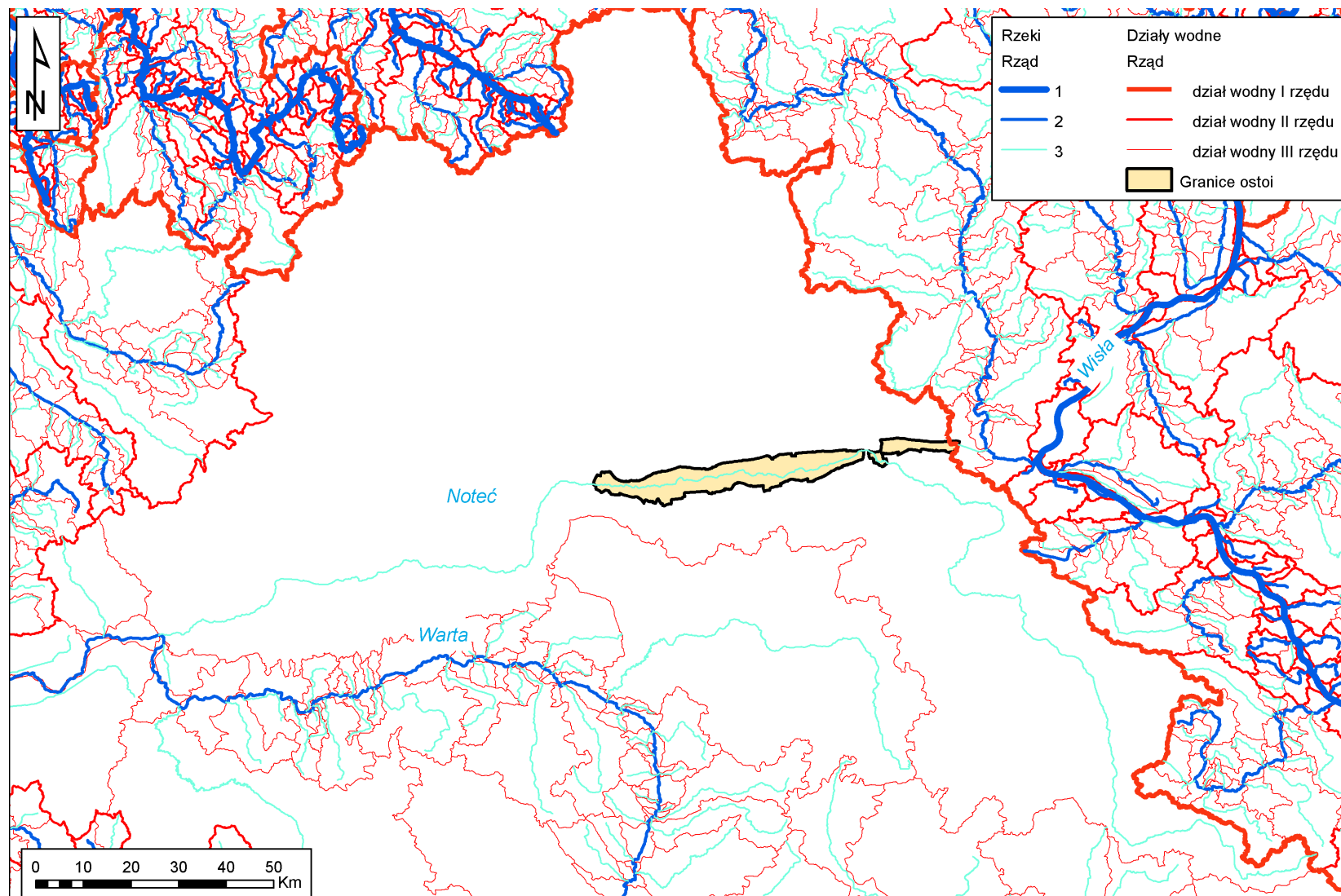
W ciągu ostatnich 200 lat zabiegi melioracyjne w dolinie Noteci kilkakrotnie były zarzucane i ponawiane. Obecnie hydrografia ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” jest silnie zmieniona przez człowieka, a sieć kanałów i rowów melioracyjnych oraz niewielkich zbiorników wodnych bardzo gęsta.

Duży fragment doliny Noteci uległ wtórnemu zabagnieniu na skutek częstych wylewów i podtopień. Spowodowane jest to głównie brakiem odmulania rzeki oraz bujnym rozwojem roślinności w korycie. Sytuacja taka jest bardzo korzystna dla gatunków ptaków wodno-błotnych będących przedmiotem ochrony ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”. Z drugiej jednak strony niekorzystnie wpływa na możliwość rolniczego wykorzystania podtapianych gruntów.

3.6.1 Podział hydrograficzny ostoi

Podział hydrograficzny ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” przygotowano na podstawie Rastrowej Mapy Hydrograficznej Polski w skali 1:50 000, uzupełnionej o analizę map topograficznych w skali 1:10 000.

Ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” położona jest w środkowej części zlewni Noteci (Ryc. 8). Jedynie niewielka wschodnia część wraz z fragmentem Kanału Bydgoskiego, gdzie przebiega dział wodny I rzędu, należy do dorzecza Wisły. Ośią hydrograficzną ostoi jest Noteć od Ujścia do Nakła, a od Nakła do Bydgoszczy - Kanał Bydgoski.

Ryc. 8. Lokalizacja ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” na tle zlewni Noteci (na podstawie Rastrowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski 1:50 000)

3.6.2 Szczegółowy podział hydrograficzny ostoi

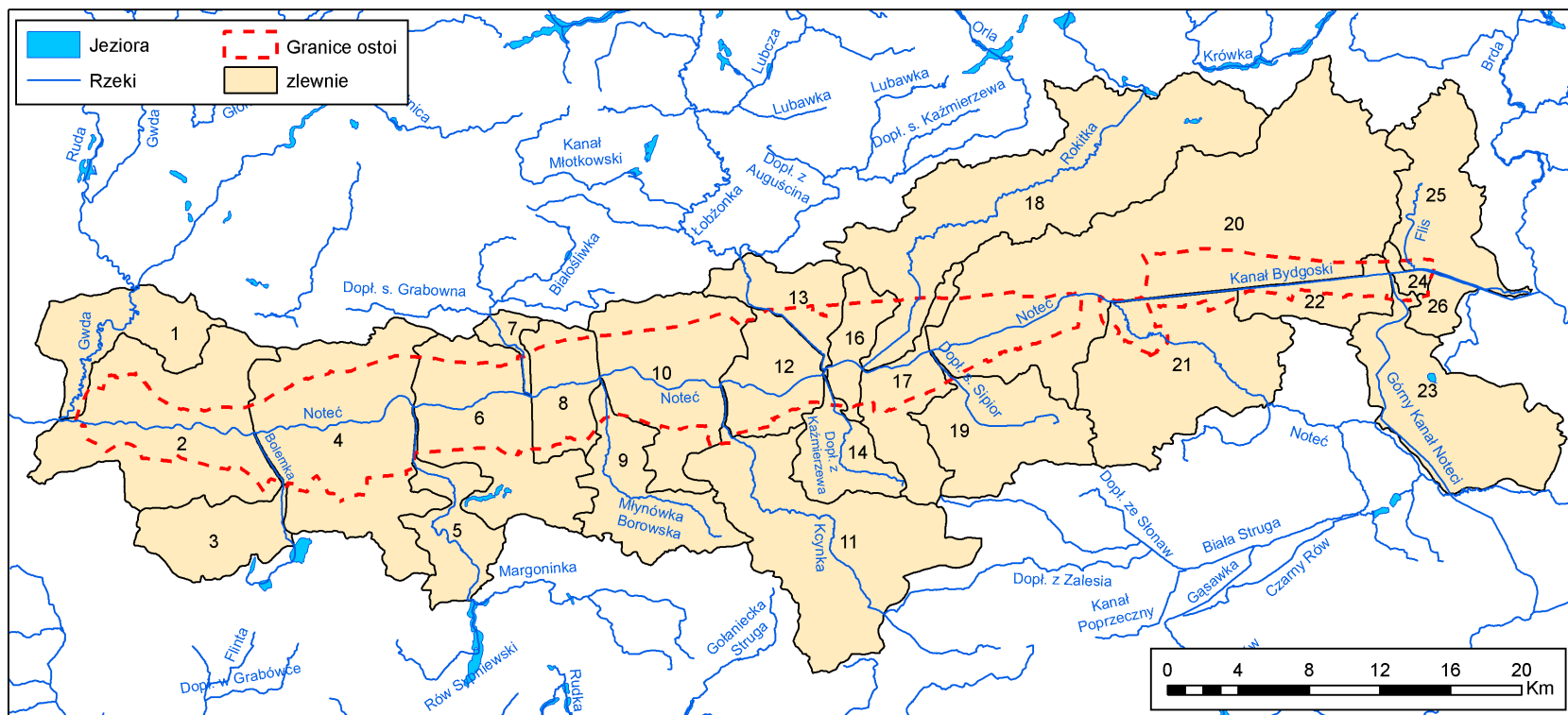
Na obszarze ostoi wydzielono 26 zlewni elementarnych (Tab. 8, Ryc. 9). 11 z nich to zlewnie III rzędu – przyrzecza Noteci. Także zlewnia nr 26 (przyrzecze Kanału Bydgoskiego), której niewielki fragment znajduje się na badanym obszarze, to zlewnia trzeciego rzędu. Pozostałe jednostki to zlewnie dopływów Noteci rzędu IV (13) i V (1). Blisko 80% powierzchni ostoi należy do obszaru 7 zlewni, pozostałe 21% rozkłada się na 19 jednostek. Ponad 29 000 ha (niecałe 90%) powierzchni ostoi zajęte jest przez zlewnie przyrzecza Noteci. Jedyne niewielka (9 ha) zlewnia Noteci pomiędzy Łobżonką a dopływem z Kaźmierzewa położona jest w całości na terenie ostoi, pozostałe jednostki jedynie fragmentami wchodzą w granice ostoi. Taki rozkład przestrzenny sprawia, że nie ma możliwości kontrolowania wszystkich elementów i procesów obiegu wpływających na zasoby i jakość wody.

Tab. 8. Zlewnie elementarne na obszarze ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” (DŚNiKB), (opracowanie własne na podstawie Rastrowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski 1:50 000)

Nr	Nazwa zlewni	Powierzchnia		Udział [%]		Rząd
		całkowita zlewni	zlewni w granicach DŚNiKB	powierzchni DŚNiKB	powierzchni zlewni całkowitej w granicach DŚNiKB	
1	Gwda od dopływu z Jeziora Wapińskiego do ujścia bez zlewni bezodpływowej Radacznicy z Kanału Okaliniec	3672,60	25,06	0,08	0,68	4
2	Noteć od Bolemki do Gwdy	9027,10	3521,47	10,78	39,01	3
3	Bolemka od Jeziora Chodzieskiego do ujścia	3106,08	37,13	0,11	1,20	4
4	Noteć od Margoninki do Bolemki	10044,43	5420,01	16,59	53,96	3
5	Margoninka od Jeziora Margonińskiego do ujścia	2781,24	42,75	0,13	1,54	4
6	Noteć od Białośliwki do Margoninki	6619,33	3217,67	9,85	48,61	3
7	Białośliwka od dopływu spod Grabowna do ujścia	635,57	97,64	0,30	15,36	4
8	Noteć od Młynówki Borowskiej do Białośliwki	2703,02	2059,16	6,30	76,18	3
9	Młynówka Borowska	4210,86	195,48	0,60	4,64	4
10	Noteć od Kcynki do Młynówki Borowskiej	6505,94	4075,19	12,47	62,64	3
11	Kcynka od dopływu spod Dźwierzewa do ujścia	9893,50	89,19	0,27	0,90	4
12	Noteć od dopływu z Kaźmierzewa do Kcynki	2991,22	2661,62	8,15	88,98	3
13	Łobżonka od Orli do ujścia	2420,43	597,80	1,83	24,70	4
14	Dopływ z Kaźmierzewa	2342,05	88,84	0,27	3,79	4

Nr	Nazwa zlewni	Powierzchnia		Udział [%]		Rząd
		całkowita zlewni	zlewni w granicach DŚNiKB	powierzchni DŚNiKB	powierzchni zlewni całkowitej w granicach DŚNiKB	
15	Noteć od Łobzonki do dopływu z Kaźmierzewa	9,65	9,65	0,03	100,00	3
16	Noteć od Rokitki do Łobzonki	1655,58	1263,09	3,87	76,29	3
17	Noteć od dopływu spod Sipior do Rokitki	3217,98	1315,67	4,03	40,88	3
18	Rokitka od Jeziora Ostrowo do ujścia	13062,20	834,16	2,55	6,39	4
19	Dopływ spod Sipior	4754,68	42,16	0,13	0,89	4
20	Noteć od Kanału Bydgoskiego do dopływu spod Sipior	20593,99	4827,57	14,78	23,44	3
21	Noteć od dopływu spod Niedźwiad do Kanału Bydgoskiego	8152,91	937,69	2,87	11,50	3
22	Kanał Bydgoski od Górnego Kanału Noteci do połączenia z Notecią	2086,31	803,62	2,46	38,52	4
23	Górny Kanał Noteci od przecięcia się z Notecią w Dębinku do połączenia z Kanałem Bydgoskim	6910,95	84,34	0,26	1,22	5
24	Kanał Bydgoski od stanowiska szczytowego do Górnego Kanału Noteci	385,55	302,83	0,93	78,54	4
25	Flis	4624,75	114,44	0,35	2,47	4
26	Kanał Bydgoski od Osowej Góry do dopływu spod Białych Błot	811,55	7,85	0,02	0,97	3
Łącznie		133219,47	32672,08	100		

Ryc. 9. Zlewnie elementarne ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” (na podstawie Rastrowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski 1:50 000) (numery zgodnie z Tab. 8)

3.6.3 Charakterystyka zlewni

Gęstość sieci rzecznej (Tab. 9)

Zlewnie całkowite. Biorąc pod uwagę całkowite powierzchnie zlewni (nie tylko fragmenty zawierające się w granicach ostoi) zwraca uwagę niewielka gęstość sieci rzecznej o charakterze naturalnym (0,17 km/km²) przy zdecydowanie większej gęstości cieków sztucznych (2,21 km/km²). Znaczną jest również różnicowanie w obrębie poszczególnych zlewni. Największą gęstość zarówno naturalnej, jak i całkowitej gęstości sieci rzecznej posiada zlewnia nr 15 (Notec od Łobżonki do dopływu z Kaźmierzowa). Trzeba jednak pamiętać, że ma ona powierzchnię zaledwie 9 ha. Dużymi gęstościami naturalnej sieci rzecznej charakteryzują się ponadto zlewnie Białośliwki, Margoninki, Gwdy, dopływu z Kaźmierzowa oraz Łobżonki. Całkowita gęstość sieci rzecznej największa jest dla przyrzecza Noteci oraz zlewni Łobżonki.

Zlewnie różnicowe (fragmenty zlewni całkowitych znajdujące się w granicach ostoi). Dla obszaru ostoi gęstość naturalnej sieci rzecznej wynosi 0,30 km/km². Zdecydowanie większy (blisko 20 razy) jest wskaźnik gęstości całkowitej sieci rzecznej – 5,89 km/km². Wynika to z faktu, że tereny ostoi obejmują dno pradoliny, przez które przebiega ponad 1900 km rzek, rowów i kanałów. Duże gęstości naturalnej sieci rzecznej (ponad 1 km/km²) charakterystyczne są dla zlewni różnicowych dopływu spod Sipiorki, Kcynki, Noteci od Łobżonki do dopływu z Kaźmierzowa, Białośliwki, dopływu z Kaźmierzowa, Flisu i Młynówki Borowskiej. Natomiast bardzo wysokie wartości całkowitej sieci rzecznej (ponad 8 km/km²) dotyczą zlewni różnicowych Bolemki, Margoninki, dopływu z Kaźmierzowa, Kcynki oraz Noteci od Łobżonki do dopływu z Kaźmierzowa. Całkowita długość sieci rzecznej najdłuższa jest w przyrzeczu Noteci. Dla ponad połowy zlewni elementarnych Noteci wartość ta wynosi ponad 100 km w obrębie poszczególnych jednostek.

Tab. 9. Gęstość sieci rzecznej na obszarze zlewni całkowitych i różnicowych

Nr	Zlewnia całkowita					Zlewnia różnicowa				
	Długość cieków stałych [m]			gęstość sieci rzecznej [km/km ²]	gęstość naturalnej sieci rzecznej [km/km ²]	Długość cieków stałych [m]			gęstość sieci rzecznej [km/km ²]	gęstość naturalnej sieci rzecznej [km/km ²]
	Szerokość [m]		w tym ciek naturalne			Szerokość [m]		w tym ciek naturalne		
	< 5	> = 5		< 5	> = 5					
1	26448,58	18113,51	16925,8	1,21	0,46	0	0	0	0	0
2	174726,81	12159,64	12159,64	2,07	0,13	142562,6	11090,58	11090,58	4,36	0,31
3	38916,36	0	747,17	1,25	0,02	9097,54	0	0	24,50	0,00
4	443090,83	10512,34	10512,34	4,52	0,10	383514,8	10512,34	10512,34	7,27	0,19

Nr	Zlewnia całkowita					Zlewnia różnicowa				
	Długość cieków stałych [m]		w tym ciek naturalne	gęstość sieci rzecznej [km/km ²]	gęstość naturalnej sieci rzecznej [km/km ²]	Długość cieków stałych [m]		w tym ciek naturalne	gęstość sieci rzecznej [km/km ²]	gęstość naturalnej sieci rzecznej [km/km ²]
	Szerokość [m]					< 5	> = 5			
	< 5	> = 5	< 5	> = 5	< 5	> = 5	< 5	> = 5	< 5	> = 5
5	27789,75	0	12779,98	1,00	0,46	6451,1	0	342,81	15,09	0,80
6	182562,81	7162,8	7162,8	2,87	0,11	158203,2	7162,8	7162,8	5,14	0,22
7	13928,42	0	5994,65	2,19	0,94	5155,68	0	2548,84	5,28	2,61
8	102311,78	4252,64	4252,64	3,94	0,16	100861,7	4252,64	4252,64	5,10	0,21
9	48852,6	0	14471,41	1,16	0,34	12133,99	0	2341,68	6,21	1,20
10	245222,89	7863,35	7863,35	3,89	0,12	221316,3	7863,35	7863,35	5,62	0,19
11	137167,08	0	22875,07	1,39	0,23	7419,42	0	3386,94	8,32	3,80
12	184068,04	6593,15	6593,15	6,37	0,22	182563,5	6593,15	6593,15	7,11	0,25
13	54049,12	9581,22	9581,22	2,63	0,40	28698,8	5176,11	5176,11	5,67	0,87
14	29059,01	0	10331,16	1,24	0,44	8292,55	0	1864,65	9,33	2,10
15	487,41	331,9	331,9	8,49	3,44	487,41	331,9	331,9	8,49	3,44
16	66409,07	2358,15	2358,15	4,15	0,14	57586,26	2358,15	2358,15	4,75	0,19
17	86843,15	5217,62	5288,8	2,86	0,16	76106,62	5217,62	5288,8	6,18	0,40
18	130206,74	10868,98	30245,95	1,08	0,23	58793,18	0	5490,63	7,05	0,66
19	68915,65	0	10477,03	1,45	0,22	2301,35	0	2025,67	5,46	4,80
20	370197,81	28028,89	11439,48	1,93	0,06	259977,1	25306,55	10360,43	5,91	0,21
21	101847	18574,69	13708,51	1,48	0,17	29102,59	6509,7	5871,05	3,80	0,63
22	50439,56	15867,65	0	3,18	0,00	42327,43	15867,65	0	7,24	0,00
23	128154,5	23258,95	0	2,19	0,00	676,68	1723,04	0	2,85	0,00
24	12900,49	2442,43	0	3,98	0,00	12900,49	2442,43	0	5,07	0,00
25	25569,85	0	13062,21	0,55	0,28	6247,97	0	1923,22	5,46	1,68
26	8147,87	2848,41	0	1,35	0,00	0	1,1	0	0,01	0,00
Suma	2 758 313	186 036	229 162			1 812 778	112 409	96 786		
Wartość dla łącznej powierzchni wszystkich zlewni				2,21	0,17	Wartość dla powierzchni całej ostoi			5,89	0,30

Pokrycie/użytkowanie terenu (Tab. 10, 11 i 12)

Pokrycie/użytkowanie terenu jest istotnym elementem wpływającym na retencyjność zlewni oraz jakość wód powierzchniowych i podziemnych. Na omawianym obszarze zaznacza się wyraźna trójdzielność (Ryc. 10). Tereny położone po północnej stronie pradoliny mają charakter zdecydowanie rolniczy, ze znaczną przewagą gruntów ornych. Jedynie w zachodniej części, w dolinie Gwdy, występują duże połacie lasów. Teren Pojezierza Chodzieskiego na południe od pradoliny również charakteryzuje się przewagą gruntów

ornych, jednak występują tutaj także znaczne ilości lasów ciągnące się równoleżnikowym pasem. W obrębie samej pradoliny zdecydowanie przeważają łąki i pastwiska (zmeliorowane torfowiska), istotna jest również obecność zbiorników wodny i lasów. Grunty orne i tereny zabudowane występują sporadycznie.

Zlewnie całkowite (Tab. 10). Biorąc pod uwagę zlewnie całkowite największy obszar zajęty jest przez grunty orne i sady (około 40%), nieco mniejsze powierzchnie to łąki (30%) i lasy (25%). Grunty orne zdecydowanie przeważają w zlewni Bolemki i Rokitki (ponad 75% ich powierzchni). Wysoki udział lasów charakterystyczny jest dla zlewni Gwdy, Kcynki i dopływu spod Sipior. W zlewni Młynówki Borowskiej występuje znaczne nagromadzenie sztucznych zbiorników wodnych, zajmujących blisko 14% powierzchni jednostki.

Tab. 10. Pokrycie/użytkowanie terenu na obszarze zlewni całkowitych i różnicowych (opracowanie własne na podstawie Rastrowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski 1:50 000 oraz ortofotomapy)

Nr	Zlewnia całkowita					Zlewnia różnicowa w obrębie ostoi DŚNiKB				
	Zabudowania i tereny przemysłowe	Grunty orne i sady	Łąki, pastwiska i tereny podmokła	Lasy	Zbiorniki wodne	Zabudowania i tereny przemysłowe	Grunty orne i sady	Łąki, pastwiska i tereny podmokła	Lasy	Zbiorniki wodne
1	1,1	19,2	20,6	59,1	0,0	0,0	29,8	70,2	0,0	0,0
2	2,9	38,1	35,3	23,4	0,3	1,2	11,8	77,9	8,5	0,7
3	7,2	21,5	6,2	58,6	6,5	0,0	3,9	82,6	13,6	0,0
4	2,8	23,5	59,1	14,6	0,0	0,4	3,2	95,9	0,5	0,0
5	2,0	24,7	6,6	66,8	0,0	0,0	0,0	97,4	2,6	0,0
6	4,9	18,0	59,4	15,9	1,8	1,0	1,8	94,4	1,0	1,8
7	6,8	40,9	15,4	36,9	0,0	0,3	0,0	99,7	0,0	0,0
8	4,9	18,3	73,9	2,9	0,0	1,3	2,1	96,4	0,1	0,0
9	1,5	27,9	9,3	61,3	0,0	0,5	0,0	99,5	0,0	0,0
10	6,2	20,5	58,9	14,4	0,0	2,9	3,4	90,6	3,1	0,0
11	3,8	78,1	5,4	12,4	0,3	9,0	15,7	65,0	10,3	0,0
12	0,9	8,1	69,4	7,7	13,9	0,9	2,9	77,0	3,6	15,7
13	3,6	56,9	22,6	15,9	1,1	0,1	3,9	52,9	38,8	4,3
14	6,1	67,4	14,5	12,0	0,0	0,1	0,0	99,9	0,0	0,0
15	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
16	2,7	5,3	63,1	28,9	0,0	1,0	0,0	69,2	29,8	0,0
17	3,7	22,6	42,9	30,8	0,0	3,1	0,5	93,3	3,0	0,0
18	4,3	76,6	11,3	6,7	1,1	0,0	0,0	82,4	6,3	11,3
19	1,3	19,7	23,8	55,2	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0

Nr	Zlewnia całkowita					Zlewnia różnicowa w obrębie ostoi DŚNiKB				
	Zabudowania i tereny przemysłowe	Grunty orne i sady	Łąki, pastwiska i tereny podmokła	Lasy	Zbiorniki wodne	Zabudowania i tereny przemysłowe	Grunty orne i sady	Łąki, pastwiska i tereny podmokła	Lasy	Zbiorniki wodne
20	6,5	58,0	25,4	9,3	0,8	2,1	2,4	78,8	13,4	3,2
21	4,1	21,6	19,6	51,5	3,2	0,8	3,6	64,3	3,6	27,8
22	4,1	27,5	35,3	33,0	0,1	1,0	11,2	85,2	2,4	0,3
23	6,7	11,9	36,0	45,1	0,2	0,0	49,5	50,5	0,0	0,0
24	4,6	25,6	65,4	0,2	4,2	0,0	13,0	81,7	0,0	5,3
25	12,4	42,2	10,0	35,3	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
26	7,0	36,5	23,9	32,6	0,0	0,0	99,0	1,0	0,0	0,0
Średnia	4,6	39,4	30,0	24,9	1,1	1,4	3,9	85,4	6,1	3,2

Zlewnie różnicowe (Tab. 11 i 12). W obrębie ostoi najbardziej rozpowszechnioną formą użytkowania terenu są łąki i pastwiska zajmujące ponad 85% jej powierzchni. Zdecydowanie mniejszą rolę odgrywają lasy (6%). Znikomy jest udział obszarów zabudowanych, zajmujących ok. 450 ha (ok. 1,5% obszaru ostoi). Większe połacie gruntów ornych (ponad 100 ha) znajdują się jedynie w zlewniach Noteci od dopływu z Kaźmierzewa do Kcynki; Górnego Kanalu Noteci, Rokitki oraz Noteci od Kcynki do Młynówki Borowskiej (ponad 400 ha). Niewielkie są także obszary porośnięte lasami, z czego największe znajdują się w zlewniach Noteci: od Kcynki do Młynówki Borowskiej, od Margoninki do Boleмки i od dopływu z Kaźmierzewa do Kcynki (prawie 650 ha). Dość dużą powierzchnię (ponad 150 ha) w zlewniach Noteci od dopływu z Kaźmierzowa do Kcynki, Noteci od Boleмки do Gwdy oraz Białośliwki (ponad 400 ha) zajmują zbiorniki wodne.

Tab. 11. Pokrycie użytkowanie/terenu zlewni różnicowych na obszarze ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” (opracowanie własne na podstawie Rastrowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski 1:50 000 oraz ortofotomapy)

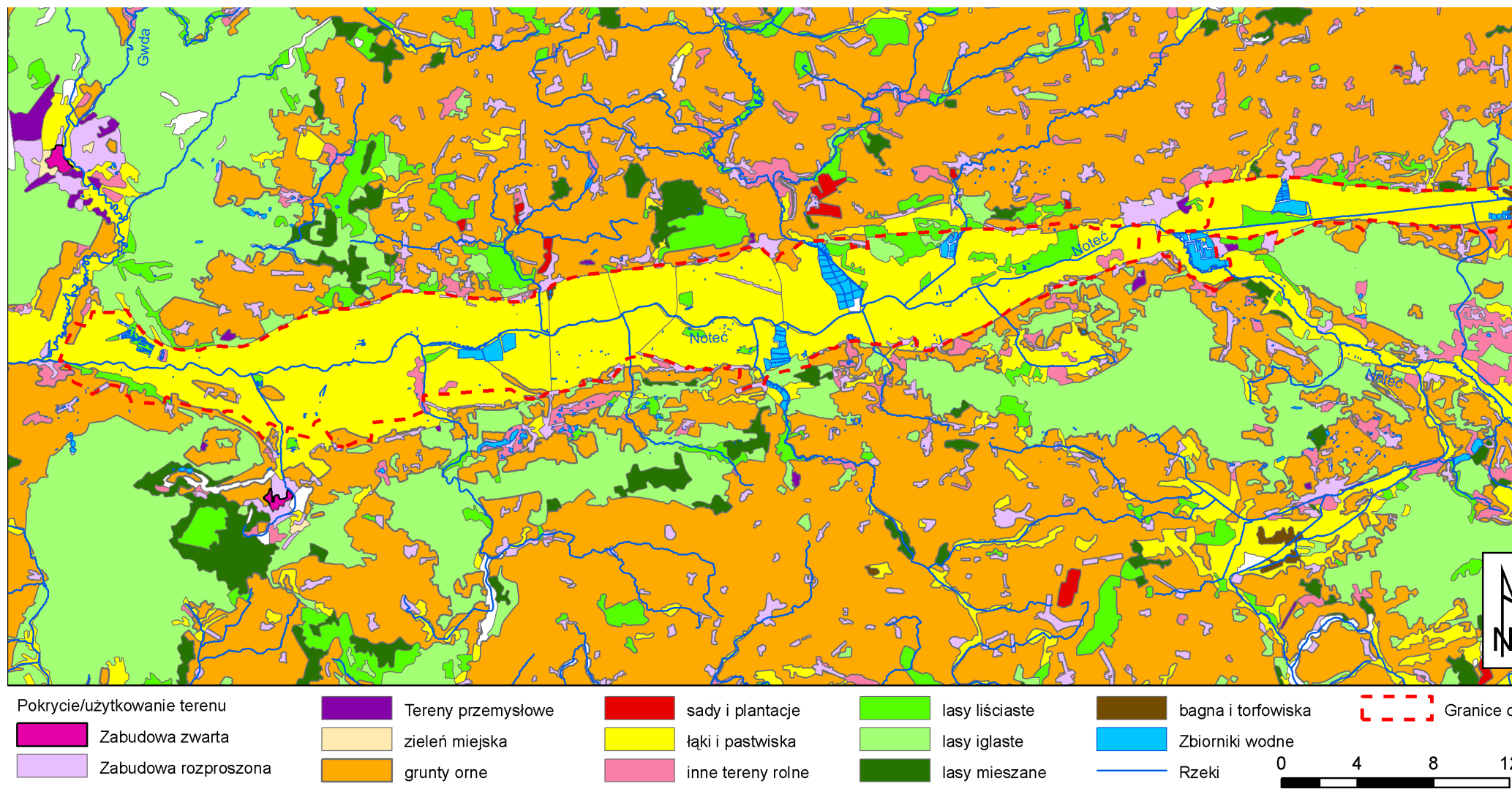
Nr	Zabudowa rozproszona	Grunty orne	Łąki i pastwiska	Inne tereny rolnicze	Lasy liściaste	Lasy iglaste	Lasy mieszane	Lasy łącznie	Bagna, torfowiska	Zbiorniki wodne	Łącznie
	[ha]										
1		7,46	17,60					0,00			25,06
2	41,69	414,12	2712,58	30,43	294,59	3,14		297,73		24,95	3521,50
3		1,43	30,66		5,03			5,03			37,12
4	23,08	174,59	5096,74	100,76	24,84			24,84			5420,01
5			32,50	9,13	1,12			1,12			42,75

Nr	Zabudowa rozproszona	Grunty orne	Łąki i pastwiska	Inne tereny rolnicze	Lasy liściaste	Lasy iglaste	Lasy mieszane	Lasy łącznie	Bagna, torfowiska	Zbiorniki wodne	Łącznie
6	32,52	58,74	3003,95	32,62	32,81	0,05		32,86		57,02	3217,71
7	0,33		96,87					0,00	0,43		97,63
8	27,77	42,74	1964,54	0,09	1,16	1,81		2,97	21,03		2059,14
9	0,98		194,50					0,00			195,48
10	119,88	137,58	3692,46	0,32	122,62	2,35		124,97			4075,21
11	8,05	14,00	57,96		1,50	7,68		9,18			89,19
12	23,18	77,94	2030,89	17,32	0,01	94,56	0,57	95,14		417,13	2661,60
13	0,42	23,39	316,18		125,31	106,53		231,84		25,96	597,79
14	0,05		88,79					0,00			88,84
15			9,65					0,00			9,65
16	13,20		873,81		258,98	117,10		376,08			1263,09
17	40,96	7,14	1227,56		39,47	0,54		40,01			1315,67
18			687,60		34,79	17,81		52,60		93,97	834,17
19			42,16					0,00			42,16
20	99,56	117,50	3729,68	75,84	641,58	6,80	0,34	648,72		156,25	4827,55
21	7,13	33,41	591,62	10,98	1,69	30,42	1,93	34,04		260,50	937,68
22	7,71	89,77	683,58	1,30	10,82	7,74	0,61	19,17		2,10	803,63
23		41,77	27,74	14,84				0,00			84,35
24		39,23	229,95					0,00	17,52	16,12	302,82
25			95,28	0,01				0,00	19,15		114,44
26		7,77	0,08					0,00	0,00		7,85
Łącznie ostoja	446,51	1288,58	27534,93	293,64	1596,32	396,53	3,45	1996,30	58,13	1054,00	32672,09

Tab. 12. Procentowy udział klas pokrycia/użytkowania terenu w zlewniach różnicowych na obszarze ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” (opracowanie własne na podstawie Rastrowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski 1:50 000 oraz ortofotomapy)

Nr	Zabudowa rozproszona	Grunty orne	Łąki i pastwiska	Inne tereny rolnicze	Lasy liściaste	Lasy iglaste	Lasy mieszane	Lasy łącznie	Bagna, torfowiska	Zbiorniki wodne	Łącznie
	%										
1	0,0	29,8	70,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,00
2	1,2	11,8	77,0	0,9	8,4	0,1	0,0	8,5	0,0	0,7	100,00
3	0,0	3,9	82,6	0,0	13,6	0,0	0,0	13,6	0,0	0,0	100,00
4	0,4	3,2	94,0	1,9	0,5	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	100,00
5	0,0	0,0	76,0	21,4	2,6	0,0	0,0	2,6	0,0	0,0	100,00
6	1,0	1,8	93,4	1,0	1,0	0,0	0,0	1,0	0,0	1,8	100,00
7	0,3	0,0	99,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	100,00
8	1,3	2,1	95,4	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	1,0	0,0	100,00
9	0,5	0,0	99,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,00
10	2,9	3,4	90,6	0,0	3,0	0,1	0,0	3,1	0,0	0,0	100,00
11	9,0	15,7	65,0	0,0	1,7	8,6	0,0	10,3	0,0	0,0	100,00
12	0,9	2,9	76,3	0,7	0,0	3,6	0,0	3,6	0,0	15,7	100,00
13	0,1	3,9	52,9	0,0	21,0	17,8	0,0	38,8	0,0	4,3	100,00
14	0,1	0,0	99,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,00
15	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,00
16	1,0	0,0	69,2	0,0	20,5	9,3	0,0	29,8	0,0	0,0	100,00
17	3,1	0,5	93,3	0,0	3,0	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0	100,00
18	0,0	0,0	82,4	0,0	4,2	2,1	0,0	6,3	0,0	11,3	100,00
19	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,00
20	2,1	2,4	77,3	1,6	13,3	0,1	0,0	13,4	0,0	3,2	100,00
21	0,8	3,6	63,1	1,2	0,2	3,2	0,2	3,6	0,0	27,8	100,00
22	1,0	11,2	85,1	0,2	1,3	1,0	0,1	2,4	0,0	0,3	100,00
23	0,0	49,5	32,9	17,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,00
24	0,0	13,0	75,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,8	5,3	100,00
25	0,0	0,0	83,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	16,7	0,0	100,00
26	0,0	99,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,00
ostoja	1,4	3,9	84,3	0,9	4,9	1,2	0,0	6,1	0,2	3,2	100,00

Ryc. 10. Użytkowanie/pokrycie terenu ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego”

3.6.4 Charakterystyka elementów hydrograficznych

3.6.4.1 Cieki

Szczegółowy podział sieci rzecznej ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” został przygotowany na podstawie Szczegółowej Mapy Hydrograficznej Polski w skali 1:50 000 (Ryc. 11, Ryc. 12, Tab. 13). Poszczególne odcinki najważniejszych cieków zostały wyróżnione na podstawie zmienności charakteru koryta oraz podziału na zlewnie elementarne (Tab. 8). Łączna długość cieków o charakterze naturalnym wynosi ponad 96 km, natomiast cieków sztucznych - przeszło 1820 km (Tab. 14).

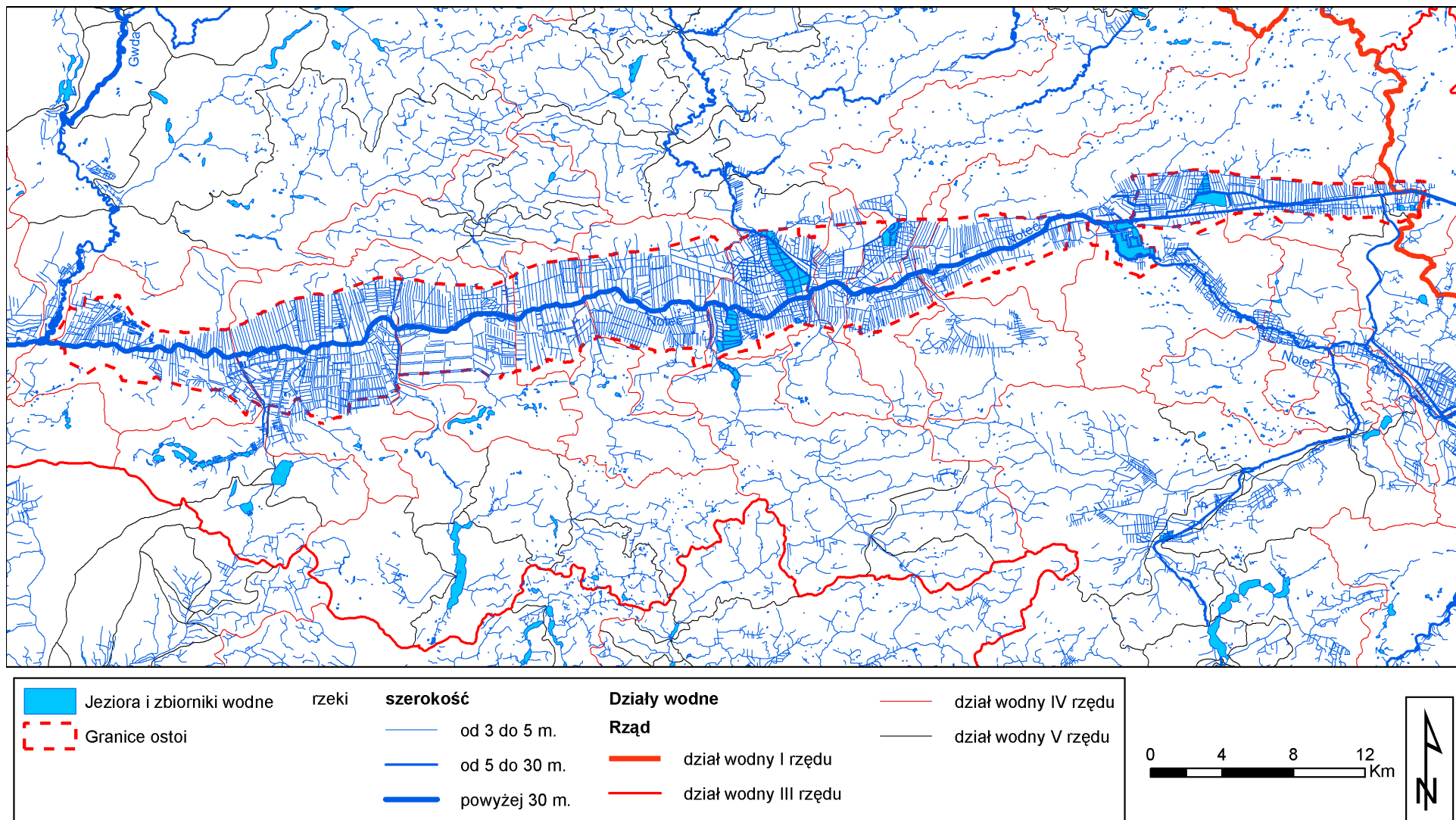
Tab. 13. Długość sieci rzecznej na obszarze ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”

Charakter cieków	Długość cieków na obszarze ostoi [m]			łącznie
	szerokość			
	< 5 m	5 – 30 m	> 30 m	
Cieki naturalne	20 365	11 047	65 373	96 785
Cieki sztuczne	1 792 413	35 524	463	1 828 402
Łącznie	1 812 778	46 571	65 837	1 925 187

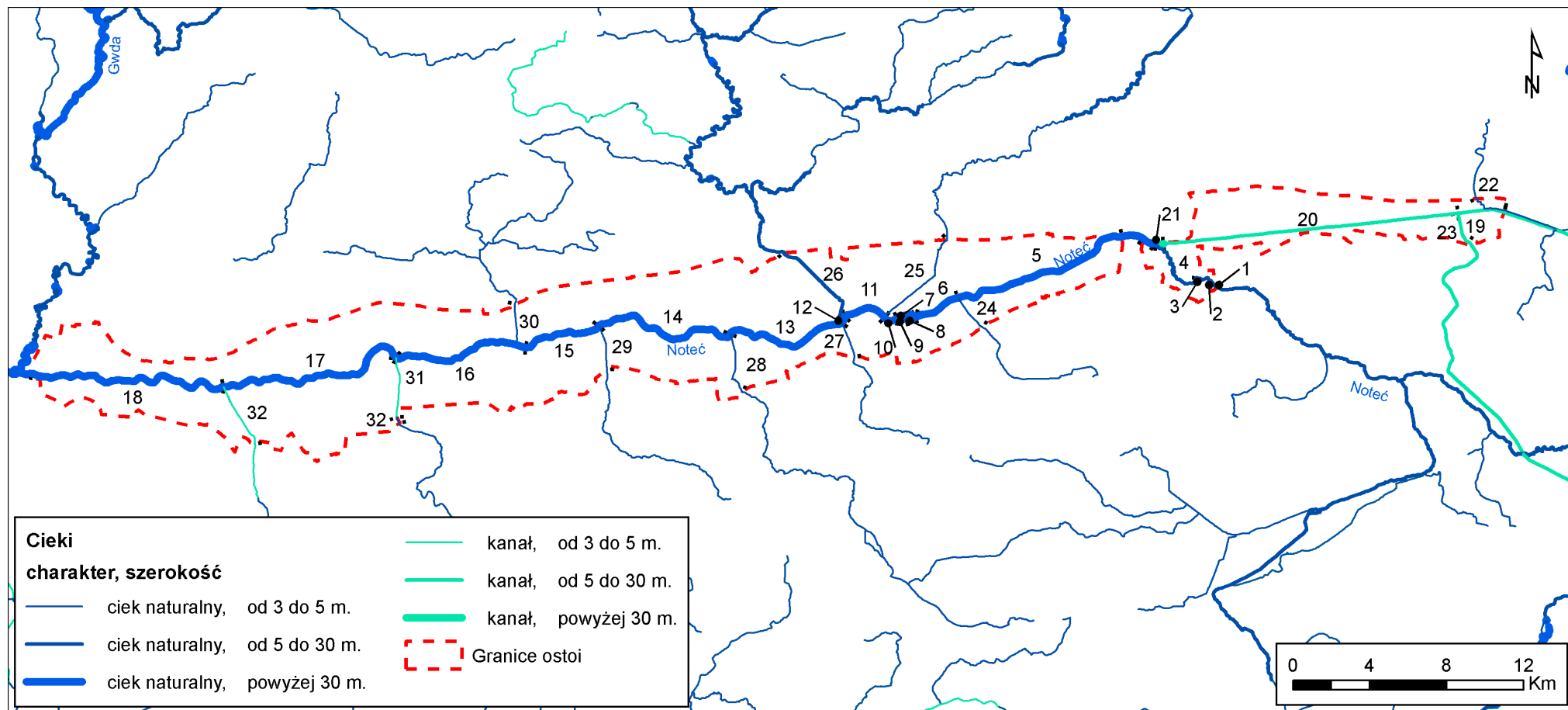
Tab. 14. Podział cieków ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” na odcinki

Nr	Nazwa rzeki	Długość całkowita cieków [m]	Długość cieków w granicach ostoi [m]	% długości cieków w granicach ostoi	Charakter cieków	Szerokość [m]	Rząd cieków
	Noteć	391296	71671	18,32			III
1	Noteć od dopływu spod Niedźwiad do Kanału Bydgoskiego I		67	0,02	N	nieokr.	
2	Noteć od dopływu spod Niedźwiad do Kanału Bydgoskiego II		1189	0,30	N	5 – 30	
3	Noteć od dopływu spod Niedźwiad do Kanału Bydgoskiego III		29	0,01	N	Nieokr.	
4	Noteć od dopływu spod Niedźwiad do Kanału Bydgoskiego IV		4586	1,17	N	5 – 30	
5	Noteć od Kanału Bydgoskiego do dopływu spod Sipior		10346	2,64	N	> 30	
6	Noteć od dopływu spod Sipior do Rokitki I		2461	0,63	N	> 30	
7	Noteć od dopływu spod Sipior do Rokitki II		1035	0,26	N	> 30	
8	Noteć od dopływu spod Sipior do Rokitki III		616	0,16	N	> 30	

Nr	Nazwa rzeki	Długość całkowita cieków [m]	Długość cieków w granicach ostoi [m]	% długości cieków w granicach ostoi	Charakter cieków	Szerokość [m]	Rząd cieków
9	Noteć od dopływu spod Sipior do Rokitki IV		440	0,11	N	3 - 5	
10	Noteć od dopływu spod Sipior do Rokitki V		736	0,19	N	> 30	
11	Noteć od Rokitki do Łobżonki		2358	0,60	N	> 30	
12	Noteć od Łobżonki do dopływu z Kaźmierzewa		332	0,08	N	> 30	
13	Noteć od dopływu z Kaźmierzewa do Kcynki		6593	1,68	N	> 30	
14	Noteć od Kcynki do Młynówki Borowskiej		7863	2,01	N	> 30	
15	Noteć od Młynówki Borowskiej do Białośliwki		4253	1,09	N	> 30	
16	Noteć od Białośliwki do Margoninki		7163	1,83	N	> 30	
17	Noteć od Margoninki do Boleмки		10512	2,69	N	> 30	
18	Noteć od Boleмки do Gwdy		11091	2,83	N	> 30	
	Kanał Bydgoski	24650	18282	74,17			IV
19	Kanał Bydgoski od stanowiska szczytowego do Górnego Kanału Noteci		2442	9,91	K	5 – 30	
20	Kanał Bydgoski od Górnego Kanału Noteci do połączenia z Notecią I		15376	62,38	K	5 – 30	
21	Kanał Bydgoski od Górnego Kanału Noteci do połączenia z Notecią II		464	1,88	K	> 30.	
22	Flis	13062	1923	14,72	N	3 - 5	IV
23	Górny Kanał Noteci	25006	1723	6,89	K	5 – 30	V
24	Dopływ spod Sipior	10494	2026	19,30	N	3 - 5	IV
25	Rokitka	50300	5491	10,92	N	3 - 5	IV
26	Łobżonka	79249	5176	6,53	N	3 - 5	IV
27	Dopływ z Kaźmierzewa	10352	1865	18,01	N	3 - 5	IV
29	Kcynka	29300	3387	11,56	N	3 - 5	IV
29	Młynówka Borowska	14490	2342	16,16	N	3 - 5	IV
30	Białośliwka	16765	2549	15,20	N	3 - 5	IV
	Margoninka	34759	3463	9,96			IV
31	Margoninka I		3120	8,98	K	3 - 5	
32	Margoninka II		343	0,99	N	3 - 5	
32	Bolemka	11862	3454	29,12	K	3 - 5	IV
	Pozostałe rowy i kanały						
	O szerokości poniżej 5 m		1 792 413				
	O szerokości 5 m i więcej		35 524				

Ryc. 11. Sieć rzeczna ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” (na podstawie Rastrowej Mapy Podziału Hydrograficznego Polski 1:50 000)

Ryc. 12. Podział sieci rzecznej na odcinki (numery zgodnie z Tab. 14)

Noteć. Jest rzeką odwadniającą znaczny obszar środkowo-północnej Polski. Swój początek bierze w Jeziorze Przedecz. Odcinek od Kanału Bydgoskiego do ujścia do Warty to droga wodna łącząca dorzecza Odry i Wisły. Od Kanału Bydgoskiego do Krzyża, na odcinku o długości 137,3 km, Noteć jest ciekim skanalizowanym, na pozostałym odcinku płynie swobodnie. Szerokość drogi wodnej wynosi od 25 do 45 m. Odcinek uregulowany posiada łącznie 14 stopni wodnych. Na obszarze ostoi Noteć płynie odcinkiem o długości ponad 71,6 km (ok. 18% całkowitej długości cieku). Ze względu na mały spadek odcinek powyżej Ujścia jest nazywany Notecią Leniwą.

Kanał Bydgoski. Kanał wybudowany został w latach 1772-1774, a w okresie 1910-1915 miała miejsce jego przebudowa. Łączy Brdę i Noteć (na wschód od Nakła). Jego całkowita długość wynosi 24,65 km i na tym odcinku poziom wody regulowany jest przez 6 śluz. Kanał może przyjmować jednostki pływające do 400 ton (dane Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej [RZGW] w Poznaniu). W obrębie ostoi Kanał stanowi odcinek o długości 18,28 km (74% całkowitej długości).

Flis. Swój bieg rozpoczyna w niewielkim zbiorniku wodnym w okolicy Osowca. Uchodzi do Kanału Bydgoskiego na terenie Bydgoszczy. Na terenie ostoi płynie blisko 2-kilometrowym odcinkiem, częściowo równoległym do Kanału Bydgoskiego.

Górny Kanał Noteci. Kanał poprowadzony w celu połączenia Noteci i Kanału Bydgoskiego. Razem z Kanałem Ślesieńskim i jeziorem Gopło tworzy drogę wodną Warta – Kanał Bydgoski. Jego całkowita długość wynosi ok. 25 km, z czego przez teren ostoi płynie fragmentem o długości niecałych 2 km.

Dopływ spod Sipior. Lewobrzeżny dopływ Noteci. Swój bieg rozpoczyna w okolicach miejscowości Studzienki na południowy-wschód od Sipior. Jego długość w granicach ostoi wynosi około 2 km.

Rokitka. Prawobrzeżny dopływ Noteci. Jej źródła znajdują się na południowy-wschód od Więcborka. Odwadnia południową część Wysoczyzny Krajeńskiej, na znacznym odcinku przepływając przez Krajeński Park Krajobrazowy. Zlewnia rzeki ma charakter typowo rolniczy. W obrębie ostoi płynie odcinkiem o długości ok. 5,5 km (11% jej długości całkowitej).

Lobżonka. Prawobrzeżny dopływ Noteci (ujście na 168,5 km) o długości ponad 75 km. Jej źródła położone są na Pojezierzu Krajeńskim na południe od wsi Stare Gronowo. W górnym biegu ma stosunkowo niewielki spadek i płynie przez Bory Kujawskie. Na krawędzi wysoczyzny poniżej Wyrzyska spadek rzeki jest znacznie większy. W jej dolnym odcinku, płynącym dnem pradoliny, między Osiekiem a Ludwikowem znajduje się

kompleks stawów. W Witogroszczu, Kościerzynie Wielkim i Wyrzysku na rzece znajdują się niewielkie elektrownie wodne. Najważniejsze dopływy to Stołunia, Lubcza i Orla.

Dopływ z Kaźmierzewa. Krótki (10 km), lewy dopływ Noteci, do której dopływa nieco poniżej ujścia Łobżonki. Swój bieg rozpoczyna w Kaźmierzewie.

Kcynka. Lewy dopływ Noteci. Swój bieg rozpoczyna w okolicach Kcyni. W pobliżu Nowego Dworu znajduje się kompleks zbiorników wodnych.

Młynówka Borowska. Ciek o długości ok. 14,5 km, z czego przez teren ostoi przepływa na długości nieco ponad 2 km. Źródła ciekują znajdują się na północ od wsi Chojna. Jest lewym dopływem Noteci.

Białośliwka. Prawy dopływ Noteci o długości poniżej 17 km. Swój bieg rozpoczyna na północ od miejscowości Tomaszewo. Przepływa przez Białośliwie i na jego wysokości uchodzi do Noteci.

Margoninka. Swoje źródła ma w miejscowości Krzyżanki na zachód od Gołańczy. Przepływa przez Margonin i jezioro Margonińskie. Uchodzi do Noteci jako lewy dopływ poniżej Szamocina.

Bolemka. Ciek o długości około 11 km. Lewy dopływ Noteci uchodzący na wysokości Chodzieży. Wypływa z jeziora Strzeleckiego, przepływa przez jeziora Karczewnik i Chodzieskie oraz przez miasto Chodzież.

3.6.4.2 Zbiorniki wodne

Na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” występuje duża liczba niewielkich zbiorników wodnych. Są to najczęściej zbiorniki antropogeniczne, takie jak: stawy rybne, doły potorfowe, zbiorniki pożarowe, a także fragmenty starorzeczy. Łączna powierzchnia zajmowana przez 261 tego typu obiektów to ok. 980 ha. Przeciętna wielkość zbiornika wynosi 3,5 ha, a 190 z nich nie przekracza 2 ha. Największe kompleksy zbiorników o przeznaczeniu hodowlanym zlokalizowane są:

- na północ od Szamocina, na terenie polderu Antoniny-Szamocin, stawy rybne Antoniny o powierzchni 218 ha,
- w okolicach Osieka (kompleks stawów Ostrówek, z których największy ma powierzchnię 30,2 ha), a łączna powierzchnia wynosi około 395 ha; woda pobierana jest z Łobżonki,
- na zachód od drogi Smogulec – Osiek, między południową krawędzią pradoliny a Notecią - kompleks stawów o łącznej powierzchni około 165 ha,

- nad Rokitką, na południe od miejscowości Samostrzel (kompleks stawów, łączna powierzchnia około 85 ha),
- na południowy-wschód od Nakła, w okolicach miejscowości Występ, w widłach Noteci i Kanału Bydgoskiego, kompleks stawów o łącznej powierzchni około 225 ha,
- na południe od Ślesina (kompleks stawów, z których największy - Staw Kardynalski położony w pobliżu Kanału Bydgoskiego - ma powierzchnię 103,2 ha),
- przy wschodnim krańcu ostoi, na zachód od drogi nr 10, kompleks stawów Lisi Ogon o łącznej powierzchni około 45 ha.

3.7 Wody podziemne

Charakterystykę wód podziemnych opracowano w oparciu o Mapę Hydrogeologiczną Polski oraz Mapę Geologiczno-Gospodarczą Polski wraz z objaśnieniami.

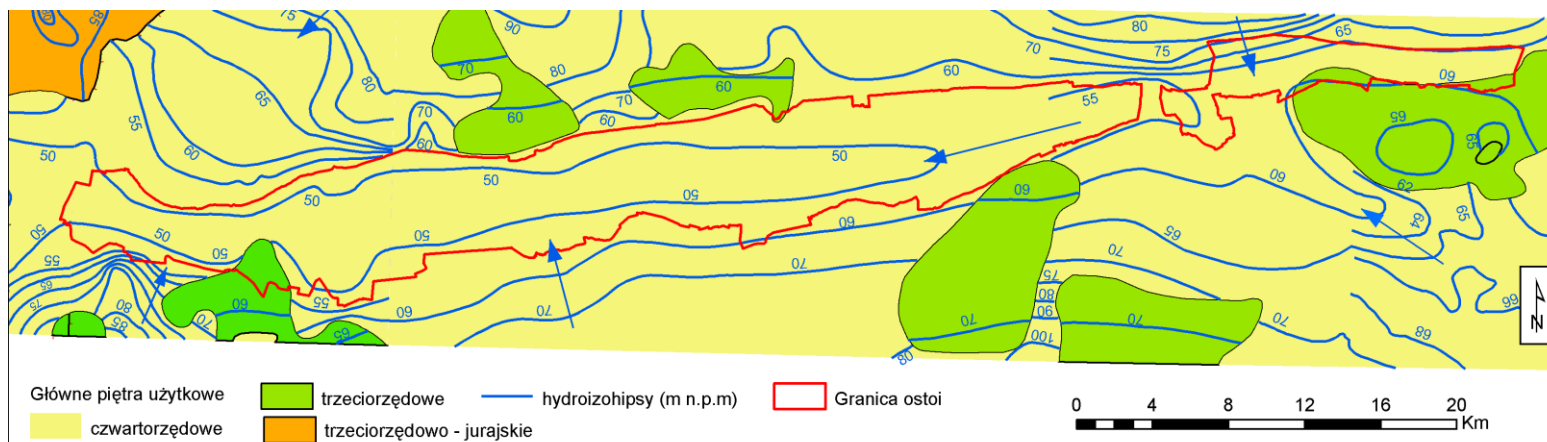
Obszar ostoi pomiędzy Ujściem a Nakłem położony jest na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 138 Pradolina Toruń-Eberswalde. Niewielki, zachodni fragment ostoi znajduje się w obrębie zbiornika nr 127 (zbiornik trzeciorzędowy) – subzbiornik Złotów – Piła – Strzelce Krajeńskie. Wschodni, końcowy fragment ostoi położony jest na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 140.

3.7.1 Hydrodynamika wód podziemnych

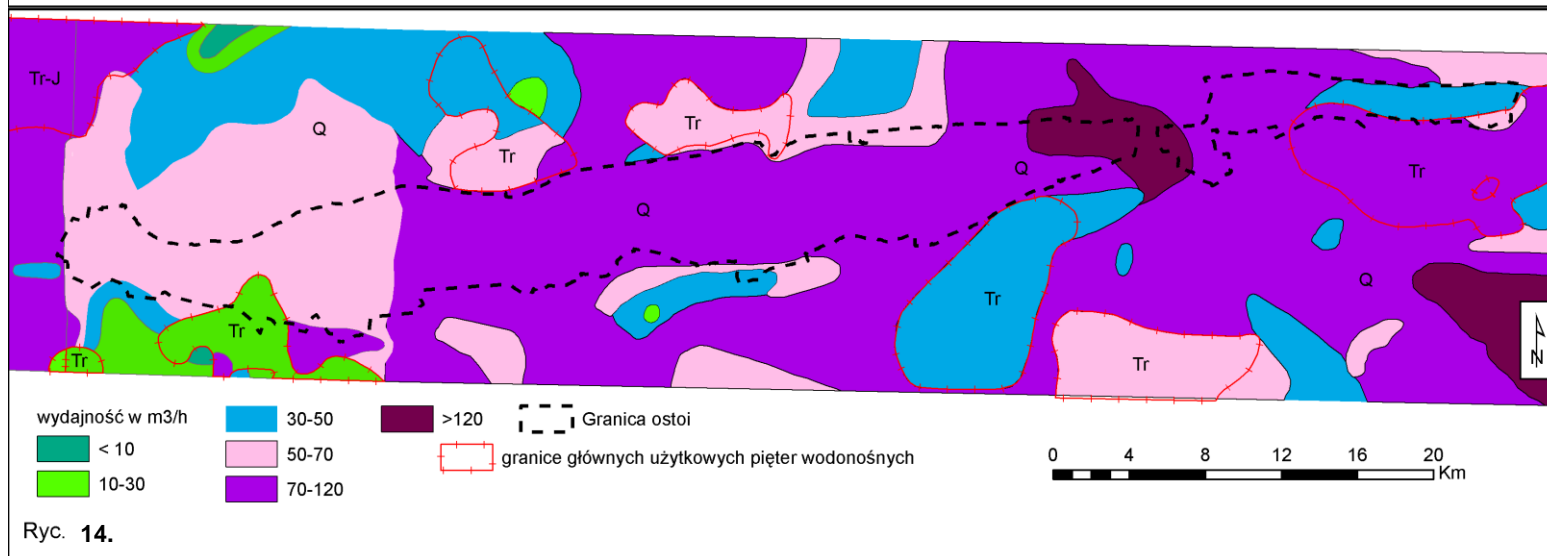
Obecność głębokiego rozcięcia w utworach podplesjtoczańskich wypełnionego osadami nawodnionymi sprawia, że pradolina jest miejscem kontaktu różnych warstw wodonośnych. Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka jest regionalną bazą drenażu wód podziemnych, zbierając wody spływające z północy z wysoczyzny Krajeńskiej i z południa z Pojezierza Chodzieskiego.

Główny kierunek odpływu wód pradolina odbywa się ze wschodu na zachód (Ryc. 13). Zwierciadło wód podziemnych obniża się od ok. 60 m n.p.m. w okolicach Bydgoszczy do niespełna 50 m n.p.m. w okolicach Ujścia. Oprócz głównego kierunku zaobserwować można lokalne kierunki spływu wód podziemnych z obszarów wysoczyznowych ku pradolinie. Największe spadki zwierciadła wód podziemnych występują właśnie w strefie krawędziowej wysoczyzn, m.in.: od 80 do 55 m n.p.m. w okolicach Nakła i od 85 do 50 m n.p.m. w okolicach Ujścia.

Ryc. 13

Ryc. 14.

Ryc. 13. Hydrodynamika wód podziemnych ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” na tle głównych pięter wodonośnych

Ryc. 14. Wydajność potencjalna studni wierconej na tle pięter hydrogeologicznych
(na podstawie Mapy Hydrogeologicznej Polski 1:50 000)

3.7.2 *Piętra wodonośne*

Na badanym obszarze wydzielono główne piętra wodonośne: trzeciorzędowe i czwartorzędowe, w obrębie którego położone jest około 90% ostoi (Ryc. 13). W mniejszym stopniu, w okolicach Piły eksploatowane jest także piętro jurajskie, a w Bydgoszczy kredowe.

Piętro czwartorzędowe

Na omawianym terenie reprezentowane jest przez dwa poziomy użytkowe: gruntowy i międzyglinowy. Za poziom użytkowy uznano poziom plejstoceński.

Poziom gruntowy

Występuje na całym obszarze pradoliny. Swobodne zwierciadło wody zalega bardzo płytko – jego głębokość nie przekracza 2 m p.p.t. Sprawia to, że podczas intensywnych opadów i wysokich stanów wody duże fragmenty doliny ulegają podtopieniu. Sezonowe wahania poziomu zwierciadła wody zazwyczaj nie przekraczają 1,5 m. Poziom gruntowy zbudowany jest z utworów piaszczystych i żwirowych. Miąższość osadów wodonośnych w północnej części pradoliny wynosi 10 do 20 m, a w południowej od 20 do 40 m. Maksymalnie miąższość osadów nawodnionych sięga 70 m. Wydajność potencjalna studni wierconej na większości obszaru ostoi wynosi od 70 do 120 m³/h (Ryc. 14). Wyższa wydajność (powyżej 120 m³/h) obserwowana jest w okolicach Nakła. Natomiast zachodnia część ostoi pomiędzy Chodzieżą a Ujściem charakteryzuje się nieco mniejszą wydajnością potencjalną (50-70 m³/h). Jeszcze niższe wartości wydajności (30-50 m³/h) przyjmowane są dla wschodniej części ostoi położonej poniżej Bydgoszczy. Współczynnik filtracji waha się od 10 do 40 m/dobę. Wartości przewodności kształtują się w przedziale od 500 do 1 000 m²/dobę. Jedynie miejscami na wysokości Szamocina w północnej części pradoliny wartości te są nieco mniejsze i mieszczą się w przedziale od 200 do 500 m²/dobę.

Poziom zasilany jest przez infiltrację wód opadowych oraz poprzez infiltrację wód powierzchniowych.

Poziom plejstoceński (międzyglinowy i podglinowy)

Na wysoczyznach położone są wodonośne struktury międzyglinowe i podglinowe związane z występowaniem osadów fluwialnych interglacjału mazowieckiego oraz fluwioglacjalnych, powstałych w trakcie zlodowacenia odry i wisły. Poziom ten ma charakter nieciągły. Zwierciadło o charakterze napiętym występuje na głębokości kilkunastu metrów. W strefach krawędziowych w sąsiedztwie pradoliny zmienia ono charakter na swobodny i znacznie się obniża. Spowodowane jest to powiązaniem hydraulicznym z pradoliną stanowiącą

na omawianym obszarze podstawową bazę drenażu. Powoduje to znaczne obniżenie zwierciadła wód podziemnych na wysoczyznach. Współczynnik filtracji ma wartości najczęściej od 5 do 25 m/dobę, natomiast przewodność po północnej stronie pradoliny waha się od 50 do 800 m²/dobę, a po stronie południowej od 150 do 400 m²/dobę. Poziom zasilany jest poprzez infiltrację wód opadowych.

Pietro trzeciorzędowe

Na omawianym obszarze piętro trzeciorzędowe składa się z dwóch poziomów wodonośnych: mioceńskiego i oligoceńskiego.

Poziom mioceński

Miąższość warstw wodonośnych wynosi od kilkunastu do ponad 40 m. Przewodność na omawianym obszarze wynosi poniżej 100 m²/dobę, miejscami sięga 150 m²/dobę. Poziom mioceński zbudowany jest z piasków o różnej granulacji. Zalega na głębokości od 35 m p.p.t. w obrębie pradoliny do około 70-90 m p.p.t. na wysoczyznach. Zwierciadło posiada charakter subartezyjski i stabilizuje się na głębokościach 20 do 35 na wysoczyźnie. Poziom zwierciadła pochylony jest w kierunku pradoliny. Fragment omawianego poziomu, znajdujący się na terenie ostoi, między Chodzieżą a Ujściem, charakteryzuje się niską potencjalną wydajnością od 10 do 30 m³/h. Na pozostałych obszarach jego wydajność kształtuje się na poziomie od 30 do 70 m³/h.

Zasilanie poziomu mioceńskiego odbywa się na drodze przesączania z poziomów nadległych.

Poziom oligoceński

Położony jest na znacznej głębokości, do około 120 m. Miąższość warstw wodonośnych wynosi około 20 - 40 m, a przewodność z reguły przekracza 400 m²/dobę. Na omawianym obszarze pobierany jest sporadycznie.

Pietro jurajskie

Reprezentowane jest głównie przez poziom liasowy ujmowany w Pile. Łączy się on tam hydraulicznie z poziomem oligoceńskim. Miąższość warstwy wynosi ok. 20 m. Zwierciadło wody ma charakter silnie artezyjski, stabilizuje się na poziomie nawet 20 m powyżej poziomu terenu.

3.8 Gospodarka zasobami wodnymi

3.8.1 Zabudowa hydrotechniczna

Stosunki wodne w dolinie Noteci od wielu lat podlegają przekształceniom na skutek działalności człowieka. Krążenie wody w granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” uzależnione jest zarówno od wykorzystywania urządzeń znajdujących się na terenie samej ostoi, jak i na obszarze sąsiadujących z nią zlewni. W tabeli 15 przedstawiono ważniejsze budowle hydrotechniczne, które mogą wpływać na ilość wody dostępnej na terenie ostoi.

Ponadto, w granicach ostoi lub w jej bezpośrednim sąsiedztwie, na Noteci i Kanale Bydgoskim znajduje się 9 śluz i 6 jazów, które związane są z funkcjonowaniem drogi wodnej Wisła – Warta (Tab. 16). Urządzenia te administrowane są przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Zarząd Zlewni Noteci w Bydgoszczy.

Tab. 15. Wykaz budowli hydrotechnicznych na obszarze gmin położonych w granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” (na podstawie danych RZGW w Poznaniu)

Lp.	Nazwa obiektu	Typ obiektu	Użytkownik	Nazwa ciek	Km	Lokalizacja	Gmina	Nazwa zlewni
1.	zastawka 7+080 kanał Nowonotecki	Zastawki	Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku	Kanał Nowonotecki	7+080	Przełęki	Białe Błota	Noteć
2.	jaz 10+070 kanał Nowonotecki	Przelew	Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku	Kanał Nowonotecki	10+070	Przełęki	Białe Błota	Noteć
3.	przepusty i próg kamienny - Boleмка	Próg	Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych RO Piła	Boleмка		Cieszewo	Chodzież	Noteć
4.	śluza - stopień wodny Gromadno	Przelew	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Noteć		Ludwikowo	Kcynia	Noteć
5.	jaz południowy - stopień wodny Gromadno	Przelew	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Noteć		Ludwikowo	Kcynia	Noteć
6.	jaz północny - stopień wodny Gromadno		Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Noteć		Ludwikowo	Kcynia	Noteć
7.	Gospodarstwo Rybackie Ziemiopłody	Zastawki	Gospodarstwo Rybackie Ślesin sp. z o.o.	Śleska	5+813	Ślesin	Nakło n/Notecią	Noteć
8.	śluza - stopień wodny Józefinki	Przelew	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Kanał Bydgoski		Występ	Nakło n/Notecią	Noteć
9.	jaz - stopień wodny Józefinki	Przelew	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu			Występ	Nakło n/Notecią	Noteć
10.	zastawka dla cukrowni - Struga Śleska 1+890	Zastawki	Krajowa Spółka Cukrowa S.A. w Toruniu oddział „Cukrownia Nakło” w Nakle n/Notecią	Struga Śleska	1+890	Nakło n/Notecią	Nakło n/Notecią	Noteć
11.	śluza - stopień wodny Nakło Wschód	Przelew	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Kanał Bydgoski		Nakło n/Notecią	Nakło n/Notecią	Kanał Bydgoski
12.	śluza - stopień wodny Nakło Wschód	Przelew	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Kanał Bydgoski		Nakło n/Notecią	Nakło n/Notecią	Noteć

Lp.	Nazwa obiektu	Typ obiektu	Użytkownik	Nazwa cieku	Km	Lokalizacja	Gmina	Nazwa zlewni
13.	jaz południowy - stopień wodny Nakło Zachód	Przelew	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Kanał Bydgoski		Nakło n/Notecią	Nakło n/Notecią	Noteć
14.	jaz północny - stopień wodny Nakło Zachód	Przelew	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Kanał Bydgoski		Nakło n/Notecią	Nakło n/Notecią	Noteć
15.	jaz Samostrzel - Rokitka 6+850	Przelew	Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku	Rokitka	6+850	Samostrzel	Sadki	Rokitka
16.	przepust piętrzący Rokitka 5+745	Zastawki	Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku	Rokitka	5+745	Samostrzel	Sadki	Rokitka
17.	stopień wodny Osowa Góra	Przelew	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Kanał Bydgoski		Pawłówek	Sicienko	Kanał Bydgoski
18.	obiekt stawowy Sokolec	Zastawki	osoba prywatna	Młynówka Borowska	3+100	Sokolec	Szamocin	Noteć
19.	obiekt stawowy Sokolec	Zastawki	osoba prywatna	Młynówka Borowska	3+321	Sokolec	Szamocin	Noteć
20.	jaz 17+920 - Noteć	Przelew	Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku	Stara Noteć	17+920	Szkocja	Szubin	Noteć
21.	jaz 15+500 - Noteć	Przelew	Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku	Stara Noteć	15+500	Tur	Szubin	Noteć
22.	syfon piętrzący na kanale Górnonoteckim	Mnich	Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku	Kanał Górnonotecki	135+800	Zamość	Szubin	Noteć
23.	przepust betonowy z zastawką piętrzącą	Zastawki	Lasy Państwowe Nadleśnictwo Kaczory	rów		Bąkowo	Wyrzysk	Noteć
24.	jaz Łobżonka 3+672	Upust denny	Zakład Rolniczo-Przemysłowy „FARMUTIL HS	Łobżonka	3+672	Osiek n/Notecią	Wyrzysk	Łobżonka
25.	jaz Osiek-Pracz-Łobżonka 6+280	Przelew	Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych	Łobżonka	6+280	Osiek n/Notecią	Wyrzysk	Łobżonka

Tab. 16. Dane techniczne śluz i jazów administrowanych przez RZGW w Poznaniu zlokalizowanych na drodze wodnej Wisła-Odra na obszarze i w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi „Doliny Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” (dane RZGW w Poznaniu)

Lp.	Nazwa obiektu	Km ciek	Lata budowy	Wys. spadu [m]	Jaz	Śluza	Funkcje obiektu i inne dane charakterystyczne	Gmina
					rodzaj zamknięć	dł. x szer. [m]		
KANAŁ BYDGOSKI								
1	Śluza nr 3 Okole	14,80	1910 – 1914	8,06	–	57,40 X 9,60 jednokomorowa	utrzymanie drogi wodnej Wisła – Odra po 2 zbiorniki oszczędnościowe	Bydgoszcz
2	Śluza nr 4 Czyżkówko	15,97	1910 – 1914	8,13	–	57,40 X 9,60 jednokomorowa	utrzymanie drogi wodnej Wisła – Odra	Bydgoszcz
3	Śluza nr 5 Prądy	20,00	1910 – 1914	3,74	–	57,40 X 9,60 jednokomorowa		Bydgoszcz
4	Śluza nr 6 Osowa Góra	20,97	1910 – 1914	3,85	–	57,40 X 9,60 jednokomorowa		Bydgoszcz
5	Jaz Józefinki	36,98	1912 – 1925	2,56	- 2 przęsła (zasuwy) - światło netto 3,38 m	–		Nakło
6	Śluza nr 7 Józefinki	37,20	1912 – 1925	2,56	–	57,40 X 9,60 jednokomorowa		Nakło
7	Śluza nr 8 Nakło Wschód	38,90	1912 – 1914	1,98	–	57,40 X 9,60 jedno-komorowa		Nakło

Lp.	Nazwa obiektu	Km cieku	Lata budowy	Wys. spadu [m]	Jaz	Śluza	Funkcje obiektu i inne dane charakterystyczne	Gmina
					rodzaj zamknięć	dł. x szer. [m]		
NOTEĆ DOLNA								
8	Śluza nr 9 Nakło Zachód	42,70	1914	2,72	–	57,40 X 9,60 jednokomorowa	utrzymanie drogi wodnej Wisła – Odra piętrzenia wykorzystywane dla celów energetycznych	Nakło
9	Jaz Północny Nakło Zachód	42,70	1914	2,72	- 6 przesł (zastawki dwudzielne) - światło netto 7,56 m	–		Nakło
10	Jaz Południowy Nakło Zachód	42,70	1914	2,72	- 6 przesł (zastawki dwudzielne) - światło netto 7,86 m	–		Nakło
11	Śluza nr 10 Gromadno	53,40	1914	2,08	–	57,40 x 9,60 jednokomorowa		Kcynia
12	Jaz Północny Gromadno	53,40	1914	2,08	- 6 przesł (zastawki) - światło netto 7,56 m	–		Kcynia
13	Jaz Północny Gromadno	53,40	1913	2,08	- 6 przesł (zastawki) - światło netto 7,80 m	–		Kcynia
14	Jaz Krostkowo	68,20	1914	1,20	- 1 przesł (iglice) - światło netto 20,00m	–	utrzymanie drogi wodnej Wisła – Odra	Wyrzysk
15	Śluza nr 11 Krostkowo	68,20	1914	0,43	–	57,40 x 9,60 jednokomorowa		Szamocin

3.8.2 Melioracje wodne podstawowe i szczegółowe

Na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” znajduje się szereg urządzeń melioracyjnych będących w zarządzie wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych. Obszar oddziaływania urządzeń melioracji szczegółowych i podstawowych wynosi 21 000 ha. Na terenie ostoi w zarządzie wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych znajduje się 118,570 km cieków melioracji podstawowej, w tym 17,570 km rzek (Tab. 17). Budowle piętrzące w administracji wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych to dwa jazy na rzece Łobżonce o wysokości piętrzenia wody 1,8 i 1,5 m oraz 26 zastawek o wysokości piętrzenia z reguły nie przekraczającej 1 m (Tab. 18).

Tab. 17. Zestawienie cieków podstawowych położonych w granicach i w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi „Doliny Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” (na podstawie danych WZMiUW w Poznaniu oraz K-PZMiUW we Włocławku)

Lp.	Nazwa cieku	Długość ewidencyjna* [km]	Km	Lokalizacja - gmina/powiat położone w obszarze ostoi	Odbiornik	Długość na terenie ostoi [km]
RZEKI						
1.	Łobżonka	82,540	0+000 - 85+178	Wyrzysk, pow. pilski	Noteć	5,170
2.	Bolemka	10,130	0+000 - 11+613	Chodzież, pow. chodzieski	Noteć	3,450
3.	Margoninka	31,080	0+000 - 37+100	Szamocin, pow. chodzieski	Noteć	3,460
4.	Rokitka	50,300	0+000 - 50+300	Sadki, pow. nakielski	Noteć	5,490
Razem		174,050				17,570
KANAŁY						
1.	Kanał Rzadkowski	2,925	0+000 - 2+925	Kaczory, pow. pilski	Noteć	2,925
2.	Kanał Byszewski	3,592	0+000 - 3+592	Kaczory, pow. pilski	Noteć	3,592
3.	Kanał Białośliwka	16,350	0+000 - 17+100	Białośliwie, pow. pilski	Noteć	2,550
4.	Kanał Prawomyśl	2,930	0+000 - 2+930	Kaczory, pow. pilski	Noteć	2,930
5.	Kanał Graniczny	2,725	0+000 - 2+725	Miasteczko Kr., pow. pilski	Noteć	2,725
6.	Kanał Żuławka	5,500	0+000 - 5+500	Wyrzysk, pow. pilski	Noteć	5,500
7.	Kanał Bąkowski	2,500	0+000 - 2+500	Wyrzysk, pow. pilski	Noteć	2,500
8.	Kanał Prac	5,620	0+000 - 5+620	Wyrzysk, pow. pilski	Noteć	5,420
9.	Kanał Przywałowy	2,930	0+000 - 6+218	Białośliwie, Miasteczko Kr., pow. pilski	Noteć	2,930

Lp.	Nazwa ciek	Długość ewidencyjna* [km]	Km	Lokalizacja - gmina/powiat położone w obszarze ostoi	Odbiornik	Długość na terenie ostoi [km]	
10.	Kanał Krzewiński	2,725	0+000 - 0+700	Kaczory, pow. pilski	Noteć	2,725	
11.	Kanał Milcz	5,500	0+000 - 4+800	Chodzież, pow. chodzieski	Noteć	5,500	
12.	Kanał Szkolny	2,500	0+000 - 4+400	Chodzież, pow. chodzieski	Noteć	2,500	
13.	Kanał Strzelecki	2,930	0+000 - 9+000	Chodzież, pow. chodzieski	Noteć	2,930	
14.	Kanał Zacharzyński	2,725	0+000 - 5+400	Chodzież, pow. chodzieski	Noteć	2,725	
15.	Kanał Szamociński	5,500	0+000 - 3+350	Szamocin, pow. chodzieski	Noteć	5,500	
16.	Kanał Heliodorowski	2,500	0+000 - 3+050	Szamocin, pow. chodzieski	Noteć	2,500	
17.	Kanał Młynówka Szamocińska	7,250	0+000 - 7+350	Szamocin, pow. chodzieski	Margoninka	6,950	
18.	Kanał Lipiogórski A	2,400	0+000 - 2+400	Szamocin, pow. chodzieski	Noteć	2,400	
19.	Kanał Lipiogórski B	2,800	0+000 - 2+800	Szamocin, pow. chodzieski	Noteć	2,800	
20.	Kanał Młynówka Jaktorowska	7,260	0+000 - 8+000	Szamocin, pow. chodzieski	Noteć	2,580	
21.	Kanał Młynówka Borowska	14,880	0+000 - 15+350	Szamocin, pow. chodzieski	Noteć	2,340	
22.	Doprowadzalnik Byszki	7,750	0+000 - 7+750	Ujście, pow. pilski	Gwda	7,750	
23.	Kanał Laskowicki	2,000	0+000 - 2+000	Kcynia, pow. nakielski	Noteć	2,000	
24.	Kanał Nowowiejski	2,500	0+000 - 2+500	Kcynia, pow. nakielski	Noteć	2,500	
25.	Kanał Dębogórski	2,000	0+000 - 2+000	Kcynia, pow. nakielski	Noteć	2,000	
26.	Struga Śleska	5,930	0+000 - 5,930	Nakło nad Notecią, pow. nakielski	Noteć	2,130	
27.	Kanał Slesiński	12,100	0+000 - 12,100	Nakło nad Notecią, Sicienko, pow. nakielski	Noteć	12,100	
Razem		136,320					101,000
Ogółem		310,370					118,570

w kolumnie „Długość ewidencyjna” podana jest długość cieków podstawowych położonych na terenie działania WZMiUW w Poznaniu oraz K-PZMiUW we Włocławku

Tab. 18. Wykaz budowli piętrzących w granicach i w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi „Doliny Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” (na podstawie danych WZMiUW w Poznaniu oraz K-PZMiUW we Włocławku)

Lp.	Budowla nr rodzaj	Lokalizacja (km cieku, miejscowość, gmina)	Parametry techniczne			Rok przekazania do użytku	Stan techniczny
			Max piętrz. [m]	Światło budowli [m]	Rodzaj zamknięć		
1.	Jaz Nr 1	Łobżonka 3+672 Ostrówki, gm. Wyrzysk	H=1,5 53,15 m n.p.m.	10,8	szandory	1960	D
2.	Jaz Nr 2	Łobżonka 6+280 Osiek-Pracz, gm. Wyrzysk	H=1,8 64,15 m n.p.m.	6,2	szandory	1960	N
3.	Zastawka Nr 1	Kanał Białośliwka 1+350 Białośliwie, gm. Białośliwie	H=0,9	1,8	szandory	p.1945	N
4.	Zastawka Nr 1	Doprowadzalnik Byszki 4+050 Byszki, gm. Ujście	H=0,9	1,1	szandory	1969	N
5.	Zastawka Nr 2	Doprowadzalnik Byszki 7+461 Byszki, gm. Ujście	H=0,9	1,5	zasuwa met.	1969	N
6.	Zastawka Nr 1	Młynówka Jaktorowska 3+321 Sokolec, gm. Szamocin	H=1,25 rz.p. 56,82 m n.p.m.	0,7	szandory	1974	D
7.	Zastawka Nr 1	Margonina 4+759 Strzelczyni, gm. Szamocin	1,25	1,7	szandory	1970	D
8.	Zastawka Nr 2	Młynówka Borowska 1+300 Borowo, gm. Szamocin	H=0,8	3x1,5 m	szandory	1973	D
9.	Zastawka Nr 2	Młynówka Borowska 2+200 Heliodorowo, gm. Szamocin	H=0,8	0,8	szandory	1969	D
10.	Zastawka Nr 1	Młynówka Szamocińska 0+000 Raczyn, gm. Szamocin	H=0,8	0,8	zasuwy metalowe	1976	D
11.	Zastawka Nr 2	Młynówka Szamocińska 0+380 Raczyn, gm. Szamocin	H=0,8	0,8	zasuwy metalowe	1976	D
12.	Zastawka Nr 3	Młynówka Szamocińska 0+650 Raczyn, gm. Szamocin	H=0,8	1,6	zasuwy metalowe	1976	D
13.	Zastawka Nr 4	Młynówka Szamocińska 0+960 Raczyn, gm. Szamocin	H=0,8	1,6	zasuwy metalowe	1976	D
14.	Zastawka Nr 5	Młynówka Szamocińska 1+290 Raczyn, gm. Szamocin	H=0,8	1,8	zasuwy metalowe	1976	D
15.	Zastawka Nr 6	Młynówka Szamocińska 1+450 Raczyn, gm. Szamocin	H=0,8	1,8	zasuwy metalowe	1976	D
16.	Zastawka Nr 7	Młynówka Szamocińska 1+820 Nałęcza, gm. Szamocin	H=0,8	1,76	zasuwy metalowe	1976	D
17.	Zastawka Nr 8	Młynówka Szamocińska 2+203 Nałęcza, gm. Szamocin	H=0,8	1,8	zasuwy metalowe	1976	D
18.	Zastawka Nr 9	Młynówka Szamocińska 2+620 Nałęcza, gm. Szamocin	H=0,8	1,8	zasuwy metalowe	1976	D
19.	Zastawka Nr 10	Młynówka Szamocińska 3+100 Nałęcza, gm. Szamocin	H=0,8	1,8	zasuwy metalowe	1976	D

Lp.	Budowla nr rodzaj	Lokalizacja (km cieku, miejsowość, gmina)	Parametry techniczne			Rok przekazania do użytku	Stan techniczny
			Max piętrz. [m]	Światło budowli [m]	Rodzaj zamknięć		
20.	Zastawka Nr 11	Młynówka Szamocińska 3+535 Nałęcza, gm. Szamocin	H=0,8	1,8	zasuwy metalowe	1976	D
21.	Zastawka Nr 12	Młynówka Szamocińska 4+085 Nałęcza, gm. Szamocin	H=0,8	1,8	zasuwy metalowe	1976	D
22.	Zastawka Nr 13	Młynówka Szamocińska 4+485 Józefowie, gm. Szamocin	H=0,8	1,8	zasuwy metalowe	1976	D
23.	Zastawka Nr 14	Młynówka Szamocińska 5+110 Kostrzyn, gm. Szamocin	H=0,8	1,8	zasuwy metalowe	1976	D
24.	Zastawka	Rokitka, 4+278, Samostrzel, gm. Sadki	-	-	-	-	-
25.	Zastawka	Rokitka, 5+520, gm. Sadki	-	-	-	-	-
26.	Zastawka	Struga Śleska, 5+780, Ślesin, gm. Nakło nad Notecią	-	-	-	-	-
27.	Zastawka	Kanał Ślesiński, 3+340, Ślesin, gm. Nakło nad Notecią	-	-	-	-	-
28.	Zastawka	Kanał Bydgoski, 30+000, Minikowo, gm. Nakło nad Notecią	-	-	-	-	-

Oznaczenia: Stan techniczny: D – dobry, N – niedostateczny

Zgodnie z informacjami uzyskanymi w Regionalnym Zarządzie Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Wielkopolskim Zarządzie Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Poznaniu oraz Kujawsko-Pomorskim Zarządzie Melioracji i Urzędzeń Wodnych we Włocławku na Noteci od miasta Ujście do Nakła nad Notecią i na jej dopływach, a także na Kanale Bydgoskim nie ma ani jednej przepławki dla ryb. Wielkopolskim Zarządzie Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Poznaniu planuje w latach 2011-2012 budowę przepławek dla ryb przy istniejących jazach na rzece Łobżoncy w rejonie kompleksu stawów rybnych Ostrówek (km 3+672 – na terenie ostoi) oraz w miejscowości Wyrzysk (km 14+708 – poza granicami ostoi).

Do urządzeń melioracji szczegółowych na analizowanym obszarze należą: rowy melioracji szczegółowych (2 563 km), przepusty, mostki i brody (łącznie 3 114 szt.), zastawki wpustowe, przepusto-zastawki (łącznie 72 sztuki), stawy rybne (obiekty stawowe) – 4 sztuki o powierzchni 535 ha (na terenie powiatów pilskiego i chodzieskiego), stawy rybne Ostrówek o powierzchni 394,6 ha, stawy rybne Antoniny o pow. 218 ha.

Utrzymanie urządzeń melioracyjnych jest jednym z zadań WZMiUW w Poznaniu, Rejonowy Oddział w Pile oraz K-PZMiUW we Włocławku, Biuro Terenowe w Nakle. Polega ono na eksploatacji, konserwacji oraz remontach zmierzających do zachowania pełnej sprawności

technicznej urządzeń. Prace konserwacyjno-eksploatacyjne wykonywane są co roku i polegają na:

- wykaszaniu traw, chwastów, wycinaniu drzew i krzewów ograniczających przepływ i rosnących na skarpach cieków,
- usuwaniu przeszkód, które tamują odpływ wody,
- usuwaniu namulów,
- naprawie uszkodzeń powstałych na skarpach, dnie cieków, koronach grobli i wałów przeciwpowodziowych,
- naprawie uszkodzeń w budowlach melioracyjnych,
- uzupełnianiu elementów uszkodzonych budowli melioracyjnych.

Od 2007 r. eksploatacja urządzeń melioracji podstawowych w zachodniej części ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” prowadzona jest w ramach 3-letnich umów przez Rejonowy Związek Spółek Wodnych (RZSW) w Chodzieży, RZSW w Trzciance oraz Spółdzielnię „Adorol” w Adolfowie.

Urządzenia melioracji szczegółowej konserwowane są przez RZSW w Chodzieży, RZSW w Trzciance oraz przez Powiatowy Związek Spółek Wodnych w Pile z/s w Wyrzysku (w lutym 2008 r. przystąpiły do niego Gminna Spółka Wodna w Białośliwiu, Spółka Drenarska Zelgniewo, Spółka Wodno-Melioracyjna Rządkowo, Gminna Spółka Wodna w Miasteczku Krajeńskim, Gminna Spółka Wodna w Łobżenicy oraz Gminna Spółka Wodna w Wyrzysku).

3.8.3 Inwestycje planowane na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”

Do 2015 r. WZMiUW w Poznaniu przewiduje realizację czterech przedsięwzięć:

- 1) Odbudowę rzeki Boleмки od km 0+700 na odcinku o długości 6,93 km. Zakończenie robót przewidywane jest na lipiec 2009 r. Odbudowa kolejnego odcinka rzeki położonego poza granicami ostoi przewidziana jest na lata 2010-2011.
- 2) Odbudowę całości Wału Margoninki (2,0 km) oraz fragmentów Wału Antoniny (4,0 km). Przewidywany termin realizacji 2010 – 2012.
- 3) Budowę przepławek dla ryb przy istniejących jazach na rzece Łobżonce w rejonie kompleksu stawów rybnych Ostrówek (km 3+672 – na terenie ostoi) oraz w miejscowości Wyrzysk (km 14+708 – poza granicami ostoi). Przewidywany termin realizacji: 2011-2012.

4) Odbudowę jazu oraz budowę przepławki dla ryb na rzece Łobżonce (km 6+280 – bezpośrednie sąsiedztwo ostoi). Przewidywany termin realizacji 2010-2011.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego przewiduje się wykonanie regulacji rzeki Rokitki wraz z budowlami w km 0+000 - 5+600 i 15+000 - 32+600 i 34+230 oraz budowę stopni wodnych na rzece Rokitce w km 42+350 i 10+700. W okresie od września do października 2009 r. K-PZMiUW we Włocławku zamierza przeprowadzić prace konserwatorskie na ciekach: Rzeka Rokitka, Kanał Ślesiński, Struga Śleska, Kanał Nowowiejski.

Ponadto, w ramach projektu „Zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych” przewidywana jest lokalizacja 5 niewielkich zbiorników wodnych na terenie ostoi (gmina Sadki, kompleks leśny na południowy-zachód od Samostrzela) oraz dwóch zbiorników w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi (gmina Kaczory, w lasach na wysoczyźnie na północ od Prawomyśla).

3.8.4 Zasoby wodne

Wielkość zasobów oraz jakość wód powierzchniowych na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” jest wynikiem oddziaływania wielu czynników, takich jak: ilość i rozkład opadów, czas trwania roztopów, regulacja odpływu wody ze zbiorników położonych powyżej ostoi, a także poboru i retencji wody w zlewniach. Silne przekształcenie obszaru ostoi przez melioracje oraz lokalizacja licznych stawów hodowlanych, zarówno na terenie ostoi, jak i powyżej jej granic, przekładają się na znaczny pobór wody z wód powierzchniowych.

Zasoby wód powierzchniowych wybranego regionu można określić w przybliżeniu poprzez wyznaczenie parametru odpływu rzeczno-średnio dla całego obszaru, jaki dany region zajmuje. Parametr ten określa objętość wody, która odprowadzana jest przez rzeki w danej jednostce czasu z danej powierzchni.

Zlewnia Noteci Górnej obejmuje odcinek od źródeł rzeki do Nakła nad Notecią. Obszar ten charakteryzuje się jednymi z najniższych rocznymi sumami opadów w Polsce. Przekłada się to na bardzo niskie wartości odpływu jednostkowego (rzędu 1,4 – 2,5 dm³/km²), przy przeciętnym odpływie całkowitym sięgającym 500 mln m³ rocznie (dane RZGW w Poznaniu). Współczynnik odpływu na omawianym obszarze wynosi ok. 0,23. Niski średni odpływ jednostkowy wskazuje na niewielkie możliwości wykorzystania wód powierzchniowych dla celów gospodarki.

Zlewnia Dolnej Noteci (pomiędzy Nakłem, a ujściem Noteci do Warty) cechuje się większym odpływem jednostkowym (3,5 – 4,5 dm³/km²) przy zdecydowanie niższym wskaźniku odpływu całkowitego, który wynosi ok. 100 mln m³ rocznie (dane RZGW w Poznaniu).

Przepływy charakterystyczne i zasoby dyspozycyjne w zlewniach Górnej oraz Dolnej Noteci są silnie zróżnicowane (Tab. 19). Notec Górna odznacza się zdecydowanie niższymi przepływami i zasobami dyspozycyjnymi. W latach suchych średnie przepływy w zlewni Noteci Górnej są wyższe od przepływu nienaruszalnego o 45%; w przypadku Noteci Dolnej wartość ta wynosi ok. 99%. W latach mokrych średnie przepływy są 8,5 razy większe, niż przepływ nienaruszalny w przypadku Noteci Górnej oraz około 4 razy większe w przypadku Noteci Dolnej. Zasoby dyspozycyjne na podstawie danych z wielolecia 1951-2000 dla Noteci Dolnej są ponad 6,5 razy większe niż zasoby zlewni Noteci Górnej.

Tab. 19. Przepływy charakterystyczne i zasoby dyspozycyjne zlewni Noteci w m³/s (dane RZGW w Poznaniu z wielolecia 1951-2000)

Charakterystyczne roczne przepływy	Noteć Górna	Noteć Dolna
SNQ – przepływy niskie	3,0	42,2
SSQ – przepływy średnie	10,4	78,7
SWQ – przepływy wysokie	25,6	138,1
Przepływy średnie SSQ w latach charakterystycznych		
Rok suchy	3,8	53,7
Rok przeciętny	7,8	77,7
Rok mokry	22,2	113,0
Roczne przepływy nienaruszalne	2,6	26,9
Zasoby dyspozycyjne		
Z wielolecia	7,7	51,8
Rok suchy	2,9	26,2
Rok średni	6,0	35,9
Rok mokry	18,7	57,0

3.8.5 Zaopatrzenie w wodę

Woda pobierana z wód powierzchniowych, zarówno na terenie ostoi, jak i jej sąsiedztwa służy głównie do zaspakajania potrzeb stawów hodowlanych – ok. 78% całkowitego poboru wód (Tab. 20). Wody pobierane są zarówno z samej Noteci, jak i z jej dopływów. Szczególna sytuacja zachodzi na odcinku rzeki Łobzonki położonym na terenie ostoi. W okresie

wiosenno-letnim woda zużywana do napełniania stawów powoduje znaczne zmniejszenie przepływu w samej rzece.

Ogólnie, we wszystkich analizowanych gminach łącznie w 2006 r. zużyto ok. 78 750 dam³ wody (Tab. 21). W porównaniu z 2000 r. zużycie spadło o ok. 650 dam³ (w tym samym okresie liczba ludności spadła o ok. 6 200 mieszkańców).

Największe wykorzystanie wody w 2006 r. było w Bydgoszczy – ok. 27 900 dam³ (35% całego zużycia we wszystkich badanych gminach). Niemniej w przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość ta wyniosła jedynie 0,08 dam³. Ponadto, duże ogólne zużycie wody miało miejsce w gminie Nakło nad Notecią - ok. 19 970 dam³ i Gołańcz - przeszło 5 450 dam³. W tych dwóch jednostkach administracyjnych odnotowano również stosunkowo wysoki pobór wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca – przeszło 0,6 dam³. Wyprzedziła je tylko gmina wiejska – Chodzież, w której pobrano ponad 0,8 dam³/1 mieszk. Z kolei najmniej wody zużyto w gminach: Miasteczko Krajeńskie (niespełna 178 dam³; 0,06 dam³/1 mieszk.) i Białośliwie (prawie 130 dam³; 0,03 dam³/1 mieszk.).

Rozpatrując zużycie wody we wszystkich badanych gminach łącznie, w 2006 r. najwięcej przeznaczono jej na potrzeby rolnictwa (przeszło 40 950 dam³, czyli ok. 52%), następnie na eksploatację sieci wodociągowej (niespełna 34%, w tym na obsługę gospodarstw domowych), a najmniej na działalność przemysłową (ok. 14%). W porównaniu z 2000 r. wzrosło zużycie wody w rolnictwie w stosunku do ogólnego zużycia wody, a spadło w pozostałych wymienionych działach.

W 2006 r. w gminie Chodzież (gmina wiejska), Sadki, Gołańcz i Nakło nad Notecią przeszło 93% wody zużywano na potrzeby rolnictwa. Z kolei w gminie Szubin, Wyrzysk, Szamocin i Białe Błota rolnictwo pochłonęło od ok. 63% do ok. 85% wody wykorzystanej w tych gminach w 2006 r. Wodę na potrzeby przemysłu wykorzystuje się głównie w gminach: Kaczory (ok. 66% wody zużytej w tej gminie), Ujście (ok. 42%), Bydgoszcz (ok. 34%) i Chodzież (ponad 18%). Znaczny odsetek wody zużywanej w dużej liczbie gmin odnosi się do eksploatacji sieci wodociągowej, przy czym w gminach Sicienko, Kcynia, Miasteczko Krajeńskie, Białośliwie i Chodzież (miasto) zużycie to ukształtowało się na najwyższym poziomie 80-100%, z czego co najmniej 60% było wykorzystywane przez gospodarstwa domowe.

Tab. 20. Wykaz ujęć wód powierzchniowych na obszarze gmin, w granicach których położona jest ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” (na podstawie danych RZGW w Poznaniu)

Lp.	Nazwa ujęcia	Lokalizacja	Gmina	Zlewnia rzeki	Użytkownik	Nazwa zwyczajowa cieku	Wydajność (Q) roczne [m ³]	Typ poboru
1.	kompleks „Zamczysko” - Noteć 163+350	Zamczysko	Gołańcz	Noteć	Przedsiębiorstwo Rybackie „KARP” sp. z o.o.	Noteć	1400000	z cieku
2.	ujęcie dla Rolniczego Zakładu Doświadczalnego ART. W Bydgoszczy	Minikowo	Nakło n/Notecią	Kanał Bydgoski	Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy - Rolniczy Zakład Doświadczalny, Minikowo	Kanał Bydgoski	534625	z cieku
3.	Gospodarstwo Rybackie Ziemiopłody	Ślesin	Nakło n/Notecią	Noteć	Gospodarstwo Rybackie „Ślesin” sp. z o.o.	Śleska	1300200	z cieku
4.	ujęcie dla stawu Kardynalskiego w Ślesinie - Kanał Bydgoski 31+500	Ślesin	Nakło n/Notecią	Kanał Bydgoski	Fundacja Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Anieli hr. Potulickiej	Kanał Bydgoski	4913000	z cieku
5.	Gospodarstwo Rybackie „Danuta”	Występ	Nakło n/Notecią	Noteć	Gospodarstwo Rybackie „Danuta”	Kanał Bydgoski	587400	z cieku
6.	pobór dla Cukrowni Nakło n/Notecią - Struga Śleska 1+890	Nakło n/Notecią	Nakło n/Notecią	Noteć	Krajowa Spółka Cukrowa S.A. w Toruniu oddział „Cukrownia Nakło” w Nakle n/Notecią	Struga Śleska	342500	z cieku
7.	ujęcie do stawów Sokolec	Sokolec	Szamocin	Młynówka Borowska	osoba prywatna		183500	
8.	pobór „Ziemiopłody” stawy Chobielin - Kanał Bydgoski - stopień Józefinki	Chobielin	Szubin	Kanał Bydgoski	Fundacja Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Anieli hr. Potulickiej	Kanał Bydgoski	5300000	z cieku
9.	Ujęcie „Ziemiopłody” stawy Chobielin - Noteć - jaz Chobielin	Chobielin	Szubin	Noteć	Fundacja Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Anieli hr. Potulickiej	Stara Noteć Rynarzewska	8400000	z cieku
10.	ujęcie z górnego stanowiska jazu w Chobielinie do stawu osoby prywatnej	Chobielin	Szubin	Noteć	Gospodarstwo Rolne osoby prywatnej	Noteć	36650	z cieku
11.	WZMiUW Piła - nawodnienia	Byszki	Ujście	Noteć	Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych - Rejonowy O/Piła		9797760	z cieku
12.	ujęcie do zbiornika retencyjnego Leśnictwa Zielona Góra	Bąkowo	Wyrzysk	Noteć	Lasy Państwowe Nadleśnictwo Kaczory	N-12	6495,75	z rowu
13.	Farmitil - stawy Ostrówek	Ostrówek	Wyrzysk	Łobżonka	Zakład Rolniczo-Przemysłowy „FARMUTIL HS”	Łobżonka	5259700	z cieku
14.	pobór dla Gospodarstwa Rybackiego „Ostrówek” Łobżonka 3+672	Osiek n/Notecią	Wyrzysk	Łobżonka	Zakład Rolniczo-Przemysłowy „FARMUTIL HS”	Łobżonka	11780371	z cieku

Tab. 21. Zużycie wody w gminach wchodzących w granice ostoi (na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych [GUS, BDR], dane dostępne na stronie www.stat.gov.pl)

Gmina	Rok	Liczba ludności	Zużycie wody [dam ³]					
			O	P	R	W	G	na 1 mieszk.
województwo wielkopolskie								
Chodzież (m)	2000	19792,0	1165,8	176,0	0	989,8	-	0,059
	2006	19695,0	1193,6	218,0	0	975,6	723,4	0,061
Chodzież (w)	2000	5202,0	1814,5	0,0	1700,0	114,5	-	0,349
	2006	5379,0	4402,0	0,0	4176,0	226,0	140,6	0,818
Szamocin (m + w)	2000	7135,0	795,2	0,0	600,0	195,2	-	0,111
	2006	7320	989,7	0	680	309,7	251,9	0,135
Białośliwie (w)	2000	4820	143,3	8	0	135,3	-	0,030
	2006	4922	129	5	0	124	109	0,026
Kaczory (w)	2000	7309	936,4	660	0	276,4	-	0,128
	2006	7548	859,2	565	0	294,2	262,1	0,114
Miasteczko Krajeńskie (w)	2000	3200	153,3	9	0	144,3	-	0,048
	2006	3218	177,5	6	0	171,5	169	0,055
Ujście (m + w)	2000	7926	1018,8	588	60	370,8	-	0,129
	2006	8015	1993	835	0	1158	243,8	0,249
Wyrzysk (m + w)	2000	14042	3506,1	130	2800	576,1	-	0,250
	2006	14070	3908,2	164	3200	544,2	447,6	0,278
Gołańcz (m + w)	2000	8584	3129,8	21	2804	304,8	-	0,365
	2006	8344	5455,3	0	5120	335,3	308	0,654
województwo kujawsko-pomorskie								
Białe Błota (w)	2000	10677	1216,7	124	655	437,7	-	0,114
	2006	14387	2023,4	56	1270	697,4	627,7	0,141
Sicienko (w)	2000	8297	289,4	18	0	271,4	-	0,035
	2006	9006	381,8	0	0	381,8	279,0	0,042
Bydgoszcz (m)	2000	375676	36455,7	12668	0	23787,7	-	0,097
	2006	363468	27910	9358	0	18552	13677,5	0,077
Kcynia (m + w)	2000	13804	447,1	0	0	447,1	-	0,032
	2006	13799	471,7	0	0	471,7	419,8	0,034
Nakło nad Notecią (m + w)	2000	32029	20099,5	203	18613	1283,5	-	0,628
	2006	32090	19973	25	18613	1335	970,2	0,622
Sadki (w)	2000	7060	1352,7	0	1050	302,7	-	0,192
	2006	7146	4150,9	5	3899	246,9	201,8	0,581
Szubin (m + w)	2000	21780	6873,9	0	6192	681,9	-	0,316
	2006	22704	4727,1	0	3995	732,1	625,5	0,208

Oznaczenia: 1 dam³ = 1000 m³; O – ogółem; P – przemysł; R – rolnictwo i leśnictwo; W- eksploatacja sieci wodociągowej; G – gospodarstwa domowe, m – obszar miejski, w – obszar wiejski

Sieć wodociągowa gmin, w granicach których położona jest ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego”, jest dobrze rozwinięta (Tab. 22). W 2006 r. łącznie było poprowadzonych ok. 2 440 km rur wodociagowych, które docierały do ok. 94% ludności zamieszkałej na całym analizowanym obszarze. Rozpatrując odsetek mieszkańców w poszczególnych gminach zaopatrywanych w wodę, w większości jednostek kształtuje się on na poziomie 90% i więcej. Jedynie w gminie Szamocin, Szubin i Kcynia stosunkowo najmniej ludności ma dostęp do sieci wodociągowej (ok. 80% i mniej).

Tab. 22. Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminach wchodzących w granice ostoi „DŚNiKB” (na podstawie danych GUS, BDR, dane dostępne na stronie www.stat.gov.pl)

Gmina	Rok	Sieć wodociągowa			Sieć kanalizacyjna		
		długość [km]	ludność obsługiwana		długość [km]	ludność obsługiwana	
			[os.]	[%]		[os.]	[%]
województwo wielkopolskie							
Chodzież (m)	2000	58,5	-	-	28,5	-	-
	2006	74,7	19371	98,4	60,3	17902	90,9
Chodzież (w)	2000	73,6	-	-	9,8	-	-
	2006	78,9	5112	95,0	34,7	2694	50,1
Szamocin (m + w)	2000	97,1	-	-	12,2	-	-
	2006	97,7	5893	80,5	27,3	4482	61,2
Białośliwie (w)	2000	53,3	-	-	15,9	-	-
	2006	57,7	4343	88,2	16,2	2418	49,1
Kaczory (w)	2000	86,4	-	-	16,2	-	-
	2006	82,1	7260	96,2	70	4644	61,5
Miasteczko Krajeńskie (w)	2000	48,4	-	-	1	-	-
	2006	49,9	2995	93,1	1	184	5,7
Ujście (m + w)	2000	77,5	-	-	34,1	-	-
	2006	82,4	7179	89,6	40,7	5962	74,4
Wyrzysk (m + w)	2000	96,7	-	-	12	-	-
	2006	117,4	11943	84,9	21	4587	32,6
Golańcz (m + w)	2000	179,5	-	-	9,9	-	-
	2006	185,1	7935	95,1	17,2	2911	34,9
województwo kujawsko-pomorskie							
Białe Błota (w)	2000	189,4	-	-	27,5	-	-
	2006	249,1	12517	87,0	51,5	5555	38,6
Sicienko (w)	2000	146,1	-	-	9,5	-	-
	2006	153,3	8496,0	94,3	25,4	2965,0	32,9
Bydgoszcz (m)	2000	518,1	-	-	417,1	-	-
	2006	559,1	351063	96,6	487,6	324084	89,2

Gmina	Rok	Sieć wodociągowa			Sieć kanalizacyjna		
		długość [km]	ludność obsługiwana		długość [km]	ludność obsługiwana	
			[os.]	[%]		[os.]	[%]
Kcynia (m + w)	2000	176,1	-	-	13,3	-	-
	2006	184,8	10739	77,8	12,4	2010	14,6
Nakło nad Notecią (m + w)	2000	148,4	-	-	44,5	-	-
	2006	153,7	30555,0	95,2	65,8	22193,0	69,2
Sadki (w)	2000	69,0	-	-	0	-	-
	2006	86,8	5789	81,0	6,5	1295	18,1
Szubin (m + w)	2000	173,6	-	-	11,7	-	-
	2006	225,4	18213	80,2	18,2	7841	34,5

Oznaczenia: m – obszar miejski, w – obszar wiejski

3.8.6 Gospodarka ściekami

Sieć kanalizacyjna (Tab. 22). Na obszarze gmin, w granicach których położona jest ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” w 2006 r. funkcjonowała ok. 950 km sieci kanalizacyjnej, która obsługiwała ok. 76% ludności zamieszkałej łącznie we wszystkich analizowanych jednostkach.

Najlepiej skanalizowana była Bydgoszcz, która posiadała w 2006 r. 490 km sieci kanalizacyjnych, co stanowiło 51% całej sieci istniejącej na obszarze wszystkich badanych gmin. Kanalizacja ta obsługiwała prawie 90% mieszkańców gminy. Wysokim odsetkiem ludności, której domostwa podłączone były do sieci kanalizacyjnej wyróżniają się gminy: Chodzież (miasto, przeszło 90%), Ujście (ok. 74%), Nakło nad Notecią (prawie 70%), Kaczory (prawie 62%) i Szamocin (ok. 61%).

W pozostałych gminach sieć kanalizacyjna była nie najlepiej rozwinięta w stosunku do liczby mieszkańców. Najgorsza sytuacja miała miejsce w Miasteczku Krajeńskim, gdzie niespełna 7% ludności korzystało z tego typu sieci.

Ścieki i oczyszczalnie ścieków (Tab. 23). We wszystkich omawianych gminach w 2006 r. łącznie wyprodukowano ok. 24 825 dam³ ścieków (12 972 dam³ mniej w porównaniu z 2000 r.), z czego 80% w Bydgoszczy. Niemniej faktyczną ilość produkcji ścieków i stopień ich oczyszczania obrazuje stosunek ilości ścieków oczyszczonych do całkowitego zużycia wody. Średnia wartość tego wskaźnika, liczona łącznie dla wszystkich analizowanych gmin, w 2006 r. wyniosła 18,5%. Największymi wartościami odznaczają się gminy: Bydgoszcz (88,5%), Chodzież (miasto, ok. 83%), Białośliwie (ok. 74%), Kaczory (ok. 57%) i Ujście

(ok. 49%). W pozostałych gminach większa część lub całość zużytej wody nie trafia do oczyszczalni ścieków.

Na obszarze wszystkich badanych gmin w 2006 r. łącznie funkcjonowało 30 oczyszczalni ścieków, w tym 9 odznaczało się podwyższonym usuwaniem biogenów. Najwięcej oczyszczalni znajdowało się w Bydgoszczy (8, z czego 3 z podwyższonym usuwaniem biogenów). W gminach: Ujście, Chodzież (miasto) i Białe Błota funkcjonowały po 3 takie obiekty, w tym po 1 z podwyższonym usuwaniem biogenów. Pozostałe gminy posiadały co najmniej jedną oczyszczalnię, natomiast w Kcynii i Sadkach nie było żadnej.

W 2006 r. łączna przepustowość oczyszczalni ścieków dla charakteryzowanych gmin wynosiła 138 581 dam³/dobę (o 41 646 dam³/dobę więcej, niż w 2000 r. pomimo tego, że zmalała liczba oczyszczalni ścieków o 28 obiektów), w tym 86% tej wartości przypada na przepustowość oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów. Największą przepustowość mają oczyszczalnie ścieków w Bydgoszczy - stanowiła ona prawie 80% przepustowości wszystkich oczyszczalni na analizowanym obszarze. Poza Bydgoszczą, stosunkowo dużą przepustowością odznaczały się oczyszczalnie ścieków w Nakle nad Notecią (8 265 dam³/dobę).

W ostatnich latach sytuacja dotycząca obsługi ludności przez oczyszczalnie ścieków zdecydowanie poprawiła się. W 2000 r. ścieki pochodzące od niespełna 28% mieszkańców zamieszkałych na obszarze wszystkich badanych gmin były oczyszczane. W 2006 r. wartość ta wynosiła już 80%. Najlepsza sytuacja była w Chodzieży, gdzie ścieki pochodzące od prawie wszystkich mieszkańców były oczyszczane. W Bydgoszczy 94% mieszkańców gminy było obsługiwanych przez oczyszczalnię, w Nakle nad Notecią - ok. 83%, w Ujściu - prawie 80%, a w Szamocinie - 60%. Najgorsza sytuacja miała miejsce w Miasteczku Krajeńskim i Kcynii, gdzie wartości wyniosły odpowiednio 6% i 0%. W Sadkach, mimo braku oczyszczalni ścieków na terenie gminy, 30% mieszkańców zostało obsługiwanych przez obiekty położone w sąsiednich gminach.

Tab. 23. Oczyszczalnie ścieków, procent ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie komunalne, produkcja oraz stopień oczyszczenia ścieków (na podstawie danych GUS, BDR, dane dostępne na stronie www.stat.gov.pl)

Gmina	Rok	Oczyszczalnie				Ludność obsługiwana				S	O	N	O/Z
		Liczba		Przepustowość [dam ³]		ogółem		B					
		Ogółem	B	Ogółem	B	[liczba]	%	[liczba]	%				
województwo wielkopolskie													
Chodzież (m)	2000	11	9	6638	6038	19550	98,8	-	-	1010,8	1011	-0,2	86,7
	2006	3	1	4760	4000	19500	99,0	19500	99	993,5	993	0,5	83,2
Chodzież (w)	2000	1	1	156	156	342	6,6	-	-	29,3	11	18	0,6
	2006	1	0	156	0	2418	45,0	1350	25,1	78,9	79	0	1,8
Szamocin (m + w)	2000	1	1	500	500	4000	56,1	-	-	90	90	0	11,3
	2006	1	1	700	700	4400	60,1	4400	60,1	145,5	145	0,5	14,7
Białośliwie (w)	2000	1	1	618	618	2600	53,9	-	-	89	86	3	60
	2006	1	0	618	0	2620	53,2	0	0	95	95	0	73,6
Kaczory (w)	2000	2	2	2455	2455	2200	30,1	-	-	422,9	403	19,9	43
	2006	2	1	2455	1700	3700	49,0	0	0	534,4	489	45,4	56,9
Miasteczko Krajeńskie (w)	2000	0	0	0	0	0	0,0	-	-	6,8	0	6,8	0
	2006	1	0	100	0	200	6,2	0	0	8,5	9	0	5,1
Ujście (m + w)	2000	5	4	1633	1025	5315	67,1	-	-	626,3	592	34,3	58,1
	2006	3	1	4700	1800	6384	79,7	5624	70,2	981,3	981	0,3	49,2
Wyrzysk (m + w)	2000	4	2	1526	1446	3100	22,1	-	-	204,2	129	75,2	3,7
	2006	1	1	1146	1146	4050	28,8	4050	28,8	167,4	167	0,4	4,3
Golańcz (m + w)	2000	3	2	647	465	3700	43,1	-	-	111,1	111	0,1	3,5
	2006	2	0	735	0	3900	46,7	0	0	108,5	109	0	2
województwo kujawsko-pomorskie													
Białe Błota (w)	2000	4	4	1309	1309	2000	18,7	-	-	200	190	10	15,6
	2006	3	1	2740	2200	7948	55,2	7948	55,2	200,2	190	10,2	9,4
Sicienko (w)	2000	3	3	145	145	500	6	-	-	83	40	43	13,8
	2006	1	0	270	0	2259	25,1	0	0	118	67	51	17,5
Bydgoszcz (m)	2000	17	10	71191	59911	82700	22	-	-	32908	12250	20657,6	33,6
	2006	8	3	110592	108168	342720	94,3	339220	93,3	19899	24709	0	88,5
Kcynia (m + w)	2000	0	0	0	0	0	0	-	-	143,8	0	143,8	0
	2006	0	0	0	0	0	0	0	0	148,9	0	148,9	0
Nakło nad Notecią (m + w)	2000	3	3	8665	8665	20050	62,6	-	-	1622,2	1549	73,2	7,7
	2006	2	0	8265	0	26705	83,2	0	0	1078,5	1047	31,5	5,2
Sadki (w)	2000	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0	0	0
	2006	0	0	0	0	1997	27,9	0	0	26	19	7	0,5
Szubin (m + w)	2000	3	3	1452	1452	5560	25,5	-	-	249,8	207	42,8	3
	2006	1	0	1344	0	7140	31,4	0	0	241,5	239	2,5	5,1
Ogółem	2000	58	45	96935	84185	151617	27,7	-	-	37797	16669	21127,8	340,8
	2006	30	9	138581	119714	435941	80,5	382092	70,6	24825	29338	298,2	18,5

Oznaczenia: B – oczyszczalnia z podwyższonym usuwaniem biogenów, S – produkcja ścieków; O – ścieki oczyszczone, N – ścieki nieczyszczone, O/Z – % ścieków oczyszczonych w stosunku do całkowitego zużycia wody

3.8.7 Ochrona przeciwpowodziowa

Na obszarze ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” oraz w jej bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się wały przeciwpowodziowe o łącznej długości 19,6 km, którymi administruje Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu, Rejonowy Oddział w Pile (Tab. 24). Całkowita długość Wału Margoninka oraz 4,0 km Wału Antoniny zostały zakwalifikowane do odbudowy ze względu na osiadanie. Wał Wolsko-Dworzakowo oraz Margoninka służą ochronie terenów łąk, a Wał Ostrówek oraz fragment wału Antoniny służą ochronie stawów rybnych.

Tab. 24. Wykaz wałów przeciwpowodziowych na terenie działania WZMiUW w Poznaniu, Rejonowy Oddział w Pile położonych na obszarze ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” (na podstawie danych WZMiUW w Poznaniu)

Nazwa.	Gmina	Rzeka	Rodzaj brzegu	Km biegu rzeki		Długość wału [km]	Pow. chroniona [ha]	Stan techniczny
				początek	koniec			
Wał Wolsko – Dworzakowo	Białośliwie, Miasteczko Krajeńskie	Rz.Noteć	P	143+000	150+000	6,200	1072	Z
Wał Antoniny	Szamocin	Rz.Noteć	L	141+500	150+000	7,700	2000	N
Wał Ostrówek	Wyrzysk	Rz.Łobżonka	L	1+300	5+000	3,700	389	Z
Wał Margoninka	Szamocin	Rz.Margoninka	P	0+000	2+000	2,000	400	N
Razem						19,600	3861	

Oznaczenia: Rodzaj brzegu: P – prawy, L – lewy, Stan techniczny: Z – zadawalający, N - niedostateczny

3.8.8 Małe elektrownie wodne

Na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” w I połowie 2009 r. funkcjonowały dwie niewielkie elektrownie wodne na rzece Noteci: przy stopniu Gromadno oraz przy stopniu Nakło Zachód. Dodatkowo, planowane jest zlokalizowanie dwóch kolejnych elektrowni wodnych przy stopniu Krostkowo na Noteci oraz przy stopniu Józefinki na Kanale Bydgoskim (dane RZGW w Poznaniu).

3.9 Waloryzacja środowiska abiotycznego

3.9.1 Jakość wód powierzchniowych

Jakość wód powierzchniowych na terenie ostoi kontrolowana jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu i w Bydgoszczy. Na omawianym obszarze i w jego najbliższym sąsiedztwie zlokalizowanych jest 14 punktów pomiarowych: 5 na Noteci i 9 na jej dopływach (Tab. 25). W ostatnich latach zmieniono sposób klasyfikacji stanu czystości rzek. Do końca 2004 r. stosowano 3-stopniową klasyfikację jakości wód powierzchniowych określoną na podstawie rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub ziemi. Z kolei od 2005 r. badany jest zestaw ponad pięćdziesięciu składników fizykochemicznych i biologicznych na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód (Dz. U. Nr 32, poz. 284). Rozporządzenie to wygasło w 2005 r. jednak nadal wykorzystywane jest przez WIOŚ w Poznaniu.

Tab. 25. Lokalizacja poszczególnych stanowisk pomiarowych (na podstawie danych WIOŚ w Poznaniu i Bydgoszczy)

Nr stanowiska	Lokalizacja stanowiska	Gmina	Powiat	Nazwa cieku	Km biegu rzeki	Klasa czystości rzek	
						2006	2007
województwo wielkopolskie							
6	Wyrzysk	Wyrzysk	pilski	Łobżonka	13,1	III	-
7	Osiek, ujście do Noteci	Wyrzysk	pilski	Łobżonka	5,1 /169,1	III	-
8	poniżej ujścia Łobżonki (wodowskaz Osiek)	Wyrzysk	pilski	Noteć	164	IV	IV
9	Nowy Dwór, ujście do Noteci	Szamocin	chodzieski	Kcynka	3,3 /162,5	III	-
10	Białośliwie	Białośliwie	pilski	Białośliwka	2,4 /149,5	III	-
11	Raczyn, ujście do Noteci	Szamocin	chodzieski	Margoninka	3,0 /140,0	III	-
12	Ciszewo, ujście do Noteci	Chodzież	chodzieski	Bolemka	1,0 /132,2	V	-
13	Milcz (most)	Chodzież	chodzieski	Noteć	131,2	IV	-
14	powyżej ujścia Gwdy (wodowskaz)	Ujście	pilski	Noteć	120,3	IV	IV

Nr stanowiska	Lokalizacja stanowiska	Gmina	Powiat	Nazwa ciek	Km biegu rzeki	Klasa czystości rzek	
						2006	2007
województwo kujawsko-pomorskie							
1	powyżej Nakła (mśc. Tur)	Szubin	nakielski	Noteć	-	IV	-
2	Kanał Bydgoski, ujście do Noteci	Nakło n/Notecią	nakielski	Kanał Bydgoski	0	V	-
3	Poniżej Nakła (mśc. Gromadno)	Kcynia	nakielski	Noteć	173	IV	-
4	Rokitka, ujście do Noteci	Sadki	nakielski	Rokitka	3	V	-
5	Orla, ujście do Łobzonki	Sadki	nakielski	Orla	2	III	-

Tab. 26. Szczegółowa ocena jakości wody w wybranych stanowiskach pomiarowych
(na podstawie danych WIOŚ w Poznaniu i Bydgoszczy)

Wskaźnik jakości wody	Jednostki	Numer stanowiska										
		1	3	6	7	8	9	10	11	12	13	14
KLASYFIKACJA OGÓLNA		IV	IV	III	III	IV	III	III	III	V	IV	IV
Temperatura	°C	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Zapach	krotność	-	-	II	II	III	II	II	II	III	II	II
Barwa	mg Pt/l	IV	IV	IV	IV	IV	IV	IV	III	IV	IV	IV
Zawiesiny ogólne	mg/l	I	I	I	III	II	III	III	I	IV	II	III
Odczyn	pH	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Tlen rozpuszczony	mg O ₂ /l	I	I	II	I	IV	I	I	II	I	III	IV
BZT5	mg O ₂ /l	II	II	III	III	III	III	II	I	V	III	III
ChZT-Mn	mg O ₂ /l	III	III	III	III	IV	III	III	II	IV	III	IV
ChZT-Cr	mg O ₂ /l	IV	II	III	IV	IV	III	III	II	V	IV	IV
Ogólny węgiel organiczny	mg C/l	II	II	II	III	III	II	II	I	III	III	III
Amoniak	mg NH ₄ /l	III	II	II	I	II	III	I	I	III	III	II
Azot Kjeldahla	mg N/l	-	-	III	III	III	IV	III	II	V	IV	IV
Azotany	mg NO ₃ /l	II	II	II	II	II	III	II	I	II	I	II
Azotyny	mg NO ₂ /l	II	II	III	III	III	III	III	II	IV	III	III
Azot ogólny	mg N/l	-	-	II	II	II	III	II	I	III	II	II
Fosforany	mg PO ₄ /l	-	-	IV	III	III	IV	II	II	V	III	III
Fosfor ogólny	mg P/l	II	I	II	II	II	III	II	I	V	II	II
Przewodność w 20 °C	µS/cm	III	III	I	II	III	II	II	I	II	III	II
Substancje rozpuszczone	mg/l	IV	IV	II	II	IV	III	II	II	III	IV	IV
Zasadowość ogólna	mg CaCO ₃ /l	I	I	II	I	I	I	I	I	II	I	I
Siarczany	mg SO ₄ /l	II	I	I	I	I	II	I	I	I	I	I

Wskaźnik jakości wody	Jednostki	Numer stanowiska										
		1	3	6	7	8	9	10	11	12	13	14
KLASYFIKACJA OGÓLNA		IV	IV	III	III	IV	III	III	III	V	IV	IV
Chlorki	mg Cl/l	II	IV	I	I	III	I	I	I	I	III	II
Wapń	mg Ca/l	III	III	II	III	III	III	III	II	II	III	III
Magnez	mg Mg/l	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Fluorki	mg F/l	II	II	I	I	I	I	II	I	I	I	II
Arsen	mg As/l	-	-	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Bar	mg Ba/l	-	-	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Bor	mg B/l	-	-	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Chrom ogólny	mg Cr/l	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Chrom (VI)	mg Cr/l	-	-	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Cynk	mg Zn/l	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Glin	mg Al/l	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Kadm	mg Cd/l	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Mangan	mg Mn/l	-	-	III	III	III	III	III	III	III	III	III
Miedź	mg Cu/l	V	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Nikiel	mg Ni/l	I	I	II	II	I	I	II	I	II	I	I
Ołów	mg Pb/l	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Rtęć	mg Hg/l	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Selen	mg Se/l	-	-	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Żelazo	mg Fe/l	I	I	II	II	III	III	III	III	III	III	III
Cyjanki	mg CN/l	-	-	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Fenole (indeks fenolowy)	mg/l	-	-	II	II	II	II	II	II	II	II	II
Pestycydy (suma lindanu i dieldryny)	µg/l	-	-	I	I	I	I	I	I	I	I	I
WWA (suma)	µg/l	-	-	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Substancje powierzchniowo czynne anionowe	mg/l	-	-	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Oleje mineralne (indeks)	mg/l	-	-	I	I	I	I	I	I	I	I	I
Saprobowość fitoplanktonu	indeks	-	-	IV	III	III	III	III	III	IV	III	III
Saprobowość peryfitonu	indeks	-	-	III	III	III	III	III	III	IV	III	III
Chlorofil "a"	µg/l	I	II	III	II	IV	II	II	I	IV	IV	IV
Liczba bakterii grupy coli typu kałowego	w 100 ml	-	-	IV	IV	IV	IV	V	III	V	IV	V
Liczba bakterii grupy coli	w 100 ml	IV	V	IV	IV	IV	III	V	III	V	IV	IV

W wyniku pomiarów przeprowadzonych w 2006 r. ogólny stan czystości Noteci określono jako niezadowalający (klasa IV), (Tab. 27 i 28). Rzeka już na teren ostoi wpływa zanieczyszczona. Dodatkowo, w okolicach Nakła do Noteci uchodzi Kanał Bydgoski niosący wody o złej jakości (klasa V). Kolejne dopływy niosą wodę o zadowalającej jakości (klasa III). Wyjątkiem jest Rokitka w gminie Sadki oraz Boleмка, odwadniająca rejon Chodzieży, które są silnie zanieczyszczone (klasa V).

Zgodnie z ustawą Prawo wodne w każdym regionie wodnym zostały sporządzone wykazy wód powierzchniowych przeznaczonych do bytowania ryb w warunkach naturalnych. Noteć wraz z dopływami przeznaczona została do bytowania ryb karpiovatych. Wymogi jakim powinny odpowiadać takie wody zostały określone przez rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz. U. Nr 176, poz. 1455). Wyniki monitoringu pod kątem oceny rybnej wskazują, że stan wód jest nie przydatny dla bytowania ryb karpiovatych, głównie ze względu na przekroczenie wskaźników zawartości azotanów i fosforu, a w mniejszym stopniu tlenu rozpuszczonego oraz BZT (Tab. 27).

Tab. 27. Wyniki monitoringu wód powierzchniowych pod kątem przydatności dla bytowania ryb w warunkach naturalnych (na podstawie danych WIOŚ w Poznaniu i Bydgoszczy)

Wskaźnik jakości wody	Jednostka	Numer stanowiska										
		1	3	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Temperatura wody	°C	-	-	K	Ł	K	-	-	Ł	Ł	K	K
Zawiesiny ogólne	mg/l	-	-	Ł	Ł	Ł	-	-	Ł	NON	Ł	Ł
Odczyn	pH	-	-	Ł	Ł	Ł	-	-	Ł	NON	Ł	Ł
Tlen rozpuszczony	mg O ₂ /l	-	-	K	Ł	NON	-	-	K	K	NON	NON
BZT5	mg O ₂ /l	-	-	K	K	NON	-	-	Ł	NON	NON	K
Azot amonowy	mg N _{NH4} /l	-	-	Ł	Ł	Ł	-	-	Ł	NON	NON	Ł
Niejonowy amoniak	mg NH ₃ /l	-	-	Ł	Ł	Ł	-	-	Ł	NON	Ł	Ł
Azotyny	mg NO ₂ /l	-	-	NON	NON	NON	-	-	NON	NON	NON	NON
Fosfor ogólny	mg P/l	-	-	NON	NON	NON	-	-	NON	NON	NON	NON
Cynk ogólny	mg Zn/l	-	-	Ł	Ł	Ł	-	-	Ł	Ł	Ł	Ł
Miedź	mg Cu/l	-	-	Ł	Ł	Ł	-	-	Ł	Ł	Ł	Ł

Oznaczenia: Ł – wody przydatne do bytowania ryb łososiowatych, K – wody przydatne do bytowania ryb karpiovatych, NON – wody pozaklasowe

3.9.2 Jakość wód podziemnych

Jakość wód podziemnych zależy zarówno od obecności źródeł zanieczyszczeń na obszarze będącym źródłem zasilania danej warstwy, jak i od odporności osadów przykrywających warstwę wodonośną. Do 2004 r. wydzielano trzy klasy jakości wód podziemnych: I, IIa, IIb, III.

Według Mapy Hydrogeologicznej Polski na większości obszaru ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” wody podziemne zostały zaklasyfikowane do klasy IIb ze względu na przekroczenie dopuszczalnych zawartości manganu i żelaza.

Wody o niskiej jakości (klasa III) na terenie ostoi lub w jej bezpośrednim sąsiedztwie występują w nielicznych miejscach. Obniżenie jakości wody na skutek działalności człowieka stwierdzono m.in.:

- w rejonie miejscowości Strzelce (na północny-wschód od Chodzieży) – przekroczenie norm w zakresie siarczanów,
- w północnej części Chodzieży – podwyższona zawartość chlorków,
- w okolicach Wyrzyska i Osieka – przekroczenie NH_4 ,
- na południowy-zachód od Smogulca – przekroczenie NH_4 ,
- rejon Noteci nieco na zachód od Nakła – przekroczenia wielu wskaźników chemicznych,
- rejon miejscowości Tur – przekroczenie zawartości żelaza, manganu i chlorków.

Wody podziemne o dobrej i bardzo dobrej jakości na terenie ostoi występują sporadycznie. Znajdują się one m.in.:

- w rejonie Chrustowa (na wschód od Ujścia) – klasa IIa,
- w rejonie pomiędzy Gromadnem, Chwaliszewem a Siernikami - klasa I,
- na wschód od Osieka – klasa IIa,
- w rejonie miejscowości Paterka, Wieszki i Chobielin – klasa IIa,
- w okolicach miejscowości Samokłęski – klasa IIa,
- w utworach trzeciorzędowych na zachód od Piły i na południe od Kanału Bydgoskiego.

W latach 2004-2006 monitoring wód podziemnych prowadzony przez WIOŚ w Poznaniu i Bydgoszczy obejmował 10 punktów położonych w granicach ostoi lub w jej sąsiedztwie (Tab. 28). WIOŚ przeprowadzał ocenę diagnostyczną na podstawie Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód (Dz. U. Nr 32, poz. 284).

Tab. 28. Punkty monitoringu wód podziemnych w sąsiedztwie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” (na podstawie danych WIOŚ w Poznaniu i Bydgoszczy)

Lp	Miejscowość (nazwa otworu)	Gmina	Głębokość stropu warstwy wodonośnej [m]	Miąższość warstwy izolacyjnej	Typ użytkowania	Piętro wodonośne	Klasa wód w roku		
							2004	2005	2006
1	Nakło	Nakło n/Notecią	-	-	Użytki rolne	Q	II	II	II
2	Paterek	Nakło n/Notecią	-	-	Obszar zabudowany	Q	II	II	-
3	Gromadno	Kcynia	-	-	Grunty orne	Q	Ib	-	-
4	Łochowo	Białe Błota	-	-	Grunty orne	Tr	II	-	-
5	Piła	Szydłowo	-	-	Obszar zabudowany	Q	II	II	-
6	Stobno	Trzcianka	41,5	36,5	Zabudowa wiejska	Tr	IV	IV	IV
7	Kaczory	Kaczory	42	24	Bez zabudowy	Q	IV	IV	IV
8	Równopole	Kaczory	103,5	-	Nieużytki naturalne	Q	IV	III	IV
9	Strzelce	Chodzież	11	8,7	Bez zabudowy	Q	IV	IV	IV
10	Lipa	Szamocin	14	6,5	Las	Q	III	III	III

Oznaczenia: Piętro wodonośne: Q – czwartorzędowe; Tr – trzeciorzędowe

W punktach pomiarowych położonych w zachodniej części omawianego obszaru odnotowano niezadowalającą jakość wód podziemnych. Dotyczy to zarówno wód czerpanych z piętra czwartorzędowego, jak i trzeciorzędowego. Lepsza sytuacja występuje w punktach zlokalizowanych w granicach województwa kujawsko-pomorskiego. W 2004 r. występowały tam wody o dobrej jakości. Dla większości z tych punktów brak jest jednak danych dla lat 2005 i 2006.

3.10 Zagrożenia zasobów abiotycznych

3.10.1 Zmiany pokrycia/użytkowania terenu

Podstawowym typem użytkowania terenu ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” są łąki i pastwiska. Niekorzystnie na środowisko oddziaływać będzie zarówno wzrost intensywności wypasu zwierząt, jak i jego zaniechanie, które skutkować może zarastaniem łąk i zmniejszaniem się różnorodności biologicznej. Również niewłaściwa gospodarka wodna może spowodować nadmierne osuszenie terenu i w konsekwencji zmianę jego sposobu użytkowania. Ze względu na przedmiot ochrony ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” niekorzystne jest przekształcanie łąk i pastwisk w grunty orne, na których uprawiane są warzywa. Do potencjalnych zagrożeń należy także rozwój

niekontrolowanego osadnictwa zarówno na obszarze samej ostoi, jak i w jej bezpośrednim sąsiedztwie.

3.10.2 Zagrożenia wód podziemnych i powierzchniowych

Wody Noteci oraz jej dopływów są silnie zanieczyszczone już przed wpływieniem na teren ostoi. Taka sytuacja przekłada się na brak możliwości kontroli nad ładunkiem zanieczyszczeń. W tabeli 29 zestawiono wykaz punktowych źródeł zanieczyszczeń znajdujących się na terenie ostoi oraz w jej sąsiedztwie. Około 76% objętości wszystkich zrzutów ścieków miało miejsce w gminie Nakło nad Notecią, z czego zdecydowana większość związana była z odprowadzaniem wód ze stawów hodowlanych.

Wody podziemne są narażone na zanieczyszczenia związane zarówno z bezpośrednim zanieczyszczeniem poziomów wodonośnych przez wody zasilające dany poziom, jak i poprzez kontakt z zanieczyszczonymi wodami powierzchniowymi lub podziemnymi należącymi do innych pięter. Wzrost wrażliwości zasobów wód podziemnych na zanieczyszczenia spowodowany jest także zmianą struktury użytkowania terenu, np. na skutek wylesiania i znacznej antropogenizacji terenu. Najważniejsze potencjalne źródła zanieczyszczeń to: zrzuty ścieków do gruntu, wycieki z nieszczelnych składowisk odpadów, zanieczyszczenia gruntów wzdłuż tras komunikacyjnych oraz przenikanie substancji biogenych z gruntów ornych (zwłaszcza przy stale wzrastającej chemizacji rolnictwa). Innym rodzajem zagrożenia jest nadmierna eksploatacja, przekraczająca wielkość zasobów odnawialnych i prowadząca w konsekwencji do wyczerpania poziomu wodonośnego i utworzenia leja depresyjnego.

Tab. 29. Wykaz punktowych zrzutów ścieków na obszarze gmin znajdujących się w granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” (na podstawie RZGW w Poznaniu)

Nr	Nazwa zrzutu	Lokalizacja	Zlewnia rzeki	Nazwa zwyczajowa ciek	Użytkownik	Odbiornik	Wydajność (Q) roczne [m ³]
Gmina Białe Błota							
1	deszczowe z dachów	Kruszyn Krajewski	Noteć		Autopol Service	G	6400
2	deszczowe ze stacji paliw	Kruszyn Krajewski	Noteć		Polski Koncern Naftowy S.A.	G	brak danych
Gmina Białośliwie							
3	wodociąg Krostkowo	Krostkowo	Noteć	rów melioracyjny	Gmina Białośliwie	G	3482
4	Polfurnitur - deszczowe	Białośliwie	Noteć		„POLFURNITUR” sp. z o.o.	G	4628
5	oczyszczalnia komunalna Białośliwie	Białośliwie	Noteć		Gmina Białośliwie	G	225862
6	deszczowe z os. Leśnego i ul. Leśnej - Białośliwka	Białośliwie	Białośliwka	Białośliwka	Gmina Białośliwie	C	3724
7	WDC Białośliwie	Białośliwie	Noteć		Gmina Białośliwie	G	1461
Gmina Chodzież							
8	WDC OSM Czarnków Zakład Chodzież	Chodzież	Noteć		Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Czarnkowie	G	2781,3
9	oczyszczalnia Strzelce	Strzelce	Noteć	Kanał Strzelecki	Spółdzielnia Mieszkaniowa Właścicieli w Strzelcach	C	28470
10	WDC PPHU „STRZELCE” Strzelce	Strzelce	Noteć	Kanał Strzelecki	Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „STRZELCE” sp. z o.o.	C	2125
11	WDC Konstantynowo	Konstantynowo	Noteć	rów melioracyjny	Miejskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o.	G	1914
12	deszczowe z masarni - Strzelęcín 29	Strzelęcín	Noteć		Masarnia, osoba prywatna	G	3131
13	deszczowe z drogi gminnej - Strzelce	Strzelce	Noteć		Gmina Chodzież	G	5660
14	deszczowe z Zakładu - Cieszewo	Cieszewo	Noteć		„POLSTAR INTERNATIONAL“ sp. z o.o.	G	11400
15	WDC Nietuszkowo	Nietuszkowo	Noteć	rów melioracyjny	Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	G	2112

Nr	Nazwa zrzutu	Lokalizacja	Zlewnia rzeki	Nazwa zwyczajowa ciek	Użytkownik	Odbiornik	Wydajność (Q) roczne [m ³]
Gmina Golańcz							
16	kompleks „Zamczysko”	Zamczysko	Noteć	Noteć	Przedsiębiorstwo Rybackie „KARP” sp. z o.o.	C	1068600
Gmina Kaczory							
17	deszczówka ze stacji paliw	Kaczory	Noteć		Orlen Transport Słupsk - sp. z o.o.	G	1102,7
18	zrzut ze stacji elektroenergetycznej Krzewiny	Krzewina	Noteć		Polskie Sieci Elektroenergetyczne Zachód sp. z o.o.	G	1047
19	oczyszczalnia komunalna Kaczory	Kaczory	Noteć		Zakład Usług Wodnych i Kanalizacyjnych	G	223161
20	deszczówka i popłuczne z Przedsiębiorstwa PAKS	Kaczory	Noteć		Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo „PAKS” sp. z o.o.	G	9434
21	WDC Dziembowo	Dziembowo	Noteć	staw	Zakład Usług Wodnych i Kanalizacyjnych	S/J	1861,49
22	WDC Rzadkowo	Rzadkowo	Noteć	rów melioracyjny	Zakład Usług Wodnych i Kanalizacyjnych	G	10804
23	WDC Morzewo	Morzewo	Noteć	rów melioracyjny	Zakład Usług Wodnych i Kanalizacyjnych	G	1971
Gmina Miasteczko Krajeńskie							
24	oczyszczalnia Zakładu Wyrobów Śrubowych w Miasteczku Krajeńskim	Miasteczko Krajeńskie	Noteć		Zakłady Sprzętu Instalacyjnego „POLAM-NAKŁO” S.A.	G	3500
25	zrzut deszczowych z Zakładu Wyrobów Śrubowych w Masteczku Krajeńskim	Miasteczko Krajeńskie	Noteć		Zakłady Sprzętu Instalacyjnego „POLAM-NAKŁO” S.A.	G	brak danych
26	oczyszczalnia dla Miasteczka Krajeńskim	Brzostowo	Noteć		Urząd Gminy Miasteczko Krajeńskie	G	23506
27	zrzut pochłodniczych z gorzelni w Brzostowie	Brzostowo	Noteć		„AGROMIAST” Miasteczko Krajeńskie sp. z o.o.	G	36865
28	WDC Zakład Wyrobów Śrubowych Miasteczko Krajeńskie	Miasteczko Krajeńskie	Noteć		Zakłady Sprzętu Instalacyjnego „POLAM-NAKŁO” S.A.	G	0,0000001
Gmina Nakło nad Notecią							
29	oczyszczalnia Lubaszcz	Lubaszcz	Noteć		Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	G	18250
30	WDC Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna Olszewka	Olszewka	Noteć		Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna	G	1686,3

Nr	Nazwa zrzutu	Lokalizacja	Zlewnia rzeki	Nazwa zwyczajowa ciek	Użytkownik	Odbiornik	Wydajność (Q) roczne [m ³]
31	deszczówka z „MROKET” Nakło	Nakło nad Notecią	Noteć	Śleska	Spółka Usługowo-Handlowa „MROKET”, sp. Jawna	C	1533
32	deszczówka ul. Plac Szkolny - Nakło	Nakło nad Notecią	Noteć	rów Kolczatka	Urząd Miasta i Gminy Nakło n/Notecią	C	1690
33	zrzut stawy Chobielin „Ziemiołody”	Występ	Kanał Bydgoski	Kanał Bydgoski	Fundacja Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Anieli hr. Potulickiej	C	9704000
34	zrzut ze stawu Kardynalskiego w Ślesinie	Ślesin	Noteć	Kanał Bydgoski	Fundacja Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Anieli hr. Potulickiej	G	3459000
35	deszczówka z zakładu Polam Nakło - ul. Kościelna 8	Nakło nad Notecią	Noteć		Zakłady Sprzętu Instalacyjnego „POLAM-NAKŁO” S.A.	G	18080
36	„MTB” - deszczowe	Nakło nad Notecią	Noteć	Kolczatka	„MTB”, sp. Jawna	C	11030
37	WDC Występ	Występ	Noteć	Stara Noteć Rynarzewska	Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	C	774
38	WDC Trzeciewnica	Trzeciewnica	Noteć		Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	G	572
39	Gospodarstwo Rybackie „Danuta”	Występ	Noteć	Kanał Bydgoski	Gospodarstwo Rybackie „Danuta”	C	469920
40	Browar Krajjan - deszczowe	Trzeciewnica	Noteć		„KRAJAN BROWARY KUJAWSKO-POMORSKIE” sp. z o.o	G	5256
41	deszczówka z ul. Sadowa	Nakło nad Notecią	Noteć		Urząd Miasta i Gminy Nakło n/Notecią	G	858
42	deszczówka z ul. Tuwima	Nakło nad Notecią	Noteć		Urząd Miasta i Gminy Nakło n/Notecią	G	51800
43	deszczówka z ul. Dolna i Nowy Świat	Nakło nad Notecią	Noteć	Kolczatka	Urząd Miasta i Gminy Nakło n/Notecią	C	2002
44	WDC Suchary	Suchary	Rokitka		Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	S/J	282
45	PKN Orlen - deszczowe	Nakło nad Notecią	Noteć		Polski Koncern Naftowy S.A.	G	1500

Nr	Nazwa zrzutu	Lokalizacja	Zlewnia rzeki	Nazwa zwyczajowa ciek	Użytkownik	Odbiornik	Wydajność (Q) roczne [m ³]
46	Gospodarstwo Rybackie Ziemiopłody	Ślesin	Noteć	Kanał Ślesiński	Gospodarstwo Rybackie „Ślesin” sp. z o.o	C	313200
47	deszczówka z ul. Pocztowej i Bydgoskiej	Nakło nad Notecią	Noteć	Kolczatka	Spółdzielnia Mieszkaniowa „WESTALKA”	C	2240
48	deszczówka z Cukierni Nakło	Nakło nad Notecią	Noteć	Śleska	Krajowa Spółka Cukrowa S.A. w Toruniu oddział „CUKROWNIA NAKŁO” w Nakle nad Notecią	C	brak danych
49	deszczówka z Zakładu POLSKIE MŁYNY	Nakło nad Notecią	Noteć	Noteć	Polskie Młyny S.A.	C	brak danych
50	oczyszczalnia komunalna dla Nakła n/Notecią	Bielawy	Noteć		Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	G	1788500
51	WDC Karnówko	Karnówko	Rokitka		Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	G	195
52	deszczowe z terenu pawilonu handlowego w Nakle	Nakło nad Notecią	Noteć	Noteć	„NEWIS” sp. z o.o.	C	387
53	WDC Nakło n/Notecią - ujęcia Bielawy I i Bielawy II	Bielawy	Noteć	rów melioracyjny RN-9	Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	G	7300
54	deszczowe z terenu Stacji Uzdatniania Wody w Nakle	Nakło nad Notecią	Noteć		Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	G	8300
55	komunalne Potulice	Potulice	Noteć		Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	G	487000
56	deszczowe ze stacji paliw	Nakło nad Notecią	Noteć	Struga Śleska	Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „AUTEX”	C	3573,3
57	technologiczne i bytowe z Cukierni Nakło n/Notecią	Nakło nad Notecią	Noteć		Krajowa Spółka Cukrowa S.A. w Toruniu oddział „CUKROWNIA NAKŁO” w Nakle nad Notecią	G	596600
58	deszczowe ze stacji paliw PETRONAK ul Półwiejska	Nakło nad Notecią	Noteć		Sp. Jawna	G	1048,56
59	deszczowe z osiedla mieszkaniowego i terenów przemysłowych - Peterek	Paterek	Noteć		Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	G	99522

Nr	Nazwa zrzutu	Lokalizacja	Zlewnia rzeki	Nazwa zwyczajowa ciek	Użytkownik	Odbiornik	Wydajność (Q) roczne [m ³]
60	deszczowe z terenów spółki	Potulice	Noteć		„SYDFANER POLSKA” sp. z o.o.	G	750,1
61	deszczowe z ul. Mroteckiej, Karnowskiej	Nakło nad Notecią	Noteć	Kolczatka	Gmina Nakło n/Notecią	C	7908
62	deszczowe z os. Wichrowe Wzgórze i Pisarzy	Nakło nad Notecią	Noteć	Kolczatka	Urząd Miasta i Gminy Nakło n/Notecią	C	8977
63	deszczowe ze Szkoły Podstawowej i Gimnazjum nr 3	Nakło nad Notecią	Noteć	Kolczatka	Urząd Miasta i Gminy Nakło n/Notecią	C	2550,4
64	deszczowe z drogi wojewódzkiej 241	Chrząstowo	Rokitka		Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	G	2292
65	deszczowe z drogi wojewódzkiej 241	Nakło nad Notecią	Noteć	Struga Śleska	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	C	810
66	deszczowe z drogi wojewódzkiej 241	Nakło nad Notecią	Noteć	Noteć	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	C	1024
67	deszczowe z os. Poetów ul. Karnowska, Nowa, Dworcowa, Rudki	Nakło nad Notecią	Noteć	Śleska	Urząd Miasta i Gminy Nakło n/Notecią	C	34331
68	deszczowe z ul. Niecała i Nowy Świat	Nakło nad Notecią	Noteć	Noteć	Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	C	2900,15
69	deszczowe z os. Krzywoustego i ul. Pocztowej	Nakło nad Notecią	Noteć	Kolczatka	Urząd Miasta i Gminy Nakło n/Notecią	C	6919,6
Gmina Sadki							
70	deszczowe ze stacji paliw nr 1069 (droga kraj. 10)	Sadki	Rokitka		Polski Koncern Naftowy S.A.	G	1311
Gmina Szamocin							
71	zrzut ze stawów Sokolec	Sokolec	Młynówka Borowska	Młynówka Borowska	Osoba prywatna	C	45000
72	oczyszczalnia komunalna Szamocin	Szamocin	Noteć		Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Szamocin	G	194253
73	deszczowe z terenu stacji demontażu pojazdów	Szamocin	Noteć	Młynówka Szamocińska	„AUTO-BŁYSK”	C	brak danych
74	przemysłowe z mycia hal hodowlanych i deszczowe	Heliodorowo	Noteć		Zakłady Drobiarskie „KOZIEGŁOWY” sp. z o.o.	G	21114,8

Nr	Nazwa zrzutu	Lokalizacja	Zlewnia rzeki	Nazwa zwyczajowa ciek	Użytkownik	Odbiornik	Wydajność (Q) roczne [m ³]
Gmina Szubin							
75	oczyszczalnia komunalna Tur	Tur	Noteć	Stara Noteć Rynarzewska	Urząd Miejski w Szubinie	C	16000
76	zrzut do dolnego stanowiska jazu w Chobielinie ze stawu	Chobielin	Noteć	Noteć	Gospodarstwo Rolne	C	36650
Gmina Ujście							
77	WDC Byszki	Byszki	Noteć		Zakłady Energetyki Ciepłej i Usług Komunalnych sp. z o.o.	G	38,4
78	WDC Nowa Wieś Ujska	Nowa Wieś Ujska	Noteć		Gm. Ujście	S/J	1971
79	deszczowe z centrum m. Ujście	Ujście	Noteć	Noteć	Gmina Ujście	C	17678
80	deszczowe z ul. Browarskiej Ujęcie	Ujście	Noteć	Noteć	Gmina Ujście	C	723
81	deszczowe z terenu Rzeźni Drobiu w m. Chrustowo	Chrustowo	Noteć		K.F.S. Rzeźnia Drobiu	G	2303
Gmina Wyrzysk							
82	opadowe i bytowe – „Biegonice – Osiek”	Osiek nad Notecią	Noteć		Zakład Rolniczo-Przemysłowy „FARMUTIL HS”	G	19360
83	Farmutil - stawy Ostrówek	Ostrówek	Łobżonka	rów melioracyjny	Zakład Rolniczo-Przemysłowy „FARMUTIL HS”	G	3106944
84	deszczówka z Wienerberger	Osiek nad Notecią	Noteć		Wienerberger Ceramika Budowlana	G	24489
85	kopalniane z kopalni ilów – „Biegonice-Osiek”	Osiek nad Notecią	Noteć		Wienerberger Ceramika Budowlana	G	34100
86	WDC Osiek n/Notecią	Osiek nad Notecią	Łobżonka	Łobżonka	Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o.	C	1160

Oznaczenia: Odbiornik: C - ciek, S/J - staw/jezioro, G - grunt

Stopień zagrożenia wód podziemnych wynika z kilku czynników, takich jak:

- 1) głębokość i miąższość warstwy wodonośnej,
- 2) stopień izolacji głównego poziomu wodonośnego,
- 3) sposób zasilania,
- 4) istnienie potencjalnych obiektów stanowiących zagrożenie,
- 5) przewodność utworów wodonośnych.

Ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” jest terenem, gdzie wody podziemne zagrożone są w wysokim stopniu. Co prawda, w granicach samej ostoi ogniska zanieczyszczeń występują sporadycznie, jednak głównym poziomem użytkowym jest poziom gruntowy, który pozbawiony jest izolacji i wskutek tego wrażliwy na zanieczyszczenia.

Tereny większych jednostek osadniczych są obszarami o bardzo wysokim stopniu zagrożenia wód podziemnych. W sąsiedztwie ostoi są to okolice Chodzieży, Nakła nad Notecią i wschodnia część ostoi w okolicach Bydgoszczy.

Bardzo wysoki stopień zagrożenia charakteryzuje także dolinę Noteci pomiędzy Osiekiem a Nakłem. Z powodu braku izolacji warstw wodonośnych, duże zagrożenie stanowią tutaj silnie zanieczyszczone wody Noteci.

Niski stopień zagrożenia wyznaczony został dla tych niewielkich fragmentów ostoi, które korzystają z trzeciorzędowego piętra wodonośnego. Wody tego poziomu są zabezpieczone nakładem przed migracją zanieczyszczeń.

3.10.3 Zagrożenia litosfery i pedosfery

W otoczeniu ostoi występuje szereg, najczęściej niewielkich obiektów, w których prowadzona była nielegalna, nieuporządkowana eksploatacja kruszywa. Wyrobiska te z reguły są niezrekultywowane. Większość z nich położona jest na obszarach wysoczyznowych, w strefie krawędziowej o naturalnie obniżonym poziomie wód gruntowych. Z tego powodu w wyrobiskach nie występuje woda i niemożliwa jest ich zmiana na zbiorniki wodne. Wymagają więc one rekultywacji w kierunku leśnym. Jedynie w nielicznych wyrobiskach, gdzie w podłożu zalegają utwory nieprzepuszczalne i samoistnie gromadzi się woda, można utworzyć stawy o przeznaczeniu hodowlanym lub pozwolić na swobodne zarastanie zbiorników.

Omawiany obszar charakteryzuje się stosunkowo niskimi opadami i to właśnie ich niedobór jest jednym z głównych zagrożeń gleb. Na terenie ostoi również niewłaściwa gospodarka wodna może doprowadzić do degradacji gleb na skutek przesuszenia.

W sąsiedztwie ostoi znaczne obszary gleb położonych na wysoczyznach są potencjalnie narażone na erozję wodną i wietrzną. Duże nachylenie na zboczach pradoliny, zarówno od północnej, jak i południowej strony sprawia, iż obszary te należą do podatnych na erozję wodną. Dotyczy to zwłaszcza stoków o nachyleniu od 6 do 15 stopni. Na tych terenach powinny być stosowane odpowiednie zabiegi agrotechniczne (m.in. orka w poprzek stoku). Tereny o nachyleniu powyżej 15 stopni powinny zostać wyłączone z użytkowania rolnego i zalesione.

Zagrożenie erozją wietrzną dotyczy dużych pościeli gleb na wysoczyznach, otwartych na działalność wiatru. W celu ograniczenia podatności tych gruntów na zagrożenia należy rozwinąć sieć zadrzewień śródpolnych. Również niewłaściwe zabiegi agrotechniczne, takie jak przenawożenie gleb obniża ich przydatność rolniczą.

4 Charakterystyka faunistyczna

4.1 Awifauna

4.1.1 Stan zbadania awifauny doliny Noteci na odcinku Bydgoszcz-Ujście

Pierwsze wzmianki o ptakach doliny środkowej Noteci pochodzą z początku XX w. (Schalow 1919). Rozpoznanie ornitologiczne prowadzone na większym obszarze doliny przeprowadzono w latach 1970–1973 (Nowysz i Wesołowski 1974). Były to badania eksploracyjne, które dostarczyły pierwszych informacji o bardzo cennych walorach ornitologicznych tego terenu. Najpełniejsze badania nad awifauną lęgową i przelotną tego odcinka doliny prowadzono w latach 1983–1984 (Bednorz i Kupczyk 1995). W późniejszym okresie (w 2004 r.) przeprowadzono na całym omawianym odcinku inwentaryzację kulika wielkiego, podczas której zebrano szereg danych o innych gatunkach ptaków (głównie z rzędu siewkowych oraz bąku, żurawiu i błotniaku stawowym), (Wylegała i in. 2004). W latach 2008–2009 na potrzeby niniejszego planu ochrony wykonano szczegółową inwentaryzację wybranych gatunków ptaków w granicach obszaru Natura 2000 „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”.

4.1.2 Metody pracy

Zbieranie danych

Dane o liczebności i rozmieszczeniu **ptaków lęgowych** przedstawione w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z lat 2008–2009 i zostały zebrane w ramach systematycznych, intensywnych prac inwentaryzacyjnych. W 2008 r. inwentaryzowano populację lęgową bociana białego oraz dzięciołów, a w 2009 r. pozostałe gatunki. W badaniach brał głównie udział zespół autorski. Okazyjnie w obserwacjach uczestniczyły lub dostarczały dane także inne osoby (zostały one wymienione na końcu tego rozdziału).

W sumie na inwentaryzację ornitologiczną ptaków lęgowych poświęcono w latach 2008–2009 odpowiednio 18 osobodni i około 110 osobodni w okresie od końca lutego do końca lipca.

Inwentaryzację wykonano stosując uproszczoną metodę kartograficzną, polegającą na trzykrotnej w ciągu sezonu lęgowego penetracji całego obszaru i notowaniu stanowisk ptaków na mapach lub ortofotomapach. Fragmenty najbardziej atrakcyjne dla ptaków, np. wszystkie stawy rybne, kompleksy torfianek, czy stare drzewostany, kontrolowano częściej, nawet 5–8 razy w sezonie.

Podczas inwentaryzacji ptaków wodno-błotnych posługiwano się wytycznymi z pracy Borowiec i in. (1981). Dla zwiększenia wykrywalności dzięciołów *Piciformes*, zwłaszcza dzięcioła średniego *Dendrocopos medius*, stosowano stymulację magnetofonową. Okazyjnie stosowano także stymulację magnetofonową (głównie na stawach rybnych) w przypadku chruścieli *Rallidae* i perkozka *Tachybaptus ruficollis*. W dniach 9–10.05.2009 r. oraz 08.06.2009 r. skontrolowano Kanał Bydgoski oraz Noteć w granicach obszaru Natura 2000 (łącznie 86 km długości) poruszając się kajakiem. W lipcu 2008 r. wykonano pełną inwentaryzację gniazd bociana białego w granicach ostoi oraz w miejscowościach leżących w jej pobliżu.

Informacje o **ptakach niełgowych** zostały zebrane w ramach niesystematycznych (tzn. nie prowadzono kontroli w określonych, zbliżonych odstępach czasu, np. w oparciu o pentady co 10 dni), ale licznych (kilkadziesiąt wizyt w roku – głównie na stawach rybnych oraz terenach najbardziej atrakcyjnych dla ptaków, np. zalanych łąkach) obserwacji prowadzonych przez zespół ornitologów w latach 2004–2009 (Wylegała i in. 2007, Wylegała – dane niepubl).

Podsumowanie liczebności populacji migrującej dla całego obszaru w przypadku niektórych gatunków (głównie związanych ze stawami rybnymi) ma charakter szacunkowy, gdyż nie kontrolowano wszystkich kompleksów stawowych w krótkim przedziale czasowym przewidzianym na realizację prac. W przypadku wielu gatunków niełgowych podano

liczebność minimalną (ze znakiem „>”), co jest równoznaczne z liczebnością największych obserwowanych zgrupowań lub wynikiem liczeń na fragmentach badanego obszaru, a nie bezwzględną liczebnością dla całego obszaru.

Oprócz zespołu autorskiego informacje wykorzystane w niniejszym opracowaniu zostały zebrane przez liczne grono osób, którym w tym miejscu zespół autorski składa serdeczne podziękowania. W przypadku osób, których dane wykorzystano przy opisie występowania gatunków ptaków będących obiektem ochrony (rozdział 4.1.3) obok ich nazwisk podano używane w tym rozdziale inicjały. Znalazły się tam także inicjały autorów opracowania: PW (Przemysław Wylegała) i AB (Andrzej Batycki). W kolejności alfabetycznej są to: Justyna Barteczka (JB), Wiesław Bagiński (WB), Teresa Blank (TB), Mariusz Blank (MB), Karol Drab (KD), Michał Kaleta (MK), Adam Kasprzak, Dawid Kilon, Andrzej Konopka (AK), Wojciech Plata (WP), Marta Prange, Zuzanna Rosin, Bogdan Rudzinek, Sylwia Wylegała.

Lokalizację stanowisk ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej przedstawiono na mapie nr 2 „Gatunki lęgowe ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz wymienionych na Czerwonej liście zwierząt zagrożonych i ginących w Polsce (skala 1:25 000).

Ocena znaczenia ostoi dla zachowania poszczególnych populacji ptaków

Ocena znaczenia ostoi dla zachowania poszczególnych populacji ptaków została wykonana z zastosowaniem obowiązujących w Unii Europejskiej kryteriów typowania (<http://www.iop.krakow.pl/natura2000/default.asp?0204>). Te same kryteria zastosowano również w odniesieniu do gatunków zwierząt wymienionych w Załączniku II Dyrektywy 92/43/EEC w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory, zmienionej Dyrektywą Rady 97/62/EEC (Dyrektywa Siedliskowa).

1. Populacja

Zastosowanie tego kryterium polega na oszacowaniu wielkości populacji danego gatunku lub jej zagęszczenia w stosunku do populacji krajowej w 3 przedziałach wartości:

A: > 15 - 100 %,

B: > 2 - 15 %,

C: > 0 - 2 %,

D: - populacja nieistotna - występowanie danego gatunku na opisywanym obszarze nie ma większego znaczenia (np. pojawia się tylko sporadycznie). Przy takiej ocenie nie wykonuje się ocen opartych na pozostałych kryteriach.

2. Stan zachowania

Kryterium to obejmuje dwa podkryteria, z których pierwsze odwołuje się do stopnia zachowania cech siedlisk przyrodniczych, ważnych dla danego gatunku, a drugie - do możliwości ich odtworzenia (renaturyzacji). Ocenie podlegają elementy siedliska istotne z punktu widzenia biologii gatunku, a zwłaszcza te, które mają wpływ na dynamikę populacji. Zastosowano trzystopniową skalę:

I - elementy siedliska zachowane w doskonałym stanie,

II - elementy zachowane w dobrym stanie,

III - elementy zachowane w średnim stanie lub częściowo zdegradowane.

Przy sklasyfikowaniu stanu zachowania elementów siedliska jako I (doskonały) lub II (dobry), nie uwzględniano drugiego podkryterium (możliwości renaturyzacji), a wypadkową ocenę zachowania siedliska określano odpowiednio jako A (doskonałe zachowanie) lub B (dobre zachowanie).

W przypadku, gdy elementy siedliska są średnio zachowane lub częściowo zdegradowane, oceniano dodatkowo szanse przywrócenia ich do dobrego stanu, również w trzystopniowej skali (renaturyzacja łatwa, renaturyzacja możliwa przy średnim nakładzie sił i środków, renaturyzacja trudna lub wręcz niemożliwa).

Syntetyczne ujęcie wyników zastosowania powyższych subkryteriów do oceny stanu siedliska ważnego dla danego gatunku:

A: doskonały stan zachowania = elementy zachowane w doskonałym stanie, niezależnie od możliwości renaturyzacji,

B: dobry stan zachowania = elementy zachowane w dobrym stanie, niezależnie od możliwości renaturyzacji = elementy zachowane w przeciętnym stanie lub nawet częściowo zdegradowane, ale renaturyzacja łatwa,

C: przeciętny lub zubożały stan zachowania = wszystkie inne kombinacje.

3. Izolacja

Kryterium odnosi się do stopnia izolacji populacji występującej na danym obszarze w stosunku do naturalnego zasięgu odnośnego gatunku. Stopień izolacji określa w przybliżeniu, jaki jest wkład danej populacji w genetyczne zróżnicowanie gatunku (im bardziej izolowana populacja, tym większy jej wkład w to zróżnicowanie) i na ile jest ona podatna na wyginięcie. Ocenę przeprowadzono w trzystopniowej skali:

A - populacja (prawie) izolowana,

B - populacja nie izolowana, ale występująca na peryferiach zasięgu gatunku,

C - populacja nie izolowana, w obrębie rozległego obszaru występowania.

4. Ocena ogólna

Globalna ocena wartości obszaru dla ochrony danego gatunku jest wypadkową powyższych kryteriów oraz dodatkowych czynników mogących mieć wpływ na zachowanie gatunku, jak rodzaj działalności człowieka na terenie obszaru i w jego pobliżu, stosunki własnościowe, status prawny obszaru, a także ekologiczne związki między typami siedlisk i gatunkami. Wartość tę ocenia się według trzystopniowej skali:

A - znakomita,

B - dobra,

C - znacząca.

4.1.3 Charakterystyka awifauny ostoi

W latach 2004-2009 w ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” stwierdzono występowanie 228 gatunków ptaków, w tym 136 uznano za lęgowe lub prawdopodobnie lęgowe, 43 gatunki za przelotne, 41 gatunków za zalatujące oraz 8 gatunków, które gniazdują poza obszarem Natura 2000, ale żerują w jego granicach. Spośród nich 57 gatunków (w tym 21 lęgowych) to ptaki z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Odnotowano tu także 39 gatunków znajdujących się na *Czerwonej liście zwierząt zagrożonych i ginących w Polsce*.

Listę wszystkich gatunków ptaków stwierdzonych w obszarze Natura 2000 Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego przedstawiono w tabeli 30. Gatunki ptaków przedstawiono w obowiązującym obecnie porządku systematycznym (www.komisjafaunistyczna.pl). Większość gatunków wymagających weryfikacji przez Komisję Faunistyczną zostały przez nią zaakceptowane (tylko jeden gatunek – płatkonóg płaskodzioby oczekuje jeszcze na rozpatrzenie zgłoszenia obserwacji).

Tab. 30 Liczebność oraz status ochronny gaunków ptaków stwierdzonych w latach 2004-2009 w ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego (pogrubioną czcionką zaznaczono gatunki z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej)

Lp.	NAZWA POLSKA	NAZWA ŁACIŃSKA	STATUS	LICZEBNOŚĆ		Ochrona gatunkowa	CLZGiZ	Zał. I Dyrektywy Ptasiej	Konwencja Berneńska	Konwencja Bońska
				Okres lęgowy	Okres polegowy					
1	Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	L, P	63p	2290i	OS				II
2	Łabędź czarnodzioby	<i>Cygnus columbianus</i>	P		550i	OS		•	•	II
3	Łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>	P		750i	OS		•	•	II
4	Łabędź czarny	<i>Cygnus atratus</i>	Z		1i	OS			•	II
5	Gęś zbożowa	<i>Anser fabalis</i>	P		>10000i	Ł				II
6	Gęś krótkodzioba	<i>Anser brachyrhynchus</i>	Z		1i	OS				II
7	Gęś białoczelna	<i>Anser albifrons</i>	P		>12000i	Ł				II
8	Gęgawa	<i>Anser anser</i>	L, P	34-38p	600i	Ł				II
9	Bernikla białolica	<i>Branta leucopsis</i>	Z		>4i	OS		•	•	II
10	Bernikla obrożna	<i>Branta bernicla</i>	Z		>1i	OS				II
11	Kazarka rdzawa	<i>Tadorna ferruginea</i>	Z		1i	OS		•	•	II
12	Ohar	<i>Tadorna tadorna</i>	Z		3i	OS	LC		•	II
13	Mandarynka	<i>Aix galericulata</i>	Z		1i	OS				II
14	Świstun	<i>Anas penelope</i>	P		>1800i	OS	CR			II
15	Krakwa	<i>Anas strepera</i>	L, P	29-36p	>60i	OS				II
16	Cyraneczka	<i>Anas crecca</i>	L, P	3p	>320i	Ł				II
17	Krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	L, P	+	>4050i	Ł				II
18	Rożeniec	<i>Anas acuta</i>	P		>220i	OS	EN			II
19	Cyranka	<i>Anas querquedula</i>	L, P	3p	>80i	OS				II
20	Płaskonos	<i>Anas clypeata</i>	L, P	1-2p	>410i	OS				II

Lp.	NAZWA POLSKA	NAZWA ŁACIŃSKA	STATUS	LICZEBNOŚĆ		Ochrona gatunkowa	CLZGiZ	Zał. I Dyrektywy Ptasiej	Konwencja Berneńska	Konwencja Bońska
				Okres lęgowy	Okres polegowy					
21	Helmiatka	<i>Netta rufina</i>	Z		1i	OS	LC			II
22	Głowienka	<i>Aythya ferina</i>	L, P	+	> 600i	Ł				II
23	Podgorzalka	<i>Aythya nyroca</i>	Z		1i	OS	EN	•		I/II
24	Czernica	<i>Aythya fuligula</i>	L, P	+	>500i	Ł				II
25	Gągoł	<i>Bucephala clangula</i>	P		>46i	OS				II
26	Bielaczek	<i>Mergus albellus</i>	Z		>3i	OS		•	•	II
27	Szlachar	<i>Mergus serrator</i>	Z		1i	OS, OSS	EN			II
28	Nurogęś	<i>Mergus merganser</i>	P		>24i	OS				II
29	Kuropatwa	<i>Perdix perdix</i>	L	>4p	+	Ł				
30	Przepiórka	<i>Coturnix coturnix</i>	L, P	11p	+	OS	DD			II
31	Bażant	<i>Phasianus colchicus</i>	L	+		Ł				
32	Perkozek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	L, P	7p	+	OS			•	
33	Perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>	L, P	1213p	+	OS				
34	Perkoz rdzawoszyi	<i>Podiceps grisegena</i>	L, P	6p	+	OS			•	II
35	Zausznik	<i>Podiceps nigricollis</i>	P		>5i	OS			•	
36	Kormoran	<i>Phalacrocorax carbo</i>	P		>300i	OCz				
37	Bąk	<i>Botaurus stellaris</i>	L, P	15m	+	OS	LC	•	•	II
38	Bączek	<i>Ixobrychus minutus</i>	L, P	4p	+	OS	VU	•	•	II
39	Czapla biała	<i>Egretta alba</i>	P		350-400i	OS		•	•	
40	Czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	P		>280i	OCz				
41	Bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	ŻER 1p, P		>4i	OS, OSS		•	•	II
42	Bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	L, P	87p	>88i	OS		•	•	II

Lp.	NAZWA POLSKA	NAZWA ŁACIŃSKA	STATUS	LICZEBNOŚĆ		Ochrona gatunkowa	CLZGiZ	Zal. I Dyrektywy Ptasiej	Konwencja Berneńska	Konwencja Bońska
				Okres lęgowy	Okres polegowy					
43	Ibis kasztanowaty	<i>Plegadis falcinellus</i>	Z		li	OS		•	•	II
44	Warzęcha	<i>Platalea leucorodia</i>	Z		li	OS		•	•	II
45	Trzmielojad	<i>Pernis apivorus</i>	ŻER 1-2p, P		+	OS		•	•	II
46	Kania czarna	<i>Milvus migrans</i>	ŻER 1p, P		+	OS, OSS	NT	•	•	II
47	Kania ruda	<i>Milvus milvus</i>	L, ŻER 2p, P	1p	+	OS, OSS	NT	•	•	II
48	Bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	L, ŻER 3-4p, P	1-2p	70-75i	OS, OSS	LC	•	•	I/II
49	Blotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	L, P	14p	+	OS		•	•	II
50	Blotniak zbożowy	<i>Circus cyaneus</i>	P		>4i	OS	VU	•	•	II
51	Blotniak łąkowy	<i>Circus pygargus</i>	L, P	1p	>2i	OS		•	•	II
52	Jastrząb	<i>Accipiter gentilis</i>	L, P	1p	+	OS			•	II
53	Krogulec	<i>Accipiter nisus</i>	L, P	1p	+	OS			•	II
54	Myszołów	<i>Buteo buteo</i>	L, P	+	+	OS			•	II
55	Myszołów włochaty	<i>Buteo lagopus</i>	P		>3i	OS			•	II
56	Orlik krzykliwy	<i>Aquila pomarina</i>	ŻER 1-2p, P		4i	OS, OSS	LC	•	•	II
57	Orzeł przedni	<i>Aquila chrysaetos</i>	Z		li	OS, OSS	EN	•	•	II
58	Rybolów	<i>Pandion haliaetus</i>	P		>2i	OS, OSS	VU	•	•	II
59	Pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	L, P	6p	+	OS			•	II
60	Drzemlik	<i>Falco columbarius</i>	Z		>1i	OS		•	•	II
61	Kobuz	<i>Falco subbuteo</i>	ŻER 2-3p, P		+	OS			•	II
62	Sokół wędrowny	<i>Falco peregrinus</i>	Z		>1i	OS, OSS	CR	•	•	II
63	Wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	L, P	99p	+	OS				
64	Kropiatka	<i>Porzana porzana</i>	L	2p		OS	DD	•	•	II

Lp.	NAZWA POLSKA	NAZWA ŁACIŃSKA	STATUS	LICZEBNOŚĆ		Ochrona gatunkowa	CLZGiZ	Zał. I Dyrektywy Ptasiej	Konwencja Berneńska	Konwencja Bońska
				Okres lęgowy	Okres polegowy					
65	Zielonka	<i>Porzana parva</i>	L	7p		OS	NT	•	•	II
66	Derkacz	<i>Crex crex</i>	L	119m		OS	DD	•	•	II
67	Kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	L, P	9p	+	OS				
68	Łyska	<i>Fulica atra</i>	L, P	93-94p	>5000i	Ł				
69	Żuraw	<i>Grus grus</i>	L, P	65p	3500i	OS		•	•	II
70	Szczudlak	<i>Himantopus himantopus</i>	Z		1i	OS		•	•	II
71	Szablodziób	<i>Recurvirostra avosetta</i>	Z		3i	OS		•	•	II
72	Sieweczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>	L, P	12p	>40i	OS			•	II
73	Sieweczka obrożna	<i>Charadrius hiaticula</i>	P		>17i	OS	VU		•	II
74	Siewka złota	<i>Pluvialis apricaria</i>	P		3500i	OS	EXP	•		II
75	Siewnica	<i>Pluvialis squatarola</i>	P		>25i	OS				II
76	Czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	L, P	65p	>7450i	OS				II
77	Biegus rdzawy	<i>Calidris canutus</i>	Z		1i	OS				II
78	Piaskowiec	<i>Calidris alba</i>	Z		1i	OS			•	II
79	Biegus malutki	<i>Calidris minuta</i>	P		>17i	OS			•	II
80	Biegus mały	<i>Calidris temminckii</i>	P		>4i	OS			•	II
81	Biegus krzywodzioby	<i>Calidris ferruginea</i>	P		>18i	OS			•	II
82	Biegus zmienny	<i>Calidris alpina</i>	P		>282i	OS, OSS	EN	•	•	II
83	Biegus płaskodzioby	<i>Limicola falcinellus</i>	Z		1i	OS			•	II
84	Biegus płowy	<i>Tryngites subruficollis</i>	Z		1i	OS				I/II
85	Batalion	<i>Philomachus pugnax</i>	P		>400i	OS	EN	•		II
86	Bekasik	<i>Lymnocyptes minimus</i>	P		>8i	OS	CR			II

Lp.	NAZWA POLSKA	NAZWA ŁACIŃSKA	STATUS	LICZEBNOŚĆ		Ochrona gatunkowa	CLZGiZ	Zał. I Dyrektywy Ptasiej	Konwencja Berneńska	Konwencja Bońska
				Okres lęgowy	Okres polegowy					
87	Kszyk	<i>Gallinago gallinago</i>	L, P	82p	>400i	OS				II
88	Dubelt	<i>Gallinago media</i>	Z		1i	OS	VU	•	•	II
89	Słonka	<i>Scolopax rusticola</i>	L, P	1-2p	+	OS	DD			II
90	Rycyk	<i>Limosa limosa</i>	L, P	11p	>12i	OS				II
91	Szlamik	<i>Limosa lapponica</i>	Z		1i	OS		•		II
92	Kulik wielki	<i>Numenius arquata</i>	L, P	10p	>36	OS	VU			II
93	Kulik mniejszy	<i>Numenius phaeopus</i>	Z		1i	OS				II
94	Brodziczak śniady	<i>Tringa erythropus</i>	P		>44i	OS				II
95	Krwawodziób	<i>Tringa totanus</i>	L, P	2p	>12i	OS				II
96	Brodziczak pławny	<i>Tringa stagnatilis</i>	Z		2i	OS	EN		•	II
97	Kwokacz	<i>Tringa nebularia</i>	P		>18i	OS				II
98	Samotnik	<i>Tringa ochropus</i>	L, P	3p	>15i	OS			•	II
99	Łęczak	<i>Tringa glareola</i>	P		>280i	OS	CR	•	•	II
100	Brodziczak piskliwy	<i>Actitis hypoleucos</i>	P		>14i	OS			•	II
101	Płatkonóg sztydlodzioby	<i>Phalaropus lobatus</i>	Z		1i	OS		•		II
102	Płatkonóg płaskodzioby*	<i>Phalaropus fulicarius</i>	Z		1i	OS		•		II
103	Mewa czarnogłowa	<i>Larus melanocephalus</i>	Z		1i	OS		•	•	II
104	Mewa mała	<i>Larus minutus</i>	P		>95	OS	LC	•	•	
105	Śmieszka	<i>Larus ridibundus</i>	L, P	35-40p	>300i	OS				
106	Mewa pospolita	<i>Larus canus</i>	L, P	1p	>35i	OS				
107	Mewa srebrzysta	<i>Larus argentatus</i>	P		>150i	OCz				
108	Mewa białogłowa	<i>Larus cachinnus</i>	P		>20i	OCz				

Lp.	NAZWA POLSKA	NAZWA ŁACIŃSKA	STATUS	LICZEBNOŚĆ		Ochrona gatunkowa	CLZGiZ	Zał. I Dyrektywy Ptasiej	Konwencja Berneńska	Konwencja Bońska
				Okres lęgowy	Okres polegowy					
109	Mewa siodłata	<i>Larus marinus</i>	Z		3i	OS				
110	Mewa trójpalczasta	<i>Rissa tridactyla</i>	Z		1i	OS				
111	Rybitwa wielkodzioba	<i>Sterna caspia</i>	Z		2i	OS		•	•	II
112	Rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	L, P	18-20p	>10i	OS		•	•	II
113	Rybitwa białoczelna	<i>Sternula albifrons</i>	P		>2i	OS	NT	•	•	II
114	Rybitwa białowąsa	<i>Chlidonias hybridus</i>	P		>28i	OS	LC	•	•	
115	Rybitwa czarna	<i>Chlidonias niger</i>	L, P	8-35p (35p – 2007 r.)	>30i	OS		•	•	II
116	Rybitwa białoskrzydła	<i>Chlidonias leucopterus</i>	P		>646i	OS	NT		•	II
117	Gołąb skalny (miejski)	<i>Columba livia</i>	P		+					
118	Siniak	<i>Columba oenas</i>	L, P	2-3p	+	OS				
119	Grzywacz	<i>Columba palumbus</i>	L, P	+	+	OS				
120	Sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	L, P	+	+	OS				
121	Turkawka	<i>Streptopelia turtur</i>	L, P	18p	+	OS	DD			II
122	Kukułka	<i>Cuculus canorus</i>	L, P	+	+	OS				
123	Płomykówka	<i>Tyto alba</i>	ŻER 1p,	+		OS			•	
124	Puszczyk	<i>Strix aluco</i>	L	+		OS			•	
125	Uszatka	<i>Asio otus</i>	L, P	>3p	+	OS			•	
126	Uszatka błotna	<i>Asio flammeus</i>	Z		>1i	OS, OSS	VU	•	•	
127	Lelek	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Z		1i	OS		•	•	
128	Jerzyk	<i>Apus apus</i>	ŻER, P		+	OS				
129	Zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>	L, P	4p	+	OS		•	•	

Lp.	NAZWA POLSKA	NAZWA ŁACIŃSKA	STATUS	LICZEBNOŚĆ		Ochrona gatunkowa	CLZGiZ	Zał. I Dyrektywy Ptasiej	Konwencja Berneńska	Konwencja Bońska
				Okres legowy	Okres polegowy					
130	Dudek	<i>Upupa epops</i>	L, P	12p	+	OS	DD		•	
131	Krętogłów	<i>Jynx torquilla</i>	L, P	+	+	OS			•	
132	Dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	L, P	4p	+	OS			•	
133	Dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	L, P	8p	+	OS		•	•	
134	Dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	L, P	+	+	OS			•	
135	Dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	L, P	6p	+	OS		•	•	
136	Dzięciołek	<i>Dendrocopos minor</i>	L, P	+	+	OS			•	
137	Lerka	<i>Lullula arborea</i>	L, P	4p	+	OS		•		
138	Skowronek	<i>Alauda arvensis</i>	L, P	+	+	OS				
139	Brzegówka	<i>Riparia riparia</i>	L, P	+	+	OS			•	
140	Dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	L, P	+	+	OS			•	
141	Oknówka	<i>Delichon urbica</i>	L, P	+	+	OS			•	
142	Świergotek drzewny	<i>Anthus trivialis</i>	L, P	+	+	OS			•	
143	Świergotek łąkowy	<i>Anthus pratensis</i>	L, P	+	+	OS			•	
144	Świergotek rdzawogardły	<i>Anthus cervinus</i>	Z		li	OS			•	
145	Siwerniak	<i>Anthus spinoletta</i>	Z		li	OS			•	
146	Pliszka żółta	<i>Motacilla flava</i>	L, P	+	+	OS			•	
147	Pliszka cytrynowa	<i>Motacilla citreola</i>	Z		li	OS			•	
148	Pliszka górska	<i>Motacilla cinerea</i>	Z		li	OS			•	
149	Pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	L, P	+	+	OS			•	
150	Jemiołuszka	<i>Bombycilla garrulus</i>	P		>120i	OS			•	
151	Strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	L, P	+	+	OS			•	

Lp.	NAZWA POLSKA	NAZWA ŁACIŃSKA	STATUS	LICZEBNOŚĆ		Ochrona gatunkowa	CLZGiZ	Zał. I Dyrektywy Ptasiej	Konwencja Berneńska	Konwencja Bońska
				Okres legowy	Okres polegowy					
152	Pokrzywnica	<i>Prunella modularis</i>	L, P	+	+	OS			•	
153	Rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	L, P	+	+	OS			•	
154	Słowik szary	<i>Luscinia luscinia</i>	L, P	>500m	+	OS			•	
155	Słowik rdzawy	<i>Luscinia megarhynchos</i>	L, P	+	+	OS			•	
156	Podróżniczek	<i>Luscinia svecica</i>	L, P	220p	+	OS	NT	•	•	
157	Kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>	L, P	+	+	OS			•	
158	Pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	L, P	+	+	OS			•	
159	Pokląskwa	<i>Saxicola rubetra</i>	L, P	+	+	OS			•	
160	Kląskawka	<i>Saxicola torquata</i>	L, P	6p	+	OS			•	
161	Białorzytka	<i>Oenanthe oenanthe</i>	P		+	OS			•	
162	Drozd obrożny	<i>Turdus torquatus</i>	Z		1i	OS			•	
163	Kos	<i>Turdus merula</i>	L, P	+	+	OS				
164	Kwiczół	<i>Turdus pilaris</i>	L, P	+	>2800i	OS				
165	Śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	L, P	+	+	OS				
166	Droździk	<i>Turdus iliacus</i>	P		>400i	OS				
167	Paszkot	<i>Turdus viscivorus</i>	L, P	1-2p	+	OS				
168	Świerszczak	<i>Locustella naevia</i>	L, P	600-650p	+	OS			•	
169	Strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>	L, P	180-200p	+	OS			•	
170	Brzęczka	<i>Locustella luscinioides</i>	L, P	65-70p	+	OS			•	
171	Rokitniczka	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	L, P	>1000p	+	OS			•	
172	Łozówka	<i>Acrocephalus palustris</i>	L, P	+	+	OS			•	
173	Trzcinniczek	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	L, P	+	+	OS			•	

Lp.	NAZWA POLSKA	NAZWA ŁACIŃSKA	STATUS	LICZEBNOŚĆ		Ochrona gatunkowa	CLZGiZ	Zał. I Dyrektywy Ptasiej	Konwencja Berneńska	Konwencja Bońska
				Okres lęgowy	Okres polegowy					
174	Trzciniak	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	L, P	260-270p	+	OS		•		
175	Zaganiacz	<i>Hippolais icterina</i>	L, P	+	+	OS		•		
176	Jarzębatka	<i>Sylvia nisoria</i>	L, P	>6p	+	OS		•	•	
177	Pieczę	<i>Sylvia curruca</i>	L, P	+	+	OS		•		
178	Cierniówka	<i>Sylvia communis</i>	L, P	+	+	OS		•		
179	Gajówka	<i>Sylvia borin</i>	L, P	+	+	OS		•		
180	Kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	L, P	+	+	OS		•		
181	Świstunka leśna	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	L, P	+	+	OS		•		
182	Pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	L, P	+	+	OS		•		
183	Piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	L, P	+	+	OS		•		
184	Mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	L, P	+	+	OS		•		
185	Zniczek	<i>Regulus ignicapillus</i>	L, P	1p	+	OS		•		
186	Mucholówka szara	<i>Muscicapa striata</i>	L, P	+	+	OS		•	II	
187	Mucholówka mała	<i>Ficedula parva</i>	L, P	1p	+	OS		•	II	
188	Mucholówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>	L, P	+	+	OS		•	II	
189	Wąsatka	<i>Panurus biarmicus</i>	L, P	17-24p	+	OS	LC	•		
190	Raniuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>	L, P	+	+	OS				
191	Sikora uboga	<i>Poecile palustris</i>	L, P	+	+	OS		•		
192	Czarnogłówka	<i>Poecile montanus</i>	L, P	+	+	OS		•		
193	Sosnówka	<i>Periparus ater</i>	L, P	+	+	OS		•		
194	Modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	L, P	+	+	OS		•		
195	Bogatka	<i>Parus major</i>	L, P	+	+	OS		•		

Lp.	NAZWA POLSKA	NAZWA ŁACIŃSKA	STATUS	LICZEBNOŚĆ		Ochrona gatunkowa	CLZGiZ	Zał. I Dyrektywy Ptasiej	Konwencja Berneńska	Konwencja Bońska
				Okres lęgowy	Okres polegowy					
196	Kowalik	<i>Sitta europaea</i>	L, P	+	+	OS			•	
197	Pelzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	L, P	+	+	OS			•	
198	Pelzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	L, P	+	+	OS			•	
199	Remiz	<i>Remiz pendulinus</i>	L, P	+	+	OS				
200	Wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	L, P	+	+	OS			•	
201	Gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	L, P	>150p	+	OS		•	•	
202	Srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	L, P	9p	+	OS			•	
203	Sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	L, P	+	+	OS				
204	Sroka	<i>Pica pica</i>	L, P	+	+	OCz				
205	Kawka	<i>Corvus monedula</i>	L, P	+	+	OS				
206	Gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	ŻER 180p, P		+	OCz				
207	Wrona	<i>Corvus cornix</i>	L, P	+	+	OCz				
208	Kruk	<i>Corvus corax</i>	L, P	2p	+	OCz				
209	Szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	L, P	+	+	OS				
210	Wróbel	<i>Passer domesticus</i>	L, P	+	+	OS				
211	Mazurek	<i>Passer montanus</i>	L, P	+	+	OS				
212	Zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	L, P	+	+	OS				
213	Jer	<i>Fringilla montifringilla</i>	P	+	+	OS				
214	Kulczyk	<i>Serinus serinus</i>	L, P	+	+	OS				
215	Dzwoniec	<i>Carduelis chloris</i>	L, P	+	+	OS			•	
216	Szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	L, P	+	+	OS			•	
217	Czyż	<i>Carduelis spinus</i>	P		+	OS			•	

Lp.	NAZWA POLSKA	NAZWA ŁACIŃSKA	STATUS	LICZEBNOŚĆ		Ochrona gatunkowa	CLZGiZ	Zał. I Dyrektywy Ptasiej	Konwencja Berneńska	Konwencja Bońska
				Okres legowy	Okres polegowy					
218	Makolągwa	<i>Carduelis cannabina</i>	L, P	+	+	OS			•	
219	Rzepołuch	<i>Carduelis flavirostris</i>	P		+	OS			•	
220	Czeczotka	<i>Carduelis flammea</i>	P		>55i	OS	LC		•	
221	Dziwonia	<i>Carpodacus erythrinus</i>	L, P	>200p	+	OS			•	
222	Gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	P		+	OS				
223	Grubodziób	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	L, P	+	+	OS			•	
224	Śnieguła	<i>Plectophenax nivalis</i>	Z		1i	OS			•	
225	Trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>	L, P	+	+	OS			•	
226	Ortolan	<i>Emberiza hortulana</i>	Z		1i	OS		•		
227	Potrzos	<i>Emberiza schoeniclus</i>	L, P	+	+	OS			•	
228	Potrzeszcz	<i>Emberiza calandra</i>	L, P	+	+	OS				

Oznaczenia:

STATUS

L – lęgowy

P – przelotny

Z – zalatujący

ŻER – niełgowy w obszarze Natura 2000, ale wykorzystujący go jako żerowisko

LICZEBNOŚĆ

p – para

m – samiec

i – osobnik

+ - gatunek występuje, ale liczebność nie jest znana

> - minimalna liczebność

OCHRONA GATUNKOWA

Według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. Nr 220, poz. 2237):

OS – ochrona ścisła

OOS - gatunek wymagający ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania

OCz – ochrona częściowa

Ł – gatunek łowny – według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych (Dz. U. Nr 45, poz. 433)

CLZGiZ (Czerwona lista zwierząt zagrożonych i ginących):

EXP – gatunek wymarły jako lęgowy

CR – gatunek krytycznie zagrożony

EN – gatunek zagrożony

VU – gatunek narażony

NT – gatunek bliski zagrożenia

LC – gatunek najmniejszej troski

DD – dane niepełne

ZAŁĄCZNIK I DYREKTYWY PTASIEJ / KONWENCJA BERNEŃSKA

● – obecność gatunku w załączniku

KONWENCJA BOŃSKA

I / II – obecność gatunku w I i/lub II załączniku Konwencji

* - gatunki, których obserwacje oczekują na weryfikację przez Komisję Faunistyczną

Poniżej przedstawiono charakterystykę występowania na terenie ostoi 25 gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony w ostoi.

Łabędź niemy *Cygnus olor*

W 2009 r. stwierdzono gniazdowanie 63 par, w tym 36 par na stawach rybnych (kompleks Antoniny 2 pary, Smogulec 9 par, Ostrówek 1 para, Samostrzel 5 par, Występ 12 par, Ślesin 6 par, Lisi Ogon 1 para), 21 par na torfiankach, 3 pary na starorzeczach oraz 1 para na Noteci. W czasie migracji oraz podczas pierzenia na stawach rybnych gromadzą się znaczne liczebności łabędzi niemych. W lipcu na wszystkich kompleksach stawowych przebywa do około 1800–2000 osobników. Koncentracje przedpierzowiskowe zaczynają się tworzyć już w kwietniu, np. na stawach Ostrówek w dniach 10 i 19 kwietnia oraz 1 maja 2009 r. naliczono odpowiednio 150, 760 i 1090 os. (PW, AB). Na przełomie maja i czerwca 2009 r. na wszystkich kompleksach stawów naliczono 2390 os. (w tym 1150 i 540 odpowiednio na stawach Ostrówek i Smogulec).

Łabędź czarnodzioby *Cygnus columbianus*

Regularnie zatrzymuje się w czasie wędrówek na stawach rybnych, zwłaszcza na stawach Występ i Ślesin. Największe koncentracje, jakie odnotowano na poszczególnych kompleksach stawów, wynosiły: Antoniny 83 os. 4 kwietnia 2009 r. (PW), Smogulec 80 os. 26 października 2008 r. (KD, BR), Ostrówek 50–60 os. 3 kwietnia 2004 r. (PW), Samostrzel 68 os. 18 marca 2009 r. (PW), Występ 402 os. 8 kwietnia 2006 r. (MB), Ślesin 550 os. marzec 2004 r. (TB, MB). Łączna liczebność dla całego obszaru w czasie szczytu przelotu na przełomie marca i kwietnia wynosi najprawdopodobniej ok. 550–600 os.

Łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*

Regularnie zatrzymuje się w czasie wędrówek na stawach rybnych oraz zalanych łąkach w stadach do kilkuset osobników. Największe koncentracje, jakie odnotowano na poszczególnych kompleksach stawów, wynosiły: Antoniny 168 os. 18 marca 2009 r. (PW, AB), Smogulec 277 os. 3 kwietnia 2006 r. (PW), Ostrówek 250 os. 3 kwietnia 2004 r. (PW), Samostrzel 158 os. 18 marca 2009 r. (PW), Występ 56 os. 12 kwietnia 2006 r. (MB), Ślesin 350 os. 1 stycznia 2007 r. (MB). Ponadto, duże stada łabędzi krzykliwych obserwowano na łąkach krostkowskich oraz przy moście w Białośliwiu, np. 279 os. 23 stycznia 2004 r. (WP). Łączna liczebność w czasie szczytu przelotu oraz zimą wynosi dla

całego obszaru ok. 650–700 os. Zimą 2006/2007 tylko na Stawach Ślesin, Borek i Smogulec łącznie w tym samym czasie przebywało ok. 590 os. (WB, PW).

Gęś zbożowa *Anser fabalis* i gęś białoczelna *Anser albifrons*

Mieszane stada obu gatunków licznie zatrzymują się w dolinie podczas wędrówek oraz zimowania, głównie na stawach rybnych, a przy wysokim zalewie doliny także na łąkach. Największe koncentracje liczyły 10350 os. na stawach Smogulec 10 listopada 2008 r. (TB, MB, WB) oraz 5000 w grudniu 2004 r. na stawach Ślesin (WB). Poza stawami duże stado liczące około 2500 os. obserwowano 28 marca 2005 r. na zalanych łąkach koło Heliodorowa (PW). Łączna liczebność w czasie szczytu przelotu w korzystnych latach (wysoki zalew doliny) wynosi dla całego obszaru ok. 15 000–20 000 os. Zimą 2006/2007 w dolinie nocowało co najmniej 10500 os. (głównie gęsi zbożowe) – na stawach Ślesin (5000 os., WB), Ostrówek (1000 os., PW) i Smogulec (4500 os., PW).

Płaskonos *Anas clypeata*

W 2009 r. stwierdzono zaledwie 1–2 pary lęgowe na stawach rybnych (na kompleksach Smogulec i Ostrówek). W czasie migracji, zwłaszcza w październiku, tworzył większe koncentracje liczące do ponad 400 os. na stawach rybnych (maksymalnie 410 os. 27 października 2008 r. na stawach Smogulec, PW).

Krzyżówka *Anas platyrhynchos*

Liczebność populacji lęgowej nieznana. W okresie polegowym regularnie obserwowana w stadach do 3000–4000 os., np. 3800 os. 9 listopada 2008 r. na stawach Smogulec (KD) lub 4050 os. 10 sierpnia 2008 r. na stawach Ostrówek (TB, MB).

Świstun *Anas penelope*

Obserwowany w ciągu całego roku. Najliczniejszy jest w czasie wędrówki wiosennej, zwłaszcza w mokrych latach. Regularnie obserwowany w stadach liczących 200–300 os. czasami liczniejszych, np. 1800 os. 28 marca 2005 r. na zalanych łąkach przy moście w Białośliwiu (PW), 800 os. na stawach Występ 12 kwietnia 2003 r. (WB) i 810 os. 18 marca 2009 r. na stawach Ostrówek (PW).

Bocian biały *Ciconia ciconia*

W 2008 r. zinwentaryzowano 127 gniazd, w tym 87 zajętych. W okresie lęgowym regularnie obserwowane są stada ptaków niełgowych. Największe stada gromadzą się w rejonie Strzelec i Zacharzyna, gdzie np. 24 czerwca 2008 r. i 9 czerwca 2009 r. obserwowano odpowiednio 76 i 88 os. żerujących za kosiarkami (PW, MK).

Bąk *Botaurus stellaris*

W 2009 r. odnotowano 15 huczących samców, w tym 6 na stawach rybnych (kompleks Antoniny 1 samiec, Smogulec 1 samiec, Samostrzel 3 samce, Ślesin 1 samiec), 5 na starorzeczach oraz 4 na torfiankach (PW).

Bączek *Ixobrychus minutus*

W 2009 r. prawdopodobnie lęgowe ptaki napotkano na stawach Smogulec, Samostrzel, Ślesin i Lisi Ogon (PW).

Czapla biała *Egretta alba*

Regularnie obserwowana w ciągu całego roku, ze szczytem liczebności w drugiej połowie października. Przed 2005 r. obserwowana stosunkowo rzadko i w niewielkiej liczebności. Po tym roku liczebność tego gatunku zaczęła gwałtownie wzrastać, np. pod koniec października 2006 r. łącznie na wszystkich kompleksach stawowych przebywało około 150–160 os. z największą koncentracją 66 os. na stawach Smogulec w dniu 28 października 2006 r. (PW). Jesienią 2008 r. była jeszcze liczniejsza. Jej łączną liczebność oceniono na około 350–400 os., w tym 273 os. na stawach Ostrówek 19 października (TB, MB).

Bielik *Haliaeetus albicilla*

W latach 2008–2009 w dolinie środkowej Noteci stwierdzono gniazdowanie odpowiednio 2 i 1 pary w rejonie rezerwatu „Borek” (WP). Dolina środkowej Noteci (zwłaszcza stawy rybne) jest także zerowiskiem kolejnych co najmniej 3–4 par gniazdujących poza doliną (T. Mizera – inf. ustna). W okresie jesiennym dochodzi do znacznych koncentracji tego gatunku na stawach rybnych. Na przełomie października i listopada 2006 r. przebywało w dolinie równocześnie około 70–75 bielików (PW, WB, MB, BR, JB, AK). Największe koncentracje odnotowano wówczas na stawach Antoniny (37 os. 22 października 2006r. - BR, JB, AK) oraz Stawach Występ (32 os. 5 listopada 2006 r. - MB).

Blotniak stawowy *Circus aeruginosus*

W 2009 r. zinventaryzowano 14 par, w tym 8 par na stawach rybnych (kompleks Antoniny 1 para, Samostrzel 2 pary, Występ 1 para, Ślesin 2 pary, Lisi Ogon 2 pary) oraz po 3 pary na torfiankach i starorzeczach.

Derkacz *Crex crex*

Inwentaryzacja przeprowadzona w 2009 r. wykazała obecność 119 odzywających się samców.

Zielonka *Porzana parva*

W maju 2009 r. odnotowano 6 odzywających się samców na stawach rybnych (kompleks Antoniny 2 samce, Samostrzel 3 samce, Lisi Ogon 1 samiec) oraz 1 na torfiance koło Heliodorowa.

Łyska *Fulica atra*

W 2009 r. zinventaryzowano zaledwie 93–94 pary, w tym 82–83 pary na stawach rybnych (kompleks Antoniny 10 par, Smogulec 19–20 par, Ostrówek 9 par, Samostrzel 18 par, Występ 12 par, Ślesin 10 par, Lisi Ogon 4 pary) oraz 11 par na torfiankach i starorzeczach. Koncentracje ptaków na stawach rybnych zaczynają się tworzyć pod koniec maja, np. 3 i 14 czerwca 2009 r. na stawach Ostrówek widziano już odpowiednio 1250 i 1590 os., podczas gdy na początku maja odnotowano tam zaledwie kilkanaście nielegowych ptaków (PW). W okresie jesiennym na stawach rybnych tworzą się większe koncentracje liczące po około 2000–3000 ptaków, np. 2000 os. 11 września 2008 r. na stawach Występ (KD, BR) lub 2600 os. 10 sierpnia 2008 r. na stawach Ostrówek (TB, MB).

Żuraw *Grus grus*

Podczas inwentaryzacji przeprowadzonej w 2004 r. naliczono na tym odcinku doliny 50–52 pary. W 2009 r. na tym samym terenie odnotowano 64 pary. Na badanym odcinku doliny Noteci istnieją 3 stałe noclegowiska: na stawach Smogulec gromadzące do około 1000 os., np. 7 października 2006 r. (WP) i 7 października 2007 r. (PW), na podmokłych łąkach w rejonie Lipiej Góry – do 2300–2500 os. 7 października 2007 r. (PW) oraz na stawach Ostrówek – do 450 os. 15 sierpnia 2009 r. (PW). Na łąkach lipiogórskich większe stada nocujących żurawi obserwowano także w okresie wiosennym, np. 180 os. 15 kwietnia 2009 r. (PW, AB), 450 os. 20 kwietnia 2009 r. (WP) lub 400 os. 13 czerwca 2009 r. (PW).

Czajka *Vanellus vanellus*

Gatunek ten inwentaryzowano w 2004 r. i 2009 r. stwierdzając odpowiednio 48 i 64 prawdopodobnie lęgowe pary. W tych latach odpowiednio 15 i 29% par gniazdowało na nienapełnionych wodą stawach rybnych. Podczas wędrówek czajka najliczniejsza jest w czerwcu w okresie sianokosów. Obserwowano wówczas największe koncentracje liczące 6000 os. 18 czerwca 2005 r. na łąkach koło stawów Antoniny (BR, JB, AK) oraz 4500 os. 24 czerwca 2007 r. na łąkach koło Zacharzyna (PW). Duże stada czajek spotykano także później, np. 2500 os. 20 sierpnia 2006 r. na stawach Ostrówek (PW) lub 2000 os. 9 lipca 2006 r. na stawach Samostrzel (TB, MB). Nawet zimą, np. na przełomie 2006/2007 tylko na stawach Ślesin i Smogulec łącznie przebywało w tym samym czasie ok. 2700 os. (PW, WB).

Siewka złota *Pluvialis apricaria*

Regularnie zatrzymuje się w czasie wędrówki (głównie jesiennej) na stawach rybnych. Największe obserwowane stada: stawy Ślesin 1200 os. 21 stycznia 2007 r. (WB), stawy Ostrówek 2300 os. 26 października 2008 r. (TB, MB), stawy Smogulec 400 os. 3 grudnia 2006 r. (PW), stawy Antoniny 1000–1200 os. 31 października 2004 r. (WP). W okresie wiosennym duże stada siewek złotych obserwowano także na zalanych łąkach, np. ok. 600 os. 16 marca 2008 r. koło Krostkowa (PW). Łączna liczebność w czasie szczytu przelotu wynosi dla całego obszaru ok. 3000–3500 os.

Biegus zmienny *Calidris alpina*

Regularnie pojawia się w czasie wędrówek, zwłaszcza jesiennych, na stawach rybnych. Największe koncentracje odnotowano w październiku na stawach Antoniny: 15 października 2004 r. ok. 300 os. (PW), na stawach Smogulec 24 października 2004 r. 180 os. (WP), stawach Ostrówek 19 października 2008 r. 282 os. (TB, MB), stawach Występ 6 października 1997 r. 205 os. (WB).

Łęczak *Tringa glareola*

Regularnie pojawia się w czasie wędrówki, zwłaszcza wiosennej. Największe stada obserwowane są na zalanych łąkach, np. ok. 280 os. 10 maja 2009 r. koło Szamocina (PW).

Rybitwa czarna *Chlidonias niger*

Kolonie lęgowe odnotowano w 2004 r. na stawach Antoniny – 4–5 par (WP, PW), w 2006 r. na stawach Samostrzel – 35 par (WB) oraz w 2009 r. na stawach Smogulec – 6 par (PW) i na stawach Występ – 2 pary (PW).

Podróżniczek *Luscinia svecica*

Łącznie odnotowano 221 śpiewających samców. Rozmieszczony był nierównomiernie. Najmniej licznie występował w zachodniej, najbardziej suchej części doliny (zwłaszcza między Ujściem a Chodzieżą). W optymalnych siedliskach (kompleksy zarastających torfianek lub mozaika zbiorowisk szuwarowych z kępami wierzb) tworzył wyraźne skupiska, np. w okolicach Lipiej Góry oraz Pauliny i Kowalewka. Licznie występował też w szuwarach na stawach rybnych, gdzie łącznie zanotowano 39 samców.

Gasiorek *Lanius collurio*

Gatunek licznie występujący w śródłukowych zakrzywieniach i zadrzewieniach. Całkowita liczebność nieznana. Prawdopodobnie gniazduje ponad 150 par (PW, AB).

4.1.4 Znaczenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” dla awifauny

Obszar Natura 2000 „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” jest jedną z najważniejszych w Polsce ostoi ptaków wodno-błotnych.

Omawiany obszar jest ważną w Polsce ostoją lęgową bociana białego (84 pary), bąka (15 samców), żurawia (65 pary), derkacza (119 samców) i podróżniczka (220 par). Dolina środkowej Noteci to także bardzo ważna trasa wędrówkowa dla wielu gatunków wodno-błotnych, zwłaszcza dla ptaków z rzędów blaszkodziobych i siewkowych. W okresie wiosennym wiele ptaków zatrzymuje się na nadrzecznych rozlewiskach, a jesienią głównie na dużych kompleksach stawów rybnych. Na stawach rybnych obserwowano między innymi największe w Polsce stada łabędzi czarnodziobych (do 550 osobników), a także duże zgrupowania łabędzi krzykliwych (do 750 osobników), gęsi zbożowych i białoczelnych (do 20 000 osobników). Stawy to także ważne miejsce postoju dla ptaków siewkowych. Jednym z liczniejszych gatunków z tej grupy jest siewka złota (>3 500 osobników) oraz czajka (>7 450 osobników). Obserwowano tu także duże stada batalionów (400 osobników), kszyków (480 osobników) i biegusów zmiennych (282 osobniki). W okresie jesiennym gromadzi się w dolinie do 3 500 żurawi. Stawy w dolinie środkowej

Noteci to także jedno z najważniejszych w Polsce pierzowisk łabędzi niemych (do 1 800 osobników, a w okresie wędrówki przedpierzowiskowej do 2 290 osobników).

W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat, między innymi na skutek zmian środowiskowych zachodzących w dolinie, obserwuje się zmiany liczebności wielu gatunków ptaków. Spada liczebność ptaków siewkowych i kaczek, a wzrasta liczebność gatunków związanych z zarastającymi łąkami, zakrzewieniami i lasami. Zmiany liczebności dla wybranych gatunków ptaków przedstawiono w tabeli 32.

Na podstawie aktualnych danych (lata 2004-2009) obszar Natura 2000 „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” kwalifikuje się jako ostoja ptaków o znaczeniu europejskim na podstawie 5 kryteriów:

- **C1** – obszary licznego występowania gatunków zagrożonych w skali globalnej (*derkacz*),
- **C2** – obszary koncentracji gatunków zagrożonych w Unii Europejskiej (*łabędź krzykliwy*, *łabędź czarnodzioby*, *żuraw*),
- **C3** – obszary koncentracji gatunków migrujących niezagrożonych w Unii Europejskiej (*łabędź niemy*, *gęś zbożowa*, *gęś białoczerna*, *plaskonos*, *biegus zmienny*),
- **C4** – obszary dużych koncentracji ptaków wodno-błotnych (*łącznie gromadzi się tu około 28 000 – 35 000 ptaków wodno-błotnych. Najliczniejszą grupę stanowią następujące gatunki: gęś zbożowa, gęś białoczerna, łabędź niemy, krzyżówka, świstun, żuraw, łyska, czajka, siewka złota*),
- **C6** – główne regionalne lęgowiska gatunków zagrożonych w skali Unii Europejskiej (*podróżniczek*).

Tab. 31. Liczebność gatunków kwalifikujących obszar Natura 2000 „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” do sieci Natura 2000 (pogrubioną czcionką zaznaczono gatunki z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej)

Lp.	Gatunek lub grupa gatunków	Liczebność		Kryterium wyznaczenia ostoi ptaków
		Wartość progowa do wyznaczenia obszarów Natura 2000	Liczebność na terenie obszaru	
1	Łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>	2 000i	2 290i	C3
2	Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	170i	750i	C2
3	Łabędź czarnodzioby <i>Cygnus columbianus</i>	170i	550i	C2
4	Gęś zbożowa <i>Anser fabalis</i>	6 000i	>10 000i	C3
5	Gęś białoczerna <i>Anser albifrons</i>	10 000i	>12 000i	C3
6	Plaskonos <i>Anas clypeata</i>	400i	> 410i	C3

7	Derkacz <i>Crex crex</i>	20m	119m	C1
8	Żuraw <i>Grus grus</i>	600i	3 500i	C2
9	Siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i>	-	>3 500i	C4
10	Biegus zmienny <i>Calidris alpina</i>	200i	300i	C3
11	Podróżniczek <i>Luscinia svecica</i>	16p	220p	C6
12	Ptaki wodno-błotne (głównie gęś zbożowa, gęś białoczelna, łabędź niemy, krzyżówka, świstun, żuraw, łyska, czajka, siewka złota)	20 000	28 000-35 000	C4

Oznaczenia: jak w tabeli 30

Tab. 32. Zmiany liczebności wybranych gatunków ptaków w granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” w latach 1983-1984 oraz 2008-2009 (pogrubioną czcionką zaznaczono gatunki z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej)

Lp.	Gatunek	Lata badań		Zmiana liczebności
		1983-1984*	2008-2009	
Gatunki lęgowe				
1	Perkoz rdzawoszyi <i>Podiceps grisegena</i>	14-16p	6p	↓
2	Bąk <i>Botaurus stellaris</i>	6m	15m	↑
3	Bączek <i>Ixobrychus minutus</i>	1p	4p	↑
4	Czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>	50p	0	↓
5	Gęgawa <i>Anser anser</i>	8-15p	34-38p	↑
6	Kania ruda <i>Milvus milvus</i>	4p	1p	↓
7	Kania czarna <i>Milvus migrans</i>	4p	0	↓
8	Bielik <i>Haliaetus albicilla</i>	0	1-2p	↑
9	Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	29-31p	14p	↓
10	Błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i>	0-1p	1p	↔
11	Derkacz <i>Crex crex</i>	22-27p	119p	↑
12	Kropiatka <i>Porzana porzana</i>	0	2p	↑
13	Zielonka <i>Porzana parva</i>	0-1p	7p	↑
14	Żuraw <i>Grus grus</i>	11p	65p	↑
15	Czajka <i>Vanellus vanellus</i>	kilkaset	64p	↓
16	Rycyk <i>Limosa limosa</i>	100-150p	11p	↓
17	Krwawodziób <i>Tringa totanus</i>	9-12p	2p	↓
18	Kulik wielki <i>Numenius arquata</i>	50-60p	10p	↓
19	Rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i>	0-3p	18-20p	↑
20	Rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>	5-20p	8-35p	↔
21	Dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>	0	6p	↑
22	Dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>	?	8p	↑?

Lp.	Gatunek	Lata badań		Zmiana liczebności
		1983-1984*	2008-2009	
23	Lerka <i>Lullula arborea</i>	0	4p	↑
24	Podróżniczek <i>Luscinia svecica</i>	120-130m	220m	↑
25	Wąsatka <i>Panurus biarmicus</i>	0-2p	>17-24p	↑
Gatunki nielegowe				
1	Czapla biała <i>Egretta alba</i>	1i	350-400i	↑
2	Czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>	>67i	>280i	↑
3	Łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>	>440i	2 390i	↑
4	Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	100-150i	750i	↑
5	Łabędź czarnodzioby <i>Cygnus columbianus</i>	>400i	550i	↑
6	Geś zbożowa <i>Anser fabalis</i> / Geś białoczelna <i>Anser albifrons</i>	1 500-2 000i	20 000i	↑
7	Świstun <i>Anas penelope</i>	150-200i	>1 800i	↑
8	Bielik <i>Haliaetus albicilla</i>	1-2i	75i	↑
9	Łyska <i>Fulica atra</i>	>10 000i	5 000i	↓
10	Żuraw <i>Grus grus</i>	400i	3 500i	↑
11	Czajka <i>Vanellus vanellus</i>	>3 500i	>7 450i	↑
12	Siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i>	3 100i	>3 500i	↔
13	Biegus zmienny <i>Calidris alpina</i>	300i	>282i	↔

* za Bednorz i Kupczyk 1995

↑ Wzrost liczebności

↓ Spadek liczebności

↔ Brak wyraźnych zmian liczebności

Wyniki oceny znaczenia ostoi dla zachowania poszczególnych populacji ptaków przedstawiono w tabeli 33 w odniesieniu do gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej oraz w tabeli 34 w odniesieniu do regularnie występujących ptaków migrujących nie wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej.

Tab. 33. Ocena znaczenia ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” dla gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej

KOD	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Ocena znaczenia obszaru			
			Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
A037	Łabędź czarnodzioby	<i>Cygnus columbianus</i>	B	B	C	B
A038	Łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>	B	B	C	B
A045	Bernikla białolica	<i>Branta leucopsis</i>	D			

KOD	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Ocena znaczenia obszaru			
			Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
A397	Kazarka rdzawa	<i>Tadorna ferruginea</i>	D			
A060	Podgorzałka	<i>Aythya nyroca</i>	D			
A068	Bielaczek	<i>Mergus albellus</i>	D			
A021	Bąk	<i>Botaurus stellaris</i>	C	C	C	C
A022	Bączek	<i>Ixobrychus minutus</i>	C	C	C	C
A027	Czapla biała	<i>Egretta alba</i>	B	B	C	B
A030	Bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	D			
A031	Bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	C	C	C	C
A032	Ibis kasztanowaty	<i>Plegadis falcinellus</i>	D			
A034	Warzęcha	<i>Platalea leucorodia</i>	D			
A072	Trzmielojad	<i>Pernis apivorus</i>	D			
A073	Kania czarna	<i>Milvus migrans</i>	D			
A074	Kania ruda	<i>Milvus milvus</i>	D			
A075	Bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	B*	B	C	B
A081	Błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	C	C	C	C
A082	Błotniak zbożowy	<i>Circus cyaneus</i>	D			
A084	Błotniak łąkowy	<i>Circus pygargus</i>	D			
A089	Orlik krzykliwy	<i>Aquila pomarina</i>	D			
A091	Orzeł przedni	<i>Aquila chrysaetos</i>	D			
A094	Rybołów	<i>Pandion haliaetus</i>	D			
A098	Drzemlik	<i>Falco columbarius</i>	D			
A103	Sokół wędrowny	<i>Falco peregrinus</i>	D			
A119	Kropiatka	<i>Porzana porzana</i>	D			
A120	Zielonka	<i>Porzana parva</i>	C	C	C	C
A122	Derkacz	<i>Crex crex</i>	C	C	C	C
A127	Żuraw	<i>Grus grus</i>	C	C	C	C
A131	Szczudłak	<i>Himantopus himantopus</i>	D			
A132	Szablodziób	<i>Recurvirostra avosetta</i>	D			
A140	Siewka złota	<i>Pluvialis apricaria</i>	C	C	C	C
A149	Biegus zmienny	<i>Calidris alpina</i>	C	C	C	C
A151	Batalion	<i>Philomachus pugnax</i>	D			
A154	Dubelt	<i>Gallinago media</i>	D			
A157	Szlamik	<i>Limosa lapponica</i>	D			
A166	Łęczak	<i>Tringa glareola</i>	C	C	C	C

* Ocena dotyczy populacji niełęgowej; populacja łęgowa - D

KOD	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Ocena znaczenia obszaru			
			Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
A170	Płatkonóg szydłodzioby	<i>Phalaropus lobatus</i>	D			
	Płatkonóg płaskodzioby	<i>Phalaropus fulicarius</i>	D			
A176	Mewa czarnogłowa	<i>Larus melanocephalus</i>	D			
A177	Mewa mała	<i>Larus minutus</i>	D			
A190	Rybitwa wielkodzioba	<i>Sterna caspia</i>	D			
A193	Rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	D			
A195	Rybitwa białoczelną	<i>Sternula albifrons</i>	D			
A196	Rybitwa białowąsa	<i>Chlidonias hybridus</i>	D			
A197	Rybitwa czarna	<i>Chlidonias niger</i>	C	C	C	C
A222	Uszatka błotna	<i>Asio flammeus</i>	D			
A224	Lelek	<i>Caprimulgus europaeus</i>	D			
A229	Zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>	D			
A236	Dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	D			
A238	Dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	D			
A246	Lerka	<i>Lullula arborea</i>	D			
A272	Podróżniczek	<i>Luscinia svecica</i>	B	B	C	B
A307	Jarzębatka	<i>Sylvia nisoria</i>	D			
A320	Muchołówka mała	<i>Ficedula parva</i>	D			
A338	Gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	C	C	C	C
A379	Ortolan	<i>Emberiza hortulana</i>	D			

Tab. 34. Ocena znaczenia ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” dla regularnie występujących ptaków migrujących nie wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej (wymieniono tylko gatunki, które otrzymały ocenę C)

KOD	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Ocena znaczenia obszaru			
			Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
A036	Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	B	B	C	B
A039	Gęś zbożowa	<i>Anser fabalis</i>	C	B	C	B
A041	Gęś białoczelną	<i>Anser albifrons</i>	C	B	C	B
A043	Gęgawa	<i>Anser anser</i>	C	C	C	C
A050	Świstun	<i>Anas penelope</i>	C	C	C	C
A051	Krakwa	<i>Anas strepera</i>	C	C	C	C
A053	Cyraneczka	<i>Anas crecca</i>	C	C	C	C
A053	Krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	C	C	C	C
A056	Płaskonos	<i>Anas clypeata</i>	C	C	C	C
A054	Rożeniec	<i>Anas acuta</i>	C	C	C	C

KOD	Nazwa polska	Nazwa polska	Ocena znaczenia obszaru			
			Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
A006	Perkoz rdzawoszyi	<i>Podiceps grisegena</i>	C	C	C	C
A028	Czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	C	C	C	C
A118	Wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	C	C	C	C
A125	Łyska	<i>Fulica atra</i>	C	C	C	C
A136	Sieweczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>	C	C	C	C
A142	Czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	C	C	C	C
A152	Bekasik	<i>Lymnocyptes minimus</i>	C	C	C	C
A153	Kszyk	<i>Gallinago gallinago</i>	C	C	C	C
A160	Kulik wielki	<i>Numenius arquata</i>	C	C	C	C
A232	Dudek	<i>Upupa epops</i>	C	C	C	C
A270	Słowik szary	<i>Luscinia luscinia</i>	C	C	C	C
A290	Świerszczak	<i>Locustella naevia</i>	C	C	C	C
A291	Strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>	C	C	C	C
A295	Rokitniczka	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	C	C	C	C
A 323	Wąsatka	<i>Panurus biarmicus</i>	C	C	C	C
A371	Dziwonia	<i>Carpodacus erythrinus</i>	C	C	C	C

Wyniki oceny znaczenia ostoi dla poszczególnych gatunków ptaków stanowią podstawą ustanowienia „celów ochrony obszaru” (rozdz. 9.1) oraz zaplanowania działań ochronnych (rozdz. 9.6) zmierzających do utrzymania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony (ocena „B”) lub przywrócenia tego stanu przedmiotom ochrony (ocena „C”). Gatunki, które otrzymały ocenę „D” nie będą brane pod uwagę w strategii ochrony ostoi.

4.2 Gatunki zwierząt wymienione w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej

4.2.1 Metodyka zbierania danych

Informacje o występowaniu ryb pochodzą głównie z wywiadów z wędkarzami. Godowiska płazów, stanowiska rodzinne bobrów oraz ślady obecności wydr inwentaryzowano przy okazji badań ornitologicznych prowadzonych w latach 2008-2009.

Lokalizację stanowisk zinwentaryzowanych gatunków zwierząt przedstawiono na mapie nr 3 „Stanowiska zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej (skala 1:25 000).

4.2.2 Charakterystyka gatunków

Ryby – Pisces

Jedyną publikacją dotyczącą ichtiofauny Noteci jest opracowanie Penczaka i in. (1999). Zgodnie z tym opracowaniem ichtiofauna Noteci, w porównaniu z jej dopływami – Gwdą i Drawą - wygląda ubogo zarówno w odniesieniu do zróżnicowania gatunków, jak i liczby odławianych osobników. Spośród ryb wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej na analizowanym odcinku Noteci w latach 1997-1998 stwierdzono występowanie jedynie bolenia *Aspius aspius*. Na odcinku rzeki przed połączeniem z Kanałem Bydgoskim złowiono jeden okaz narybku tego gatunku. W latach 1997-1998 nie był on stwierdzany nigdzie więcej na Noteci. Zmiany ilościowe i jakościowe ichtiofauny Noteci związane są z regulacją koryta rzeki, w tym przede wszystkim umacnianiem brzegów oraz budową śluz i przepustów, a także z zanieczyszczeniami wód rzeki.

Z informacji uzyskanych od wędkarzy oraz własnych obserwacji polujących boleni wynika, że ryba ta występuje obecnie na całym odcinku Noteci między Nakłem a Ujściem oraz w Kanale Bydgoskim. Prawdopodobnie najliczniej występuje on poniżej stopni piętrzących oraz na odcinkach zadrzewionych, gdzie drzewa powalone przez bobry do rzeki stwarzają mu dobre warunki do bytowania. Najbardziej odpowiedni siedliskowo jest nieuregulowany, meandrujący odcinek Noteci między jazem w Chobielinie, a miejscem połączenia z Kanałem Bydgoskim.

Płazy – Amphibia

Podczas inwentaryzacji prowadzonej w 2009 r. stwierdzono 1 gatunek płaza z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej - kumaka nizinnej *Bombina bombina*. Odnotowano 28 godowisk tego gatunku, a łączną liczebność oszacowano na 650-1 100 samców. Największe populacje związane są ze stawami rybnymi (największa na stawach Samostrzel), gdzie wybierają zbiorniki z bujną roślinnością brzegową i płytką wodą.

Ssaki – Mammalia

Na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” występują regularnie 2 gatunki ssaków z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej - bóbr *Castor fiber* i wydra *Lutra lutra*.

W latach 2008-2009 zlokalizowano na terenie ostoi 102 stanowiska rodzinnych bobrów, a wielkość populacji oszacowano na 420-450 osobników.

Obecność wydry (odchody, tropy oraz nory) odnotowano w 28 miejscach. Ze względu na prowadzenie inwentaryzacji wydry tylko przy okazji badań ornitologicznych, a nie nastawionych na wykrywanie tego dość skrytego gatunku, liczebność ta jest z pewnością zaniżona. Można ją szacować na około 40-50 osobników.

4.2.3 Ocena znaczenia ostoi dla gatunków zwierząt wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej

W tabelach 35 – 37 przedstawiono ocenę znaczenia analizowanego obszaru dla gatunków zwierząt wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej.

Tab. 35. Ocena znaczenia ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” dla ssaków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej

Kod	Nazwa	Ocena znaczenia obszaru			
		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
1337	Bóbr <i>Castor fiber</i>	B	C	C	B
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	C	C	C	C

Tab. 36. Ocena znaczenia ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” dla płazów i gadów wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej

Kod	Nazwa	Ocena znaczenia obszaru			
		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	C	C	C	C

Tab. 37. Ocena znaczenia ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” dla ryb wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej

Kod	Nazwa	Ocena znaczenia obszaru			
		Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ogólnie
1130	Boleń <i>Aspius aspius</i>	C	C	C	C

4.3 Zagrożenia dla zachowania walorów faunistycznych

Biorąc pod uwagę walory faunistyczne, dla których powołano obszar Natura 2000, do głównych zagrożeń (istniejących i potencjalnych) można obecnie zaliczyć: ogólne (dotyczące całego obszaru) wskazane w tabeli 38 oraz szczegółowe, dotyczące bezpośrednio siedlisk poszczególny gatunków wskazane w tabeli 39.

Tab. 38. Ogólne zagrożenia walorów faunistycznych ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego”

Lp.	Opis zagrożenia	Ocena zagrożenia
1.	Zakłócenie naturalnego reżimu hydrologicznego mającego kluczowe znaczenie dla długofalowej egzystencji siedlisk ptaków w dolinie Noteci: - zalewanych lub podtapianych ekstensywnie użytkowanych łąk kośnych, - starorzeczy, - łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych, olsów i łozowisk.	Istniejące, bardzo duże
2.	Konserwacja rowów melioracyjnych przyspieszająca odpływ wody z doliny i powodująca przesuszenie siedlisk.	Istniejące, bardzo duże
3.	Intensyfikacja rolnictwa, przede wszystkim zbyt wczesne terminy pierwszego pokosu i/lub zaniechanie ekstensywnej gospodarki łąkowo-pasterskiej.	Istniejące, bardzo duże
4.	Zamiana trwałych użytków zielonych na grunty orne.	Istniejące, duże, lokalnie bardzo duże
5.	Intensyfikacja gospodarki rybackiej na stawach hodowlanych.	Istniejące, duże
6.	Polowania na stawach hodowlanych	Istniejące, duże
7.	Zanieczyszczenie i eutrofizacja wód.	Istniejące, duże
8.	Zmiana sposobu użytkowania gruntów, w tym realizacja zabudowy na terenach zalewowych, realizacja nowych ciągów komunikacyjnych.	Istniejące, duże
9.	Wysoka liczebność drapieżników czworonożnych (głównie lisa, jenota, norki amerykańskiej) oraz dzika.	Istniejące, duże
10.	Presja wędkarska polegająca na płoszeniu ptaków, wydeptywaniu ścieżek i stanowisk, pozostawianiu śmieci, paleniu ognisk.	Istniejące, średnie, lokalnie duże
11.	Istniejące oraz planowane linie wysokiego napięcia przecinające dolinę Noteci w poprzek (fizyczna bariera na trasie wędrówek ptaków).	Istniejące i potencjalne, duże
12.	Lokalizowanie plantacji roślin energetycznych.	Istniejące – małe, potencjalne – duże
13.	Lokalizowanie w dolinie Noteci lub jej pobliżu ferm zwierząt futerkowych należących do rodziny łasicowatych i psowatych.	Potencjalne, duże
14.	Lokalizowanie w dolinie Noteci (na polach będących żerowiskiem gęsi, łabędzi i żurawi nocujących w dolinie Noteci) oraz na wysoczyznach w jej pobliżu zespołów siłowni wiatrowych.	Potencjalne, bardzo duże
15.	Dostosowanie parametrów Noteci i Kanalu Bydgoskiego do II klasy żeglowności.	Potencjalne, bardzo duże
16.	Realizacja infrastruktury turystycznej związanej z wykorzystaniem żegludowym Noteci.	Potencjalne, duże

Lp.	Opis zagrożenia	Ocena zagrożenia
17.	Dostosowanie parametrów Kanału Bydgoskiego do II klasy żeglowności.	Potencjalne, duże
18.	Usuwanie zadrzewień i zakrzewień w ramach uproduktywienia nieużytków.	duże
19.	Gospodarka stawowa nastawiona na hodowlę pstrągów.	duże

Tab. 39. Szczegółowe zagrożenia siedlisk poszczególnych gatunków ptaków będących przedmiotem ochrony w ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” oraz gatunków zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej

Siedlisko	Gatunek lub grupa gatunków	Zagrożenie
zalewane lub podtapiane ekstensywnie użytkowane łąki kośne	łabędź krzykliwy, gęś zbożowa, gęś białoczelna, płaskonos, bocian biały, derkacz, czajka, siewka złota, łączak, błotniak łąkowy	<ul style="list-style-type: none"> - brak lub ograniczony zasięg zalewów wodami wezbraniowymi Noteci, - intensyfikacja użytkowania łąk (głównie zbyt wczesne terminy pierwszego pokosu), - melioracje odwadniające, - zaniechanie użytkowania łąk, - zamiana łąk w grunty orne, - wypalanie roślinności, - zabudowa mieszkaniowa i letniskowa;
starorzecza i doły potorfowe	bóbr, wydra, bąk, błotniak stawowy, kumak nizinny	<ul style="list-style-type: none"> - brak lub ograniczony zasięg zalewów wodami wezbraniowymi Noteci, - przyspieszone procesy wypłymania będące następstwem wzrastającej eutrofizacji i prac melioracyjnych, - pogarszanie się właściwości fizyko-chemicznych wód, - przekształcanie i niszczenie stref brzegowych (penetracja, wędkarstwo, usuwanie drzew), - silny wzrost penetracji ludzkiej - głównie wędkarzy;
łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe; olsy, łożowiska	bóbr, wydra, żuraw, podrózniczek, gąsiorek	<ul style="list-style-type: none"> - brak lub ograniczony zasięg zalewów wodami wezbraniowymi Noteci, - wycinanie zadrzewień i zakrzewień w ramach uproduktywienia nieużytków, - obniżenie retencyjności gleby oraz jej uwilgotnienia w wyniku regulacji i obwałowania Noteci, - presja wędkarska polegająca na wydeptywaniu ścieżek i stanowisk, pozostawianiu śmieci oraz paleniu ognisk, które niszczą strukturę i pokrywę roślinności łęgów, - znaczna fragmentacja i izolacja poszczególnych płatów łęgów, - usuwanie drzew i krzewów w międzywalu i na terenach zagrożonych powodzią;

Siedlisko	Gatunek lub grupa gatunków	Zagrożenie
stawy rybne	łabędź niemy, łabędź czarnodzioby, łabędź krzykliwy, gęś zbożowa, gęś białoczelna, płaskonos, bąk, bączek, błotniak stawowy, żuraw, zielonka, łyska, rybitwa czarna, podróżniczek, kumak nizinny	<ul style="list-style-type: none"> - napełnianie i opróżnianie stawów z wody w nieodpowiednich dla ptaków terminach, - usuwanie roślinności szuwarowej, - prowadzenie prac modernizacyjnych na stawach w okresie lęgowym ptaków, - płoszenie ptaków (głównie na skutek polowań oraz redukcji liczebności kormorana i czapli siwej).

5 Charakterystyka siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty

5.1 Przegląd literatury

Dla ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” brak jest publikacji zawierających wyniki badań geobotanicznych. Wzmiankę o murawach kserotermicznych, położonych na wysokich krawędziach doliny Noteci w okolicach Miasteczka Krajeńskiego, podaje Jermaczek i in. (2005). Znajdują się one jednak poza wyznaczonymi granicami ostoi. Również poza jego granicami znalazły się tereny stanowiące ostoje roślinności halofilnej opisywane przez Wilkoń-Michalską (1957, 1963).

5.2 Metody pracy

Prace inwentaryzacyjne przeprowadzono w sezonie wegetacyjnym 2008 r. oraz w maju i czerwcu 2009 r. przy zastosowaniu metod kartogramu (Faliński 1990-1991). Prace polegały na wybraniu przedmiotu kartowania (w tym przypadku siedliska przyrodniczego) i podzieleniu go na tzw. jednostki kartograficzne dające się w danym obiekcie jednoznacznie wyróżnić, zlokalizować i rozgraniczyć, a także policzyć, zmierzyć lub oszacować. Jednostkami kartograficznymi były elementarne jednostki struktury zbiorowiska roślinnego dające się w przestrzeni i czasie odróżnić od innych elementarnych jednostek. Do celów planu ochrony w kartowaniu przyjęto jako jednostkę wielogatunkowe, ściśle określone, oparte o gatunki charakterystyczne i wyróżniające skupiska roślin o zdefiniowanej fitosocjologicznie kompozycji gatunkowej, strukturze dominacji i fazie rozwojowej. Kartowanie wymagało określenia pola podstawowego, czyli najmniejszej powierzchni w terenie i na mapie. Ponieważ kartowanie odbywało się tylko raz w przypadku siedlisk przyrodniczych (wynika to z okresu trwania prac) układ odniesienia był doraźnie powołany, a sposoby postępowania znacznie prostsze, niż w przypadku kartowania wieloskalowego, długotrwałego

i przeprowadzonego na stałych powierzchniach. Pola działek kartograficznych odpowiadały minimalnym powierzchniom zdjęć fitosocjologicznych, jakie przyjmuje się w badaniach fitosocjologicznych. W przypadku muraw napiaskowych był to 1 m², w przypadku siedlisk leśnych 400 m².

Podkład roboczy stanowiły mapy topograficzne w skali 1:25 000 oraz ortofotomapy w skali 1:10 000. Prace terenowe poprzedziła analiza opracowań poświęconych roślinności doliny Noteci.

Siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin o znaczeniu wspólnotowym określono w oparciu o Dyrektywę Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory, zmienionej Dyrektywą Rady 97/62/EWG i Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 16 maja 2005 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000 (Dz. U. Nr 94, poz. 795).

Nomenklaturę zbiorowisk roślinnych przyjęto za Matuszkiewiczem (2005). Nomenklaturę gatunków roślin naczyniowych podano za Mirkiem i in. (2002).

Siedliska przyrodnicze wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej

Przy identyfikacji siedlisk przyrodniczych wykorzystano *Interpretation Manual* (1999) i *Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000* wydane przez Ministerstwo Środowiska. Pod uwagę brano: suche wrzosowiska (Herbichowa 2004), wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (Namura-Ocharska 2004), ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe (Kujawa-Pawlaczyk 2004), murawy kserotermiczne (Perzanowska i Kujawa-Pawlaczyk 2004), zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Kącki i Załuski 2004), ziołorośla nadrzeczne (Mróz 2004), łąki selernicowe (Załuski i Kącki 2004), niżowe łąki użytkowane ekstensywnie (Kucharski i Perzanowska 2004), brzegi i osuszone dna zbiorników wodnych (Popiela 2004), starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (Klimaszyk 2004), zalewane muliste brzegi rzek (Borysiak 2004), nizinne torfowiska zasadowe (Herbichowa i Wołejko 2004), grądy (Danielewicz i Pawlaczyk 2004), kwaśne buczyny (Danielewicz i in. 2004) oraz łągi (Borysiak i in. 2004; Danielewicz i Pawlaczyk 2004).

Miejsca występowania siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej przedstawiono na mapie nr 4 „Obszary występowania siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin o znaczeniu europejskim oraz objętych ochroną ścisłą i częściową” (skala 1:25 000).

Przy określeniu stopnia zachowania siedlisk przyrodniczych i ich reprezentatywności zastosowano obowiązujące w Unii Europejskiej kryteria typowania (Makomaska-Juchniewicz

i in. 2003, Świerkosz 2003, <http://www.iop.krakow.pl/natura2000/default.asp?0203>).

Za podstawowe kryteria w odniesieniu do siedlisk przyrodniczych uważa się:

1. Reprezentatywność

Jest to najważniejsze kryterium, które określa typowość wykształcenia siedlisk zgodnie z wzorcem opisanym w *Interpretation Manual* (1999). Reprezentatywność ocenia się w czterostopniowej skali:

A – doskonała,

B – dobra,

C – znacząca,

D – nieistotna (brak reprezentatywności).

2. Względna powierzchnia siedliska

Jest to powierzchnia obszaru zajęta przez dany rodzaj siedliska przyrodniczego w stosunku do całkowitej powierzchni zajętej przez ten rodzaj siedliska w obrębie terytorium państwa. Ocenia się ją w trzech przedziałach wielkości:

A: 15-100%,

B: 2-15%,

C: 0-2%.

3. Stan zachowania struktury i funkcji siedliska

Na to kryterium składają się 3 podkryteria, którymi należy posługiwać się niezależnie, a ostateczna ocena jest ich wypadkową:

1) stopień zachowania struktury

Ocenia się obecny stan wykształcenia danego siedliska w oparciu o *Interpretation Manual* (1999), albo przez porównanie z wykształceniem tego siedliska na innym obszarze. Ocena struktury i funkcji jest trzystopniowa:

I – doskonała,

II – dobrze zachowana,

III – średnio zachowana lub częściowo zdegradowana.

W przypadku, gdy stopień zachowania struktury ocenia się jako doskonały, stan zachowania siedliska klasyfikuje się jako **A = doskonały**, pomijając dwa pozostałe podkryteria.

2) stopień zachowania funkcji siedliska

Podkryterium uwzględnia obecne stadium dynamiczne i tendencje rozwojowe roślinności. Ocena sprowadza się zatem do określenia perspektyw do zachowania struktury siedliska w przyszłości, z uwzględnieniem potencjalnych, niekorzystnych oddziaływań na to

siedlisko i możliwych do zastosowania zabiegów ochronnych. Perspektywy te ocenia się w trzystopniowej skali:

I – doskonale,

II – dobre,

III – średnie lub słabe.

W przypadku, gdy ocena I lub II występuje w kombinacji z oceną stopnia zachowania struktury II (dobre zachowanie), to odstępuje się od oceny trzeciego podkryterium i stan zachowania siedliska klasyfikuje się odpowiednio jako A (doskonały) lub B (dobry).

W przypadku, gdy ocena III wystąpi w kombinacji z oceną stopnia zachowania III, to stan takiego siedliska klasyfikuje się jako C – przeciętny lub zubożony. Również w tym przypadku nie trzeba stosować trzeciego podkryterium.

3) możliwość renaturyzacji

Ocena odwołuje się do wiedzy na temat struktury i funkcji określonego rodzaju siedliska, konkretnych planów ochrony i zabiegów koniecznych do jego odtworzenia oraz szacunku kosztów w stosunku do efektywności renaturyzacji siedliska z punktu widzenia ochrony przyrody (pod uwagę bierze się stopień zagrożenia i rzadkość danego rodzaju siedliska). Możliwość renaturyzacji ocenia się w trzystopniowej skali:

I – renaturyzacja łatwa,

II – renaturyzacja możliwa przy średnim nakładzie sił i środków,

III – renaturyzacja trudna lub niemożliwa.

Wypadkowa 3 podkryteriów może być następująca:

A (= doskonała) – doskonale zachowana struktura i doskonale perspektywy jej zachowania w przyszłości,

B (= dobra):

- dobrze zachowana struktura i dobre perspektywy jej zachowania w przyszłości,
- dobrze zachowana struktura i średnie lub słabe perspektywy jej zachowania w przyszłości, o ile renaturyzacji byłaby łatwa lub możliwa przy średnim nakładzie sił i środków,
- średnio zachowana albo częściowo zdegradowana struktura, przy doskonałych perspektywach jej zachowania w przyszłości i możliwości renaturyzacji, ocenionej jako łatwa lub możliwa przy średnim nakładzie sił i środków,
- średnio zachowana albo częściowo zdegradowana struktura, przy dobrych perspektywach jej zachowania w przyszłości i łatwej renaturyzacji,

C (= **zadawalająca**) – struktura zachowana w średnim lub zubożałym stanie oraz wszystkie kombinacje oceny stopnia zachowania funkcji siedliska i możliwości jego renaturyzacji.

Gatunki roślin wymienione w Załącznikach II i IV Dyrektywy Siedliskowej

Prace polegały na wyszukiwaniu informacji w dostępnej literaturze na temat gatunków wymienionych w Załączniku II i IV Dyrektywy Siedliskowej w granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”, jak również inwentaryzacji terenowej potencjalnych miejsc ich występowania.

Miejsca występowania gatunków roślin z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej przedstawiono na mapie nr 4 „Obszary występowania siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin o znaczeniu europejskim oraz objętych ochroną ścisłą i częściową” (skala 1:25 000).

5.3 Wyniki inwentaryzacji i ocena stanu siedlisk przyrodniczych wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej

Na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” stwierdzono obecność 12 siedlisk przyrodniczych z listy Natura 2000 (Tab. 40).

Tab. 40. Siedliska przyrodnicze ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”

Lp.	Kod	Podtyp	Nazwa	Powierzchnia [ha]	Udział w ostoi [%]*
1.	2330		Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi	0,47	0,0
	3150		Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>		
2.		3150.2	Starorzecza i drobne zbiorniki wodne	24,41	0,08
	6210		Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i>)		
3.		6210.3	Kwieciste murawy kserotermiczne	0,74	0,0
	6410		Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)		
4.		6410.1	Łąki olszewnikowo-trzęślicowe (<i>Selino carvifoliae-Molinietum</i>)	0,50	0,0
	6430		Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)		
5.		6430.3	Niżowe, nadrzeczne ziołorośla okrajkowe	36,31	0,11
	6510		Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)		
6.		6510.1	Łąka rajgrasowa	988,46	3,04

Lp.	Kod	Podtyp	Nazwa	Powierzchnia [ha]	Udział w ostoi [%]*
	7140		Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>)		
7.		7140.1	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska na niżu	22,94	0,07
	*91E0		Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albae</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnetum glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe)		
8.		*91E0.1	Nadrzeczny łęg wierzbowy <i>Salicetum albae</i>	0,40	0,0
9.		*91E0.3	Niżowy łęg olszowo-jesionowy <i>Fraxino-Alnetum</i>	367,40	1,13
10.	91F0		Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	61,94	0,19
	9110		Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)		
11.		9110.1	Kwaśna buczyna niżowa	120,32	0,37
	9170		Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)		
12.		9170.1	Grąd środkowoeuropejski (<i>Galio-Carpinetum</i>)	45,18	0,14
Razem				2 318,66	7,14

Udział został wyliczony w odniesieniu do granic ostoi po jej korekcie

2330 – Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi

Ogólny opis siedliska przyrodniczego: Na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” siedlisko to reprezentowane jest sporadycznie. Płat o powierzchni ok. 40 m² stwierdzono w pobliżu miejscowości Lipia Góra. Inny wąski pas występuje na południowo-zachodnim krańcu kompleksu leśnego sąsiadującego od wschodu z Jadwizynem. Pod względem fitosocjologicznym jest to luźna murawa szczotlichowa *Spergulo vernalis-Corynephorum*

z dominującą szczotlichą siwą *Corynephorus canescens*. Rosnie tu również kostrzewa owcza *Festuca ovina* i mietlica pospolita *Agrostis capillaris*. Pomiedzy kępami traw rosną m.in.: czerwiec trwały *Scleranthus perennis*, jasioniec piaskowy *Jasione montana* i skrzyp polny *Equisetum arvense*.

Fot. 1. Murawa szczotlichowa *Spergulo vernalis-Corynephorum* (Fot. J. Krechowski)

Warstwa mszysta jest bardzo słabo wykształcona o zwarceniu nie przekraczającym 5-10%.

Ogólna ocena siedliska przyrodniczego:

- reprezentatywność siedliska przyrodniczego – **B/C**,
- stan zachowania struktury i funkcji siedliska – **B/C**.

Obserwowane negatywne stany: zaawansowana sukcesja, mało reprezentatywne runo, obecność gatunków synantropijnych.

3150 – Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion*, *Potamion*

Podtyp 3150.2 – Starorzecza i drobne zbiorniki wodne

Ogólny opis siedliska przyrodniczego: Starorzecza stanowią stały i nieodłączny element dolin rzecznych. Powstają one w wyniku erozyjnej i akumulacyjnej działalności wód rzek, które w granicach tarasu zalewowego, silnie meandrując, zmieniają często swoje koryta. Starorzecza mają najczęściej charakter zbiorników wygiętych w kształcie liter: C, L, S i U lub owalnych w kształcie litery O. Znacznie rzadziej przybierają postać wydłużonych rynien bocznych. Ich głębokość wynosi średnio 0,5-2,5 m. Powierzchnia starorzeczy jest bardzo różna i waha się od kilkudziesięciu m² do ponad kilkudziesięciu hektarów. Strome i wklęsłe brzegi tych zbiorników porastają gatunki wierzb *Salix*, topole *Populus* oraz olsza czarna *Alnus glutinosa*. Wypukłe, niskie i płaskie brzegi zasiedla roślinność namuliskowa i szuwarowa, przechodząca w zewnętrzny pas zarośli, zadrzewień lub łąk. Dna najstarszych starorzeczy, pierwotnie znajdujących się w zasięgu wód powodziowych, pokryte są osadami pochodzenia organicznego z domieszką frakcji mineralnych. Zbiorniki leżące poza zasięgiem wód powodziowych wysłane są mułem organicznym, którego zasadniczym składnikiem jest detrytus roślinny. Intensywny rozwój

Fot. 2. Starorzecze na zachód od mostu drogowego pomiędzy Białośliwiem i Szamocinem (Fot. J. Krechowski)

roślinności wodnej i szuwarowej zwiększa miąższość osadów dennych. Za waloryzujące starorzecza jako siedliska przyrodnicze uważa się zbiorowiska ze związków *Potamion* i *Nymphaeion*.

Na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” stwierdzono 21 starorzeczy (Tab. 41). Ze zbiorowisk roślinnych identyfikujących siedlisko stwierdzono tu następujące zespoły: moczarki kanadyjskiej *Elodeetum canadensis*, włosienicznika krążkolistnego *Ranunculetum circinati*, rogatka sztywnego *Ceratophylletum demersi*, wywłócznika okółkowego *Myriophylletum verticillati*, rdestnicy połyskującej *Potametum lucentis*, rdestnicy grzebieniastej *Potametum pectinati*, rdestnicy pływającej *Potametum natantis*, grążela żółtego i grzybieni białych *Nupharo-Nymphaeetum albae* oraz żabiścieku pływającego *Hydrocharitetum morsus-ranae*.

Tab. 41. Wykaz starorzeczy będących siedliskiem przyrodniczym

Nr	R	S.z.	Stanowisko	Opis
Odcinek Nakło nad Notecią – Osiek nad Notecią				
1.	A	B	Na lewym brzegu Noteci na północny-wschód od Kowalewka	Dojrzałe, duże starorzecze w kształcie litery C.
2.	A	C	Na lewym brzegu Noteci na północny-wschód od Kowalewka	Małe, silnie zarastające starorzecze w kształcie litery C
3.	A	B	Na lewym brzegu Noteci pomiędzy Ositkiem i Ludwikowem	Dojrzałe, duże starorzecze w kształcie litery I.
Odcinek Osiek nad Notecią – Białośliwie				
4.	A	A	Na lewym brzegu Noteci poniżej Łąk Wyciąskich.	Dojrzałe, duże starorzecze w kształcie litery U.
5.	A	A	Na lewym brzegu Noteci poniżej Łąk Żuławskich	Dojrzałe starorzecze w kształcie litery I.
6.	A	A	Na lewym brzegu Noteci poniżej Łąk Żuławskich	Dojrzałe starorzecze w kształcie litery C.
7.	A	A	Na prawym brzegu Noteci poniżej Łąk Żuławskich	Młode starorzecze w kształcie litery S stanowiące odnogę Noteci mające kontakt z jej wodami.
8.	B	B	Na lewym brzegu Noteci poniżej Łąk Żuławskich	Starorzecze o owalnym zarysie, intensywnie zarastające, którego toń wodna z roślinnością wodną ograniczona jest do niewielkiej powierzchni.
9.	A	A	Na lewym brzegu Noteci poniżej Łąk Żuławskich	Dojrzałe starorzecze w kształcie litery C.
10.	A	A	Na prawym brzegu Noteci poniżej Łąk Bąkowskich	Grupa dwóch dojrzałych starorzeczy w kształtach liter C i S.
11.	A	A	Na prawym brzegu Noteci przy moście drogowym pomiędzy miejscowościami Białośliwie i Szamocin	Dojrzałe, duże starorzecze w kształcie litery S mające kontakt z wodami Noteci.

Nr	R	S.z.	Stanowisko	Opis
Odcinek Białośliwie – PGR Ciszewo				
12.	A	A	Na lewym brzegu Noteci, na zachód od mostu drogowego pomiędzy miejscowościami Białośliwie i Szamocin	Dojrzałe, duże starorzecze pierwotnie w kształcie litery S. Obecnie przedzielone wałem powodziowym na dwa zbiorniki: większy odcięty od wód Noteci o brzegach częściowo porośniętych lasem łęgowym i mniejszy, mający kontakt z wodami Noteci.
13.	B	B	Na lewym brzegu Noteci poniżej Łąk Wolskich	Dojrzałe starorzecze w kształcie litery C o lustrze wody w środkowej części.
14.	B	B	Na prawym brzegu Noteci poniżej Łąk Wolskich	Małe, owalne i zarastające starorzecze.
15.	A	B	Na lewym brzegu Noteci poniżej Łąk Miastekich	Dojrzałe, zarastające szuwarami starorzecze w kształcie litery C.
16.	A	B	Na lewym brzegu Noteci poniżej Łąk Miastekich	Dojrzałe, zarastające szuwarami starorzecze w kształcie litery C.
Odcinek PGR Ciszewo – Ujście				
17.	B	B	Na lewym brzegu Noteci poniżej Dziembowa	Dojrzałe, silnie zarastające starorzecze w kształcie litery I.
18.	B	B	Na prawym brzegu Noteci poniżej Dziembówka	Dojrzałe starorzecze w kształcie litery C.
19.	B	B	Na lewym brzegu Noteci poniżej Dziembówka	Dojrzałe starorzecze w kształcie litery C.
20.	A	A	Na prawym brzegu Noteci na wschód od Ujścia	Dojrzałe starorzecze w kształcie litery I.

Oznaczenia: R – Reprezentatywność, S.z. – stan zachowania

Obserwowane negatywne stany: sukcesja powodująca wypływanie zbiorników, brak kontaktu z wodami wezbraniowymi rzeki Noteci, silna penetracja strefy brzegowej.

6210 – Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*)

Podtyp 6210.3 Kwieciste murawy kserotermiczne

Ogólny opis siedliska przyrodniczego: Zbiorowisko to stwierdzono na skarpie (wystawa północna) na południowy-wschód od Janowa. W runie dominują takie gatunki jak: szaflwia łąkowa *Salvia pratensis*, lucerna sierpowata *Medicago falcata*, wiązówka bulwkowata *Filipendula vulgaris*, traganek szerokolistny *Astragalus glycyphyllos*, poziomka twardawa *Fragaria viridis*, czyścica storzyszek *Clinopodium vulgare*, kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum*, rzepik pospolity *Agrimonia eupatoria*, pierwiosnka lekarska *Primula veris*, kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*, lepnica zwisła *Silene nutans* i rozdęta *S. vulgaris*. Zbiorowisko przypomina ubogą postać zespołu *Thalictro-Salvietum*. W związku z brakiem gatunków z rodziny *Orchidaceae* siedliska tego nie można uznać za priorytetowe.

Ogólna ocena siedliska przyrodniczego:

- reprezentatywność siedliska przyrodniczego – C,
- stan zachowania struktury i funkcji siedliska – C.

Obserwowane negatywne stany: zaawansowana sukcesja, mało reprezentatywne runo zdominowane przez trawy darniowe.

Fot. 3. Fragment murawy kserotermicznej – skarpa na południowy-wschód od Janowa (Fot. J. Krechowski)

6410 – Zmienne-wilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)

Podtyp: 6410.1 Łąki olszewnikowo-trzęślicowe (*Selino carvifoliae-Molinietum*)

Ogólny opis siedliska przyrodniczego: Mały płat łąki trzęślicowej stwierdzono na południe od Zielonczyna. Przedstawia on zubożoną wskutek melioracji, częstszego koszenia i nawożenia formę zbiorowiska. Oprócz trzęślicy modrej *Molinia caerulea*, dominują tu gatunki charakterystyczne dla żyznych łąk bagiennych.

Ogólna ocena siedliska przyrodniczego:

- reprezentatywność siedliska przyrodniczego – C,
- stan zachowania struktury i funkcji siedliska – C.

Obserwowane negatywne stany: przesuszenie, zaawansowana sukcesja, mało reprezentatywne runo.

6430 – Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)

Podtyp 6430.3 – Niżowe, nadrzeczne ziołorośla okrajkowe

Ogólny opis siedliska przyrodniczego: Bardzo pospolite w granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”, zróżnicowane pod względem fizjonomii i składu gatunkowego, nitrofilne siedlisko przyrodnicze tworzy bardzo wąskie pasy o różnej długości, rozmieszczone głównie w zachodniej części obszaru (niemal na całym terenie badań). W części wschodniej mniej liczne. Najlepiej zachowane płyty stwierdzono w zachodniej części obszaru (województwo wielkopolskie) wzdłuż rowów melioracyjnych oraz przy szosie Samostrzel-Ludwikowo.

Pod względem fitosocjologicznym wyróżniono tu trzy grupy ziołorośli:

- okrajkowe zbiorowiska welonowe kianiaki pospolitej i kielisznika zaroślowego *Cuscuta-Calystegietum sepium*, które występują wzdłuż koryta rzeki Noteć;

Fot. 4. Ziołorośle kianiaki pospolitej i kielisznika zaroślowego *Cuscuta-Calystegietum sepium* (Fot. J. Krechowski)

- pospolite na terenie ostoi okrajkowe ziołorośla kielisznika zaroślowego i wierzbownicy kosmatej *Calystegio-Epilobietum hirsuti*, pokrzywy i kielisznika zwyczajnego *Urtico-Calystegietum sepium* oraz kielisznika zaroślowego i sadzca konopiastego *Calystegio-Eupatorietum*. Charakteryzuje je znaczny udział ostrożnia warzywnego *Cirsium oleraceum* oraz gatunków przechodzących z ziołorośli związku *Filipendulion ulmariae*, m.in.: wiazówki błotnej *Filipendula ulmaria*, rutewki żółtej *Thalictrum flavum*, krwawnicy pospolitej *Lythrum salicaria*, tojeści pospolitej *Lysimachia vulgaris* i kozłka lekarskiego *Valeriana officinalis*. Ziołorośla te występują przede

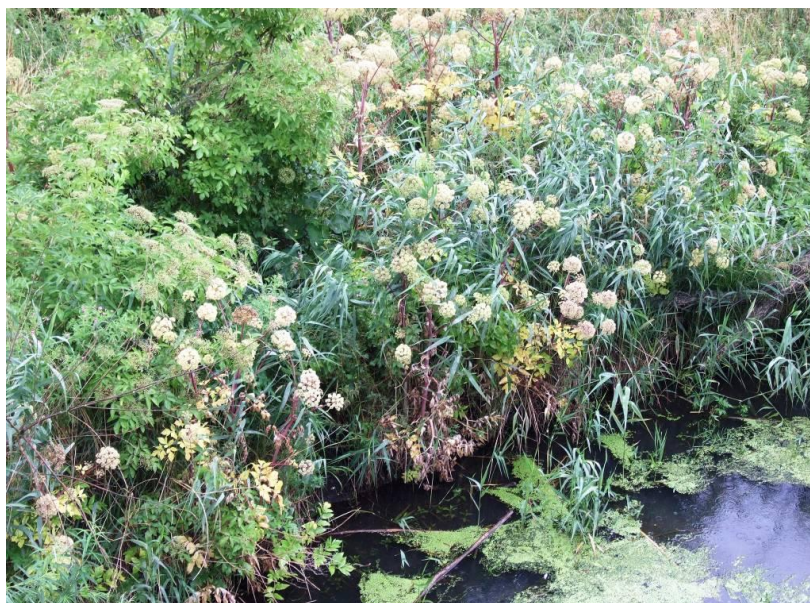

wszystkim jako naturalna obudowa rowów melioracyjnych niemal na całym terenie ostoi. Poza tym, spotkać je można na brzegach łąg olszowo-jesionowych *Fraxino-Alnetum*, zarośli wierzbowych oraz szuwarów w obrębie starorzeczy;

Fot. 5. Ziolorośle kielisznika zaroślowego i sadzca konopiastego *Calystegio-Eupatorietum* (Fot. J. Krechowski)

- okrajkowe ziolorośla budowane przez litwora nadbrzeżnego *Calystegio-Angelicetum archangelicae litoralis*, które stwierdzono w okolicach mostów. Największe i najlepiej wykształcone znajdują się przy przeprawie mostowej na trasie Osiek nad Notecią – Szamocin.

Fot. 6. Ziolorośle litwora nadbrzeżnego *Calystegio-Angelicetum archangelicae litoralis* (Fot. J. Krechowski)

Ogólna ocena siedliska przyrodniczego:

- reprezentatywność siedliska przyrodniczego – A,
- stan zachowania struktury i funkcji siedliska – A.

6510 – Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

Podtyp 6510.1 – Łąka rajgrasowa

Ogólny opis siedliska przyrodniczego: W granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” stwierdzono nizowe łąki użytkowane ekstensywnie reprezentowane przez łąkę rajgrasową *Arrhenatheretum elatioris*. Dominującymi gatunkami są tu trawy, a w szczególności rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, któremu towarzyszą: kupkówka pospolita *Dactylis glomerata* i stokłosa miękka *Bromus hordeaceus*. Z roślin dwuliściennych największe znaczenie mają: krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, biedrzynek wielki *Pimpinella major*, marchew zwyczajna *Daucus carota*, barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium*, przytulia pospolita *Galium mollugo*, złocień właściwy *Leucanthemum vulgare*, dzwonek rozpierzchły *Campanula patula*, świerzbica polna *Knautia arvensis*, groszek łąkowy *Lathyrus pratensis*, komonica zwyczajna *Lotus corniculatus* i rzadziej bodziszek łąkowy *Geranium pratense*. Pod względem fitosocjologicznym wyróżniono tu dwa podzespoły, zróżnicowane ze względu na wilgotność podłoża:

- podzespół *Arrhenatheretum elatioris alopecuro-polygotenosum bistortae* - cechujący się znacznym udziałem ilościowym gatunków przechodzących z wilgotnych łąk należących do związku *Calthion palustris*, zwłaszcza ostrożnia warzywnego *Cirsium oleraceum* i firletki poszarpanej *Lychnis flos-cuculi*. Łąki te najprawdopodobniej powstały w miejscu zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych ze związku *Molinion*,
- podzespół *Arrhenatheretum elatioris alopecuro-phalaridetosum* - porastający bardzo wilgotne gleby z udziałem mozgi trzcinowatej *Phalaris arundinacea* i krwawnicy pospolitej *Lythrum salicaria*.

Nizowe łąki użytkowane ekstensywnie zajmują niewielką powierzchnię w stosunku do ogólnego areału użytków zielonych w obrębie doliny. Ich obecność ma wybitnie lokalny charakter i jest wynikiem ograniczenia lub zaniechania użytkowania łąkowo-pasterskiego. W chwili obecnej skala zjawiska nie wydaje się wielka. Biorąc pod uwagę jednak znaczną liczbę działek całkowicie zarośniętych przez zarośla wierzbowe będących wcześniej użytkami zielonymi oznacza stały, utrzymujący się w czasie proces. Najlepiej zachowane łąki świeże

odpowiadające wzorcowi siedliska przyrodniczego stwierdzono w zachodniej części obszaru w okolicach Osieka nad Notecią na tzw. Łąkach Osieckich i Łąkach Żuławskich oraz na lewym brzegu Noteci po obu stronach drogi Białośliwie – Szamocin. We wschodniej części badanego terenu zbiorowiska te zajmują większe powierzchnie. Spotyka się je po obu stronach drogi Gorzeń-Ślesin, na północ od Kanału Bydgoskiego, na południe od Zielonczyna, na południe od stawów rybnych przy miejscowości Występ. Mniejsze fragmenty łąk zlokalizowano koło miejscowości Jadwiżyn, Samostrzel, Trzeciewnica, Kruszyn.

Ogólna ocena siedliska przyrodniczego:

- reprezentatywność siedliska przyrodniczego – **A/B**,
- stan zachowania struktury i funkcji siedliska – **A/B**.

Obserwowane negatywne stany: zarastanie na drodze sukcesji przez roślinność krzewiastą i drzewiastą, wczesne i niskie koszenie uniemożliwiające pełen cykl rozwojowy wielu gatunków późno kwitnących.

7140 – Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*

Podtyp: 7140.1 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska na niżu

Ogólny opis siedliska przyrodniczego: Płaty zbiorowisk torfowiskowych, otoczone wilgotnymi łąkami, występują po obu stronach drogi Gorzeń-Ślesin, na północ od Kanału Bydgoskiego. Mniejsze fragmenty zbiorowiska stwierdzono na południe od Zielonczyna oraz przy północno-wschodnim krańcu obszaru Natura 2000. Występują tu zbiorowiska o charakterze kwaśnych młak niskoturzyowych z rzędu *Caricetalia nigrae*–*Carici canescentis*-*Agrostietum caninae* oraz fitocenozy z udziałem turzycy pospolitej *Carex nigra*, przypominające zespół *Caricetum nigrae*.

Ogólna ocena siedliska przyrodniczego:

- reprezentatywność siedliska przyrodniczego – B/C,
- stan zachowania struktury i funkcji siedliska – B/C.

Obserwowane negatywne stany: przesuszenie, zaawansowana sukcesja, mało reprezentatywne runo.

*91E0 – Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe)

Podtyp *91E0.1 - Nadrzeczny łęg wierzbowy *Salicetum albae*

Ogólny opis siedliska przyrodniczego: Jest to zbiorowisko rzadkie na badanym terenie. Płat wielkości ok. 1,5 ha stwierdzono na terasie zalewowej, tuż przy korycie Noteci w pobliżu mostu drogowego pomiędzy miejscowościami Białośliwie i Szamocin. Inny fragment zbiorowiska stwierdzono nad Notecią, na południowy-wschód od stawów rybnych przy miejscowości Występ. W warstwie drzew występują wierzby – biała *Salix alba* i krucha *S. fragilis*; w podszyciu krzewiaste wierzby - trójpręcikowa *S. triandra* i wiciowa *S. viminalis*. Jako gatunki towarzyszące pojawiają się tu topole – szara *Populus x canescens* i czarna *Populus nigra*. Do stałych składników należą: tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*, rzepicha

ziemnowodna *Rorippa*
amphibia, żywokost lekarski
Symphytum officinale,
pokrzywa zwyczajna *Urtica*
dioica, jaskier rozłogowy
Ranunculus repens, jeżyny
Rubus sp., mozga trzciniowata
Phalaris arundinacea
i bluszczyk kurdybanek
Glechoma hederacea. Cechą
charakterystyczną jest
występowanie na obrzeżach
łęgów wierzbowych ziołorośli

**Fot. 7. Łęg wierzbowy *Salicetum albae*
(Fot. J. Krechowski)**

kianianki pospolitej i kielisznika zaroślowego *Cuscuta-Calystegietum sepium*.

Ogólna ocena siedliska przyrodniczego:

- reprezentatywność siedliska przyrodniczego – **A**,
- stan zachowania struktury i funkcji siedliska – **B**.

Obserwowane negatywne stany: juwenalizacja i neofityzacja drzewostanu (klon jesionolistny *Acer negundo*), fragmentacja powierzchni siedliska, brak zalewu.

Podtyp *91E0.3 - Nizowy łąg olszowo-jesionowe *Fraxino-Alnetum*

Ogólny opis siedliska przyrodniczego: Zwykle zbiorowisko to występuje w postaci niewielkich płatów, poprzedzielanych zaroślami wierzb szerokolistnych i fragmentami łąk wilgotnych. Przykładem może być obszar na północ od Noteci i na wschód od szosy Samostrzel-Ludwikowo (długość ok. 8 km, szerokość 0,8-1,5 km) oraz po obu stronach Noteci powyżej miejscowości Paulina. Ponadto, większe płaty zbiorowiska skupione są w okolicy miejscowości: Jadwiżyn, Osiek nad Notecią, Lipia Góra, Dziembówko, Samostrzel, Zielonczyn i Polichno oraz na terenie rezerwatu „Borek”. Często są to młodociane postacie łągów, ciągnące się wzdłuż bezimiennych cieków i rowów melioracyjnych. Zajmowane przez nie siedliska cechuje znaczne uwilgocenie spowodowane wolnym przepływem wód powierzchniowych lub podsiąkowych. Pod względem fitosocjologicznym reprezentują dwa podzespoły:

- *Fraxino-Alnetum urticetosum* - najlepiej wykształcone, średnio bogate florystycznie. W drzewostanie występuje olsza czarna *Alnus glutinosa* z towarzyszącą jej czeremchą zwyczajną *Padus avium* oraz sporadycznie jesionem wyniosłym *Fraxinus excelsior*. W podszyciu występują: porzeczka czerwona *Ribes spicatum*, kruszyna *Frangula alnus*, trzmielina zwyczajna *Euonymus europaeus* i dziki bez czarny *Sambucus nigra*. W runie gatunkami częstymi są: podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, jaskier różnolistny *Ranunculus auricomus*, prosownica rozpierzchła *Milium effusum*, śledziennica skrętolistna *Chrysosplenium alternifolium* i kuklik pospolity *Geum urbanum*. Z pozostałych gatunków licznie występuje szczawik zajęczy *Oxalis acetosella* i wietlica samicza *Athyrium filix-femina*. W warstwie mszystej do najczęściej spotykanych należą: żurawiec falisty *Atrichum undulatum*, krótkosz pospolity *Brachythecium rutabulum*, płaskomerzyk *Plagiomnium undulatum* oraz wątrobowiec płozik różnolistny *Lophocolea heterophylla*,
- *Fraxino-Alnetum ranunculetosum*, charakteryzujący się obecnością w runie gatunków olsowych i szuwarowych ze związku *Magnocaricion* oraz jaskra rozłogowego *Ranunculus repens*. Są to juwenilne postacie lasów łągowych, odtwarzające się na drodze sukcesji na dawnych łąkach, które zaprzestano użytkować. Osia tych łągów są zarośnięte i zamulone rowy melioracyjne.

Ogólna ocena siedliska przyrodniczego:

- reprezentatywność siedliska przyrodniczego – **A/B**,

– stan zachowania struktury i funkcji siedliska – **B**.

Obserwowane negatywne stany: juwenalizacja drzewostanu, przesuszenie i brak zalewu, fruticetyzacja.

91F0 - Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)

Ogólny opis siedliska przyrodniczego: Zbiorowisko to występuje w Polsce na obszarach podlegających okresowym zalewom wodami rzecznyymi lub na terenach, na których zauważa się okresowy spływ wód powierzchniowych lub gruntowych.

W granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” większość potencjalnych siedlisk łągów wiązowo-jesionowych została w przeszłości odlesiona, w związku z czym w chwili obecnej są one zajęte przez półnaturalne ekosystemy łąkowe. Aktualnie płaty łągu wiązowo-jesionowego występują tylko w krawędziowej strefie doliny, w południowo - zachodniej części omawianego obszaru, w okolicach miejscowości Nietuszkowo i Chrustowo oraz w rezerwacie „Borek”. Występują one w lokalnych zagłębieniach terenu, rynnach i wąwozach, będących erozyjnymi niszami źródłkowymi, którymi następuje okresowy odpływ wód powierzchniowych oraz gruntowych w kierunku północnym (w kierunku koryta Noteci).

W wyższym piętrze drzewostanu dominuje jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* z domieszką dębu szypułkowego *Quercus robur*. Piętro dolne składa się z wiązu szypułkowego *Ulmus laevis*, klonu zwyczajnego *Acer platanoides* i klonu jawora *Acer pseudoplatanus*. Warstwę krzewów tworzą: czeremcha zwyczajna *Padus avium*, leszczyna zwyczajna *Corylus avellana*, porzeczka czerwona *Ribes spicatum*, głóg jednoszyjkowy *Crataegus monogyna* oraz podrost drzew, głównie jesionu i wiązu. W bogatej gatunkowo warstwie runa, w aspekcie wiosennym, dominują gatunki takie jak ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, zawilec żółty *Anemone ranunculoides*, miodunka ćma *Pulmonaria obscura*. Latem, w warstwie tej największy udział mają: czyściec leśny *Stachys sylvatica*, kostrzewa olbrzymia *Festuca gigantea*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana*, bodziszek cuchnący *Geranium robertianum*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, nercznica samcza *Dryopteris filix-mas*, kuklik pospolity *Geum urbanum*, świerząbek gajowy *Chaerophyllum temulentum*, czosnaczek pospolity *Alliaria petiolata*. Rzadziej spotyka się takie gatunki, jak: niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, podagrycznik zwyczajny *Aegopodium podagraria*, bluszcz kurdybanek *Glechoma hederacea*, trędownik bulwiasty *Scrophularia nodosa*, gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum* i jaskier kosmaty *Ranunculus lanuginosus*. Miejscami obserwuje się też masowe odnawianie jesionu.

Istnienie płatów łągów na opisywanym obszarze uzależnione jest od okresowych, lokalnych spływów wód powierzchniowych, związanych z istnieniem terenów źródłiskowych i urozmaiconym ukształtowaniem terenu. Dla zachowania tych siedlisk duże znaczenie będą miały zmiany klimatyczne (ilość opadów, temperatura), prowadzące do ich przesuszenia i w konsekwencji gładowienia. Proces ten dotyka większości znanych w Polsce płatów, zagrażając zniszczeniem ich łąkowej specyfiki.

Do innych potencjalnych, nie obserwowanych aktualnie na opisywanym terenie zagrożeń, lecz stanowiących poważny problem w skali Polski, zaliczyć można ograniczenie udziału wiązu w drzewostanie w następstwie występowania tzw. holenderskiej choroby wiązów oraz zjawisko chorobowego zamierania jesionu (szczególnie na siedliskach przesuszonych).

Ogólna ocena siedliska przyrodniczego:

- reprezentatywność siedliska przyrodniczego – **B**,
- stan zachowania struktury i funkcji siedliska – **B**.

Obserwowane negatywne stany: chorobowe zamieranie wiąza, juvenalizacja i monotypizacja drzewostanu (preferencja olszy lub dębu).

9110 - Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)

Podtyp 9110.1 - Kwaśna buczyna niżowa

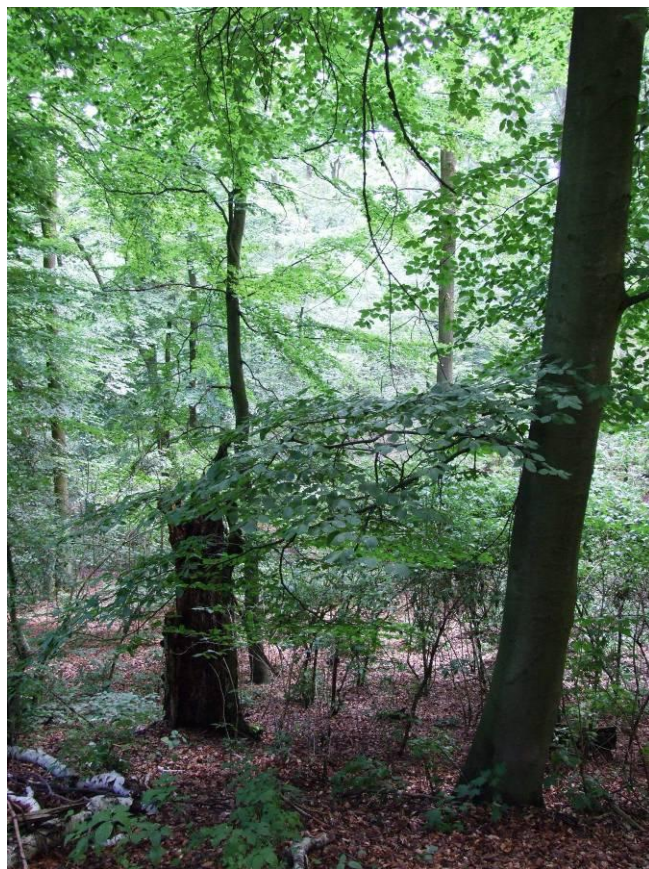
Ogólny opis siedliska przyrodniczego: Zbiorowiska *Luzulo pilosae-Fagetum* spotyka się w pasie wyżyn południowej Polski oraz w północno - zachodniej (pojezierze Pomorskie) i zachodniej części kraju, zwykle na ubogich, kwaśnych glebach.

W granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” buczyny występują w krawędziowej strefie doliny, w jej południowo - zachodniej części. Ciąg buczyn występuje na wyniesieniach krawędzi doliny Noteci oraz na grzbietach pomiędzy rynnami i wąwozami i w okolicach miejscowości Nietuszkowo i Chrustowo. Część płatów jest przekształcona antropogenicznie (nasadzenia sosny i dębu).

Drzewostan buduje buk zwyczajny *Fagus sylvatica* z domieszką dębu *Quercus robur* lub sosny *Pinus sylvestris*. W niektórych płatach ich udział jest znacznie większy, co świadczy o antropogenicznym pochodzeniu. Warstwa podszytu ma niewielkie zwarcie. Tworzy ją głównie podrost buka. W związku z dużym zwarciem warstwy drzew i znacznym zacienieniem, runo posiada niewielkie zwarcie i jest ubogie florystycznie. Spotyka się w nim pojedyncze okazy takich gatunków, jak: kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, turzyca palczasta *Carex digitata*,

siódmaczek leśny *Trientalis europaea*, konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium*, śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa* i turzycza pigułkowata *Carex pilulifera*. Ponadto, występują tu nieliczne przetaczniki - ożankowy *Veronica chamaedrys* i leśny *V. officinalis* oraz borówka czarna *Vaccinium myrtillus*. W warstwie mchów występuje widłoząb miotlasty *Dicranum scoparium* i płonnik strojny *Polytrichum formosum*.

Kwaśne buczyny niżowe są zbiorowiskiem naturalnym, trwałym i doskonale funkcjonującym przy braku ingerencji człowieka. W takich warunkach zachodzi też zjawisko szybkiego unaturalnienia się ich struktury. Docelowym składem gatunkowym powinien być drzewostan bukowy z niewielkim udziałem dębu. W związku z tym, należy zaprzestać nasadzenia oraz dokonać stopniowej eliminacji z drzewostanu dębu i sosny, które nie są naturalnym składnikiem buczyn. Dla zachowania tego fragmentu krawędzi doliny Noteci potrzebna jest ochrona całego geosystemu zboczowego, wraz z kształtującymi je procesami hydrologicznymi i erozyjnymi. W związku z tym, warto rozważyć ochronę całego kompleksu leśnego, obejmującego również opisane płaty kwaśnych buczyn.

Fot. 8 i 9. Kwaśna buczyna niżowa Fot. J. Krechowski

Ogólna ocena siedliska przyrodniczego:

- reprezentatywność siedliska przyrodniczego – **B**,
- stan zachowania struktury i funkcji siedliska – **C**.

Obserwowane negatywne stany: pinetyzacja i juwenalizacja drzewostanów.

9170 – Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)

Podtyp: 9170.1 Grąd środkowoeuropejski (*Galio-Carpinetum*)

Ogólny opis siedliska przyrodniczego: Zbiorowiska grądowe *Galio-Carpinetum* stwierdzono we wschodniej części badanego obszaru (teren województwa kujawsko-pomorskiego). Płaty tego zbiorowiska występują w rezerwacie „Borek” oraz w sąsiednich wydzieleniach w tym samym kompleksie leśnym. Wąski płat ładu ciągnie się też wzdłuż południowo-wschodniego krańca kompleksu leśnego sąsiadującego od zachodu z miejscowością Samostrzel.

Wielogatunkowy drzewostan składa się z dębu szypułkowego *Quercus robur*, lipy drobnolistnej *Tilia cordata*, klonu pospolitego *Acer platanoides*, graba *Carpinus betulus*, rzadziej wiązów *Ulmus* i jawora *Acer pseudoplatanus*. W warstwie krzewów, poza podrostem drzew, dominuje leszczyna pospolita *Corylus avellana*, trzmielina pospolita *Euonymus europaea* i jarzab pospolity *Sorbus aucuparia*. W warstwie runa o pełnym zwarcu największy udział mają: zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, groszek wiosenny *Lathyrus vernus*, miodunka ćma *Pulmonaria obscura*, kuklik pospolity *Geum urbanum*, turzyca palczasta *Carex digitata*, prosownica rozpięzchła *Milium effusum*, kokoryczka wielkokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, pszeniec gajowy *Melampyrum nemorosum*. Z gatunków wyróżniających grąd środkowoeuropejski od innych typów ładów stwierdzono świerzabka gajowego *Chaerophyllum temulum* oraz jaskra różnolistnego *Ranunculus auricomus*. W ubogiej warstwie mchów dominuje żurawiec falisty *Atrichum undulatum*.

Ogólna ocena siedliska przyrodniczego:

- reprezentatywność siedliska przyrodniczego – **B**,
- stan zachowania struktury i funkcji siedliska – **B**.

Obserwowane negatywne stany: pinetyzacja, juwenalizacja i monotypizacja drzewostanów.

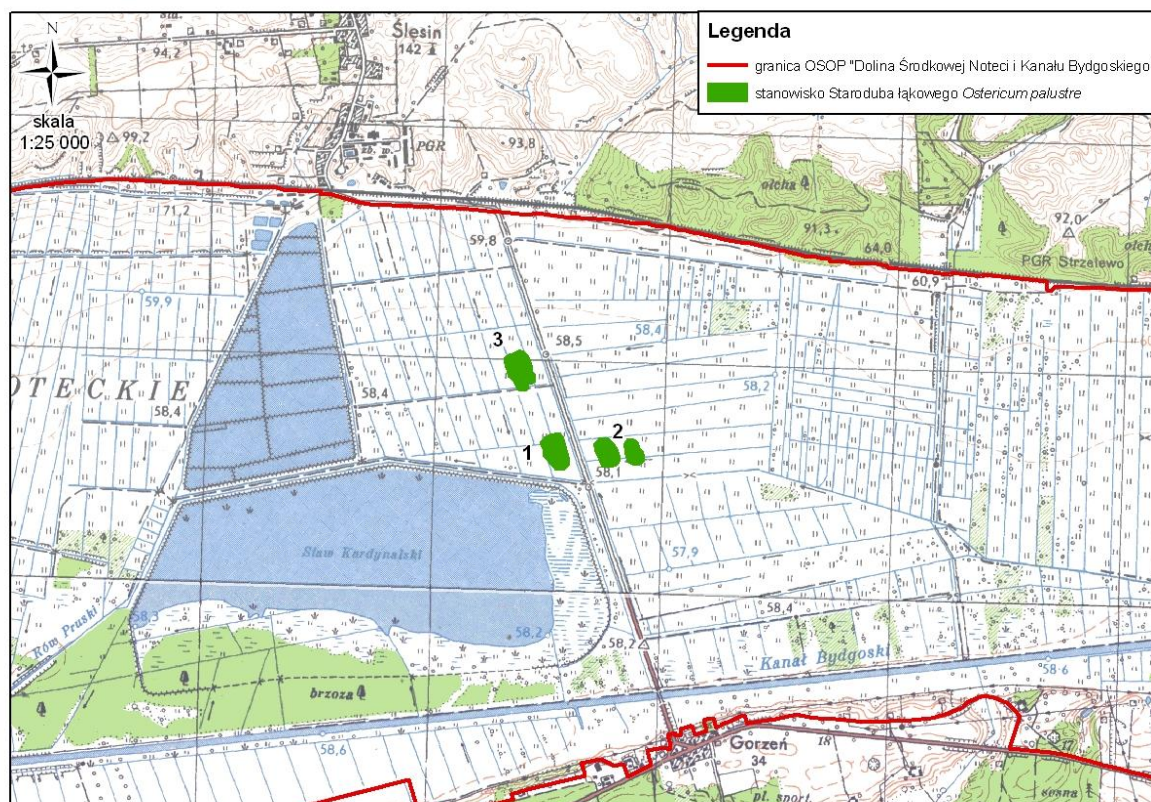
5.4 Wyniki inwentaryzacji gatunków roślin wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej

Na terenie badań stwierdzono występowanie 1 gatunku wymienionego w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej - staroduba łąkowego *Ostericum palustre*. Bogate stanowiska gatunku zlokalizowane są we wschodniej części badanego obszaru, po obu stronach drogi Gorzeń-Ślesin (rys. 15).

Jego liczebność oszacowano na ok. 500 osobników na stanowisku 1 i 3 zgodnie z ryc. 15 oraz 300 na stanowisku 2.

Fot. 10. Starodub łąkowy *Ostericum palustre* przy drodze Gorzeń-Ślesin (Fot. J. Krechowski)

Ryc. 15. Lokalizacja stanowisk staroduba łąkowego *Ostericum palustre*

Zagrożeniem dla gatunku jest osuszanie łąk, ich nadmierne nawożenie i przeorywanie, jak również ich zarastanie w wyniku sukcesji po zaprzestaniu gospodarki łąkowej. Zachowaniu istniejących stanowisk sprzyja utrzymanie ekstensywnego użytkowania łąk i ich coroczne lub co 2 lata, późne koszenie.

5.5 Wyniki inwentaryzacji gatunków roślin wymienionych w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej

Na badanym obszarze nie stwierdzono stanowisk roślin wymienionych w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej.

5.6 Wyniki inwentaryzacji gatunków podlegających ochronie na podstawie przepisów prawa krajowego

Na badanym obszarze odnotowano występowanie 22 gatunków podlegających ochronie prawnej po 11 gatunków chronionych ściśle i częściowo, (Tab. 42 i Tab. 43). Do gatunków posiadających liczne stanowiska należą ściśle chronione: arcydzięgiel litwor *Angelica archangelica* ssp. *litoralis*, kukułka krwista *Dactylorhiza incarnata* i kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis* oraz częściowo chronione: konwalia majowa *Convallaria majalis*, kruszyna pospolita *Frangula alnus* i grązel żółty *Nuphar lutea*.

Nie prowadzono badań nad liczebnością, rozmieszczeniem oraz stanem populacji poszczególnych gatunków podlegających ochronie na podstawie przepisów prawa krajowego, gdyż nie były one przedmiotem inwentaryzacji. Ich liczebność podano szacunkowo. Wykaz oraz stanowiska tych roślin zostały sporządzone z inicjatywy autorów opracowania.

Tab. 42. Gatunki podlegające ochronie ścisłej

Lp.	Gatunek	Lokalizacja stanowiska	Liczebność populacji
1.	arcydzięgiel litwor <i>Angelica archangelica</i> ssp. <i>litoralis</i> (Fr.) Thell.	rezerwat „Łąki Ślesińskie”	Ok. 30 osobników
		przy przeprawie mostowej na trasie Osiek nad Notecią – Szamocin	Licznie – ogółem ponad 100 osobników
		Noteć około 1 km na zachód od mostu na trasie Osiek nad Notecią – Szamocin	Licznie – ogółem ok. 100 osobników
		Noteć na północ od Milcza	Licznie – ogółem ponad 100 osobników
		Noteć na północ od Chrustowa	Licznie – ogółem ponad 100 osobników

		Kanał Bydgoski przy szosie Gorzeń-Ślesin	Licznie – ogółem ponad 100 osobników
		Kanał Bydgoski na wysokości Łochowic	Licznie – ogółem ponad 100 osobników
		Kanał Bydgoski na południe od Pawłówka	Licznie – ogółem ponad 100 osobników
2.	brzoza niska <i>Betula humilis</i> Schrank	rezerwat „Łąki Ślesieńskie”	Ok. 20 krzewów; nie można wykluczyć większej liczebności, co mogą potwierdzić dokładne badania
3.	kokorycz drobna <i>Corydalis pumila</i> (Host) Rchb.	rezerwat „Borek”	Ustalenie liczebności wymaga dokładnych badań. Gatunek bardzo rzadki, areal ograniczony jedynie do kompleksu leśnego w rezerwacie „Borek”, gdzie lokalnie tworzy duże liczebnie skupienia
4.	kukułka krwista <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soo	100-200 m na południe od stawów w miejscowości Samostrzel	Ok. 100 osobników
		na południe od stawów hodowlanych przy miejscowości Występ	Ok. 50 osobników
		południowo-wschodni kraniec stawów hodowlanych przy miejscowości Występ	17 osobników kwitnących
		1 km na południe od Ślesina, po obu stronach drogi Gorzeń-Ślesin	38 osobników kwitnących
		po obu stronach drogi Gorzeń-Ślesin, wzdłuż Kanalu Bydgoskiego	Ponad 100 osobników
		na południowy-wschód od Trzeciewnicy	Kilka osobników
		na południe od Zielonczyna	Kilka osobników
		1 km na południe i południowy-zachód od Kruszyna	Kilka osobników
5.	kukułka plamista <i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soó	na południe od Zielonczyna	4 osobniki
6.	kukułka szerokolistna <i>Dactylorhiza majalis</i> (Rchb.) P.F.Hunt & Summerh	100-200 m na południe od stawów hodowlanych w miejscowości Samostrzel	Kilkaset osobników
		na południe od stawów hodowlanych przy miejscowości Występ	Kilka osobników
		południowo-wschodni kraniec stawów hodowlanych: przy miejscowości Występ	Kilka osobników
		1 km na południe od Ślesina, na zachód od drogi Gorzeń-Ślesin	Kilka osobników
		po obu stronach drogi Gorzeń-Ślesin, wzdłuż Kanalu Bydgoskiego	Kilka osobników
		na południowy-wschód od Trzeciewnicy	Kilkanaście osobników
		na południe od Zielonczyna	Kilkanaście osobników

7.	lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i> L.	rezerwat „Borek”	Liczba nieznana, 6 osobników kwitnących. Gatunek bardzo rzadki, areal ograniczony jedynie do kompleksu leśnego w rezerwacie „Borek”.
8.	orlik pospolity <i>Aquilegia vulgaris</i> L.	rezerwat „Borek”	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. Stwierdzono 3 osobniki wegetatywne. Gatunek bardzo rzadki, areal ograniczony jedynie do kompleksu leśnego w rezerwacie „Borek”.
9.	pluskwica europejska <i>Cimicifuga europaea</i> Schipcz.	rezerwat „Borek”	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. Gatunek bardzo rzadki, areal ograniczony jedynie do kompleksu leśnego w rezerwacie „Borek”.
10	starodub łąkowy <i>Ostericum palustre</i> Besser	po obu stronach drogi Gorzeń-Ślesin.	Ok. 1 300 osobników
11.	wawrzynek wilczełyko <i>Daphne mezereum</i> L.	rezerwat „Borek”	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. Gatunek bardzo rzadki, areal ograniczony jedynie do kompleksu leśnego w rezerwacie „Borek”.

Tab. 43. Gatunki podlegające ochronie częściowej

Lp.	Gatunek	Lokalizacja stanowiska	Liczebność populacji
1	bluszcz pospolity <i>Hedera helix</i> L.	rezerwat „Borek”	Gatunek rozpowszechniony na terenie rezerwatu, gdzie tworzy lokalnie zwarte płaty w runie.
2	grąźel żółty <i>Nuphar lutea</i> Sm.	na prawym brzegu Noteci przy moście drogowym pomiędzy miejscowościami Białośliwie i Szamocin	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. Gatunek powszechnie występujący w starorzeczach, stawach rybnych, kanałach oraz rzece Noteć.
		Noteć na północ od Chrustowa	
		Noteć i starorzecze na południe od Dziembowa	
		starorzecza na północ od Strzelęcina	
		starorzecze na południe od Byszewic	
		starorzecze na południe od Wolska	
		Noteć na zachód od mostu przy drodze Samostrzel - Ludwikowo	
		Noteć i starorzecza na północ od Nowego Dworu	
		Noteć na południowy zachód od Nakła	
		Noteć przy szosie Nakło-Paterek	
Kanał Bydgoski przy szosie Gorzeń-			

Lp.	Gatunek	Lokalizacja stanowiska	Liczebność populacji
		Ślesin	
3	grzybienie białe <i>Nymphaea alba</i> L.	na prawym brzegu Noteci przy moście drogowym pomiędzy miejscowościami Białośliwie i Szamocin starorzecze na południe od Byszewic starorzeczka na południe od Bąkowa	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. Gatunek rzadko występujący w starorzeczach i stawach rybnych.
4	kalina koralowa <i>Viburnum opulus</i> L.	las między Nietuszkowem a Ujściem łęg na południe od Dziembówka kompleksy leśne na zachód i wschód od Jadwiżyna	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. W lasach liściastych występuje jako stały składnik runa i podszytu. Znacznie rzadziej, w dużym rozproszeniu w formie okazałych krzewów na obrzeżach zarośli i skrajach lasów liściastych.
5	kocanki piaskowe <i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench	na skarpie na południowy-wschód od Janowa	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. Gatunek w różnej wielkości skupieniach liczących od kilkunastu do kilkudziesięciu osobników. Gatunek bardzo rzadki, na rozproszonych stanowiskach.
6	konwalia majowa <i>Convallaria majalis</i> L.	las między Nietuszkowem a Ujściem kompleksy leśne na wschód od Jadwiżyna rezerwat „Borek”	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. Gatunek pospolity w łąkach.
7	kopytnik pospolity <i>Asarum europaeum</i> L.	rezerwat „Borek”	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. Gatunek w różnej wielkości skupieniach liczących od kilkunastu do kilkudziesięciu osobników. Częsty w lasach łąkowych i wilgotnych postaciach łąk.
8	kruszyna pospolita <i>Frangula alnus</i> Mill.	we wszystkich płatach leśnych badanego terenu	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. Gatunek pospolity.
9	marzanka wonna <i>Galium odoratum</i> (L.) Scop.	rezerwat „Borek” las na wschód od Chrustowa	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. Gatunek w różnej wielkości skupieniach liczących od kilkudziesięciu do kilkuset osobników. Rzadko w łąkach.
10	pierwiosnek lekarski <i>Primula veris</i> L.	skarpa na południowy-wschód od Janowa	Kilkanaście osobników. Gatunek bardzo rzadki.
11	porzeczka czarna <i>Ribes nigrum</i> L.	rezerwat „Borek” rezerwat „Łąki Ślesińskie”	Liczebność nieznana, niemożliwa do ustalenia przy obecnym stanie wiedzy. Gatunek bardzo rzadki.

6 Inne istniejące formy ochrony przyrody

Znaczna część ostoi wchodzi w granice innego obszaru proponowanego do włączenia do sieci Natura 2000 – **specjalnego obszaru ochrony siedlisk „Dolina Noteci” (PLH 300004).** Część wspólna obu obszarów zajmuje powierzchnię 30 757,38 ha przed wytyczeniem przebiegu granic ostoi po wydzieleniach geodezyjnych i 30 455,63 ha w nowych granicach ostoi.

Ostoja obejmuje również fragmenty dwóch obszarów chronionego krajobrazu.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” wyznaczony został na podstawie uchwały nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dn. 31 maja 1989 r. Aktualną podstawę prawną jego funkcjonowania stanowi rozporządzenie Nr 25/07 Wojewody Wielkopolskiego z dnia 31 października 2007 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Noteci” (Dz. Urzęd. Woj. Wlkp. Nr 170, poz. 3714). Powierzchnia całego Obszaru wynosi 72 020 ha, natomiast w granicy ostoi zajmuje powierzchnię 21 174,91 przed wytyczeniem przebiegu granic ostoi po wydzieleniach geodezyjnych) i 20 622,65 ha w nowych granicach ostoi. W granicach ostoi położony jest na terenie gmin: Wyrzysk, Gołańcz, Szmocin, Białośliwie, Miasteczko Krajeńskie, Chodzież, Kaczory, Ujście.

Nadnotecki Obszar Chronionego Krajobrazu - aktualną podstawę prawną jego funkcjonowania stanowi rozporządzenie nr 11/2005 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dn. 9 czerwca 2005 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. 72, poz. 1375 z późn. zm.). Powierzchnia całego Obszaru wynosi 2 500 ha, natomiast w granicy ostoi zajmuje powierzchnię 863,27 ha przed wytyczeniem przebiegu granic ostoi po wydzieleniach geodezyjnych) i 951,65 ha w nowych granicach ostoi. W granicach ostoi położony jest na terenie gminy Sadki

Obszar położony jest na granicy Pojezierza Krajeńskiego i Doliny Środkowej Noteci. Główną osobliwością tego obszaru jest tworząca się na bazie nieużytków rolniczych, głównie nadnoteckich łąk, w rejonie wsi Anieliny, Łodzia, Samostrzel, Ostrówiec, Bnin, Jadwiżyn wtórna sukcesja leśna wierzby łązy, brzozy brodawkowatej, brzozy omszonej oraz olszy czarnej.

W granicach ostoi utworzono również 2 rezerваты przyrody.

„Borek” – rezerwat leśny utworzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa z dn. 18 czerwca 1956 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. Nr 59, poz. 719), zmienionym zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 10 kwietnia 1978 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. Nr 15, poz. 53) oraz rozporządzeniem nr 85 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dn. 26 czerwca 2006 r.

w sprawie rezerwatu przyrody „Borek” (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 94, poz. 1471). Aktualną podstawę prawną uchylającą ww. akty stanowi rozporządzenie Nr 100/2006 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dn. 3 listopada 2006 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Borek” (Dz. Urzęd. Woj. Kuj.-Pom. Nr 138, poz. 2063). Zajmuje powierzchnię 129,71 ha i położony jest na terenie Nadleśnictwa Szubin, leśnictwo Borek, około 2,5 km na południowy-zachód od miejscowości Samostrzel w gminie Sadki. Celem ochrony rezerwatu jest las łągowy jesionowo-wiązowy *Ficario-Ulmetum minoris*, łąg olszowy *Fraxino-Alnetum* i grąd środkowoeuropejski *Galio sylvatici-Carpinetum betuli*.

W drzewostanie spotyka się pomnikowe okazy dębu szypułkowego (ok. 250 lat) oraz sosny i olszy (180 - 300 lat). W runie występują liczne gatunki chronione i rzadkie: lilia złotogłów *Lilium martagon*, wawrzynek wilczyłyko *Daphne mezereum*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, pluskwica europejska *Cimicifuga europaea*, kokorycz drobna *Corydalis pumila*, bluszcz pospolity *Hedera helix*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, marzanka wonna *Galium odoratum*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, porzeczka czarna *Ribes nigrum*, kalina koralowa *Viburnum opulus*, czerniec gronkowy *Actea spicata* i jarzianka większa *Astrantia major*.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

„Łąki Ślesińskie” – rezerwat florystyczny, ekosystemowy, utworzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 26 marca 1975 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. Nr 11, poz. 64). Rezerwat zajmuje powierzchnię 42,43 ha. Położony jest w gminie Nakło, w pradolinie Noteci, bezpośrednio na północ od Kanalu Bydgoskiego oraz na południowy-zachód od Stawu Kardynalskiego. Celem ochrony jest zachowanie stanowiska relikтового gatunku - brzozy niskiej *Betula humilis* oraz cennych siedlisk: wilgotnych łąk, olsu porzeczkowego *Ribeso nigri-Alnetum* i zarośli wierzbowych *Salicetum pentandro-cinereae*. Poza brzozą niską częstym gatunkiem w rezerwacie jest

Fot. 11. Brzoza niska *Betula humilis* – rezerwat „Łąki Ślesińskie” (Fot. J. Krechowski)

arcydzięgiel litwor odm. nadbrzeżna *Angelica archangelica* ssp. *litoralis*. Walory przyrodnicze obszaru podnoszą zbiorniki wodne - stawy rybne i Staw Kardynalski. Rezerwat, będący fragmentem korytarza ekologicznego, oprócz wartości florystycznych pełni również dużą rolę ornitologiczną, jako siedlisko dla lęgów i przelotów około 140 gatunków ptaków.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

Kilka innych rezerwatów („Kruszyn”, „Skarpy Ślesińskie”, „Las Minikowski”) bezpośrednio graniczy od północy z badanym obszarem. Rezerwat „Hedera” położony jest w odległości kilkuset metrów na północ od obszaru Natura 2000. Ze względu na wysokie walory florystyczne tych obiektów wydaje się jak najbardziej celowe włączenie ich w granice specjalnego obszaru ochrony siedlisk „Dolina Noteci”. Poniżej przedstawiono podstawową charakterystykę tych rezerwatów.

„Kruszyn” – rezerwat leśny, krajobrazowy, utworzony zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Lesnictwa z dn. 25 lipca 1997 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. Nr. 56, poz. 539). Zajmuje powierzchnię 73 ha. Został utworzony celem ochrony dobrze zachowanych fragmentów klonowo-lipowego grądu zboczowego *Aceri-Tilietum*, grądu środkowoeuropejskiego *Galio sylvatici-Carpinetum betuli*, łągu olszowo-jesionowego *Fraxino-Alnetum* i łągu wiązowo-jesionowego *Ficario-Ulmetum campestris* występujących na zalesionych zboczach pradoliny Noteci oraz unikatowych walorów krajobrazowych. Położony jest około 1 km na zachód od wsi Zielonczyn, gmina Sicienko.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

„Hedera” – rezerwat florystyczny, biocenotyczny, utworzony rozporządzeniem nr 248/00 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dn. 7 grudnia 2000 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 3, poz. 25). Położony jest kilkaset metrów na południe od Minikowa, gmina Nakło nad Notecią. Celem ochrony jest bogate stanowisko kwitnącego i owocującego bluszczu pospolitego *Hedera helix* w grądzie zboczym *Aceri-Tilietum*, na krawędzi wysoczyzny morenowej Pojezierza Krajeńskiego. Innym cennym gatunkiem jest wiciokrzew pomorski.

„Skarpy Ślesińskie” to rezerwat florystyczny, fizjocenotyczny utworzony rozporządzeniem Nr 251/00 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dn. 7 grudnia 2000 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 3, poz. 28). Rezerwat zajmuje powierzchnię 13,82 ha. Położony na stokach Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej (7 skarp) o południowej ekspozycji, kilkaset metrów na południowy-wschód od wsi Trzeciewnica,

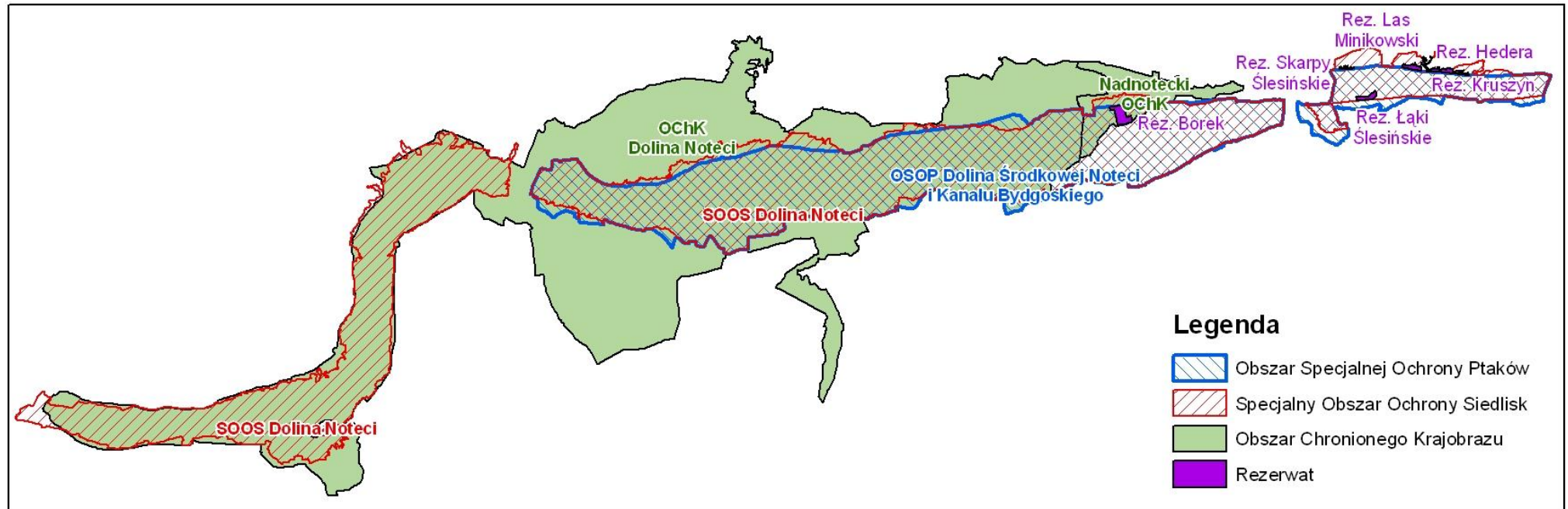
gmina Nakło nad Notecią. Rezerwat utworzono dla ochrony rzadkiej roślinności kserotermicznej z licznymi gatunkami stepowymi: ostnica Jana *Stipa joannis*, miłek wiosenny *Adonis vernalis*, wężymord stepowy *Scorzonera purpurea*, sasanka łąkowa *Pulsatilla pratensis*, aster gawędka *Aster amellus* i zawilec wielkokwiatowy *Anemone silvestris*. W zatorfionych dolinkach występuje chroniony pełnik europejski *Trollius europaeus*. Rezerwat ma wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe.

Rezerwat nie posiada planu ochrony.

„Las Minikowski” – rezerwat leśny, utworzony rozporządzeniem Nr 274/2001 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dn. 2 października 2001 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 101, poz. 2373), zmienionym rozporządzeniem Nr 8/2003 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dn. 20 marca 2003 r. zmieniającym rozporządzenie Wojewody Kujawsko-Pomorskiego w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 35, poz. 608). Rezerwat zajmuje powierzchnię 45 ha. Został utworzony dla zachowania wielogatunkowego grądu o zróżnicowanej strukturze wiekowej i przestrzennej drzewostanu (pomnikowe dęby i lipy) oraz okazami bluszczu pospolitego *Hedera helix*. Położony jest 1 km na południowy-zachód od Minikowa, gmina Nakło nad Notecią. Poza walorami przyrodniczymi obszar rezerwatu charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu (wyniesienia, jary).

Wzajemne relacje przestrzenne pomiędzy obszarowymi formami ochrony w granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” przedstawiono na rycinie 16.

Ryc. 16. Wzajemne relacje przestrzenne pomiędzy obszarowymi formami ochrony w granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego”

7 ANALIZA OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH I STRATEGICZNYCH

7.1 Metody pracy

W celu oceny zgodności zapisów istniejących opracowań planistycznych z ochroną obszaru Natura 2000 zestawiono i przeanalizowano szereg materiałów, opracowań i danych odnoszących się do różnych jednostek administracyjnych (gminy, powiaty, województwo wielkopolskie i województwo kujawsko-pomorskie). Dla zapewnienia ochrony obszaru Natura 2000 szczególnie istotne są wynikające z tych opracowań ustalenia dotyczące rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zagospodarowania przestrzennego.

Zdecydowana większość analizowanych opracowań została wykonana w granicach administracyjnych jednostek podziału administracyjnego, w związku z tym informacje z nich uzyskane odnoszono do terenu ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” lub przedstawiano zaznaczając, że dotyczą np. terenu gminy, której część znajduje się w granicach ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”.

Analizowane zagadnienia rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru specjalnej ochrony ptaków „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” związane są przede wszystkim z prowadzoną przez samorzady terytorialne polityką przestrzenną wyrażoną w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W celu zdiagnozowania najważniejszych dla ochrony ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” problemów dotyczących sfery społeczno-gospodarczej i zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do analizowanego obszaru i terenów przyległych przeanalizowano:

- opracowania strategiczne na poziomie wojewódzkim, powiatowym i gminnym,
- opracowania planistyczne na poziomie wojewódzkim i gminnym,
- mapy topograficzne ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” i jej okolic,
- wnioski do opracowywanego planu ochrony zgłoszone w trakcie spotkań z przedstawicielami urzędów gmin.

Aktualność materiałów, danych i opracowań jest zróżnicowana. Wykorzystano najbardziej aktualne, a zbieranie i aktualizowanie danych prowadzono do lipca 2009 r.

Opracowania strategiczne

Wszystkie jednostki administracyjne z analizowanego terenu, we właściwości których leży polityka rozwoju, opracowały stosowne dokumenty strategiczne, a ich największym atutem jest duża aktualność treści (dokumenty opracowano w latach 2000 – 2007). Dokumenty te były podstawą do określenia podstawowych kierunków rozwoju gospodarczego wynikających z polityki samorządów.

Opracowania planistyczne

Analizowane opracowania planistyczne były szczególnie przydatne do określenia planowanych kierunków przekształceń zagospodarowania przestrzennego ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” i terenów przyległych oraz związanych z tym konfliktów i zagrożeń dla celów ochrony ostoi. Ustalenia obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin należy traktować jako przesądzone kierunki kształtowania zagospodarowania analizowanego obszaru.

W pracach analitycznych wykorzystano następujące materiały planistyczne (w nawiasie podano rok przyjęcia dokumentu):

- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego (2001),
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego (2003),
- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (tylko dla obszarów ostoi oraz bezpośrednio lub blisko sąsiadujących).

7.2 Uwarunkowania ponadlokalne zagospodarowania przestrzennego

7.2.1 Uwarunkowania na poziomie wojewódzkim

Najważniejszymi dokumentami planistycznymi i strategicznymi, które opracowywane są na poziomie województwa jest strategia rozwoju województwa oraz plan zagospodarowania przestrzennego uchwalane przez sejmiki samorządowe.

Plany zagospodarowania przestrzennego obu województw, w granicach których położona jest ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” są kontynuacją prac planistycznych rozpoczętych opracowaniem strategii rozwoju województw. W opracowaniu obu rodzajów dokumentów zastosowano zasadę „zintegrowanego planowania strategicznego”, gdzie

strategia rozwoju społeczno-gospodarczego określa założenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, a sam plan jest wyrazem przestrzennym tejże strategii. Jednocześnie, plany zagospodarowania przestrzennego województw, w systemie planowania, spełniają rolę ogniwa pomiędzy planowaniem krajowym, a planowaniem miejscowym (gminnym).

7.2.1.1 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego został uchwalony uchwałą Nr XLII/628/2001 sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 lipca 2001 r. W chwili obecnej (lipiec 2009 r.) trwają zaawansowane prace nad zmianą planu zgodnie z uchwałą nr XXXI/491/2005 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 28 lutego 2005 r. Na potrzeby niniejszej dokumentacji analizie poddano dotychczas obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego województwa.

Ponadlokalne elementy zagospodarowania terenu ostoi w województwie wielkopolskim

Istniejące zagospodarowanie o znaczeniu ponadlokalnym na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanał Bydgoski” ma przede wszystkim charakter liniowy i wiąże się z obiektami infrastruktury. Przez teren ostoi przebiegają następujące sieci:

- droga wojewódzka nr 190 Krajenka – Szamocin – Wągrowiec – Gniezno, przystosowana do przenoszenia obciążeń 10t/oś,
- droga wojewódzka nr 194 Wyrzysk – Gołańcz – droga nr 241,
- linia kolejowa nr 18 Piła – Bydgoszcz – Kutno o znaczeniu państwowym (stanowi północną granicę ostoi),
- linia kolejowa nr 354 Poznań – Piła,
- międzynarodowa droga wodna nr E70 na rzece Noteć,
- międzynarodowa droga rowerowa nr R1,
- linia elektroenergetyczna napięcia 220 kV Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina,
- linia elektroenergetyczna napięcia 110 kV Piła-Krzewina – Trzcianka,
- linia elektroenergetyczna napięcia 110 kV Piła-Krzewina – Piła,
- linia elektroenergetyczna napięcia 110 kV Piła-Krzewina – Chodzież,
- linia elektroenergetyczna napięcia 110 kV Wyrzysk – Kcynia,
- gazociąg wysokiego ciśnienia DN400 Murowana Goślina – Rogoźno – Chodzież – Piła.

W części opracowania dotyczącej zasad zagospodarowania przestrzennego województwa znaleźć można liczne ogólne wytyczne dla zagospodarowania terenu ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”.

Przełamywanie barier i ograniczeń rozwoju

W świetle zapisów planu barierami i ograniczeniami w swobodnym zagospodarowaniu przestrzeni, których nie powinno się przekraczać, są m.in. doliny rzek, które powinny być chronione przed intensywnym zagospodarowaniem i w maksymalnym stopniu renaturyzowane. Pozwoli to na ich funkcjonowanie jako korytarzy ekologicznych o szczególnym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego.

Redukcja napięć i konfliktów w funkcjonowaniu struktur przestrzennych

Odrębność przyrodnicza, społeczna i gospodarcza poszczególnych obszarów regionu spowodowała wytworzenie się zróżnicowanych struktur, między którymi nieuniknione jest występowanie napięć i konfliktów. Ich całkowite wyeliminowanie nie zawsze jest realne, jednak można je złagodzić, np.:

- 1) na styku infrastruktura techniczna – środowisko przyrodnicze, m.in. poprzez:
  - realizację przepustów dla zwierzyny w miejscach przecięć ciągami komunikacyjnymi szczególnie dolin rzecznych i dróg migracji fauny,
  - realizację magistrali gazowych i ropociągów w miejscach podlegających ochronie przy zastosowaniu specjalnych zabezpieczeń (głównie ze względu na zagwarantowanie czystości wód);
- 2) na styku środowisko przyrodnicze – osadnictwo, m.in. poprzez:
  - realizację oczyszczalni ścieków i rozbudowę istniejących oczyszczalni,
  - sukcesywne wprowadzanie dla celów grzewczych paliw i technologii o najmniejszej uciążliwości dla środowiska;
- 3) na styku środowisko przyrodnicze – rekreacja, m.in. poprzez:
  - dostosowanie wielkości ośrodków rekreacyjnych i zespołów działek lotniskowych do pojemności środowiska przyrodniczego,
  - ograniczenie zainwestowania rekreacyjnego w obrębie parków krajobrazowych;
- 4) na styku środowisko przyrodnicze – rolnictwo poprzez:
  - wprowadzenie barier biogeochemicznych w postaci pasów zadrzewień śródpolnych i przywodnych,
  - wdrażanie zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej dla ograniczenia splotu zanieczyszczeń z terenów rolnych, stosowanie nowoczesnych systemów nawożenia,

- kanalizowanie wsi i wprowadzanie indywidualnych oczyszczalni ścieków na terenach o rozproszonej zabudowie,
- ekologizację rolnictwa w obrębie większych dolin rzecznych,
- prawidłowo prowadzone melioracje.

Zasady w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego:

- stworzenie spójnego regionalnego systemu ekologicznego, nawiązującego do systemów krajowych i międzynarodowych,
- objęcie obszarów chronionych miejscowymi planami zagospodarowania, które pozwolą na skonkretyzowanie istniejących konfliktów i wskażą sposoby ich zminimalizowania,
- wspieranie i motywowanie gmin do uznawania za użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe istniejących jeszcze pozostałości ekosystemów i cennych fragmentów krajobrazu na terenach rolniczych,
- ochrona ilości wód podziemnych powinna być realizowana poprzez racjonalne kształtowanie poboru wody, melioracji, regulacji odpływu itp., z czego największe znaczenie ma kształtowanie poboru wód,
- ochrona i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych powinna obejmować szereg działań eliminujących lub ograniczających źródła zanieczyszczenia tych wód związane z różnymi formami działalności gospodarczej oraz bytowania człowieka w środowisku.

Zasady w zakresie kształtowania otwartych przestrzeni:

- przekształcenie monotonnego krajobrazu równin użytkowanych rolniczo poprzez wprowadzenie pasmowych i kępowych zadrzewień i zakrzewień wzdłuż cieków, rowów melioracyjnych, wododziałów, dróg, miedz i skarp,
- tworzenie korytarzy infrastrukturalnych (gaz, ropa, energia elektryczna) poprzez prowadzenie nowych urządzeń sieciowych przy już istniejących magistralach i liniach elektroenergetycznych,
- zakaz wznoszenia w pobliżu jezior, rzek, kanałów, krajobrazowych punktów widokowych lub na terenach o szczególnych walorach krajobrazowych obiektów budowlanych naruszających walory krajobrazowe i uniemożliwiających dostęp,
- ograniczanie rozproszonej zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej;
- wprowadzenie zieleni osłonowej wokół istniejących i projektowanych obiektów kolizyjnych w stosunku do krajobrazu.

W części planu dotyczącej kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa znaleźć można konkretne zapisy w zakresie działań dla terenu ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” i jej najbliższych okolic.

Kierunki w zakresie rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

- 1) w zakresie komunikacji drogowej:
  - dostosowanie drogi krajowej nr 10 relacji Szczecin – Piła – Pawłówek – Przydługie – Toruń – Lipno – Sierpc – Płońsk (Warszawa) do klasy drogi ekspresowej (S) wraz z budową niezbędnych obwodnic i węzłów;
- 2) w zakresie komunikacji kolejowej:
  - dostosowanie linii kolejowej nr 18 Kutno – Włocławek – Toruń – Bydgoszcz – Piła do osiągania prędkości powyżej 120 km/h;
- 3) w zakresie żeglugi śródlądowej:
  - powstrzymanie dekapitalizacji szlaków żeglownych na Noteci (budowli, urządzeń hydrotechnicznych, portów i przeladowni),
  - odbudowanie drogi wodnej Wisła – Noteć – Odra dla utrzymania połączeń z europejskimi szlakami wodnymi,
  - powiązanie żeglugi śródlądowej z pozostałymi gałęziami transportu, dla powstania regionalnych centrów obsługi ładunków,
  - lepsze przystosowanie drogi wodnej Noteci dla celów turystycznych;
- 4) w zakresie wodociągów i kanalizacji:
  - niezbędne jest prowadzenie prac związanych z budową, rozbudową i modernizacją układów sieciowych i stacji wodociagowych,
  - usługi kanalizacyjne wymagają stałego rozwoju ilościowego (dostosowanie możliwości odbioru, odprowadzenia i unieszkodliwiania ścieków do stale wzrastających potrzeb w tym zakresie) oraz jakościowego (zapewnienie jakości i niezawodności unieszkodliwiania odprowadzanych ścieków).
- 5) w zakresie elektroenergetyki:
  - budowa linii elektroenergetycznej 400 kV Grudziądz – Bydgoszcz – Piła-Krzewina – Poznań-Plewiska (w tym przebudowa stacji 220/110 kV Piła-Krzewina, polegająca na przystosowaniu jej do przyjęcia napięć 400 kV),
  - modernizacja istniejących stacji najwyższych napięć polegająca na wymianie wyeksploatowanej aparatury na stacjach 220/110 kV (w tym Piła-Krzewina),
  - budowa linii elektroenergetycznej 110 kV Piła-Krzewina – Miasteczko Krajeńskie – Gołańcz,

- zwiększenie udziału energii elektrycznej pochodzącej z niekonwencjonalnych i odnawialnych źródeł (w tym pochodzącej z elektrowni wiatrowych);
- 6) w zakresie gospodarki wodnej i ochrony wód:
- „Program ochrony wód zlewni Noteci” na obszarze gmin: Łobzenica, Wyrzysk, Szamocin, Białośliwie, Wysoka, Margonin, Miasteczko Krajeńskie, Kaczory, Piła, Chodzież, Ujście, Szydłowo, Czarnków, Trzcianka, Lubasz, Wieluń, Drawsko oraz gmina Sadki w województwie kujawsko-pomorskim, do realizacji w ramach porozumień międzygminnych;
- 7) w zakresie ochrony przyrody:
- plan informuje o wdrażaniu sieci Natura 2000; w ówczesnej koncepcji sieci nie była uwzględniona ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”; również plan nie wnioskuję o włączenie tego obszaru do sieci Natura 2000, wskazuje jednak, że przedstawiony projekt obszarów Natura 2000 jest tylko propozycją i będzie przedmiotem konsultacji i dyskusji, a w wyniku dalszych prac powstanie ostateczna lista obszarów.

Ochrona obszarów o specjalnych walorach

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego obejmuje ochroną nie tylko elementy środowiska przyrodniczego i środowiska kulturowego, które już dziś chronione są na podstawie przepisów szczególnych, ale również te dobra, które wymagają zabezpieczenia przed degradacją, by mogły przetrwać i służyć przyszłym pokoleniom.

W zapisach planu wyznacza się obszary dolin rzecznych nie objęte ochroną (w 2001 r.), wskazane do ochrony w formie obszarów chronionego krajobrazu, wśród których znalazła się również dolina Noteci od Wielenia do zachodnich granic województwa.

7.2.1.2 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego został uchwalony uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego. Dnia 23 kwietnia 2007 r. Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego podjął uchwałę Nr VII/91/07 w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego w jego granicach administracyjnych. W związku z tym, że nadal trwają prace projektowe nad dokumentem, analizie poddano dotychczas obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego województwa.

Ponadlokalne elementy zagospodarowania terenu ostoi w województwie kujawsko-pomorskim

Istniejące zagospodarowanie o znaczeniu ponadlokalnym na terenie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanał Bydgoski” ma przede wszystkim charakter liniowy i wiąże się z obiektami infrastruktury. Przez teren ostoi przebiegają następujące sieci:

- droga krajowa nr 10 (stanowi zachodnią granicę ostoi),
- droga wojewódzka nr 241 Tuchola – Więcbork – Nakło nad Notecią – Kcynia – Wągrowiec – Rogoźno (na krótkim odcinku stanowi granicę ostoi),
- droga wojewódzka nr 246 Nakło nad Notecią – Szubin – Łabiszyn (na krótkim odcinku stanowi granicę ostoi),
- linia kolejowa nr 18 Piła – Bydgoszcz – Kutno, o znaczeniu państwowym (stanowi zachodnią granicę ostoi),
- międzynarodowa droga wodna nr E70 na rzece Noteć i Kanale Bydgoskim,
- linia elektroenergetyczna napięcia 2x110 kV Bydgoszcz – Białe Błota,
- linia elektroenergetyczna napięcia 110 kV Wyrzysk – Kcynia,
- linia elektroenergetyczna napięcia 110 kV Sepólno Krajeńskie – Paterek k/Nakła nad Notecią,
- gazociąg wysokiego ciśnienia DN80 Żnin – Kcynia – Paterek k/Nakła nad Notecią.

Obszar województwa został podzielony na podregiony charakteryzujące się podobnymi uwarunkowaniami rozwoju (podobne cechy i problemy). Zgodnie z tym podziałem obszar ostoi znalazł się w granicach I centralnego podregionu położonego wzdłuż doliny Wisły i Noteci. Ze względu na koncentrację funkcji usługowych i wytwórczych podregion uznawany jest za „rdzeń funkcjonalny województwa”. Jako obszar wielofunkcyjny, szczególnie predestynowany jest do rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa i turystyki.

W części opracowania dotyczącej zasad zagospodarowania przestrzennego województwa znaleźć można liczne ogólne wytyczne dla zagospodarowania terenu ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” i jej sąsiedztwa.

Zasady w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego:

- podporządkowanie działalności gospodarczej wymogom ochrony zasobów i walorów przyrodniczych,
- zapewnienie spójności (ciągłości) przestrzennej najcenniejszych przyrodniczo i krajobrazowo obszarów województwa,

- objęcie szczególną ochroną przed zanieczyszczeniami zlewni rzek zasilających ujęcia wody pitnej dla ludności oraz zbiorników wód podziemnych,
- regulowanie stosunków wodnych preferujące małą retencję,
- ograniczenie chemizacji rolnictwa na obszarach cennych przyrodniczo,
- zalesianie gruntów o niskiej przydatności dla rolnictwa,
- wprowadzanie zalesień, zadrzewień i zakrzewień wzdłuż brzegów rzek oraz w zlewniach jezior na obszarach intensywnie użytkowanych rolniczo,
- przebudowa drzewostanów zgodnie z warunkami siedliskowymi.

Kierunki w zakresie rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- 1) w zakresie komunikacji drogowej:
  - dostosowanie drogi krajowej nr 10 relacji Szczecin – Piła – Pawłówek – Przydługie – Toruń – Lipno – Sierpc – Płońsk (Warszawa) do klasy drogi ekspresowej (S) wraz z budową niezbędnych obwodnic i węzłów,
  - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 241 relacji Tuchola – Sępólno Krajeńskie – Więcbork – Nakło nad Notecią – Wągrowiec – Rogoźno do klasy drogi głównej (G) z przetrasowaniem drogi w Nakle nad Notecią;
- 2) w zakresie komunikacji kolejowej:
  - dostosowanie linii kolejowej nr 18 Kutno – Włocławek – Toruń – Bydgoszcz – Piła do osiągnięcia prędkości powyżej 120 km/h;
- 3) w zakresie żeglugi śródlądowej:
  - przebudowa i budowa infrastruktury technicznej na śródlądowej drodze wodnej o znaczeniu międzynarodowym: Berlin – rzeka Odra – rzeka Warta – rzeka Noteć – Kanał Bydgoski (z południowym obejściem miasta Bydgoszcz) – rzeka Wisła – Zalew Wiślany – Kaliningrad, co najmniej do IV klasy drogi wodnej;
- 4) w zakresie wodociągów i kanalizacji:
  - rozbudowa sieci wodociągowej na obszarze gmin wiejskich,
  - uporządkowanie gospodarki ściekowej w obszarze gmin wiejskich poprzez budowę oczyszczalni i sieci kanalizacyjnych dla miejscowości o zwartej zabudowie,
  - realizacja przydomowych oczyszczalni ścieków dla zabudowy rozproszonej;
- 5) w zakresie gospodarki odpadami:
  - rekultywacja lub likwidacja istniejących składowisk nie spełniających wymogów ochrony środowiska w gminach Sadki, Nakło nad Notecią i Szubin,

6) w zakresie energetyki:

- budowa linii elektroenergetycznej 400 kV relacji Bydgoszcz Zachód – Piła-Krzewina (zamierzenie potencjalne);
- budowa linii elektroenergetycznej 110 kV Paterek – Nakło nad Notecią;

7) w zakresie zaopatrzenia w gaz:

- budowa gazociągu wysokoprężnego relacji Nakło nad Notecią – Mrocza – Sępólno Krajeńskie Dn 250/150 mm.

Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego obejmuje ochroną nie tylko elementy środowiska przyrodniczego i środowiska kulturowego, które już dziś chronione są na podstawie przepisów szczególnych, ale również te dobra, które wymagają zabezpieczenia przed degradacją, by mogły przetrwać i służyć przyszłym pokoleniom.

Plan informuje o wdrażaniu sieci Natura 2000 według stanu na czerwiec 2001 r. W koncepcji sieci Natura 2000 według tego stanu nie była uwzględniona ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”. Również plan nie wnioskuje o włączenie tego obszaru do sieci Natura 2000. Wskazuje jednak na konieczność poprawy ciągłości obszarów chronionych w województwie, w tym w dolinie Noteci. Teren ostoi znalazł się w granicach korytarza ekologicznego wnioskowanego do ochrony.

7.2.1.3 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego

„Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r.” została przyjęta przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w dniu 19 grudnia 2005 r.

Nadrzędny cel Strategii został sformułowany następująco: *„Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców”*.

Zakłada się, że osiągnięcie celu nadrzędnego będzie możliwe przez poniższe, najważniejsze z punktu widzenia ochrony ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”, cele strategiczne i operacyjne.

Cel strategiczny nr 1. Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku

Powyższy cel strategiczny realizowany jest m.in. przez poniższe cele operacyjne:

1.1. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi

Strategia wskazuje, że utrzymanie obecnego stanu środowiska na poziomie gwarantującym następnym pokoleniom korzystanie z niego w stopniu równym, w jakim

korzysta pokolenie obecne, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, nie jest wystarczające. Istotą tego celu operacyjnego jest wyraźna poprawa stanu w tym zakresie. W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabiera z jednej strony korzystanie z zasobów w sposób racjonalny, a z drugiej, przyczyniający się do rozwoju. Realizacja tego celu ma odbywać się przy minimalizowaniu negatywnego wpływu działalności gospodarczej na środowisko. Zgodnie ze Strategią cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:

- działania na rzecz zwiększania dyspozycyjnych zasobów wodnych wraz z ochroną przeciwpowodziową,
- promocję racjonalnego użytkowania surowców, w tym wody,
- poprawę bilansu wodnego regionu, w tym wzrost retencji sztucznej,
- zwiększanie zakresu i form ochrony oraz poprawę stanu przyrody,
- zwiększanie udziału „energii czystej” w bilansie energetycznym, szczególnie poprzez eksploatację źródeł termalnych,
- dostosowanie zagospodarowania środowiska do bezpiecznego rozwoju usług turystycznych oraz rekreacji,
- wykorzystanie dróg wodnych Wielkopolski dla gospodarki i turystyki.

1.2. Wzrost spójności komunikacyjnej oraz powiązań z otoczeniem, poprzez:

- inwestycje w infrastrukturę korytarzy transportowych – infrastrukturę drogową i kolejową wraz z infrastrukturą ułatwiającą inwestowanie,
- inwestycje w sieci przesyłowe energii i paliw,
- rozwój transportu śródlądowego.

1.3. Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez:

- scalenia gruntów,
- porządkowanie stosunków wodnych, w tym zwiększanie sztucznej retencji, poprzez meliorację oraz rozwój sztucznego nawadniania,
- przeciwdziałanie erozji gleb,
- zalesienie nieefektywnych gruntów rolnych oraz wprowadzanie zadrzewień śródpolnych,
- poprawę stanu infrastruktury ochrony środowiska.

1.4. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych przede wszystkim poprzez uwzględnienie terenów aktywności gospodarczej oraz przeznaczonych pod inwestycje infrastrukturalne w planach zagospodarowania przestrzennego.

1.5. Restrukturyzacja obszarów oraz sektorów o niewłaściwym potencjale rozwojowym przede wszystkim poprzez wspieranie rozwoju pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich, w tym popegeerowskich.

Cel strategiczny nr 2. Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa

Powyższy cel strategiczny realizowany jest m.in. przez poniższy cel operacyjny:

2.1. Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu poprzez:

- inwestycje w infrastrukturę poprawiającą stan zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym, z poszanowaniem wymogów ochrony środowiska,
- wsparcie rozwoju agroturystyki,
- promocję turystyki alternatywnej.

7.2.1.4 Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego

„Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2007 – 2020” została przyjęta przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwałą Nr XLI/586/05 z dnia 12 grudnia 2005 r.

Nadrzędny cel Strategii został sformułowany następująco: *„Poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia jego mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”*. Osiągnięcie celu nadrzędnego będzie skumulowanym efektem realizacji celów strategicznych i operacyjnych przypisanych do trzech priorytetowych obszarów działań strategicznych. Do najważniejszych z nich, z punktu widzenia ochrony ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”, należą:

Priorytetowy obszar działań 1. Rozwój nowoczesnej gospodarki

Dla powyższego priorytetowego obszaru działań zdefiniowano m.in. następujące cele strategiczne i operacyjne:

1) wzmacnianie konkurencyjności regionalnej gospodarki rolnej

Produkcja w gospodarstwach rolnych i zakładach przetwórstwa rolnego musi być przyjazna dla środowiska przyrodniczego i codziennego życia ludności oraz prowadzona z pełnym respektem dla zasad i norm odnoszących się do zrównoważonego rozwoju. Maksymalnego ograniczenia wymaga rozwój przemysłowego tuczu zwierząt (fermy bezściółkowe) mogącego negatywnie oddziaływać na środowisko. Zakłada się wprowadzanie nowych technik uprawy i hodowli, postęp biologiczny w produkcji zwierzęcej i roślinnej, wprowadzanie nowych kierunków produkcji (upraw metodami

ekologicznymi, upraw roślin energetycznych, lekarskich, upraw gatunków rodzimych, hodowli rodzimych ras zwierząt itp.). Wskazuje się również na konieczność poprawy struktury agrarnej gospodarstw rolnych, sprzyjającej koncentracji użytków rolnych i produkcji rolniczej.

2) promocja rozwoju turystyki

Strategia wskazuje, iż w strukturze oferty produktów turystycznych w zdecydowanie większym stopniu aniżeli dotąd, winny znaleźć się produkty turystyki specjalistycznej, jak np.: eksponujące unikatowe walory przyrody żywej i krajobrazy regionu, zasoby i możliwości lecznictwa uzdrowiskowego, czy aktywnej rekreacji w atrakcyjnym środowisku przyrodniczym. Spodziewane zwiększenie ruchu turystycznego wymusza działania na rzecz rozwoju i podnoszenia jakości jak najszerszej rozumianego sektora usług turystycznych i paraturystycznych.

Priorytetowy obszar działań 2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu

Dla powyższego priorytetowego obszaru działań zdefiniowano m.in. następujące cele strategiczne i operacyjne:

1) rewitalizacja miast i wsi regionu

Osiągnięcie powyższego celu strategicznego wymagać będzie działań ukierunkowanych m.in. na rewitalizację zdegradowanych obszarów zasiedlonych dla polepszenia ich zasobów mieszkaniowych, ochrony i rewaloryzacji zasobów zabytkowych z nadaniem im nowych funkcji (np. kulturalnej, turystycznej), wspieranie przekształceń obszarów problemowych (np. poprzemysłowych, powojkowych) w kierunku aktywizacji ich potencjałów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, odnowę wsi, dla poprawy warunków życia i pracy, podniesienia atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej, zaspokojenia potrzeb społecznych i kulturalnych oraz aktywizacji społeczności wiejskich.

2) rozwój infrastruktury technicznej

Powyższy cel strategiczny rozpisany został na szereg działań, z których najważniejszymi są:

- a) budowa drogi ekspresowej S 10,
- b) przebudowa infrastruktury kolejowej (kolejowej sieci transportowej), w tym przystosowania szlaków dla ruchu o prędkości 120-160 km/h (200 km/h),
- c) rozwój funkcji transportowo-gospodarczych dróg wodnych, w szczególności E-70, umożliwiających organizację taniego transportu towarowego oraz wykorzystanie ich w rozwoju turystyki,

- d) budowa, rozbudowa i modernizacja systemów i urządzeń gospodarki wodno-ściekowej,
- e) pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych (energii spadku wody i wód termalnych, energii wiatrowej, energii z biomasy, energii z ogniw słonecznych),
- f) wznoszenie obiektów małej retencji (budowa i odbudowa zdewastowanych) w zlewniach rzek regionu kujawsko-pomorskiego, koniecznych dla zatrzymania wód opadowych i roztopowych oraz regulacji ich odpływu w celu zmniejszenia deficytu wód w okresie wegetacji,
- g) realizacja systemów i urządzeń regulujących stosunki wodne, w szczególności na użytkach rolnych;

3) zachowanie i wzbogacanie zasobów środowiska przyrodniczego

Strategia wskazuje na konieczność utrwalania systemu ekologicznego regionu z respektem dla następujących zasad: zachowania bogactwa żywej przyrody (bioróżnorodności), ciągłości ekosystemów w czasie oraz ciągłości ekosystemów w przestrzeni przy zachowaniu równowagi w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu;

4) rewaloryzacja środowiska przyrodniczego, w tym:

- a) wprowadzanie zadrzewień śródpolnych wzdłuż dróg i cieków na bezleśnych obszarach intensywnie użytkowanych rolniczo,
- b) przebudowa drzewostanów uszkodzonych oraz wzbogacanie składu gatunkowego w celu podniesienia zdrowotności i produktywności lasów,
- c) renaturyzacja zniszczonych dolin rzecznych, lasów łągowych i olsów, rynien jeziornych itp., przyrodniczych siedlisk wodno-błotnych, śródleśnych zbiorników wodnych, torfowisk, wrzosowisk, wydm,
- d) gospodarowanie rolnicze ukierunkowane na zachowanie i ochronę siedlisk gatunków roślin i zwierząt zagrożonych wyginięciem, starych odmian roślin i ras zwierząt dla ochrony różnorodności biologicznej.

7.2.2 Podsumowanie opracowań planistycznych i strategicznych na poziomie województwa

Przedstawione w poprzednich rozdziałach ustalenia opracowań planistycznych i strategicznych obowiązujących na szczeblu wojewódzkim dotyczą bezpośrednio środowiska przyrodniczego lub szeroko pojętej sfery społeczno-gospodarczej. W przypadku drugiej grupy

ustaleń ich realizacja może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki dla ochrony omawianego terenu.

Szczególne zagrożenie dla środowiska wiązać się będzie z realizacją działań ukierunkowanych na rozwój infrastruktury drogowej, kolejowej, lotniczej, budowę sieci przesyłowych energii i paliw, rozwój terenów inwestycyjnych, szczególnie terenów aktywizacji gospodarczej i pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich, w tym popegeerowskich, a przede wszystkim wykorzystanie dróg wodnych dla celów gospodarczych i turystyki. Także inne zapisy celów strategicznych kryją w sobie potencjalne negatywne oddziaływanie na środowisko (np. inwestycje w infrastrukturę poprawiającą stan zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym), gdyż mogą skutkować daleko idącą ingerencją w środowisko przyrodnicze.

We wszystkich wojewódzkich opracowaniach przyjęto założenie, że osiągnięcie celów społeczno-gospodarczych będzie się odbywać przy minimalizacji negatywnych skutków dla środowiska. Zapewnić to ma przyjęcie szeregu działań zapobiegających, ograniczających lub kompensujących negatywne oddziaływanie planów i przedsięwzięć na środowisko przyrodnicze.

7.3 Uwarunkowania lokalne zagospodarowania przestrzennego

7.3.1 Uwarunkowania wynikające z opracowań strategicznych gmin

Poniżej przeanalizowano podstawowe dokumenty strategiczne samorządów gminnych, jakimi są strategie rozwoju społeczno-gospodarczego. Wszystkie gminy z analizowanego terenu sporządziły tego typu opracowanie. Stopień aktualności tych dokumentów jest stosunkowo duży, lecz zróżnicowany, gdyż powstały one w latach 2000 – 2007.

Ustalenia strategii rozwoju stanowią podstawę do prowadzenia przez władze gminy długookresowej polityki rozwoju społeczno-gospodarczego. Wokół jej ustaleń koncentrują się działania władz samorządowych zmierzające do zapewnienia jak najlepszych warunków życia mieszkańców oraz tworzenia sprzyjających warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego.

Strategia rozwoju miasta i gminy Ujście

„Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy i miasta Ujście – raport” została przyjęta w listopadzie 2000 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję: *„Ujście – bezpieczna gmina z dobrze wykształconym społeczeństwem, zapewniająca rozwój lokalnego rynku pracy*

w oparciu o małe i średnie przedsiębiorstwa. Ważny ośrodek turystyczny z dobrze rozwiniętą infrastrukturą. Społeczność rozwijająca się w oparciu i w harmonii z naturalnymi walorami turystyczno – krajobrazowymi z wykorzystaniem warunków stworzonych przez rzeki Notec i Gwda.”

Cały obszar społeczno-gospodarczy podzielono na umowne pięć obszarów: *gospodarka, przestrzeń, społeczność, ekologia, infrastruktura*. Sformułowania dla obszaru *społeczność* nie mają istotnego znaczenia dla niniejszego opracowania.

Dla każdego z tych obszarów wyznaczono cele niezbędne, bez których dany obszar życia społeczno-gospodarczego nie ma możliwości dalszego rozwoju. Jednocześnie wskazano na cele pierwszorzędne, które powinny znacznie przyspieszać rozwój w danym obszarze. Dodatkowo, wskazano na cele drugorzędne, które wspierają rozwój, a czas ich realizacji jest zdeterminowany przez wielość środków budżetowych, wielkość dotacji i napływającego kapitału zewnętrznego oraz rosnącej siły inwestycyjnej lokalnych podmiotów gospodarczych.

Gospodarka

Priorytet: rozwój turystyki i tworzenie warunków dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa oraz małej i średniej przedsiębiorczości.

Cele niezbędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Podjęcie działań w kierunku rozwoju turystyki.
2. Stworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych gospodarstw rolnych.

Cele pierwszorzędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

2. Podjęcie działań dla wykorzystania komunikacji wodnej.
  - regulacja rzek,
  - turystyka wodna,
  - większa aktywizacja gospodarcza i turystyczna portu.

Przestrzeń

Priorytet: skoordynowanie planowania przestrzennego na poziomie lokalnym z polityką przestrzenną regionu przy jednoczesnym wykorzystaniu położenia geograficznego gminy wspartego planami miejscowymi.

Cele niezbędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Doprecyzowanie elementów regionalnej polityki przestrzennej odnoszącej się do obszaru gminy, w szczególności dróg krajowych: kołowych i wodnych:
  - podjęcie współpracy z Generalną Dyрекcją Dróg Krajowych i Autostrad w celu opracowania koncepcji przebiegu drogi ekspresowej,

- określenie funkcji rzeki Noteci jako drogi wodnej transportowej i turystycznej oraz międzynarodowego korytarza ekologicznego.
2. Wykorzystanie walorów położenia geograficznego:
- ochrona walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy,
  - ochrona kompleksów rolniczych o najwyższej wartości w gminie jako obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
3. Sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jako narzędzi aktywnej polityki przestrzennej gminy:
- opracowanie studiów przestrzennych dla obszarów problemowych (droga krajowa, strefa zalewowa rzeki Noteci),
  - opracowanie planu przestrzennego gminy Ujście z wyodrębnieniem obszarów wyłączonych z zabudowy,
  - opracowanie planu przestrzennego miasta Ujścia.

Cele pierwszorzędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Wykorzystanie szlaku wodnego rzeki Noteci:
- stworzenie spacerowego szlaku Notecią,
  - wykorzystanie portu rzeczno-jeziornego w Ujściu,
  - ochrona łąk nadnoteckich jako węzłowego obszaru przyrodniczego o znaczeniu międzynarodowym.
2. Zapewnienie dostępności komunikacyjnej jednostek osadniczych gminy.
3. Stworzenie oferty terenów warunkujących rozwój przestrzenny gminy:
- uzbrojenie techniczne terenów przewidzianych pod zabudowę,
  - realizacja dróg zapewniających dostęp do w/w terenów.

Cele drugorzędne i przypisane im kierunki działania:

Stworzenie warunków w celu wykorzystania dogodnych walorów geologiczno-geograficznych.

Ekologia

Priorytety: intensywne działania ukierunkowane na dalszy rozwój sieci kanalizacyjnej i tworzenie systemu segregacji i utylizacji odpadów.

Cele niezbędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Podjęcie działań w kierunku dalszej rozbudowy kanalizacji:
- skanalizowanie wsi Chrustowo,

- dokończenie skanalizowania Ujścia.

2. Kontynuowanie działań proekologicznych:

- edukacja ekologiczna na wszystkich poziomach nauki szkolnej,
- informacja o miejscach przeznaczonych na wywóz nieczystości,
- organizowanie konkursów ekologicznych skierowanych do indywidualnych gospodarstw domowych.

3. Rozwijanie systemu segregacji odpadów komunalnych.

Cele pierwszorzędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Podjęcie działań w kierunku zmniejszenia emisji pyłów i gazów do atmosfery:

- monitoring zagrożeń wynikających z niskiej emisji,
- rozbudowa gazociągu na terenie gminy,
- wyposażać istniejące kotłownie węglowe w filtry ograniczające emisję gazów.

2. Podjęcie działań w kierunku monitoringu i kontroli składowania odpadów:

- likwidacja dzikich wysypisk,
- tablice zakazu wysypywania śmieci w miejscach, gdzie najczęściej są one nielegalnie wysypywane,
- egzekwowanie kar za nielegalny wywóz śmieci.

3. Podjęcie działań w kierunku budowy oczyszczalni ścieków w dorzeczu Noteci i Gwdy:

- monitoring stopnia czystości rzek,
- inwentaryzacja oczyszczalni w dorzeczu Noteci i Gwdy pod kątem stworzenia jednolitego systemu oczyszczania ścieków,
- intensyfikacja działań w ramach związku gmin nadnoteckich w zakresie ochrony rzeki Noteci i Gwdy.

Infrastruktura

Priorytet: rozwój infrastruktury na terenie całej gminy z intensywnymi działaniami na rzecz poprawy stanu technicznego dróg i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego.

Cele niezbędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Podjęcie działań w kierunku rozbudowy infrastruktury technicznej:

- kanalizacja miasta i gminy,
- wodociągowanie gminy,
- gazyfikacja miasta.

2. Podjęcie działań w kierunku poprawy stanu technicznego dróg.

3. Stworzenie warunków dla rozwoju budownictwa:

- uzbrojenie nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe,
- wyznaczenie nowych terenów budowlanych pod rzemiosło i przemysł.

Cele pierwszorzędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Podjęcie działań zmierzających do poprawy dróg gminnych i budowy obwodnicy:
  - budowa obwodnicy dla miasta Ujście.
2. Tworzenie warunków do rozwoju sportu i turystyki:
  - przygotowanie terenów (z uzbrojeniem) pod bazę turystyczną,
  - infrastruktura dla sportów wodnych,
  - trasy rowerowe.
3. Podjęcie działań na rzecz poprawy stanu infrastruktury komunalnej:
  - rekultywacja wysypiska i budowa drugiego etapu wysypiska,
  - zadrzewienie miasta i gminy (architektura zieleni).

Strategia rozwoju gminy Kaczory

„Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Kaczory” została przyjęta w 2001 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję gminy: „*Gmina Kaczory obszarem zrównoważonego rozwoju opartego na zdobyczach nowych technologii, zapewniająca bezpieczne i dostatnie życie swoim mieszkańcom. Przyjazna i otwarta na świat z dobrym zapleczem dla rekreacji i wypoczynku.*”

Cały obszar społeczno-gospodarczy podzielono na umowne pięć obszarów: *gospodarka, przestrzeń, społeczność, ekologia, infrastruktura*. Sformułowania dla obszaru *społeczność* nie mają istotnego znaczenia dla niniejszego opracowania. Hierarchizacja celów jest analogiczna jak w przypadku gminy Ujście (ten sam autor opracowania).

Gospodarka

Priorytet: tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy poprzez wykorzystanie własnego potencjału gospodarczego i przystosowanie gospodarstw rolnych do warunków Unii Europejskiej.

Cele niezbędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

2. Podjąć działania w kierunku tworzenia nowych miejsc pracy: wyznaczenie terenów pod usługi i przemysł.

Cele pierwszorzędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Wielokierunkowa promocja gminy:
  - promocja terenów rekreacyjnych,

- promocja miejsc agroturystycznych.

3. Stworzenie warunków do rozwoju gospodarstw ekologicznych i rozwijanie działalności agroturystycznej.

Cele drugorzędne (wybrane):

2. Podjęcie działań w kierunku współpracy gmin nadnoteckich nad zagospodarowaniem doliny Noteci.

Przestrzeń

Priorytet: wykorzystanie korzystnego położenia geograficznego z jednoczesnym gospodarczym zagospodarowaniem doliny Noteci oraz rewitalizacja obszarów sprzyjających rozwojowi rolnictwa indywidualnego.

Cele niezbędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Wykorzystanie położenia gminy i naturalnych warunków przyrodniczych:

- identyfikacja terenów turystycznych,
- rozwój obszarów turystyki weekendowej.

2. Podjęcie działań w kierunku zagospodarowania doliny Noteci:

- regulacja rzeki,
- melioracja,
- rekultywacja terenów wokół rzeki.

Cele drugorzędne (wybrane):

2. Podjęcie działań w celu wyeksponowania walorów turystycznych gminy Kaczory.

Z punktu widzenia przedmiotu ochrony ostoja bardzo niekorzystne wydają się założenia celu *działania w kierunku zagospodarowania doliny Noteci*, zwłaszcza regulacja rzeki, melioracja i rekultywacja terenów wokół rzeki.

Ekologia

Priorytet: ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, ochrona atmosfery szczególnie przed źródłami niskiej emisji oraz monitorowanie i przeciwdziałanie zagrożeniom wynikającym z nielegalnego składowania odpadów.

Cele niezbędne i przypisane im kierunki działania:

1. Podjęcie działań na rzecz ochrony atmosfery:

- ulgi podatkowe dla korzystających z ekologicznych źródeł energii,
- działania na rzecz likwidacji źródeł emisji i nieprzyjemnych zapachów,
- wprowadzenie monitoringu źródeł emisji zanieczyszczeń.

2. Podjęcie działań na rzecz ochrony wód powierzchniowych, gruntowych i głębinowych:

- budowa kanalizacji, oczyszczalni przyzagrodowych,

- regulacja stosunków wodnych w zbiornikach otwartych.

3. Podjęcie działań na rzecz ochrony gleb:

- likwidacja dzikich wysypisk,
- promowanie właściwego stosowania nawozów i środków ochrony roślin,
- promowanie działań na rzecz tworzenia gospodarstw ekologicznych.

Cele pierwszorzędne i przypisane im kierunki działania:

1. Podjęcie działań na rzecz racjonalnej gospodarki odpadami:

- segregacja odpadów w gospodarstwach domowych,
- utylizacja odpadów szkodliwych,
- monitoring miejsc nielegalnego składowania odpadów i sprawny system kar.

2. Edukacja ekologiczna:

- własny program edukacji szkolnej,
- estetyzacja otoczenia gospodarstw domowych,

3. Zapobieganie zagrożeniom ekologicznym:

- zwiększenie lesistości w gminie,
- zabezpieczenie ciągów komunikacyjnych przed zanieczyszczeniem środowiska,
- likwidacja źródeł hałasu.

Infrastruktura

Priorytet: poprawa stanu i jakości dróg lokalnych i połączenie bezpośrednie ze stolicą regionu przy jednoczesnym rozwijaniu infrastruktury okołoturystycznej, w tym infrastruktury ochrony środowiska.

Cele niezbędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Podjęcie działań w celu poprawy stanu technicznego dróg.
2. Dokończenie rozpoczętych inwestycji infrastrukturalnych: kanalizacja.
3. Podjęcie działań w kierunku tworzenia bazy sportowo-turystycznej i rekreacyjnej: ścieżki rowerowe i szlaki turystyczne.

Strategia rozwoju miasta i gminy Miasteczko Krajeńskie

„Strategia rozwoju gminy Miasteczko Krajeńskie do 2015 roku” została przyjęta w maju 2007 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję: „Gmina Miasteczko Krajeńskie będzie wyróżniać się spośród gmin w województwie wielkopolskim bardzo atrakcyjną ofertą usług

turystycznych, sprawną działalnością gospodarczą w sektorze średnich i małych przedsiębiorstw oraz wysokim poziomem produkcji ogrodniczej. Gmina stanie się atrakcyjnym i przyjaznym miejscem zamieszkania i odpoczynku.”

Cel główny rozwoju gminy:

Stały, satysfakcjonujący społeczeństwo i bezpieczny dla środowiska rozwój społeczno-gospodarczy gminy przy pełnym wykorzystaniu jej walorów przyrodniczych, historycznych i lokalizacyjnych oraz zasobów pracy i potencjału ekonomicznego.

Cel nadrzędny długookresowy:

Rozwój gospodarczy i społeczny gminy doprowadzi do poprawy poziomu i jakości życia mieszkańców oraz warunków gospodarowania firm działających w gminie.

W dokumencie przyjęto następujące cele strategiczne:

- 1) Aktywna ochrona środowiska naturalnego w gminie.
- 2) Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej w gminie.
- 3) Wzrost gospodarczy w gminie.
- 4) Rozwój usług społecznych dla ogółu mieszkańców gminy.

Powyższe cele główne znajdują uszczegółowienie w celach niższych rzędów oraz przypisanych im projektach i zadaniach. Rozwinięcie celu 4) nie ma istotnego znaczenia dla niniejszego opracowania.

Cel strategiczny 1) Aktywna ochrona środowiska naturalnego w gminie

Cele operacyjne i przypisane im zadania (wybrane):

1. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w całej aglomeracji Miasteczko Krajeńskie:
  - kanalizacja sanitarna w miejscowości Miasteczko Krajeńskie,
  - kanalizacja sanitarna w miejscowości Miasteczko-Huby,
  - kanalizacja sanitarna w miejscowości Wolsko,
  - oczyszczalnia ścieków w miejscowości Brzostowo (realizacja w trzech etapach).
2. Pielęgnowanie środowiska przyrodniczego w gminie:
  - opracowanie informatora o cennych zasobach przyrodniczych w gminie,
  - edukacja ekologiczna społeczeństwa.
3. Usprawnianie gospodarki odpadami komunalnymi w gminie: zorganizowanie segregacji odpadów komunalnych.

Cel strategiczny 2) Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej w gminie

Cele operacyjne i przypisane im zadania (wybrane):

1. Modernizacja i budowa dróg gminnych:
  - budowa drogi gminnej Wolsko – Dworzakowo,

- budowa drogi dojazdowej i przystani nad Notecią,
  - modernizacja drogi gminnej Brzostowo – Marianowo,
  - budowa ścieżki rowerowej (ciąg pieszo-jezdny) z Miasteczka Krajeńskiego do Brzostowa.
2. Rozbudowa infrastruktury energetycznej przyjaznej środowisku:
- opracowanie projektu założeń do planu zaopatrzenia w energię,
  - wspieranie inicjatyw w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Cel strategiczny 3) Wzrost gospodarczy w gminie

Cele operacyjne i przypisane im zadania (wybrane):

1. Wsparcie rozwoju gospodarczego przez samorząd gminy:
- opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego gminy,
  - wydzielenie terenów pod działalność gospodarczą, w tym dla potrzeb turystyki.
2. Rozwój usług turystycznych w gminie:
- opracowanie szczegółowej strategii rozwoju turystyki w gminie,
  - wyznaczenie szlaku turystycznego po gminie,
  - budowa tarasu widokowego w Miasteczku Krajeńskim,
  - budowa tarasu widokowego w Miasteczku-Huby,
  - budowa terenu rekreacyjnego w Wolsku.
3. Wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych:
- wprowadzanie rolnictwa ekologicznego,
  - rozwój agroturystyki.
4. Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Strategia rozwoju gminy Białośliwie

Strategia rozwoju gminy Białośliwie formułuje następujący podstawowy cel rozwoju: *Gmina zamożna poprzez rozwój sadownictwa, przetwórstwa, drobnej wytwórczości i agroturystyki.*

Cel główny ma być realizowany przez poniższe cele strategiczne:

- 1) ochrona oraz racjonalne i efektywne wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu jako warunku zrównoważonego rozwoju gminy,
- 2) przyjęcie jako głównej zasady – jakościowego rozwoju gminy,
- 3) zapewnienie przyjemnych warunków życia i rozwój społeczności lokalnej, w tym możliwie wysokiego standardu zamieszkania, obsługi i bezpieczeństwa mieszkańców,

a także sprawnego funkcjonowania gminy jako miejsca zamieszkania, pracy, obsługi, wypoczynku i innych rodzajów aktywności jej mieszkańców,

- 4) zapewnienie ekonomicznych podstaw rozwoju gminy, w tym: utrzymanie i rozwijanie funkcji rolniczej i działalności gospodarczej związanej i niezwiązanej z rolnictwem oraz rozwijanie turystyki i wypoczynku jako nowej ekonomicznej funkcji gminy, w tym między innymi:
  - rozwijanie nowoczesnego sadownictwa i związanego z nim przetwórstwa,
  - przygotowanie terenów i ofert inwestycyjnych dla usług, produkcji i budownictwa,
  - stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości,
  - tworzenie warunków dla rozwoju agroturystyki,
  - rozwijanie urzędzeń obsługi i bazy turystyki i wypoczynku,
- 5) poprawa i rozbudowa infrastruktury technicznej, jako jednego z podstawowych warunków osiągnięcia w/w celów, obejmująca sukcesywną realizację wyposażenia w media głównych obszarów rozwoju funkcji osadniczych.

Strategia rozwoju miasta i gminy Wyrzysk

„Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Wyrzysk na lata 2008 – 2015” została przyjęta w 2007 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję gminy: *„Stworzenie nowoczesnego i konkurencyjnego obszaru gospodarczego poprzez rozwój infrastruktury progospodarczej i sektora turystycznego przy wykorzystaniu sprzyjających warunków geograficznych, przyrodniczych, ekologicznych i kulturowych Gminy oraz zintensyfikowaniu współpracy z sąsiednimi gminnymi jednostkami samorządowymi.”*

W Strategii ustalone zostały cele priorytetowe i cele strategiczne. Za cele priorytetowe uznano:

1. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości (obszar *Gospodarka*).
2. Stworzenie warunków do systemowego rozwoju turystyki aktywnej z wykorzystaniem miejscowych walorów przyrodniczych (obszar *Infrastruktura*).

Cel priorytetowy 1) Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości

Cele strategiczne i przypisane im zadania (wybrane):

1. Rozbudowa infrastruktury progospodarczej:
  - sukcesywne tworzenie nowych planów zagospodarowania przestrzennego kolejnych miejscowości, które umożliwią ubieganie się dla tych miejscowości o środki zewnętrzne z funduszy strukturalnych,

- uzbrajanie obszarów przeznaczonych do aktywizacji gospodarczej w systemy zasilania w wodę i odbiór ścieków.
2. Realizacja działań w kierunku poprawy stanu dróg:
- budowa dróg dojazdowych do gruntów rolnych,
  - budowa dróg w wielu miejscowościach gminy.
3. Stworzenie warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego:
- sukcesywne tworzenie nowych planów zagospodarowania przestrzennego kolejnych miejscowości,
  - wydzielenie w planach zagospodarowania przestrzennego działek budowlanych i budowa urządzeń towarzyszącej infrastruktury technicznej.
4. Wykorzystanie istniejącej sieci kanalizacyjno-sanitarnej dla jej rozbudowy i modernizacji:
- realizacja II i III etapu budowy kanalizacji ściekowej z przepompownią w Osieku nad Notecią,
  - budowa kanalizacji sanitarnej miejscowości gminnych zgodnie z koncepcją programową kanalizacji sanitarnej dla gminy Wyrzysk.
5. Realizacja działań w kierunku gazyfikacji gminy:
- doprowadzenie gazociągu do Osieka nad Notecią i podłączenie odbiorców,
  - stopniowa gazyfikacja pozostałych obszarów.

Cel priorytetowy 2) Stworzenie warunków do systemowego rozwoju turystyki aktywnej z wykorzystaniem miejscowych walorów przyrodniczych

Cele strategiczne i przypisane im zadania (wybrane):

1. Podjęcie działań w celu wykorzystania walorów środowiskowych gminy:
- budowa ścieżek rowerowo-piesznych o różnym stopniu trudności,
  - zagospodarowanie jezior i cieków do celów rekreacyjno-turystycznych,
  - oznakowanie atrakcji turystycznych,
  - budowa przez inwestorów prywatnych elektrowni wiatrowych,
  - budowa przez inwestora prywatnego kolejnej elektrowni wodnej na rzece Łobzonce w Osieku nad Notecią.
3. Podjęcie działań w kierunku racjonalnego wykorzystania walorów przyrodniczych:
- podjęcie działań w kierunku rozwinięcia bazy wycieczkowej po rzece Noteć poprzez budowę przystani dla statków wycieczkowych,

- systematyczne opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla kolejnych miejscowości z zachowaniem terenów przyrodniczych i naturalnych.

5. Rewitalizacja obszarów wiejskich:

- sporządzenie Planów Odnowy Miejscowości,
- wspieranie produkcji zdrowej żywności.

6. Umożliwienie rozwoju gospodarczego i turystycznego przy wykorzystaniu położenia gminy:

- stworzenie informatora o atrakcjach turystycznych i zabytkach w gminie,
- budowa i modernizacja dróg i chodników zgodnie z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym,
- w oparciu o studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy zapewnienie lokalizacji pod budowę zakładów produkcyjnych i przetwórczych oraz drobnej wytwórczości,
- utworzenie szlaku pieszego od Krostkowa (granica zachodnia) poprzez Dębową Górę, wzdłuż drogi powiatowej nr 29377, 29371 i 29384, tj. przez Osiek nad Notecią do Dąbek i Żelazna (granica wschodnia gminy),
- utworzenie szlaku kajakowego na rzece Łobżonce z przystanią w Wyrzysku na stawie miejskim,
- wybudowanie punktu widokowego na Dębowej Górze.

Strategia rozwoju miasta i gminy Chodzież

„Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Chodzież na lata 2007 – 2016” została przyjęta w sierpniu 2007 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję gminy: *„Gmina Chodzież – turystyczna gmina z pełną ofertą usług opartych na walorach obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Noteci”. Obszar czystego środowiska i ekologicznego rolnictwa gwarantujący wysoki komfort życia, bezpieczeństwo i dobry klimat dla inwestycji w sektorze małej i średniej przedsiębiorczości w zgodzie z naturą i wolą ogółu mieszkańców gminy. Oaza dla wypoczynku i rekreacji, gościnna dla mieszkańców aglomeracji ceniących sobie spokój i ciszę jako nadrzędną wartość funkcjonowania człowieka w zgodzie z przyrodą.”*

Cele wraz z kierunkami działania zostały podzielone na obszary strategiczne: *infrastruktura, gospodarka, przestrzeń, społeczność, ekologia*. Sformułowania dla obszaru *społeczność* nie

mają istotnego znaczenia dla niniejszego opracowania. Tablica celów w poszczególnych obszarach porządkuje cele pod względem ważności, jako pierwszorzędne, drugorzędne i trzeciorzędne.

Infrastruktura

Cele pierwszorzędne i przypisane im działania (wybrane):

1. Podjęcie działań w kierunku rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy:
  - budowa nowych sieci wodociągowych do obszarów rozwoju budownictwa mieszkaniowego i stref aktywności gospodarczej,
  - modernizacja istniejących oczyszczalni ścieków oraz kontynuacja działań organizacyjnych i planistycznych zmierzających do skanalizowania całej gminy.
2. Podjęcie działań w kierunku poprawy stanu technicznego dróg gminnych:
  - remont i modernizacja dróg gminnych łączących poszczególne miejscowości gminy,
  - budowa nowych dróg i ciągów pieszo-jezdnych w obszarach nowej zabudowy mieszkaniowej, atrakcji turystycznych i terenów inwestycyjnych.

Cele drugorzędne i przypisane im działania (wybrane):

1. Podjęcie działań w kierunku zabezpieczenia terenów inwestycyjnych i ich uzbrojenia w niezbędną infrastrukturę:
  - uaktywnianie nowych obszarów pod rozwój usług na terenie gminy zaspokajających potrzeby mieszkańców i przybywających turystów.
2. Podjęcie działań w kierunku rozwoju infrastruktury sportowej i rekreacyjnej:
  - wyznaczanie i zagospodarowanie rekreacyjnych szlaków turystycznych,
  - budowa infrastruktury turystycznej zwiększającej dostępność do zbiorników wodnych (stanice wędkarskie, przystanie kajakowe itp.).

Cele trzeciorzędne (wybrane):

2. Podjąć działania w kierunku rozwoju infrastruktury turystycznej.
3. Stworzenie warunków do rozwoju bazy agroturystycznej.

Gospodarka

Cele pierwszorzędne i przypisane im działania (wybrane):

1. Tworzenie warunków do rozwoju różnych form turystyki i bazy noclegowej:
  - gospodarstwa agroturystyczne – promocja i szkolenia na rzecz pozyskania środków UE na ich rozwój,
  - tworzenie różnych form turystyki kwalifikowanej w oparciu o istniejące zasoby przyrodniczo-krajobrazowe gminy (szlaki piesze, konne, ścieżki rowerowe, spływy kajakowe).

Cele drugorzędne i przypisane im działania (wybrane):

1. Sprzyjanie napływowi nowych inwestycji na teren gminy:

- wyznaczenie i uzbrojenie w niezbędną infrastrukturę techniczną terenów proinwestycyjnych,
- rozbudowa infrastruktury technicznej na terenie gminy.

2. Wykorzystanie położenia gminy dla pozyskania inwestorów:

- promocja walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy,
- promocja walorów gospodarczych gminy (wolnych terenów inwestycyjnych) dla pozyskania inwestorów.

Cele trzeciorzędne (wybrane):

1. Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, opartego na walorach przyrodniczo-krajobrazowych.

2. Stworzenie spójnego programu promocji turystycznej i gospodarczej gminy.

Przestrzeń

Cele pierwszorzędne i przypisane im działania (wybrane):

1. Działanie na rzecz tworzenia i aktualizowania dokumentów planistycznych dających na bieżąco podstawy do realizacji nowych inwestycji:

- opracowywanie i aktualizowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2. Podjęcie działań w kierunku realizacji inwestycji infrastrukturalnych będących podstawą dla rozwoju agroturystyki, rzemiosła i innych usług okołoturystycznych:

- budowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej i infrastruktury drogowej w obszarach turystycznych i przemysłowych,
- stworzenie preferencji inwestycyjnych dla inwestorów tworzących infrastrukturę i zaplecze dla turystyki kwalifikowanej,
- opracowanie założeń i koncepcji zagospodarowania terenów przemysłowych i obszarów rozwoju turystyki.

3. Działania na rzecz zintensyfikowania współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy i Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w zakresie kształcenia rolników w nowych zawodach dla potrzeb zmieniającego się rynku pracy:

- tworzenie zachęt dla gospodarstw rolnych o małej wydajności do zmiany źródła dochodu (w tym agroturystyka).

Cele drugorzędne i przypisane im działania (wybrane):

2. Podjęcie działań w kierunku wykorzystania walorów turystyczno-krajobrazowych gminy dla jej rozwoju:
  - lepsze wykorzystanie istniejących zbiorników wodnych dla rozwoju turystyki,
  - opracowanie koncepcji zagospodarowania turystycznego dla prawnie chronionych obszarów przyrodniczych.
3. Stworzenie warunków dla zaktywizowania obszarów popegeerowskich.

Ekologia

Cele pierwszorzędne i przypisane im działania (wybrane):

1. Podjęcie działań w kierunku stworzenia prawnego systemu odbioru i oczyszczania ścieków:
  - budowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wraz z modernizacją istniejących oczyszczalni ścieków,
  - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków dla zabudowy rozproszonej,
  - monitoring i egzekwowanie prawidłowego składowania ścieków płynnych w zbiornikach bezodpływowych (tzw. szambach) i likwidacja nielegalnego zrzutu ścieków do urządzeń melioracyjnych, cieków i gruntu.
2. Modernizowanie i rozbudowa infrastruktury wodociągowej dla poprawy jakości wody pitnej.
3. Podejmowanie działań na rzecz poprawy ochrony środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki odpadami:
  - zwiększenie ilości pojemników do segregacji odpadów na terenie gminy,
  - likwidacja dzikich wysypisk śmieci.

Cele drugorzędne i przypisane im działania::

1. Podjęcie działań w kierunku edukacji ekologicznej mieszkańców:
  - edukacja dzieci i młodzieży na dodatkowych zajęciach z ochrony środowiska,
  - edukacja dorosłych poprzez lokalne media, zebrania wiejskie w zakresie nowych technologii ochrony środowiska, wytwarzania źródeł ciepła i zagrożeń ekologicznych,
  - utworzenie „zielonej szkoły” jako centrum edukacji ekologicznej społeczności lokalnej.
2. Umożliwienie wykorzystania walorów przyrodniczych gminy do rozwoju agroturystyki i turystyki kwalifikowanej:
  - inwentaryzacja przyrodniczych walorów gminy oraz budowa szlaków turystycznych łączących atrakcyjne turystycznie obszary gminy,

- wyznaczanie i oznaczanie ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych w obszarach agroturystycznych,
- wyznaczanie szlaków kajakowych i zagospodarowanie turystyczne jezior i rzek.

3. Podjęcie działań w kierunku skutecznej ochrony środowiska przed zanieczyszczeniami:

- promocja nowych technologii grzewczych (np. solary – jako naturalne źródło pozyskiwania energii cieplnej, biomasa),
- rozbudowa sieci gazowniczej na terenie gminy Chodzież,
- monitoring źródeł potencjalnych zagrożeń zanieczyszczenia środowiska.

Cele trzeciorzędne:

1. Działania na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego.
2. Stworzenie warunków do zmiany sposobu pozyskiwania energii cieplnej przez indywidualne gospodarstwa domowe.
3. Podjęcie działań dla utrzymania obszarów czystego krajobrazu.

Strategia rozwoju miasta i gminy Szamocin

„Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i gminy Szamocin – raport” została przyjęta w 2001 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję: *„Szamocin – centrum nieskażonego środowiska naturalnego, sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości. Gmina bezpieczna oferująca pełną ofertę usług społecznych i kulturalnych z dobrą bazą sportową dla rekreacji i wypoczynku.”*

Cały obszar społeczno-gospodarczy podzielono na umowne pięć obszarów: *gospodarka, przestrzeń, społeczność, ekologia, infrastruktura*. Sformułowania dla obszaru *społeczność* nie mają istotnego znaczenia dla niniejszego opracowania.

Dla każdego z tych obszarów wyznaczono cele niezbędne, jednocześnie wskazano na cele pierwszorzędne, a dodatkowo wskazano na cele drugorzędne.

Gospodarka

Priorytet: rozwój różnych form turystyki w obszarach przyjeziornych, rozwój rolnictwa na terenach o naturalnych walorach oraz tworzenie enklaw dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości.

Cele niezbędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Stworzenie warunków dla rozwoju turystyki i wypoczynku: stworzyć warunki dla rozwoju agroturystyki.

2. Stworzenie warunków do rozwoju rolnictwa w obszarach prorolniczych:

- uregulowanie biegu rzeki Noteć,
- zagospodarowanie pasa łąk nadnoteckich.

Cele pierwszorzędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

3. Promocja gospodarcza miasta i gminy: promocja szeroko pojętych walorów środowiska naturalnego.

Przestrzeń

Priorytet: wyznaczenie kierunków rozwoju, w tym turystyki, rolnictwa, małej i średniej przedsiębiorczości w obszarze przestrzeni gminy z jednoczesnym zaakcentowaniem walorów doliny Noteci i odbudową prorolniczych funkcji obszarów wiejskich.

Cele niezbędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Wyznaczenie w planach wieloletnich podstawowych kierunków rozwoju: obszary chronione.
2. Wszechstronne wykorzystanie walorów doliny Noteci:
  - określenie form i kierunków rozwoju rejonu,
  - włączenie się do międzygminnego programu ochrony rzeki Noteć,
  - walory doliny Noteci jako atrakcyjny szlak turystyczny.
3. Rewitalizacja obszarów wiejskich (...): promowanie ekologicznej gospodarki rolnej.

Cele pierwszorzędne i przypisane im kierunki działania (wybrane):

1. Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego na kierunkach wyznaczonych w studium zagospodarowania przestrzennego:
  - nowe tereny pod budownictwo mieszkaniowe,
  - aktualizacja dokumentów planistycznych.

Ekologia

Priorytety: poprawa jakości ścieków zrzucanych do środowiska poprzez modernizację oczyszczalni i rozbudowę kanalizacji, a także zagospodarowanie i segregacja odpadów stałych połączona z edukacją ekologiczną społeczeństwa.

Cele niezbędne i przypisane im kierunki działania:

1. Podjęcie działań w kierunku poprawy jakości ścieków zrzucanych do środowiska:
  - modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków,
  - monitoring zrzutu ścieków poza oczyszczalnią,
  - rozbudowa sieci kanalizacyjnej.

2. Stworzenie warunków do poprawy ochrony środowiska:

- segregacja odpadów,
- likwidacja dzikich wysypisk,
- zalesianie nieużytków.

3. Stworzenie warunków do podniesienia świadomości ekologicznej:

- edukacja ekologiczna w szkołach oraz wśród dorosłych,
- promocja działań proekologicznych.

Cele pierwszorzędne i przypisane im kierunki działania:

1. Stworzenie warunków dla ochrony zlewni wód powierzchniowych i podziemnych:

- opracowanie programu gospodarki wodno-ściekowej dla całej gminy,
- likwidacja lokalnych i dzikich rzutów ścieków.

2. Podjęcie działań w kierunku poprawy czystości powietrza atmosferycznego:

- likwidacja źródeł niskiej emisji w obiektach komunalnych,
- rozwój gazyfikacji i likwidacja kotłowni węglowych,
- stworzenie warunków dla wdrożenia energooszczędnych technologii.

3. Promocja nieskażonych terenów przyrodniczych oraz rolnictwa ekologicznego:

- utworzenie ścieżek dydaktycznych promujących walory środowiska przyrodniczego,
- promocja walorów (Internet, praca, wydawnictwa),
- rozwój rolnictwa ekologicznego.

Infrastruktura

Priorytet: tworzenie warunków do rozbudowy infrastruktury turystycznej przy jednoczesnym dbaniu o ochronę środowiska, w szczególności w zakresie zrzutu ścieków oraz poprawa dostępności do poszczególnych obszarów gminy poprzez modernizację i rozbudowę sieci dróg.

Cele niezbędne:

1. Podjęcie działań w kierunku rozwoju infrastruktury turystycznej.
2. Podjęcie działań w kierunku kontynuowania budowy kanalizacji.
3. Modernizacja dróg i chodników.

Cele pierwszorzędne (wybrane):

1. Rozwój budownictwa mieszkaniowego.
3. Gazyfikacja.

Z punktu widzenia przedmiotu ochrony ostoi bardzo niekorzystne wydają się wskazania w kierunku regulacji rzeki oraz zagospodarowania łąk nadnoteckich.

Strategia rozwoju gminy Gołańcz

„Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i gminy Gołańcz na lata 2002 – 2010” została przyjęta w maju 2002 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję gminy: „*Misją miasta i gminy Gołańcz jest zrównoważony rozwój oparty o istniejący potencjał rolnictwa i małej przedsiębiorczości, uwzględniający potrzeby mieszkańców w dziedzinie dostępu do infrastruktury komunalnej i usług społecznych na miarę XXI wieku.*”

W dokumencie przyjęto następujące cele strategiczne:

- 1) Rozwój infrastruktury technicznej.
- 2) Wspieranie rozwoju gospodarczego.
- 3) Zwiększenie poziomu świadczenia usług społecznych.

Powyższe cele strategiczne znajdują uszczegółowienie w przypisanych im programach i projektach. Rozwinięcie celu 3) nie ma istotnego znaczenia dla niniejszego opracowania.

Cel strategiczny 1) Rozwój infrastruktury technicznej

Programy i przypisane im projekty (wybrane):

Program 1.1. Infrastruktura podziemna:

- kontynuacja budowy kanalizacji sanitarnej na terenie gminy.

Program 1.2. Drogownictwo i komunikacja:

- utwardzenie dróg lokalnych,
- wyznaczenie i budowa ścieżek rowerowych na drogach lokalnych.

Program 1.3. Ochrona środowiska i gospodarka wodna:

- rozwój systemu segregacji i zagospodarowywania odpadów stałych,
- rekultywacja obszarów po wysypiskach,
- opracowanie programu ochrony środowiska,
- budowa sztucznego zalewu.

Cel strategiczny 2) Wspieranie rozwoju gospodarczego

Programy i przypisane im projekty (wybrane):

Program 2.1. Wspieranie rolnictwa:

- szkolenia, promowanie grup producenckich, informacja europejska,
- wspieranie i promowanie rozwoju agroturystyki.

Program 2.2. Kreowanie korzystnych warunków do rozwoju gospodarczego gminy, wyznaczanie i uzbrajanie terenów pod inwestycje.

Strategia rozwoju miasta i gminy Kcynia

„Strategia zrównoważonego rozwoju miasta i gminy Kcynia na lata 2008 – 2015” została przyjęta w 2007 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję: „*Dynamiczny i zrównoważony rozwój przybliżający gminę Kcynia do standardów Unii Europejskiej*”. Jest to cel główny strategii rozwoju, a jego realizacja odbywać się będzie poprzez wdrażanie szeregu działań i realizację poniższych celów strategicznych:

- 1) Tworzenie i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu potencjału rozwojowego gminy.
- 2) Rozwój i promocja przedsiębiorczości oraz tworzenie korzystnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej.
- 3) Wzmocnienie poczucia tożsamości mieszkańców poprzez pielęgnowanie tradycji, rozwój kultury i pobudzanie aktywności społecznej.
- 4) Poprawa jakości życia i bezpieczeństwa mieszkańców.
- 5) Urząd bliżej obywatela oraz wdrożenie działań na rzecz promocji gminy.

Celom strategicznym przypisano cele operacyjne, a te z kolei zostały rozwinięte przez konkretne zadania. Dla niniejszej analiza najistotniejsze zapisy dotyczą celu 1) oraz 3).

Cel strategiczny 1) Tworzenie i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu potencjału rozwojowego gminy

Cele operacyjne i przypisane im zadania (wybrane):

Cel operacyjny 1.1. Modernizacja i rozbudowa układu drogowego oraz świetlnego:

- przebudowa dróg na terenie miasta i gminy Kcynia,
- budowa i przebudowa chodników i dróg rowerowych.

Cel operacyjny 1.2. Ochrona środowiska:

- budowa kanalizacji sanitarnej,
- budowa i modernizacja sieci wodociągowej,
- opracowanie kompleksowego systemu segregacji odpadów i jego wdrożenie,
- modernizacja istniejących kotłowni węglowych w oparciu o wykorzystanie przyjaznych środowisku źródeł,
- rekultywacja cieków i zbiorników wodnych,
- wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w gminie Kcynia,
- inne działania na rzecz ochrony środowiska,

Cel strategiczny 3) Wzmocnienie poczucia tożsamości mieszkańców poprzez pielęgnowanie tradycji, rozwój kultury i pobudzanie aktywności społecznej

Cele operacyjne i przypisane im zadania (wybrane):

Cel operacyjny 3.3. Zwiększenie atrakcyjności gminy Kcynia dla mieszkańców i turystów: zagospodarowanie doliny Noteci i wykorzystanie jako atrakcji turystycznej.

Ostatni przytoczony cel operacyjny może mieć istotny wpływ na przedmiot ochrony ostoi, ale jego skala będzie zależała od rodzaju i skali podejmowanych przedsięwzięć.

Strategia rozwoju gminy Sadki

„Strategia rozwoju gminy Sadki na lata 2008 – 2020” została opracowana w 2007 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję: *„Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców oraz konkurencyjności gospodarki gminy, poprzez aktywizację gospodarczą, rozwój infrastruktury technicznej, poprawę stanu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców, w tym również wzmocnienie jej funkcji turystycznej przy zachowaniu zasad ekorozwoju”*. Jest to cel nadrzędny strategii rozwoju, a jego realizacja odbywać się będzie poprzez wdrażanie szeregu działań i realizację poniższych celów głównych:

- 1) Aktywizacja gospodarcza i tworzenie nowych miejsc pracy.
- 2) Rozwój infrastruktury technicznej.
- 3) Poprawa poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców.
- 4) Poprawa efektywności gospodarki rolnej.
- 5) Rozwój funkcji turystycznej.

Celom głównym przypisano kierunki działań. Dla niniejszej analiza najistotniejsze zapisy dotyczą celów 2) i 5), ale ważne są również wybrane zapisy celów 1) i 4).

Cel główny 1) Aktywizacja gospodarcza i tworzenie nowych miejsc pracy

Kierunki działań (wybrane):

- wspieranie wszelkich przejawów aktywności gospodarczej zgodnej z zasadami ekorozwoju,
- przygotowanie terenów inwestycyjnych (ofertowych).

Cel główny 2) Rozwój infrastruktury technicznej

Kierunki działań (wybrane):

- właściwa gospodarka wodno-ściekowa gwarantująca spełnienie standardów ekologicznych polskich i europejskich, w tym dalszy rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, modernizacja oczyszczalni ścieków w miejscowości: Samostrzel, Mrozowo i Dębowo, dalsza modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej z uwzględnieniem optymalnego rozwiązania,
- zapewnienie właściwego stanu technicznego sieci drogowej w gminie,
- upowszechnianie ekologicznych systemów grzewczych,

- partycypacja w kosztach budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w odległych od sieci kanalizacyjnej gospodarstwach domowych,
- budowa zastawek wodnych do 80 cm na rowach melioracyjnych.

Cel główny 4) Poprawa efektywności gospodarki rolnej

Kierunki działań (wybrane):

- poprawa warunków prowadzenia gospodarki rolnej (rozwój infrastruktury dla rolnictwa, poprawa wyposażenia gospodarstw, wsparcie dla grup producenckich oraz spółdzielni),
- wsparcie rozwoju niekonwencjonalnych (nietradycyjnych) kierunków działalności rolniczych łącznie z edukacją ekologiczną,
- wsparcie rozwoju agroturystyki i ekoturystyki.

Cel główny 5) Rozwój funkcji turystycznej

Kierunki działań:

- opracowanie oferty turystycznej gminy (wykreowanie atrakcji turystycznych i sposobów aktywnego spędzania wolnego czasu, w tym rozwój turystyki specjalistycznej: rowerowej, konnej, spływy kajakowe, wędkarstwo, podglądanie ptaków i zwierząt itp.),
- rozwój agroturystyki,
- rozwój działalności turystycznych i edukacji ekologicznej na bazie rezerwatu „Borek”,
- rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej,
- promocja turystyczna gminy.

W strategii rozwoju gminy Sadki znalazło się wiele zapisów mogących mieć istotny pozytywny wpływ na przedmiot ochrony ostoi. Należą do nich w szczególności: działania na rzecz spowolnienia odpływu wód z terenów meliorowanych oraz promocja form ekoturystyki.

Strategia rozwoju miasta i gminy Nakło nad Notecią

„Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Nakło nad Notecią” została przyjęta w 2007 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję gminy: *„Głównym założeniem władz gminy jest stworzenie korzystnych warunków dla powstania nowych podmiotów gospodarczych, które ożywią życie gospodarcze, a jednocześnie dadzą mieszkańcom nowe miejsca pracy.”*

Struktura strategii jest czteropoziomowa – cel nadrzędny realizują cele główne, cele główne precyzowane są przez cele szczegółowe, a te z kolei przez zadania. Celem nadrzędnym jest wysoka jakość życia mieszkańców gminy Nakło nad Notecią.

W dokumencie przyjęto cztery cele główne obejmujące cztery obszary funkcjonowania gminy: *gospodarczy, środowiskowy i infrastruktury technicznej oraz społeczny i zarządzania gminą*. Struktura celów dla dwóch ostatnich obszarów nie ma istotnego znaczenia dla niniejszego opracowania.

Gospodarka

Cel główny: Gospodarka przyjazna środowisku, odpowiadająca potrzebom mieszkańców.

Cele szczegółowe oraz przypisane im problemy i działania (wybrane):

1. Restrukturyzacja rolnictwa i rynku usług pozarolniczych:

- wprowadzenie nowych technologii do produkcji rolnej i hodowli,
- opracowanie systemu szkoleń i doradztwa zawodowego dla rolników,
- rozwój agroturystyki, turystyki wiejskiej i kwalifikowanej,
- zalesianie gruntów rolnych niewykorzystywanych rolniczo.

2. Rozwój przedsiębiorczości:

- ulgi podatkowe dla osób inwestujących na terenach wiejskich, w zakresie działalności pozarolniczej,
- wykorzystanie istniejących bogactw naturalnych.

Środowisko i infrastruktura techniczna

Cel główny: Zrównoważony rozwój środowiska przyrodniczego i infrastruktury technicznej gminy i miasta Nakła nad Notecią.

Cele szczegółowe oraz przypisane im problemy i działania (wybrane):

1. Bezpieczna, bezkolizyjna komunikacja lokalna i ponadlokalna:

- budowa i modernizacja istniejącej sieci drogowej,
- budowa ścieżek rowerowych.

2. Odpowiednia gospodarka wodno-ściekowa i odpadowa

- budowa wysokosprawnych oczyszczalni ścieków wraz z kanalizacją sanitarną,
- propagowanie i pomoc w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków,
- budowa nowych sieci wodociągowych,
- modernizacja istniejącej sieci wodociągowej,
- opracowanie gminnego programu gospodarki odpadami wraz z lokalizacją miejsc ich składowania.

3. Ochrona zasobów środowiskowych :

- zalesianie nowych obszarów i nieużytków,

- ocena oddziaływania na środowiskowy wszystkich inwestycji,
- inwentaryzacja gatunków objętych ochroną i opieka nad nimi,
- współpraca z nadleśnictwami w celu wypracowania wspólnej polityki.

4. Edukacja ekologiczna

- prowadzenie szkoleń z zakresu edukacji ekologicznej,
- tworzenie ścieżek dydaktyczno-przyrodniczych po interesujących przyrodniczo terenach gminy,
- wprowadzanie dodatkowych zajęć z zakresu ochrony środowiska w szkołach,
- promocja walorów przyrodniczo- kulturowych miasta i gminy dla potrzeb turystyki.

Strategia rozwoju miasta i gminy Szubin

„Strategia zrównoważonego rozwoju gminy i miasta Szubin” została przyjęta w grudniu 2000 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję gminy: *„Głównym założeniem władz gminy jest stworzenie korzystnych warunków dla powstania nowych podmiotów gospodarczych, które ożywią życie gospodarcze, a jednocześnie dadzą mieszkańcom nowe miejsca pracy.”*

Struktura strategii jest czteropoziomowa – cel nadrzędny realizują cele główne, cele główne precyzowane są przez cele szczegółowe, a te z kolei przez zadania. Celem nadrzędnym jest jakość życia mieszkańców gminy i miasta Szubin odpowiadająca ich potrzebom.

W dokumencie przyjęto cztery cele główne obejmujące cztery łady: *ekologiczny i ochrony środowiska, gospodarczy, społeczny oraz przestrzenny i infrastruktury technicznej*. Struktura celów dla ładu *społecznego* nie ma istotnego znaczenia dla niniejszego opracowania.

Ład ekologiczny i ochrony środowiska

Cel główny: Dobry stan i ochrona środowiska naturalnego w gminie.

Cele szczegółowe oraz przypisane im problemy i działania:

1. Realizacja programu podnoszącego świadomość ekologiczną mieszkańców:

- stworzenie programu planowej edukacji ekologicznej oraz wydawanie i kolportaż materiałów z zakresu ochrony środowiska i o walorach przyrodniczych gminy,
- tworzenie ścieżek dydaktyczno-przyrodniczych i punktów rekreacyjnych po nteresujących przyrodniczo terenach gminy,
- inwentaryzacja zasobów przyrodniczo-kulturowych i podejmowanie działań na rzecz ich ochrony,
- opracowanie programu zadrzewień śródpolnych i zalesiania nieużytków.

2. Czyste wody powierzchniowe i gruntowe:

- propagowanie i pomoc w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków, oczyszczalni wiejskich, itp.,
- budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych,
- zabezpieczenie niewykorzystywanych studni i likwidacja nieeksploatowanych osadników kanalizacyjnych,
- konserwacja i utrzymanie urządzeń melioracyjnych,
- monitoring stanu jakości wód powierzchniowych i gruntowych.

3. Czyste powietrze:

- zmiana sposobu ogrzewania z tradycyjnego na proekologiczne w gminie,
- tworzenie alternatywnych źródeł energii,
- monitoring stanu powietrza atmosferycznego.

4. Odpowiednia gospodarka odpadami w gminie:

- stworzenie gminnego programu gospodarki odpadami,
- zlokalizowanie i likwidacja dzikich wysypisk odpadów,
- budowa wysypiska odpadów na terenie gminy.

Ład gospodarczy

Cel główny: Gospodarka przyjazna środowisku dpowiadająca potrzebom mieszkańców.

Cele szczegółowe oraz przypisane im problemy i działania (wybrane):

1. Promocja i rozwój gminy: przygotowywanie uzbrojonych terenów pod budownictwo mieszkaniowe i działalność gospodarczą
2. Wielofunkcyjny rozwój wsi i obszarów wiejskich:
  - zagospodarowanie bazy po byłych PGR-ach i innych obiektów wiejskich,
  - rozwój gospodarstw ekologicznych i agroturystyki w gminie,
  - wprowadzanie nowych technologii do produkcji rolnej i hodowli.
3. Rozwój przedsiębiorczości.
  - opracowanie systemu preferencji i ulg podatkowych dla osób inwestujących na terenach wiejskich w zakresie działalności pozarolniczej,
  - tworzenie preferencji dla przetwórstwa rolno-spożywczego,
  - wykorzystanie surowców naturalnych.

Ład przestrzenny i infrastruktury technicznej

Cel główny: Dobre warunki przestrzenne i techniczne dla rozwoju gospodarczego i godnego życia mieszkańców gminy.

Cele szczegółowe oraz przypisane im problemy i działania (wybrane):

1. Porządkowanie infrastruktury w gminie na rzecz gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej:
  - renowacja i przystosowanie do aktualnych potrzeb istniejących małych oczyszczalni ścieków (po byłych PGR-ach i zlikwidowanych zakładach),
  - opracowanie programu zwodociągowania i skanalizowania gminy,
  - budowa i rozbudowa kanalizacji ściekowej na terenie gminy,
  - budowa nowych sieci wodociągowych i gminnych ujęć wody oraz modernizacja już istniejących.
2. Rozwój i bezpieczeństwo energetyczne:
  - opracowanie założeń energetycznych,
  - opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
  - rozbudowa sieci gazowej na terenie gminy,
  - uzbrajanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe i usługowo-przemysłowe w energię, wodę, kanalizację, gaz.
3. Sprawny i bezpieczny układ komunikacyjny:
  - utwardzenie nawierzchni dróg i ulic,
  - budowa szlaków rowerowych.

Strategia rozwoju gminy Sicienko

„Strategia rozwoju gminy Sicienko” została przyjęta w 2000 r. Dokument określa cele i kierunki rozwoju gminy na lata 2000 – 2015. W Strategii zdefiniowano następującą misję: „Gmina o wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczym”. Misja jest jednocześnie nadrzędnym celem strategicznym rozwoju gminy Sicienko. Cel ten możliwy jest do osiągnięcia po zrealizowaniu wyznaczonych 9 celów operacyjnych:

- 1) Ograniczenie emisji zanieczyszczeń pochodzących z produkcji rolniczej.
- 2) Uzbrojenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe.
- 3) Pełna i poprawnie funkcjonująca infrastruktura techniczna.
- 4) Utworzenie nowych miejsc pracy.
- 5) Promocja gminy.
- 6) Rentowne gospodarstwa rolne.
- 7) Podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców gminy.
- 8) Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne obszaru jezior.
- 9) Dobrze funkcjonująca infrastruktura społeczna.

Część zadaniowa strategii rozwoju zawiera wykaz projektów mogących przyczynić się do poprawy życia mieszkańców i podzielona jest na projekty realizowane w latach 2000-2015. Dla niniejszej analizy najistotniejsze są zapisy celów 1) i 3), jednakże ze względu na brak dostępu do pełnej wersji dokumentu nie zostały one przytoczone.

Strategia rozwoju gminy Białe Błota

„Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Białe Błota 2001 – 2015” została przyjęta w sierpniu 2000 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję gminy: *„Gmina mądrze gospodarująca posiadanymi zasobami, wykorzystująca swoje strategiczne względem Bydgoszczy położenie; dbająca o środowisko naturalne, wyposażona w nowoczesną infrastrukturę komunalną, stwarzająca warunki dobrej pracy, powszechnego dostępu do oświaty, opieki zdrowotnej, kultury i podstawowych usług, oraz bezpieczeństwa dla swoich mieszkańców.”*

W dokumencie przyjęto następujące cele strategiczne:

- 1) Stworzenie organizacyjnej i technicznej infrastruktury komunalnej, dostosowanej do dynamicznego tempa rozwoju demograficznego i gospodarczego, chroniącej jednocześnie walory środowiska naturalnego.
- 2) Podniesienie standardu i jakości życia w gminie poprzez stworzenie dostępnej, nowoczesnej infrastruktury społeczno-kulturowej.
- 3) Integracja społeczności obywatelskiej poprzez uczestnictwo w kulturze i aktywizację mieszkańców.
- 4) Opieka socjalna i zdrowotna oraz bezpieczeństwo w sferze publicznej i prywatnej.

Powyższe cele główne znajdują uszczegółowienie w celach obszarowych oraz przypisanych im celach operacyjnych. Rozwinięcie celów 2), 3) i 4) nie ma istotnego znaczenia dla niniejszego opracowania.

Cele obszarowe dla celu strategicznego 1) oraz odpowiadające im cele operacyjne:

- A. Stworzenie przestrzennych warunków do harmonijnego rozwoju funkcji gospodarczej i mieszkaniowej:
1. Wyznaczenie i konsekwentne zagospodarowywanie stref przeznaczonych na inwestycje gospodarcze i stref budownictwa mieszkaniowego dla zachowania ładu przestrzennego.
- B. Zapewnienie mieszkańcom i inwestorom dostępu do sprawnych systemów infrastruktury technicznej:

1. Konsekwentne wdrażanie opracowanej, spójnej koncepcji uzbrajania terenów pod inwestycje.
2. Systematyczna budowa i rozbudowa systemów infrastruktury technicznej w oparciu o możliwości samorządu gminy, partycypację mieszkańców i przedsiębiorstw.

C. Zachowanie walorów środowiska naturalnego:

1. Budowanie proekologicznych postaw mieszkańców.
2. Zachowanie zasobów leśnych i wód otwartych na terenie gminy.
3. Ochrona zasobów wód podziemnych i gruntowych.
4. Ochrona powietrza.
5. Zagospodarowanie odpadów stałych.

D. Wspieranie procesów restrukturyzacji gospodarstw rolnych i obszarów rolniczych poza obszarami intensywnej urbanizacji:

1. Stworzenie warunków do rozwoju działalności w zakresie usług wypoczynku sobotnio-niedzielnego dla mieszkańców Bydgoszczy i gminy Białe Błota.
2. Wspieranie specjalistycznej produkcji rolnej nakierowanej na obsługę rynku.

Strategia rozwoju miasta Bydgoszcz

„Strategia rozwoju Bydgoszczy do 2015 roku” została przyjęta w 2004 r. W Strategii zdefiniowano następującą misję: *„Bydgoszcz – miastem bezpiecznym, przyjaznym ludziom i środowisku, nowoczesną i funkcjonalną metropolią sprzyjającą rozwojowi innowacyjnej gospodarki, znaczącym krajowym i międzynarodowym ośrodkiem administracyjnym, naukowym, kulturalnym, sportowym i turystycznym.”* Dla realizacji misji wyznaczono poniższe cele strategiczne.

- 1) Tworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju mieszkańców Bydgoszczy oraz ich identyfikacji z miastem.
- 2) Nowoczesne i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni miejskiej.
- 3) Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi nowoczesnej gospodarki.
- 4) Stymulowanie rozwoju miasta jako ośrodka metropolitalnego o znaczeniu międzynarodowym, poprzez efektywne wykorzystanie i rozwój potencjałów: naukowego, kulturalnego, sportowego i turystycznego oraz partnerskie współdziałanie z samorządami miasta Torunia i gmin sąsiadujących.
- 5) Wzmocnienie roli Bydgoszczy jako jednego z krajowych centrów usług.

Cele strategiczne uszczegółowione zostały przez cele operacyjne i zadania.

Ze względu na skalę problemów charakterystycznych dla dużego miasta, struktura celów jest mocno przyporządkowana aspektom społecznym i gospodarczym. Pośród poszczególnych celów operacyjnych można odszukać wytyczne, które mają znaczenie również dla terenów ostoi, lecz ze względu na niewielki udział terenowy miasta Bydgoszcz w terenie ostoi, zapisy te odnoszą się raczej do całego miasta.

7.3.2 Podsumowanie ustaleń opracowań strategicznych gmin

Wyżej wymienione opracowania obejmują generalnie podobne zagadnienia dotyczące rozwoju gmin w ujęciu strategicznym, przy czym ich ujęcie jest dość zróżnicowane.

Cele rozwoju gmin są powiązane z ich rolniczym charakterem (za wyjątkiem Bydgoszczy), tendencjami rozwoju w kierunku wielofunkcyjnym oraz z położeniem w granicach terenów charakteryzujących się wysokimi walorami przyrodniczymi.

We wszystkich gminach jednym z pierwszorzędnych celów jest restrukturyzacja rolnictwa, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego, a także rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego.

W większości opracowań ważnym, a czasami nadrzędnym celem jest rozwój turystyki i rekreacji, w tym rozbudowa infrastruktury turystycznej. Szczególnie duży nacisk położono na rozwój agroturystyki oraz turystyki wodnej.

We wszystkich opracowaniach dużo uwagi poświęca się rozwojowi infrastruktury, w tym przede wszystkim: wodociągom, kanalizacji, instalacjom zaopatrzenia w gaz, infrastrukturze związanej z gospodarką odpadami oraz utrzymaniu, modernizacji i budowie dróg.

We wszystkich omawianych opracowaniach dostrzeżono potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego i upatruje się szansy na rozwój społeczno-gospodarczy w powiązaniu z dobrze chronionym środowiskiem przyrodniczym i kulturowym.

Najbardziej niepokojące zapisy znalazły się w dokumentach dla gmin Ujście, Kaczory i Szamocin, które dotyczą regulacji biegu Noteci oraz zagospodarowywania łąk nadnoteckich.

7.3.3 Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego stanowią projekcję celów rozwojowych zapisanych w strategiach rozwoju lub planach rozwoju lokalnego w odniesieniu do sposobów zagospodarowania. Wszystkie gminy z terenu ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” uchwaliły studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w latach 1995 (gmina Gołańcz) – 2002 (gmina Miasteczko

Krajeńskie), a niektóre dokonały również ich zmiany (miasto Bydgoszcz – zmiana całościowa studium w 2005 r. i 2009 r. oraz miasto i gmina Ujście – zmiana całościowa w 2006 r.).

Obecnie (lipiec 2009 r.) w kilku kolejnych gminach prowadzone są prace nad zmianą studiów:

- gmina Miasteczko Krajeńskie jest od 2008 r. w trakcie zmiany całościowej,
- gmina wiejska Chodzież jest od 2007 r. w trakcie zmiany całościowej,
- miasto i gmina Gołańcz jest w od 2008 r. trakcie zmiany częściowej,
- miasto i gmina Kcynia jest od 2008 r. w trakcie zmiany całościowej,
- gmina Sadki jest od 2008 r. w trakcie zmiany częściowej,
- miasto i gmina Nakło nad Notecią jest od 2006 r. w trakcie zmiany całościowej,
- miasto i gmina Szubin jest od 2005 r. w trakcie zmiany całościowej,
- gmina Sicienko jest od lutego 2009 r. w trakcie zmiany całościowej,
- gmina Białe Błota jest od 2008 r. w trakcie zmiany całościowej.

Konieczność zmiany studium rozważają również następujące samorządy:

- gmina Kaczory – w zamierzeniach jest przeprowadzenie analizy aktualności obowiązującego dokumentu oraz zasadności sporządzenia nowego studium,
- miasto i gmina Wyrzysk – w zamierzeniach na najbliższe miesiące jest wywołanie uchwały o przystąpieniu do sporządzenia zmiany studium,
- miasto i gmina Gołańcz – zbierane są założenie do kolejnej częściowej zmiany studium.

Ustalenia zawarte w treści studiów należy interpretować według następujących zasad:

- 1) formuły polityk rozwoju przestrzennego nie określają przeznaczenia terenu pod konkretne zagospodarowanie, a jedynie kierunki, preferencje, dopuszczalne lub wskazane zagospodarowanie i ograniczenia, jakie muszą być spełnione przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- 2) linie podziału obszaru gminy na strefy funkcjonalno-przestrzenne o odmiennych założeniach polityki rozwoju przestrzennego są liniami orientacyjnymi wymagającymi konkretyzacji na rysunku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem:
  - lokalnych warunków fizjograficznych,
  - stanu zabudowy i zagospodarowania terenu,
  - stanu własnościowego oraz przepisów i normatywów szczególnych.

Poniżej przedstawiono charakterystykę ustaleń studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które mogą mieć znaczenie dla zachowania walorów przyrodniczych ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”. Analizie poddano obowiązujące studia, niemniej trzeba mieć na uwadze, że w niedługim czasie (rok lub kilka lat) poszczególne dokumenty ulegną zmianie i nie jest wykluczone, że polityka przestrzenna w odniesieniu do ostoi może ulec pewnym modyfikacjom.

W pierwszej części analiz przedstawiono uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi, które zostały sformułowane na podstawie zapisów studium, a w celu ich uaktualnienia również na podstawie innych dokumentów (np. raport, strategia rozwoju) oraz wizji terenowej i spotkań z urzędnikami. Uwarunkowania przedstawiają obecny stan zagrożeń i szans dla obszaru ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”.

W drugiej części analiz przedstawiono kierunki zagospodarowania przestrzennego dla terenu ostoi, wynikające bezpośrednio z zapisów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ujście

Pierwsze studium gminy zostało przyjęte w 1997 r. Uchwałą Nr XX/262/97 Rady Miejskiej w Ujściu z dnia 27 czerwca 1997 r. W 2006 r. uchwalono jego całościową zmianę Uchwałą Nr XXXV/285/2006 Rady Miejskiej w Ujściu z dnia 19 kwietnia 2006 r.

Najistotniejszymi powodami zmiany studium była konieczność uwzględnienia uwarunkowań prawnych wynikających z ustanowienia obszarów Natura 2000, a także konieczność wyznaczenia pasa terenu pod lokalizację drogi ekspresowej S-11 (droga krajowa nr 11 Poznań – Piła – Koszalin), w tym realizację obwodnicy miasta Ujście oraz węzłów drogowych w rejonie wsi Byszki i Chrustowo.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Ujście zajmuje zachodni kraniec ostoi, natomiast tereny ostoi stanowią północno-wschodni fragment gminy. Miasto Ujście znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie, na zachód do granic obszaru Natura 2000. Obszary zabudowane od granic ostoi oddziela ujściowy odcinek Gwdy wraz z przyległymi terenami. Miejscowościami, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi, są:

- **Ujście** – małe miasto na drodze krajowej nr 11; ośrodek wielofunkcyjny o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym (siedziba gminy, przemysł szklarski, ośrodek kultu religijnego),

- **Byszki** – wieś wielodrożnica położona ok. 600 m na północ od granic ostoi; funkcja głównie rolnicza,
- **Chrustowo** – wieś na skrzyżowaniu dwóch lokalnych dróg, północna część zabudowań znajduje się w granicach ostoi; funkcja głównie rolnicza (w tym ferma),
- **Nowa Wieś Ujska** – wieś wielodrożnica, której zabudowania zaczynają się ok. 600 m na południowy zachód od granic ostoi; funkcja rolnicza,

Główną funkcją gminy jest funkcja rolnicza, a funkcje towarzyszące to leśnictwo, usługi, przemysł, mieszkalnictwo. Zagospodarowanie ostoi na terenie gminy Ujście nie jest zbyt intensywne. Użytki zielone doliny Noteci podlegają głównie koszeniu, a zdecydowanie rzadziej wykorzystywane są jako pastwiska (okolice Byszek i Chrustowa). Intensywność wykorzystania łąk maleje wskutek ich zarastania, głównie wierzbą.

Pola uprawne występują w strefach przygranicznych ostoi oraz poza jego granicami w bezpośrednim sąsiedztwie osadnictwa, zwłaszcza w rejonie wsi Byszki i Chrustowo. W miejscowości Chrustowo działa ferma hodowlana. Na obszarach poeksploatacyjnych (wydobycie torfu) na północ od Noteci, działają liczne stawy, na których prowadzona jest gospodarka rybacka.

Do głównych kompleksów leśnych gminy zaliczają się lasy położone w innych częściach gminy. Lasy na terenie ostoi porastają krawędź pradoliny, a mniejsze płaty znajdują się w rejonie stawów hodowlanych.

Na terenie ostoi oraz w jego najbliższym otoczeniu praktycznie nie występuje zagospodarowanie przemysłowe. Huta szkła Ujście znajduje się w stosunkowo znacznym oddaleniu od ostoi, a we wsi Byszki działa jedynie betoniarnia. Nie prowadzi się tu również eksploatacji jakichkolwiek surowców.

Funkcje turystyczne na terenie ostoi niemal nie występują. Brak jest tu jakiegokolwiek infrastruktury oraz inicjatyw agroturystycznych. Istotne znaczenie dla penetracji turystycznej obszarów ostoi w gminie Ujście, jak również we wszystkich pozostałych gminach, ma szlak wodny prowadzący Notecią.

Istotne elementy układu drogowego gminy nie przecinają terenów ostoi, stanowią natomiast jej granice. Jest nią m.in. droga krajowa nr 11 (w rejonie Nowej Wsi Ujskiej) oraz droga Ujście – Byszki. Pozostałe szlaki przebiegające przez teren ostoi są przeważnie drogami gruntowymi obsługującymi tereny rolne. Istotny szlak transportu wodnego w skali krajowej i międzynarodowej stanowi Noteć.

Gminny system wodociagowy obejmuje większość terenów zabudowanych gminy. Tereny ostoi i jego bezpośrednie sąsiedztwo zaopatrywane są z ujęcia w Nowej Wsi Ujskiej.

Miejscowość Byszki korzysta ze studni indywidualnych. System kanalizacji na terenie sąsiadującym z ostoją jest stosunkowo dobrze rozwinięty i obejmuje Ujście, gdzie zlokalizowana jest oczyszczalnia ścieków, a także Nową Wieś Ujską i Chrustowo. Wsi Byszki nie objęto jeszcze siecią kanalizacji. Gmina Ujście jest częściowo zgazyfikowana. W rejonie ostoi sieć gazowa obejmuje jedynie miasto, ale przez teren Natura 2000 biegną gazociągi wysokiego ciśnienia (DN400 z kierunku Chrustowa w kierunku wsi Ługi Ujskie, z odgałęzieniem DN250 na Byszki).

Źródłami pól elektromagnetycznych na terenie ostoi są napowietrzne linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia:

- 220 kV: Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina,
  - dwutorowa linia 110 kV: Stobno/Piła – Piła-Krzewina (przy północnej granicy ostoi),
- a także średniego napięcia: Ujście – Chrustowo – Nietuszkowo (południowy skraj ostoi).

Stan środowiska gminy Ujście w rejonie ostoi należy ocenić jako dobry. Najpoważniejsze problemy funkcjonowania środowiska przyrodniczego gminy wiążą się z gospodarką wodną – sieć rowów melioracyjnych stosunkowo szybko odprowadza nadmiar wody. Jedynie część sieci melioracyjnej posiada urządzenia służące regulacji poziomu wody oraz tempa odprowadzania. System melioracji wymaga modernizacji. Wskutek nadmiernego odwodnienia część gleb torfowych w Dolinie Noteci uległo przekształceniu w gleby murszowe. Gleby te w okresach długotrwałej suszy są narażone na erozję wietrzną.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

W studium gminy odnotowano bardzo wyraźnie fakt występowania obszarów cennych przyrodniczo w rejonie ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż przedstawiony na rysunku studium zasięg ostoi jest mniejszy, niż w rzeczywistości i nie obejmuje lasów w strefie krawędziowej pradoliny oraz zabudowań wsi Chrustowo.

Studium dla gminy Ujście posiada czytelną strukturę kierunków zagospodarowania przestrzennego. Nadrzędnym celem strategicznym rozwoju gminy, przywołanym w dokumencie, jest ekorozwój. Szczegółowe cele polityki przestrzennej nawiązują również do terenów ostoi. Wybrane cele w zakresie ekologii mają następujące brzmienie:

- przestrzeganie wymogów ochrony konserwatorskiej przyrody, w tym dla Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” oraz dla ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”,
- ochrona przed dalszym zanieczyszczeniem powierzchni ziemi, powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych,

- wspieranie inwestycji proekologicznych, przede wszystkim związanych z infrastrukturą techniczną.

Ciekawostką stanowi umieszczenie wykorzystania łąk nadnoteckich pośród celów w grupie „aktywizacja gospodarcza gminy”. Brak rozwinięcia powyższego celu nie pozwala na ocenę ewentualnego oddziaływania na przedmiot ochrony ostoi.

Dla zagospodarowania terenów ostoi w granicach gminy Ujście istotne znaczenie mają wyznaczone strefy polityki przestrzennej. Dokument wyznacza cztery następujące strefy:

- 1) strefa leśno-rekreacyjna z rolnictwem ekologicznym,
- 2) strefa rolno-leśna z wielofunkcyjnym rozwojem wsi,
- 3) strefa przyspieszonego rozwoju społecznego i gospodarczego,
- 4) strefa związana z rzekami Notecią i Gwdą.

Dla niniejszego opracowania najistotniejsze znaczenie ma ostatnia strefa, do której zaliczono również tereny chronione w dolinie Noteci. Zgodnie ze studium działania w tej strefie powinny prowadzić do ograniczenia zagrożenia powodzią, dostosowania koryta rzeki do żeglugi, odbudowy i rozbudowy urządzeń portowych (dotyczy terenu miasta Ujście), budowy przystani o charakterze sportowym i turystycznym, a także rekreacyjnego zagospodarowania doliny.

W zakresie kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej w granicach ostoi wskazuje się na prowadzenie ekstensywnej gospodarki łąkowo-pastwiskowej. Podkreślono, iż wypas bydła i koszenie traw hamują zarastanie wilgotnych użytków zielonych, stanowiących cenne siedliska. Dopuszcza się prowadzenie gospodarki rybackiej, przy jednoczesnym zaznaczeniu potencjalnych konfliktów pomiędzy produkcją ryb, a ochroną ptaków rybożernych. Studium wskazuje ponadto, iż teren łąk w dolinie Noteci może zostać wykorzystany do produkcji biomasy ze zbiorowisk trawiastych w celach opałowych. Studium wprowadza ograniczenie stada w hodowli zamkniętej na poziomie 40 DJP.

Studium wskazuje na duże zainteresowanie zmianą wykorzystania gruntów rolnych w kierunku zabudowy na terenie wsi Byszki oraz konieczność skoordynowania ewentualnych działań w tym kierunku z wymogami ochrony ostoi.

W zakresie rozwoju zabudowy poszczególnych miejscowości podstawowym kryterium jest możliwość odbioru ścieków sanitarnych. W związku z położeniem terenów ostoi i jej sąsiedztwa na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci”, studium wskazuje na obowiązek przestrzegania zasad ochrony określonych w rozporządzeniu wojewody w sprawie tego obszaru chronionego krajobrazu. W miejscowości Chrustowo przewidziano tereny pod zabudowę usługową oraz produkcyjną w rejonie projektowanego węzła drogi

S-11. Wśród ogólnych zapisów dotyczących sytuowania nowej zabudowy studium postuluje ograniczenie konfliktów i wykluczenie lokalizacji przedsięwzięć mogących pogorszyć stan środowiska naturalnego, zwłaszcza tych, dla których obligatoryjne jest sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko.

Rozwój turystyki na terenie gminy Ujście jest niemal całkowicie pominięty w zapisach studium. Brak jest autonomicznego potraktowania tej dziedziny, a zagadnienia z zakresu turystyki pojawiają się śladowo przy okazji omówienia innych elementów.

Sfera rozwoju infrastruktury komunikacyjnej na terenie gminy Ujście wnosi dwa sporne z punktu widzenia ochrony terenów ostoi elementy, którymi są: budowa drogi ekspresowej S-11 oraz przywrócenie żeglugi śródlądowej na Noteci.

Pierwotnie zakładano, iż droga ekspresowa będzie całkowicie omijać gminę Ujście, lecz aktualny wariant zakłada przebieg obwodnicy miasta po stronie wschodniej, dokładnie na terenach ostoi. W rejonie drogi planuje się zwiększenie zainwestowania w rejonie węzłów drogowych w okolicach wsi Byszki i Chrustowo.

Podwyższenie standardów żeglugowych na Noteci, która stanowi drogę wodną E-70, do wymogów II klasy żeglugowej, wiąże się z przebudową koryta rzeki. Po przebudowie Noteć ma być wykorzystywana do transportu towarów i ma przyczynić się do rozwoju turystyki na obszarach położonych wzdłuż rzeki.

W zakresie rozwoju systemów infrastruktury komunalnej w rejonie ostoi, przewiduje się objęcie miejscowości Byszki zbiorowym systemem zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania ścieków. Na terenie gminy planowana jest również rozbudowa sieci elektroenergetycznej w relacji Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina do przesyłu 400 kV, realizowana w układzie dwu- lub wielotorowym po istniejącym śladzie linii 220 kV. Dla rozwoju energetyki wiatrowej studium określa odległości lokalizacyjne, w tym minimum 500 m od udokumentowanych chronionych siedlisk ptaków oraz minimum 1 000 m od cennych krajobrazów. Tereny przewidziane pod lokalizację elektrowni wiatrowych znajdują się w znacznym oddaleniu od granic ostoi w rejonie Mirosławia i Jabłonówka.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaczory

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kaczory zostało przyjęte Uchwałą Nr IX/41/99 Rady Gminy Kaczory z dnia 29 grudnia 1999 r. Od tego momentu nie dokonywano żadnych zmian, jednak w chwili obecnej (lipiec 2009 r.) gmina rozważa konieczność dokonania analizy aktualności zapisów obowiązującego studium oraz zasadności sporządzenia nowego dokumentu.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Kaczory zajmuje północno-zachodni fragment ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”, natomiast tereny ostoi stanowią południowy skraj gminy. Miejscowość gminna znajduje się kilka km na północ do granic obszaru Natura 2000. Miejscowościami, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi, są:

- **Byszewice** – wieś, ulicówka, położona u podnóża krawędzi pradoliny, w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza,
- **Dziembówko** – wieś sołecka, ulicówka, położona przy linii kolejowej Piła – Chodzież, w bardzo bliskim sąsiedztwie granic ostoi; funkcja mieszkaniowa,
- **Dziembowo** – wieś sołecka, wielodrożnica; funkcja rolnicza,
- **Krzewina** – niewielka wieś sołecka, położona przy drodze z Kaczor do Chodzieży; funkcja rolnicza, znaczny udział ludności robotniczej; we wsi funkcjonuje żwirownia, obiekty hodowlane i ważna rozdzielnia elektroenergetyczna,
- **Morzewo** – wieś sołecka, wielodrożnica; funkcja rolnicza,
- **Prawomyśl** – wieś sołecka, ulicówka, położona u podnóża krawędzi pradoliny, w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza,
- **Rzadkowo** – wieś sołecka, widlica, położona przy linii kolejowej Piła – Bydgoszcz; funkcja rolnicza.

Zagospodarowanie obszaru ostoi na terenie gminy jest mało intensywne. Użytki zielone podlegają głównie koszeniu, nie są natomiast wykorzystywane jako pastwiska. Hodowla bydła w pobliżu ostoi odbywa się w trybie zamkniętym (Dziembówko, Rzadkowo, Prawomyśl). Znaczna część łąk jest wykorzystywana przez indywidualnych właścicieli do produkcji warzywniczej. Stosunkowo niewielkie powierzchnie w rejonie Morzewa wykorzystywane są do uprawy wierzby energetycznej. Na południe od wsi Dziembówko, przy granicy z gminą Ujście znajduje się kompleks stawów hodowlanych w dawnych wyrobiskach po eksploatacji torfu.

Na terenie ostoi nie występują tereny *stricte* leśne, spotyka się natomiast liczne płaty zadrzewień i zakrzewień. Lasy porastają strefę krawędziową doliny na całej jej długości (bezpośrednio przy granicy ostoi).

Na terenie ostoi oraz w jej najbliższym otoczeniu praktycznie nie występuje zagospodarowanie przemysłowe. W miejscowości Krzewina prowadzi się eksploatację piasku i żwiru (kilkaset metrów na północ od granic ostoi). Na terenie ostoi występują także nieeksploatowane złoża torfu i gytii (rejon Dziembówka i Morzewa).

Funkcje turystyczne na terenie ostoi niemal nie występują (generalnie są słabo rozwinięte na terenie całej gminy). Przez miejscowość Kaczory biegnie międzynarodowa trasa rowerowa Euro Route R-1, która we wsi Prawomyśl zbliża się bezpośrednio do granicy ostoi.

Teren ostoi przecina istotny element układu drogowego gminy – droga powiatowa prowadząca z Kaczor w kierunku Chodzieży (jedna z pięciu dróg przecinających dolinę na odcinku pomiędzy Ujściem i Nakłem nad Notecią).

Przez tereny ostoi przebiega czynna linia kolejowa nr 354: Poznań – Chodzież – Piła. Jest to linia jednotorowa (na tym odcinku), zelektryfikowana, pierwszorzędna o stosunkowo dużym natężeniu ruchu. Linia służy obsłudze ruchu pasażerskiego i towarowego.

Gminny system wodociągowy obejmuje 100% gminy. Podobnie system kanalizacji na terenie gminy jest dobrze rozwinięty i obejmuje całość terenów w sąsiedztwie ostoi. Gmina jest zgazyfikowana, a sieć gazowa obejmuje wszystkie wsie z rejonu ostoi, jednak przez obszar Natura 2000 nie bieżą gazociągi tranzytowe.

Źródłami pól elektromagnetycznych na terenie ostoi są napowietrzne linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia krajowej sieci przesyłowej:

– 220 kV: Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina,

oraz sieci dystrybucyjnej:

– dwutorowa linia 110 kV: Stobno/Piła – Piła-Krzewina (przy północnej granicy ostoi),

– dwie linie 110 kV: Chodzież – Piła-Krzewina (wzdłuż drogi przez dolinę),

a także linia średniego napięcia:

– Dziembowo – Chrustowo/Nietuszkowo.

Tak duże zagęszczenie linii elektroenergetycznych wynika z lokalizacji ważnej stacji elektroenergetycznej 220/110 kV położonej w miejscowości Krzewina. Stacja będąca bardzo dużym emitorem pól elektromagnetycznych znajduje się w odległości niecałych 2 km na północ od granic ostoi.

Stan środowiska gminy należy ocenić jako dobry. Podobnie jak w większości analizowanych gmin najpoważniejsze problemy funkcjonowania środowiska przyrodniczego na terenach ostoi wiążą się z niezadowolającym stanem wód Noteci. Do innych problemów i zagrożeń zaliczyć można zmianę wykorzystywania nadnoteckich łąk w kierunku uprawy warzyw. Ponadto, lokalizacja licznych elementów infrastruktury elektroenergetycznej generuje znaczne pola elektromagnetyczne, stanowi przeszkodę na szlakach migracji ptaków oraz powoduje istotne zakłócenie krajobrazu. Źródłami hałasu na terenie ostoi w gminie Kaczory są linia kolejowa nr 354 oraz droga powiatowa w kierunku Chodzieży.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium dla gminy Kaczory posiada stosunkowo czytelną strukturę kierunków zagospodarowania przestrzennego, nie wyznacza jednak jakichkolwiek stref funkcjonalno-przestrzennych. Przytoczona na końcu dokumentu strategia polityki przestrzennej określa również działania w zakresie ekologii. Są to m.in.:

- przestrzeganie wymogów konserwatorskich dla obszarów chronionych,
- ochrona powietrza, powierzchni ziemi, wód podziemnych i powierzchniowych przed zanieczyszczeniem,
- wspieranie inwestycji proekologicznych, przede wszystkim związanych z infrastrukturą techniczną, a w szczególności w zakresie oczyszczania ścieków.

Brak jest natomiast ochronnego podejścia do samych łąk nadnoteckich.

Głównym kierunkiem działań gminy na terenie ostoi jest rozwój funkcji rolniczych opartych o wykorzystanie użytków zielonych. Studium szeroko określa wytyczne dla kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym także dla terenów ostoi. Są to następujące zapisy:

- kierunki rozwoju rolnictwa muszą uwzględniać połączenie produkcji rolnej z ochroną środowiska naturalnego,
- użytki rolne w Obszarze Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” powinny być uprawiane technikami naturalnymi bez nadmiernego nawożenia mineralnego i chemizacji, nie stwarzając zagrożenia dla środowiska,
- należy dążyć do wykorzystania nowoczesnych, ekologicznych technologii,
- niski stopień chemizacji rolnictwa sprzyja produkcji żywności o wysokich cechach zdrowotnych,
- specjalizacja gospodarstw rolnych w hodowli bydła mlecznego i opasowego, a także znaczny wzrost skali produkcji, w oparciu o własne duże obszary użytków zielonych (dotyczy bezpośrednio łąk nadnoteckich).

Studium wskazuje na główne rejony warzywnictwa we wsiach Morzewo, Prawomyśl i Równopole. Ta dochodowa gałąź rolnictwa sprawia, że część łąk na terenie ostoi została przekształcona w pola pod uprawę warzyw.

W zakresie kształtowania zabudowy przewiduje się tereny rozwojowe jedynie poza terenami ostoi. Teren łąk nadnoteckich został całkowicie wyłączony z zabudowy. Tereny rozwoju funkcji mieszkaniowych zostały przedstawione na rysunku studium dla wsi Dziembowo, Krzewina, Morzewo i Rzadkowo w sąsiedztwie istniejących układów urbanistycznych. Studium wyznacza także dość duże obszary przeznaczone pod aktywizację gospodarczą (w tym usługi i działalność produkcyjną) pomiędzy stacją energetyczną Krzewina a wsią

Morzewo oraz na północ od wsi Rzadkowo (oba tereny oddalone są ok. 1,5 – 2 km od granic ostoi).

Studium niemal w ogóle nie odnosi się do kwestii rozwoju turystyki, ani na terenie ostoi, ani w całej gminie. Podobnie jak w większości jednostek należących do Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Nadnoteckich, tak i w gminie Kaczory pojawiają się postulaty przywrócenia żeglugi na Noteci.

W zakresie rozwoju systemów infrastruktury komunalnej w rejonie ostoi, przewiduje się rozbudowę i stałą modernizację systemów zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania ścieków (od momentu uchwalenia studium wszystkie miejscowości zostały już objęte kanalizacją).

Na terenie gminy planowana jest również rozbudowa sieci elektroenergetycznej w relacji Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina do przesyłu 400 kV, realizowana w układzie dwu- lub wielotorowym po istniejącym śladzie linii 220 kV. Ponadto, zabezpieczono pas terenu w dolinie Noteci pod budowę linii 400 kV Piła-Krzewina – Bydgoszcz. W związku z powyższymi planami stacja w Krzewinie ma również ulec rozbudowie do parametrów 400/110 kV. Studium nie przewiduje natomiast rozwoju produkcji energii odnawialnej na terenie gminy. Rozmowy z przedstawicielami Urzędu Gminy wskazują na pewne zainteresowanie inwestorów w zakresie lokalizacji farm wiatrowych, jednak do tej pory nie podjęto żadnych decyzji.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

Miasteczko Krajeńskie

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Miasteczko Krajeńskie zostało przyjęte Uchwałą Nr XXXIV/189/02 Rady Gminy Miasteczko Krajeńskie z dnia 10 lipca 2002 r. W związku ze zmianami formalno-prawnymi oraz koniecznością uwzględnienia zmian polityki przestrzennej gminy przyjęto Uchwałą Nr XV/71/2008 Rady Gminy Miasteczko Krajeńskie z dnia 27 lutego 2008 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium. Zmieniony dokument ma również uwzględniać powołanie obszarów Natura 2000. W lipcu 2009 r. procedura znajdowała się na etapie wyłaniania wykonawcy zmiany studium.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Miasteczko Krajeńskie zajmuje fragment północno-zachodniej części ostoi, natomiast tereny ostoi stanowią południowy skraj gminy. Miejscowość gminna znajduje się bezpośrednio przy granicy obszaru Natura 2000. Miejscowościami, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi, są:

- **Miasteczko Krajeńskie** – wieś gminna, o skomplikowanym układzie wielodrożnicy, położona bezpośrednio przy granicy ostoi; jednostka wielofunkcyjna,
- **Miasteczko Huby** – niewielka wieś sołecka, położona pomiędzy drogą do Kaczor a linią kolejową Piła – Bydgoszcz; zabudowania wsi zlokalizowane są w granicach ostoi, tuż przy jej północnej granicy; funkcja rolnicza,
- **Wolsko** – wieś sołecka; zasadnicza część wsi jest oddalona ok. 1 km od granic ostoi, ale część zabudowań znajduje się również w jej granicach; funkcja rolnicza,
- **Brzostowo** – wieś sołecka o zróżnicowanym układzie zabudowy, położona na północ od Miasteczka Krajeńskiego; funkcja rolnicza, mieszkaniowa.

Zagospodarowanie obszaru ostoi na terenie gminy nie jest zbyt intensywne. Użytki zielone podlegają głównie koszeniu, a zdecydowanie rzadziej wykorzystywane są jako pastwiska (w tym jedno duże gospodarstwo w rejonie wsi Miasteczko-Huby). Sporadycznie na łąkach nadnoteckich pojawia się również warzywnictwo. Z kolei część użytków zielonych ze względu na niską opłacalność została wyłączona z produkcji rolnej i podlega sukcesji. Pola uprawne występują wyłącznie poza granicami ostoi w bezpośrednim sąsiedztwie osadnictwa, zwłaszcza w rejonie wsi Wolsko i Miasteczko-Huby.

Do głównych kompleksów leśnych gminy zalicza się lasy w sąsiedztwie ostoi. Na terenie ostoi brak jest obszarów zalesionych.

W najbliższym otoczeniu ostoi zagospodarowanie przemysłowe niemal nie występuje, a drobna wytwórczość ma głównie związek z rolnictwem i przerobem drewna.

Na terenie łąk nadnoteckich występują złoża gytii i torfu. Są one jednak rozpoznane w sposób niepełny i nieprecyzyjny pod względem granic i wielkości zasobów. Ponadto, przeprowadzone w 1993 r. badania wykazały występowanie w dolinie Noteci kredy jeziornej nie tylko w omawianej gminie, ale na całym odcinku od Ujścia, aż do Osieku. Złoża „Wolsko” i „Huby” są największe na obszarze byłego województwa pilskiego. Innym rodzajem kopalin w rejonie ostoi są kruszywa naturalne występujące w złożu „Miasteczko Krajeńskie”, które zostały ujęte w krajowym bilansie zasobów kopalin. Do chwili obecnej nie rozpoczęto eksploatacji żadnego z wyżej wymienionych złóż.

Funkcje turystyczne w rejonie ostoi są słabo rozwinięte. W Miasteczku Krajeńskim funkcjonuje pensjonat „Stara Mleczarnia”. Pewne inicjatywy w kierunku bazy turystycznej pojawiają się we wsi Wolsko. Drogą powiatową Kaczory – Miasteczko Krajeńskie, po granicy ostoi (a krótkim odcinkiem na terenie) biegnie międzynarodowy szlak rowerowy R-1.

Poza małym wyjątkiem w rejonie wsi Miasteczko-Huby, terenu ostoi nie przecinają istotne elementy układu drogowego gminy. Drogi powiatowe: Kaczory – Miasteczko Krajeńskie oraz Miasteczko Krajeńskie – Białośliwie, stanowią północną granicę ostoi.

Północną granicą ostoi przebiega czynna linia kolejowa nr 18: Piła – Bydgoszcz Jest to linia zelektryfikowana, dwutorowa, pierwszorzędna, prowadząca ruch osobowy i towarowy.

Gminny system wodociągowy obejmuje ok. 95% gminy. Natomiast system kanalizacji na terenie gminy jest bardzo słabo rozwinięty i obejmuje niewielką grupę odbiorców (kanalizacja sanitarna w Brzostowie oraz sanitarna i deszczowa na kilku ulicach Miasteczka Krajeńskiego). Rozdzielcza sieć gazowa obejmuje Miasteczko Krajeńskie oraz Brzostowo, ale przez teren Natura 2000 nie biegną żadne gazociągi tranzytowe.

Źródłem pól elektromagnetycznych na terenie ostoi jest napowietrzna linia elektroenergetyczna średniego napięcia biegnąca północnym skrajem doliny. W zakresie produkcji energii odnawialnej na terenie gminy nie funkcjonują obiekty energetyki wiatrowej, natomiast w przeszłości prowadzono uprawę wierzby energetycznej (aktualnie brak).

Najpoważniejsze problemy funkcjonowania środowiska przyrodniczego gminy, w tym także na terenie ostoi, wiążą się z ciągle niezadowalającym stanem czystości płynących w jej obszarze wód powierzchniowych. Największy wpływ na ten stan ma nieuporządkowana gospodarka ściekowa. Do innych zagrożeń ostoi zaliczyć można niekontrolowane wypływy wód podziemnych na tereny łąk z niezabezpieczonych odwiertów badawczych, pozostałych po poszukiwaniach ropy naftowej, prowadzonych w dolinie Noteci w latach 80-tych XX w. Stosunkowo poważnym liniowym źródłem hałasu jest linia kolejowa nr 18.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium gminy Miasteczko Krajeńskie jest dokumentem wykonanym bardzo rzetelnie i szczegółowo, a także posiada bardzo szeroki wachlarz wytycznych w poszczególnych sferach polityki przestrzennej. Dokument wyznacza również cztery strefy polityki przestrzennej, które wyznaczają kierunki zagospodarowania w poszczególnych częściach gminy:

- 1) strefa osadnicza wsi Miasteczko Krajeńskie – Brzostowo,
- 2) strefa priorytetów dla ochrony przyrody,
- 3) strefa priorytetów dla produkcji rolnej,
- 4) strefa przekształceń drogi krajowej nr 10.

Najistotniejsza dla ostoi jest strefa druga, która zamyka się w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” (z wyłączeniami dla Miasteczka Krajeńskiego i Brzostowa), obejmując tym samym także obszar ostoi. Głównym kierunkiem działań dla tej strefy jest

ograniczenie zabudowy oraz zahamowanie degradacji oraz ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszaru.

Istotne znaczenie ma również strefa pierwsza, ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo względem ostoi oraz znaczne natężenie zamierzeń inwestycyjnych. Na styku dwóch największych jednostek osadniczych gminy (Miasteczko Krajeńskie – Brzostowo) wskazano rozległe tereny rozwoju: mieszkaniowo-usługowe, usługowo-rekreacyjne i przemysłowo-mieszkaniowe. Wyznaczona strefa jest obszarem dużych przekształceń przestrzennych gminy, z lokalizacją gminnego ośrodka sportowo-rekreacyjnego, stąd może mieć istotny wpływ na tereny ostoi. Tereny rozwojowe należące do omawianej strefy zostały objęte obowiązkiem sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Wytyczne w sferze ekologii nie ograniczają się do zestawu ogólnych zasad, ale dotyczą poszczególnych komponentów środowiska. Kierunki działań w zakresie obiektów przyrodniczych objętych ochroną prawną mają na celu zachowanie lub poprawę stanu środowiska. Należą do nich m.in.:

- rozwój infrastruktury technicznej gwarantujący eliminację zagrożeń dla środowiska przyrodniczego,
- stosowanie zasad zagospodarowania Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” zgodnie z zapisami prawa miejscowego (rozporządzenie wojewody),
- ograniczenie i ustalenie zakazu zabudowy obszarów przyrodniczych, w szczególności łąk i lasów.

Bardzo szerokie wytyczne zostały sformułowane dla ochrony środowiska wodnego. Pomędzy innymi postulatami znalazła się poprawa stanu czystości wód powierzchniowych, poprzez:

- uporządkowanie gospodarki ściekowej, polegające na właściwym oczyszczeniu ścieków komunalnych i przemysłowych,
- oczyszczenie wód deszczowych poprzez budowę kanalizacji deszczowej, zakończonej urządzeniami oczyszczającymi,
- ochronę wód przed ściekami pochodzącymi z rolnictwa: gnojowicą i odciekami z obornika,
- likwidacja lub przynajmniej ograniczenie dopływu zanieczyszczeń z powierzchni użytkowanej rolniczo przez właściwe stosowanie nawozów i środków ochrony roślin.

Istotne znaczenie dla ochrony ostoi mają również poszczególne wytyczne w zakresie ochrony biosfery:

- utrzymanie naturalnych zbiorowisk roślinnych na terenach nieprzydatnych gospodarczo, tj. na terenach podmokłych, m.in. przez zachowanie szuwarów nadbrzeżnych itp., które są ostoją świata zwierzęcego,
- zachowanie istniejących zadrzewień,
- zachowanie różnorodności biologicznej wynikającej z lokalnych predyspozycji środowiska,
- prowadzenie działań zapobiegających wypalaniu traw, poprzez uświadamianie o ich szkodliwości.

Głównym kierunkiem rozwojowym gminy na terenie ostoi jest rolnictwo oparte o wykorzystanie naturalnych użytków zielonych. W studium zapisano szereg wytycznych w zakresie kształtowania tej funkcji:

- obsada bydła ze względu na duży areał łąk w dolinie Noteci powinna zostać znacznie zwiększona,
- brak przemysłu i czyste środowisko powinny sprzyjać rozwojowi produkcji żywności metodami ekologicznymi oraz rozwojowi turystyki,
- działania w zakresie gospodarki wodnej powinny zapewnić rolnictwu optymalne warunki wodne, które można uzyskać m.in. poprzez przerzut wody z doliny Noteci na wysoczyznę i nawadnianie gruntów rolnych,
- tereny wód otwartych i ekosystemy łąk tworzą obszar, na którym obowiązują priorytety ograniczenia stosowania chemizacji, oraz które powinny być wyłączone z zabudowy.

Studium wskazuje również na niewykorzystane dotychczas możliwości hodowli ryb, która może być zwiększona, m.in. w drodze budowy stawów w dolinie Noteci.

Natomiast rozwój leśnictwa w gminie nastąpi przez zwiększenie powierzchni lasów w wyniku zalesień gruntów rolniczo nieprzydatnych. Proponowane tereny znajdują się m.in. w pobliżu ostoi, w rejonie wsi Miasteczko-Huby.

Rozwój turystyki jest celem mało eksponowanym ze względu na niewielki potencjał gminy. Nacisk został położony na rozbudowę systemu komunikacji rowerowej, w tym wyznaczenie ścieżek w oparciu o przebieg dróg powiatowych i gminnych.

Nadrzędnym kierunkiem rozwoju terenów osadniczych gminy jest podnoszenie ładu przestrzennego, przy jednoczesnym zachowaniu walorów przyrodniczych i kulturowych środowiska. W studium gminy określono przestrzeń inwestycyjną, czyli tereny, które mogą zostać przeznaczone pod zabudowę. W rejonie ostoi są to:

- istniejące tereny zainwestowane (produkcyjne, usługowe i inne),

- na obszarze styku wsi miasteczko Krajeńskie i Brzostowo wyznaczono główny obszar rozwoju zabudowy w gminie, obejmujący tereny: mieszkaniowo-usługowe, rekreacyjno-usługowe oraz produkcyjno-usługowe,
- we wsi Miasteczko Krajeńskie poza wskazaną powyżej przestrzenią inwestycyjną ustala się zakaz zabudowy rozproszonej poza plombowym uzupełnieniem zabudowy wzdłuż istniejących dróg,
- we wsi Miasteczko-Huby wskazano tereny uzupełniające istniejącą zabudowę o przeznaczeniu rekreacyjno-mieszkaniowym, położone w atrakcyjnym widokowo obszarze (w tym w granicach ostoi),
- we wsi Wolsko wskazano tereny rekreacyjno-mieszkaniowe uzupełniające istniejący układ zabudowy (w tym w granicach ostoi).

W zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej dokument stawia szereg celów w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej:

- docelowa realizacja grawitacyjno-pompowego systemu kanalizacji komunalnej z oczyszczaniem ścieków w gminnej mechaniczno-biologicznej oczyszczalni w Brzostowie; koncepcja nie zakłada przyłączenia wsi Miasteczko-Huby i Wolsko, dla których postuluje się stosowanie indywidualnych systemów oczyszczalni ścieków w postaci przydomowych oczyszczalni,
- rozdzielenie ścieków komunalnych i deszczowych w Miasteczku Krajeńskim poprzez realizację systemu kanalizacji rozdzielczej z urządzeniami podczyszczającymi ścieki deszczowe z substancji ropopochodnych.

Studium nie wskazuje terenów predysponowanych do produkcji energetyki odnawialnej.

Bardzo istotną inicjatywą gminy Miasteczko Krajeńskie, która nie znalazła miejsca w zapisach Studium, ale znajdzie się z pewnością w nowym dokumencie, jest „Centrum Edukacyjne Dolina Środkowej Noteci”. Inwestycja ma mieć charakter popularyzatorski oraz promować walory przyrodnicze łąk nadnoteckich nie tylko w granicach gminy, ale na całej jej długości.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

Białośliwie

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Białośliwie zostało przyjęte Uchwałą Nr XX/122/2000 Rady Gminy w Białośliwiu z dnia 7 czerwca 2000 r.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Białośliwie zajmuje północną część w środku noteckiego odcinka ostoi, natomiast tereny ostoi stanowią południowy fragment gminy. Miejscowość gminna znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie granic obszaru Natura 2000. Miejscowościami, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi, są:

- **Białośliwie** – wieś gminna o skomplikowanym układzie morfologicznym, położona na przebiegu drogi wojewódzkiej nr 190 oraz przy linii kolejowej nr 18 (Piła – Bydgoszcz); bezpośrednie sąsiedztwo ostoi; ośrodek wielofunkcyjny, w tym produkcja przemysłowa,
- **Dworzakowo** – wieś sołecka, ulicówka, położona pomiędzy linią kolejową nr 18, a granicą ostoi; funkcja rolnicza i mieszkaniowa (wieś robotniczo-chłopska),
- **Krostkowo** – wieś sołecka, położona na drodze Białośliwie – Osiek nad Notecią, w bliskim sąsiedztwie ostoi (niewielka część zabudowań w granicach obszaru); funkcja rolnicza,
- **Nowe Dębówko** – wieś sołecka, położona na drodze Białośliwie – Osiek nad Notecią, w bliskim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza.

Główną funkcją gminy jest funkcja rolnicza i sadownictwo. Zagospodarowanie obszaru ostoi w granicach gminy Białośliwie jest mało intensywne. Użytki zielone podlegają głównie koszeniu, a jedynie na małych powierzchniach są wykorzystywane jako pastwiska (rejon wsi Krostkowo i Dębówko). Obiekty hodowli zamkniętej znajdują się w Otylinie w odległości ok. 0,5 km na północ od granic ostoi. Pewna część łąk jest wykorzystywana przez indywidualnych właścicieli do produkcji warzywniczej (rejon wsi Dębówko).

Na terenie ostoi nie występują tereny leśne, spotyka się natomiast liczne płyty zadrzewień i zakrzewień. Zwarty kompleks leśny znajduje się natomiast na wysoczyźnie na wschód od Białośliwia.

W najbliższym otoczeniu ostoi znajdują się zakłady produkcji okleiny, zlokalizowane w Białośliwiu („Polfurniture”, „Polfurpress”). Nie prowadzi się natomiast eksploatacji surowców mineralnych.

Funkcje turystyczne na terenie ostoi nie występują (generalnie są słabo rozwinięte na terenie całej gminy). Przez miejscowość Białośliwie biegnie międzynarodowa trasa rowerowa Euro Route R-1, która we wsi Krostkowo zbliża się bezpośrednio do granicy ostoi. Wzdłuż trasy prowadzi również szlak pieszy.

Teren ostoi przecina istotny element układu drogowego regionu – droga wojewódzka nr 190. Północną granicę ostoi stanowi linia kolejowa nr 18 o znaczeniu państwowym.

Gminny system wodociągowy obejmuje 100% gminy. Natomiast system kanalizacji jest słabo rozwinięty i obejmuje jedynie większość wsi Białośliwie. Gminna oczyszczalnia ścieków

zlokalizowana jest na wschód od Białośliwia w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi. W bardzo bliskim sąsiedztwie ostoi (poniżej 0,5 km) znajduje się również gminne składowisko odpadów komunalnych położone na wschód od Białośliwia (ma funkcjonować do 2015 r.). Sieć gazowa w rejonie ostoi obejmuje jedynie wieś gminną, ale przez obszar Natura 2000 nie biegną gazociągi tranzytowe.

Źródłami pól elektromagnetycznych na terenie ostoi są napowietrzne linie elektroenergetyczne średniego napięcia:

- Białośliwie – Szamocin (po zachodniej stronie drogi wojewódzkiej nr 190),
- rejon Krostkowa – Śluza Krostkowo.

Źródłami hałasu na terenie ostoi są linia kolejowa nr 18 oraz droga wojewódzka nr 190.

Stan środowiska gminy należy ocenić jako dobry. Podobnie jak w większości analizowanych gmin najpoważniejsze problemy funkcjonowania środowiska przyrodniczego na terenach ostoi wiążą się z nieuporządkowaną gospodarką ściekową oraz niezadowolającym stanem wód powierzchniowych. Do innych problemów i zagrożeń zaliczyć można wykorzystywanie nadnoteckich łąk w kierunku uprawy warzyw. W przeszłości były plany lokalizacji farm wiatrowych na terenie wsi Dworzakowo, ale zostały one zaniechane ze względów środowiskowych.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium gminy Białośliwie jest dokumentem wykonanym bardzo rzetelnie i szczegółowo, a także posiada bardzo szeroki wachlarz wytycznych w poszczególnych obszarach działania. Dokument wyznacza pięć stref polityki przestrzennej, które wyznaczają kierunki zagospodarowania w poszczególnych częściach gminy:

- 1) strefa priorytetów dla ochrony środowiska,
- 2) strefa priorytetów dla rozwoju rolnictwa,
- 3) strefa produkcji rolnej,
- 4) strefa lasów,
- 5) strefa osadnicza wsi Białośliwie.

Najistotniejsza dla ochrony ostoi jest strefa pierwsza, która obejmuje obszar doliny Noteci, ciąg ekologiczny Strugi Białośliwskiej z przyległymi łąkami i zadrzewieniami, a także tereny zagrożone erozją i osuwiskami z ograniczeniami w produkcji rolnej wynikającymi z ustanowienia Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci”.

Istotne znaczenie ma również strefa piąta, ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo względem ostoi, a także stosunkowo duże natężenie zamierzeń inwestycyjnych. W rejonie dwóch największych jednostek osadniczych gminy (Białośliwie – Dworzakowo) wskazano nowe

tereny rozwoju: aktywizacji gospodarczej, mieszkaniowe i usługowo-rekreacyjne. Wyznaczona strefa jest obszarem istotnych przekształceń przestrzennych gminy, stąd może mieć znaczny wpływ na tereny ostoi. Tereny rozwojowe należące do omawianej strefy zostały objęte obowiązkiem sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Wśród podstawowych kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy na pierwszym miejscu znalazła się na ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego, m.in. poprzez: wyznaczenie stref przyrodniczych, wyłączonych z zabudowy, a także utrzymanie właściwych stosunków wodnych i ochronę wód przed zanieczyszczeniem.

Wytyczne w zakresie ochrony środowiska nie ograniczają się do zestawu ogólnych zasad, ale dotyczą poszczególnych komponentów środowiska. Kierunki działań w zakresie terenów i obiektów przyrodniczych objętych ochroną prawną mają na celu zachowanie lub poprawę stanu środowiska. Zasadnicze znaczenie ma stosowanie zasad zagospodarowania Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” zgodnie z zapisami prawa miejscowego (rozporządzenie wojewody). Studium podkreśla naturalne predyspozycje tego obszaru do rozwoju takich funkcji, jak: gospodarka leśna i rolna, rybactwo, turystyka i wypoczynek. Natomiast rozwój zabudowy (zwłaszcza przemysłu) powinien być ograniczony do niezbędnego minimum, uzasadnionego potrzebami miejscowej ludności. Jednocześnie podkreślono, iż należy zapewnić ochronę terenów cennych przyrodniczo formami wyznaczonymi w prawie, po ich odpowiednim udokumentowaniu. Autorzy dokumentu nie wskazali jednak żadnych konkretnych propozycji.

Bardzo szerokie wytyczne zostały sformułowane dla ochrony środowiska wodnego. Pomędzy innymi postulatami znalazła się poprawa stanu czystości wód powierzchniowych, poprzez:

- uporządkowanie gospodarki ściekowej, polegające na właściwym oczyszczeniu ścieków komunalnych i przemysłowych,
- oczyszczenie wód deszczowych poprzez budowę kanalizacji deszczowej, zakończonej urządzeniami oczyszczającymi,
- ochronę wód przed ściekami pochodzącymi z rolnictwa: gnojowicą i odciekami z obornika,
- likwidacja lub przynajmniej ograniczenie dopływu zanieczyszczeń z powierzchni użytkowanej rolniczo przez właściwe stosowanie nawozów i środków ochrony roślin.

Istotne znaczenie dla ochrony ostoi mają również poszczególne wytyczne w zakresie ochrony biosfery:

- utrzymanie naturalnych zbiorowisk roślinnych na terenach nieprzydatnych gospodarczo, tj. na terenach podmokłych, m.in. przez zachowanie szuwarów nadbrzeżnych itp., które są ostoją świata zwierzęcego,
- zachowanie istniejących zadrzewień,
- zachowanie różnorodności biologicznej wynikającej z lokalnych predyspozycji środowiska.

W ramach ochrony gleb i powierzchni ziemi wskazano na ograniczenie wyłączenia gleb dobrej jakości z produkcji rolnej, wraz z zakazem wszelkiej zabudowy (w tym zagrodowej). Ponadto, ewentualna eksploatacja surowców mineralnych powinna być poprzedzona oceną oddziaływania na środowisko (zwłaszcza na obszarach chronionych), a tereny poeksploatacyjne odpowiednio zrekultywowane.

Głównym kierunkiem rozwojowym gminy na terenie ostoi jest rolnictwo oparte o wykorzystanie naturalnych użytków zielonych. W Studium zapisano szereg wytycznych w zakresie kształtowania tej funkcji:

- obsada bydła ze względu na duży areał łąk w dolinie Noteci powinna zostać znacznie zwiększona (do wielkości minimum 20 sztuk),
- zwiększenie wydajności z zachowaniem standardów w produkcji zdrowej żywności,
- działania w zakresie gospodarki wodnej powinny zapewnić rolnictwu optymalne warunki wodne, które można uzyskać w części dolinnej poprzez renowację istniejących i budowę nowych urządzeń melioracyjnych,
- rozwój ekonomiczny części gospodarstw poprzez obsługę ruchu turystycznego (agroturystyka).

Studium wskazuje również na niewykorzystane dotychczas możliwości hodowli ryb.

Natomiast rozwój leśnictwa w gminie nastąpi przez zwiększenie powierzchni lasów w wyniku zalesień gruntów rolniczo nieprzydatnych (dokument zaznacza jednak, iż terenów takich jest w gminie mało). Proponowane tereny znajdują się m.in. w pobliżu ostoi, w rejonie wsi Krostkowo.

Pomimo niewielkiego potencjału turystycznego gminy, rozwój tej dziedziny znalazł się wśród podstawowych kierunków zagospodarowania przestrzennego. Studium określa następujące działania:

- rehabilitacja istniejącej kolejki wąskotorowej,
- stworzenie bazy i urządzeń obsługi turystyki,
- zapewnienie warunków dla przekształceń istniejących gospodarstw rolnych,

- budowa tras rowerowych i pieszych.

Białośliwie zostało wytypowane jako punkt obsługi ruchu turystycznego, położony na węźle dwóch szlaków rowerowych, w tym międzynarodowej drogi R-1. Ponadto, we wszystkich miejscowościach z rejonu ostoi wyznaczono potencjalne tereny rozwoju agroturystyki. Dokument wskazuje ponadto, na potencjalne gospodarcze wykorzystanie walorów turystycznych doliny Noteci w drodze współpracy międzygminnej.

Nadrzędnym kierunkiem rozwoju terenów osadniczych gminy jest podnoszenie ładu przestrzennego, przy jednoczesnym zachowaniu walorów przyrodniczych i kulturowych środowiska. W studium gminy określono przestrzeń inwestycyjną, czyli tereny, które mogą zostać przeznaczone pod zabudowę. W rejonie ostoi są to:

- tereny aktywizacji gospodarczej we wsiach Białośliwie i Dworzakowo,
- tereny mieszkaniowe we wsiach Białośliwie oraz Dworzakowo, Dębówko Nowe i Krostkowo,
- potencjalne tereny agroturystyki we wsiach Dworzakowo, Dębówko Nowe i Krostkowo,
- potencjalne tereny obsługi turystyki w Białośliwiu.

W zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej w rejonie ostoi dokument stawia m.in. następujące cele:

- zapewnienie zbiorczego systemu odbioru ścieków sanitarnych dla całego obszaru Białośliwia (w tym rozbudowa oczyszczalni) oraz wsi Krostkowo i Dębówko Nowe,
- doprowadzenie gazu ziemnego do Białośliwia oraz zgazyfikowanie pozostałych miejscowości zgodnie z opracowanym gminnym programem (wszystkie wsie w rejonie ostoi).

Studium nie wskazuje terenów predysponowanych do produkcji energii odnawialnej.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wyrzysk

Studium miasta i gminy Wyrzysk zostało przyjęte Uchwałą nr XXIII/55/2000 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 20 grudnia 2000 r. Od 2008 r. trwa zbieranie wniosków do zmiany dokumentu. W chwili obecnej (lipiec 2009 r.) planuje się wywołać uchwałę o przystąpieniu do zmiany całościowej studium. Zmiana ma pozwolić m.in. na lokalizację farm wiatrowych w wielu rejonach gminy, w tym w okolicach wsi Kosztowo i Rzęskowo (kilka wiatraków), położonych w stosunkowo niedalekim sąsiedztwie ostoi. Jednocześnie zakłada się zmianę innych elementów zagospodarowania.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Wyrzysk zajmuje północną część w środku noteckiego odcinka ostoi, natomiast tereny ostoi stanowią południowy fragment gminy. Miasto Wyrzysk znajduje się w odległości ok. 4 km na północ od granic obszaru Natura 2000. Miejscowościami, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi, są:

- **Osiek nad Notecią** – duża wieś o układzie małego miasteczka, położona na skrzyżowaniu linii kolejowej nr 18 i drogi wojewódzkiej nr 194; bezpośrednie sąsiedztwo ostoi; ośrodek wielofunkcyjny, w tym produkcja przemysłowa,
- **Bąkowo** – wieś sołecka położona przy linii kolejowej nr 18; zabudowania wsi położone całkowicie w ostoi; funkcja rolnicza i mieszkaniowa,
- **Żuławka** – wieś sołecka o charakterze rozproszonym, położona całkowicie w ostoi wśród łąk nadnoteckich; tradycyjne osadnictwo oparte na rolnictwie, ustępuje funkcjom czysto mieszkaniowym w drodze wykupu siedlisk przez ludność napływową; funkcja rolnicza (rolnictwo ekstensywne, samozaopatrzeniowe),
- **Wyciąg** – mała osada, położona głęboko w ostoi wśród łąk nadnoteckich; funkcja rolnicza (rolnictwo ekstensywne, samozaopatrzeniowe),
- **Ostrówek** – wieś położona przy linii kolejowej nr 18; pozostałości byłego PGR-u, zarządzającego pobliskim kompleksem stawów; bezpośrednie sąsiedztwo ostoi.

Główną funkcją gminy jest funkcja rolnicza, a uzupełnieniem są usługi z zakresu obsługi rolnictwa. Zagospodarowanie obszaru ostoi w granicach gminy Wyrzysk jest mało intensywne. Użytki zielone podlegają głównie koszeniu, a jedynie na małych powierzchniach są wykorzystywane jako pastwiska. Wśród łąk położone są stosunkowo nieliczne zabudowania wsi Żuławka oraz osady Wyciąg (jedne z nielicznych przejawów osadnictwa w głębi ostoi na całej jej powierzchni we wszystkich 15 gminach). W południowo-wschodnim krańcu gminy, na terenie ostoi zlokalizowany jest duży kompleks stawów rybnych - stawy Ostrówek.

Tereny leśne na terenie ostoi występują na wschód od stawów. Ponadto, spotyka się liczne płaty zadrzewień i zakrzewień. Zwarty kompleks leśny znajduje się na wysoczyźnie na wschód od Osieka nad Notecią i Wyrzyska.

Na terenie wsi Osiek nad Notecią, w najbliższym otoczeniu ostoi znajduje się czynna cegielnia wykorzystująca lokalne surowce eksploatowane w pobliżu.

Funkcje turystyczne na terenie ostoi nie występują. W Osieku nad Notecią zlokalizowany jest skansen. Ponadto, w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi biegnie międzynarodowa trasa rowerowa Euro Route R-1.

Teren ostoi przecina istotny element układu drogowego regionu – droga wojewódzka nr 194. Północną granicę ostoi stanowi linia kolejowa nr 18 o znaczeniu państwowym.

Gminny system wodociągowy obejmuje większość gminy. Indywidualne ujęcia funkcjonują na terenach izolowanego osadnictwa, w tym w rejonie ostoi we wsiach Żuławka, Wyciąg i PGR Ostrówek. Natomiast system kanalizacji jest bardzo słabo rozwinięty – obejmuje połowę wsi Osiek nad Notecią (podłączona do oczyszczalni działającej w Wyrzysku), ale pozostała część znajduje się aktualnie w budowie. Sieć gazowa nie obejmuje miejscowości w rejonie ostoi (w gminie tylko Wyrzysk wyposażony jest w sieć gazową). Przez obszar Natura 2000 nie biegną również gazociągi tranzytowe.

Źródłami pól elektromagnetycznych na terenie ostoi są napowietrzne linie elektroenergetyczne średniego napięcia:

- Osiek nad Notecią – Nowy Dwór (po wschodniej stronie drogi wojewódzkiej nr 194),
- odgałęzienie powyższej linii w kierunku osady Wyciąg,
- Bąkowo – Żuławka.

Źródłami hałasu na terenie ostoi są linia kolejowa o znaczeniu państwowym nr 18 oraz droga wojewódzka nr 194.

Stan środowiska gminy należy ocenić jako dobry. Podobnie jak w większości analizowanych gmin najpoważniejsze problemy funkcjonowania środowiska przyrodniczego na terenach ostoi wiążą się z nieuporządkowaną gospodarką wodno-ściekową oraz niezadawalającym stanem wód powierzchniowych. Do innych problemów i zagrożeń zaliczyć można sąsiedztwo stosunkowo dużej, wielofunkcyjnej miejscowości (Osiek nad Notecią).

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium gminy Wyrzysk jest dokumentem wykonanym bardzo rzetelnie i szczegółowo, a także posiada bardzo szeroki wachlarz wytycznych w poszczególnych obszarach działania. Dokument wyznacza pięć stref polityki przestrzennej, które wyznaczają kierunki zagospodarowania w poszczególnych częściach gminy:

- 1) strefa przyrodnicza – wyłączona z zabudowy,
- 2) strefa rolna – ograniczeń dla rolnictwa,
- 3) strefa priorytetów dla rolnictwa,
- 4) strefa osadnicza ośrodka gminnego,
- 5) strefa przekształceń drogi krajowej nr 10.

Najistotniejsza dla ochrony ostoi jest strefa pierwsza, która obejmuje m.in. obszar doliny Noteci oraz jej strefę przykrawędziową. Szereg zapisów dla tego terenu wynika z ustanowienia Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci”.

Istotne znaczenie ma również strefa czwarta, ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo względem ostoi, a także duże natężenie zamierzeń inwestycyjnych. W pasie pomiędzy dwoma największymi jednostkami osadniczymi gminy (Wyrzysk – Osiek) wskazano nowe tereny rozwoju: aktywizacji gospodarczej, mieszkaniowe i usługowo-rekreacyjne. Wyznaczona strefa jest obszarem istotnych przekształceń przestrzennych gminy, stąd może mieć znaczny wpływ na tereny ostoi. Tereny rozwojowe należące do omawianej strefy zostały objęte obowiązkiem sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego znalazła się wśród podstawowych kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Wytyczne w zakresie ochrony środowiska nie ograniczają się do zestawu ogólnych zasad, ale dotyczą poszczególnych komponentów środowiska. Kierunki działań w zakresie terenów i obiektów przyrodniczych objętych ochroną prawną mają na celu zachowanie lub poprawę stanu środowiska. Zasadnicze znaczenia ma stosowanie zasad zagospodarowania Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” zgodnie z zapisami prawa miejscowego (rozporządzenie wojewody). W celu zminimalizowania negatywnego wpływu gospodarki na środowisko, rozwój gospodarczy w tym rejonie powinien być ukierunkowany na te gałęzie, które wynikają z naturalnych predyspozycji terenów: rolnictwo, leśnictwo i turystykę. Zagospodarowanie tych terenów powinno uwzględniać m.in.

- rozwój osadnictwa na terenach już zainwestowanych i ograniczanie rozpraszania zabudowy,
- wyłączenie z zabudowy strefy zalewowej,
- zachowanie prawidłowych stosunków wodnych.

Bardzo szerokie wytyczne zostały sformułowane dla ochrony środowiska wodnego. Pomędzy innymi postulatami znalazła się poprawa stanu czystości wód powierzchniowych, poprzez następujące działania:

- likwidacja nielegalnych zrzutów zanieczyszczeń do gruntu,
- ograniczanie ilości zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych,
- ograniczanie stosowania nawozów i środków ochrony roślin, w tym szczególnie w pobliżu cieków,
- wprowadzenie nowej zieleni i uzupełnienie już istniejącej w celu ograniczenia spływu zanieczyszczeń z terenów produkcji rolnej,
- utrzymanie dobrej drożności rowów i kanałów oraz urządzeń hydrotechnicznych szczególnie w doliny Noteci, od których zależy poprawna regulacja stosunków wodnych.

W ramach ochrony gleb zwrócono uwagę na ryzyko przesuszania i degradowania gruntów organicznych w wyniku zbytniego obniżania poziomu wód gruntowych. Z tego względu istotne jest właściwe prowadzenie regulacji wodnych. Studium nie zakłada rozwoju wydobywania surowców mineralnych w rejonie ostoi.

Głównym kierunkiem rozwojowym gminy na terenie ostoi jest ochrona środowiska, uzupełniona funkcjami o charakterze nieuciążliwym, głównie ekstensywnym rolnictwem. Wytyczne dla rozwoju rolnictwa dotyczą przede wszystkim innych terenów w gminie. Studium wskazuje również na możliwości rozwoju gospodarki rybackiej poprzez budowę nowych stawów hodowlanych.

Rozwój leśnictwa w gminie nastąpi przez zwiększenie powierzchni lasów w wyniku zalesień gruntów rolniczo nieprzydatnych. Proponowane tereny znajdują się m.in. w rejonie ostoi, w sąsiedztwie nieużytków wodnych z płytko zalegającą wodą gruntową oraz na gruntach murszastych, gdzie występują najsłabsze użytki zielone.

Rozwój turystyki jest celem mało eksponowanym, ze względu na niewielki potencjał gminy. Nacisk został położony na rozbudowę systemu komunikacji rowerowej, w tym wyznaczenie ścieżek w oparciu o przebieg dróg powiatowych i gminnych. Ponadto, wśród podstawowych kierunków zagospodarowania przestrzennego znalazł się rozwój agroturystyki.

Nadrzędnym kierunkiem rozwoju terenów osadniczych gminy jest możliwość odbioru ścieków sanitarnych. W studium określono przestrzeń inwestycyjną, czyli tereny, które mogą zostać przeznaczone pod zabudowę. W rejonie ostoi są to:

- nowe tereny aktywizacji gospodarczej (zabudowa usługowa) w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi we wsi Osiek nad Notecią,
- nowe tereny mieszkaniowe na terenie wsi Żuławka, w sąsiedztwie ostoi we wsi Osiek nad Notecią oraz wzdłuż drogi pomiędzy Osiekiem i Bąkowem.

Dla wsi Żuławka i Bąkowo obowiązują ograniczenia wynikające z priorytetów dla ochrony środowiska, w tym zakaz rozpraszania zabudowy.

W zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej w rejonie ostoi dokument stawia m.in. następujące cele:

- rozbudowa i modernizacja zbiorczego systemu odbioru ścieków sanitarnych dla całego obszaru rozwojowego (Wyrzysk – Osiek nad Notecią),
- wyposażenie miejscowości o dużym rozproszeniu zabudowy w przydomowe instalacje oczyszczania ścieków (m.in. Żuławka i Wyciąg),
- rozwój gazyfikacji gminy.

Studium nie wskazuje terenów predysponowanych do produkcji energii odnawialnej.

W zakresie rozwoju systemów transportowych zwrócono uwagę na przywrócenie żeglugi gospodarczej i turystycznej na Noteci.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wiejskiej

Chodzież

Studium gminy Chodzież zostało przyjęte Uchwałą Nr I/3/99 Rady Gminy Chodzież z dnia 19 lutego 1999 r. Aktualnie (lipiec 2009 r.) w opracowaniu znajduje się całościowa zmiana dokumentu, wywołana Uchwałą nr VII/54/07 Rady Gminy Chodzież z dnia 9 sierpnia 2007 r. W projekcie wyznacza się m.in. tereny oraz warunki lokalizacji elektrowni wiatrowych (w tym minimalne odległości od form ochrony).

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina wiejska Chodzież zajmuje południowo-zachodnią część ostoi, natomiast tereny ostoi stanowią północny fragment gminy. Wysunięte północne granice miasta Chodzież (poza gminą wiejską) znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru Natura 2000. Miejscowościami, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi, są:

- **Milcz** – wieś sołecka o układzie rozproszonym, której zabudowania położone są w większości w granicach ostoi; funkcja rolnicza i rozwijające się funkcje pozarolnicze,
- **Ciszewo** – wieś po byłym PGR, położona w głębi ostoi; funkcja rolnicza – zorganizowana produkcja rolna,
- **Nietuszkowo** – wieś sołecka, położona w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza,
- **Strzelce** – wieś sołecka, o układzie folwarcznym, położona w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza,
- **Studzieniec** – wieś o rozproszonym układzie, położona w bliskim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza,
- **Zacharzyn** – wieś sołecka, ulicówka, położona w bliskim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza i rzemieślnicza,
- **Wymysław** – wieś rzędówka, położona w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza.

Główną funkcją gminy jest funkcja rolno-leśna, a uzupełnieniem są usługi z zakresu turystyki. Zagospodarowanie obszaru ostoi w granicach gminy Chodzież jest stosunkowo intensywne. Użytki zielone podlegają głównie koszeniu, a częściowo są wykorzystywane jako pastwiska

(rejon wsi Nietuszkowo i Strzelce). Pośród łąk położone są zabudowania wsi Milcz, Milczek i Ciszewo (największe formy osadnictwa w głębi ostoi na całej jej powierzchni we wszystkich 15 gminach). Oprócz zabudowy na terenie ostoi znajdują się liczne przejawy zainwestowania liniowego (elektroenergetyka, komunikacja). Obiekty hodowli zamkniętej znajdują się w granicach ostoi we wsi Ciszewo (były PGR) oraz w bezpośrednim sąsiedztwie we wsiach Nietuszkowo i Strzelce. W produkcji rolnej znaczny udział mają gospodarstwa wielkopowierzchniowe (PPHU „Ciszewo”, „Agrifarm” sp. z o.o. PPHU „Strzelce”).

Tereny leśne na terenie ostoi nie występują, ale spotyka się liczne płaty zadrzewień i zakrzewień. Zwarte tereny leśne znajdują się natomiast na wysoczyźnie na południe od ostoi.

Na terenie wsi Nietuszkowo, w najbliższym otoczeniu ostoi znajduje się czynna żwirownia.

Funkcje turystyczne na terenie ostoi nie występują.

Teren ostoi przecina istotny element układu drogowego gminy - droga powiatowa Kaczory – Chodzież, z jej odgałęzzeniami w kierunku wschodnim i zachodnim. Ponadto, w poprzek doliny przebiega linia kolejowa nr 354: Piła – Chodzież.

Gminny system wodociągowy obsługuje niemal cały teren gminy. System kanalizacji jest również dobrze rozwinięty – obejmuje większość wsi z rejonu ostoi; sieci brak jedynie w miejscowości Zacharzyn. Sieć gazowa nie została doprowadzona do miejscowości w rejonie ostoi, za wyjątkiem wsi Ciszewo.

Źródłami pól elektromagnetycznych na terenie ostoi są napowietrzne linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia:

- 220 kV: Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina,
- dwie linie 110 kV: Piła-Krzewina – Chodzież (w poprzek doliny, wzdłuż drogi powiatowej),

a także średniego napięcia:

- Strzelce – Ciszewo,
- Dziembowo – Nietuszkowo,
- Nietuszkowo – Milcz.

Źródłami hałasu na terenie ostoi są: linia kolejowa nr 354 oraz wspomniana droga powiatowa. Stan środowiska gminy należy ocenić jako dobry. Do problemów i zagrożeń związanych z przedmiotem ochrony ostoi zaliczyć można stosunkowo duże zainwestowanie doliny zabudową oraz sieciami, a także niedalekie sąsiedztwo miasta (Chodzież).

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

W związku z faktem, iż dla obszaru całej gminy obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, ustalenia studium mają wtórne znaczenie dla niniejszej analizy, gdyż zostały one uszczegółowione w przytoczonym planie.

Warto zaznaczyć, że w studium nie sformułowano szczegółowych wytycznych dla ochrony środowiska. Istotne znaczenie dla ochrony terenów ostoi ma fakt wyłączenia z zabudowy łąk i pastwisk w dolinie Noteci.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin

Studium dla miasta i gminy Szamocin zostało przyjęte Uchwałą Nr XXXI/216/98 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 18 czerwca 1998 r. Od tego momentu nie dokonywano żadnych zmian w dokumencie. W najbliższym czasie nie planuje się nowelizacji studium.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Szamocin zajmuje południową część w środku noteckiego odcinka ostoi, natomiast tereny ostoi stanowią północny fragment gminy. Miejscowości, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi to:

- **Szamocin** – małe miasteczko o układzie zabudowy rozciągniętym wzdłuż wielu dróg, w tym głównie wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 190; wysunięte północne granice miasta znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru Natura 2000; siedziba gminy, lokalny ośrodek wielofunkcyjny; powolny rozwój funkcji turystycznych,
- **Strzelczyki** – wieś ulicówka, położona w bliskim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza (warzywnictwo) oraz rzemiosło i usługi,
- **Raczyn** – wieś sołecka, rzędówka, położona w bliskim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza (warzywnictwo),
- **Nałęcza** – wieś sołecka, rzędówka, położona w bliskim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza (warzywnictwo),
- **Józefowice** – wieś rzędówka, położona w bliskim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza (warzywnictwo),
- **Atanazyn** – wieś sołecka, ulicówka, położona w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi, na północ od Szamocina; funkcja rolnicza (warzywnictwo),
- **Heliodorowo** – wieś sołecka, położona w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi (część zabudowań w granicach); funkcja rolnicza – ferma indyków,
- **Lipia Góra** – wieś sołecka, rzędówka, położona w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza,
- **Sokolec** – wieś ulicówka, położona blisko wsi Lipia Góra; funkcja rolnicza,

– **Nowy Dwór** – wieś sołecka, ulicówka; zabudowania na północ od drogi położone są w granicach ostoi; funkcja rolnicza,

– **Antoniny** – mała osada położona w głębi ostoi, obecnie bez mieszkańców.

Główną funkcją gminy jest funkcja rolnicza (zwłaszcza warzywnictwo), a uzupełnieniem są rozwijające się funkcje turystyczne. Zagospodarowanie obszaru ostoi w granicach gminy Szamocin jest mało intensywne. Użytki zielone podlegają koszeniu i nie są wykorzystywane jako pastwiska. Stosunkowo duża część łąk jest wykorzystywana przez indywidualnych właścicieli do produkcji warzywniczej. W rejonie wsi Józefowice znajdują się uprawy wierzby energetycznej. W miejscowości Heliodorowo znajduje się ferma hodowli indyków w odległości ok. 0,5 km na południe od granic ostoi. Natomiast w bezpośrednim sąsiedztwie Noteci znajduje się kompleks stawów rybnych (na północ od wsi Nałęczka i Józefowice).

Na terenie ostoi nie występują tereny leśne, spotyka się natomiast liczne płyty zadrzewień i zakrzewień. Znaczne kompleksy leśne znajduje się na wysoczyźnie na południe od ostoi.

W najbliższym otoczeniu ostoi znajdują się zakłady meblowe, zlokalizowane w Szamocinie. Nie prowadzi się natomiast eksploatacji surowców mineralnych.

Funkcje turystyczne na terenie ostoi nie występują, ale na terenie Szamocina obserwuje się ich powolny rozwój (w tym agroturystyka).

Teren ostoi przecina istotny element układu drogowego regionu – droga wojewódzka nr 190.

Gminny system wodociągowy obejmuje niemal cały teren gminy. Natomiast system kanalizacji jest słabo rozwinięty i obejmuje jedynie część miasta Szamocin, gdzie zlokalizowana jest gmina oczyszczalnia ścieków. Sieć gazowa w rejonie ostoi obejmuje jedynie miasto, ale przez obszar Natura 2000 nie bieżą gazociągi tranzytowe.

Źródłami pól elektromagnetycznych na terenie ostoi są napowietrzne linie elektroenergetyczne średniego napięcia:

- Białośliwie – Szamocin (po zachodniej stronie drogi wojewódzkiej nr 190),
- dwie linie biegnące w kierunku stawów rybnych z rejonu wsi Nałęczka i Kosarzyn.

Źródłem hałasu na terenie ostoi jest droga wojewódzka nr 190.

Stan środowiska gminy należy ocenić jako dobry. Podobnie jak w większości analizowanych gmin najpoważniejsze problemy funkcjonowania środowiska przyrodniczego na terenach ostoi wiążą się z nieuporządkowaną gospodarką ściekową oraz niezadowalającym stanem wód powierzchniowych. Do innych problemów i zagrożeń zaliczyć można wykorzystywanie nadnoteckich łąk w kierunku uprawy warzyw oraz wierzby energetycznej. W przeszłości były plany lokalizacji farm wiatrowych na terenie ostoi (ok. 100 siłowni), ale zostały one zaniechane ze względów środowiskowych.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium gminy Szamocin jest dokumentem wykonanym prawidłowo i dość szczegółowo, jednak w dokumencie nie wyznaczono stref polityki przestrzennej, a jedynie wskazano obszary rozwoju poszczególnych funkcji.

Wśród zasad i celów polityki przestrzennej gminy znalazły się również następujące wytyczne w zakresie ochrony środowiska:

- przestrzeganie wymogów ochrony przyrody, zwłaszcza w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” oraz obszaru najwyższej ochrony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych,
- ochrona przed zanieczyszczeniem powierzchni ziemi, powietrza, wód podziemnych i powierzchniowych,
- wyłączenie z zabudowy rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- wspieranie inwestycji proekologicznych, przede wszystkim związanych z infrastrukturą techniczną, a w szczególności w zakresie oczyszczania ścieków,
- zwiększenie powierzchni terenów zieleni poprzez dolesienia, zadrzewienia i zakrzewienia (tereny nieużytków i gleb niskiej bonitacji),
- intensyfikacja gospodarki leśnej,
- rekultywacja terenów powyrobiskowych.

Istotne znaczenie mają wybrane zasady w zakresie rozwoju osadnictwa, takie jak:

- ograniczenie tworzenia nowych kompleksów zabudowy do obszarów już zurbanizowanych, na terenach przewidzianych do wprowadzenia zorganizowanej gospodarki ściekowej,
- niedopuszczanie do lokalizacji inwestycji szkodliwych dla środowiska.

Dokument jasno określa tereny wyłączone z zabudowy. Pośród nich największym powierzchniowo obszarem jest rejon łąk nadnoteckich, obejmujący strefę zalewową Noteci.

Głównym kierunkiem rozwojowym gminy na terenie ostoi jest ochrona środowiska uzupełniona funkcjami o charakterze nieuciążliwym, głównie ekstensywnym rolnictwem.

W obszarze rolniczej przestrzeni produkcyjnej wyróżnia się również teren łąk nadnoteckich.

Pośród wytycznych dla gospodarki rolnej, znalazły się także i takie, które bezpośrednio służą ochronie ostoi:

- zachowanie torfowisk i oczek wodnych, dla utrzymania właściwych stosunków wodnych,
- ograniczenie przeznaczenia gruntów organicznych na cele nierolnicze,
- ograniczenie odpływu wody poprzez zwiększenie lesistości,

- uregulowanie stosunków wodnych poprzez właściwą meliorację i retencję wody,
- stosowanie właściwych zabiegów agrotechnicznych.

Studium nie poświęca uwagi rozwojowi leśnictwa na terenie gminy, poza zwróceniem uwagi na możliwość zalesień gruntów rolniczo nieprzydatnych. Proponowane tereny znajdują się także na terenie ostoi (rejon wsi Nowy Dwór) i w jej bliskim sąsiedztwie (rejon wsi Lipia Góra).

Rozwój turystyki jest celem stosunkowo mało eksponowanym, a główne działania obszarowe skupiają się w rejonie Szamocina i wsi Laskowo. Wśród podstawowych kierunków rozwoju rolniczej przestrzeni produkcyjnej znalazł się rozwój agroturystyki. Znaczący nacisk został położony na rozbudowę systemu komunikacji rowerowej, w tym wyznaczenie ścieżek w oparciu o przebieg dróg powiatowych i gminnych. W powiązaniach ponadlokalnych możliwe jest poprowadzenie drogi rowerowej z Szamocina do Białośliwia (wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 190) i powiązanie jej z międzynarodowym szlakiem R-1.

Nadrzędnym kierunkiem rozwoju terenów osadniczych gminy jest możliwość odbioru ścieków sanitarnych. W studium określono przestrzeń inwestycyjną, czyli tereny, które mogą zostać przeznaczone pod zabudowę. W rejonie ostoi są to:

- nowe rozległe tereny aktywizacji gospodarczej (zabudowa przemysłowa i usługowo-produkcyjna) w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi w północnej części miasta Szamocin,
- nowe tereny mieszkaniowe w sąsiedztwie ostoi przy drodze wojewódzkiej nr 190 w Szamocinie.

W zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej w rejonie ostoi dokument stawia m.in. następujące cele:

- rozbudowa i modernizacja zbiorczego systemu odbioru ścieków sanitarnych dla całego obszaru rozwojowego miasta Szamocin (w tym także wsie Szamoty i Atanazyń),
- budowa kanalizacji dla wsi: Raczyn, Józefowice, Strzelczyki z oczyszczalnią w rejonie wsi Nadolnik i Raczynek,
- budowa kanalizacji wraz z oczyszczalnią dla wsi Heliodorowo,
- budowa kanalizacji wraz z oczyszczalnią dla wsi Nowy Dwór,
- budowa kanalizacji dla wsi Sokolec wraz z oczyszczalnią we wsi Lipia Góra,
- wyposażenie zabudowy o dużym rozproszeniu zabudowy w przydomowe instalacje oczyszczania ścieków,
- rozwój gazyfikacji gminy w oparciu o doprowadzenie gazociągu wysokiego ciśnienia od strony Margonina.

W ramach rozwoju systemu elektroenergetycznego studium uwzględnia projektowaną napowietrzną linię elektroenergetyczną wysokiego napięcia, biegnącą w poprzek ostoi z kierunku Szamocina w kierunku Miasteczka Krajeńskiego, a także linię biegnącą wzdłuż południowej krawędzi doliny. W Szamocinie planuje się zlokalizować GPZ (Główny Punkt Zasilania). Studium nie wskazuje terenów predysponowanych do produkcji energii odnawialnej.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gołańcz

Studium gminy Gołańcz zostało przyjęte Uchwałą Nr VIII/38/95 Rady Miasta i Gminy Gołańcz z dnia 28 listopada 1995 r. W trakcie opracowania jest częściowa zmiana dokumentu dla wsi Czesławice, wywołana Uchwałą nr XVII/156/08 Rady Miasta i Gminy Gołańcz z dnia 28 marca 2008 r. Założenia zmiany nie są istotne dla ochrony terenów ostoi. W planach jest kolejna zmiana częściowa dla terenów wsi Laskownica, również nieistotna z punktu widzenia niniejszej analizy.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Gołańcz zajmuje południową część w środku noteckiego odcinka ostoi, wbijając się charakterystycznym klinem stawów hodowlanych, pośród łąkowe tereny innych gmin. Tereny ostoi stanowią północny cypel gminy. Miasto Gołańcz znajduje się ok. 10 km na południe od granic ostoi.

Ze względu na fakt, iż nawet najbliższej położona miejscowość – Smogulec, znajduje się w znacznej odległości od terenów ostoi (ok. 3 km), uwarunkowania wynikające z terenów zabudowanych nie mają większego znaczenia dla ochrony ostoi.

Najistotniejszym elementem zagospodarowania są wspomniane wcześniej stawy hodowlane. Użytki zielone zlokalizowane na wschód i zachód od zbiorników podlegają koszeniu. Na południe od stawów znajdują się tereny leśne, które ciągną się dalej poza granicami ostoi. Teren ostoi przecina istotny element układu drogowego regionu – droga wojewódzka nr 194, natomiast południową granicę stanowi droga wojewódzka nr 191. Oba szlaki generują lokalne uciążliwości akustyczne.

Źródłem pola elektromagnetycznego na terenie ostoi jest linia elektroenergetyczna średniego napięcia Osiek nad Notecią – Nowy Dwór, z odgałęzieniem w kierunku Mieczkowa.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

W związku z faktem, iż najbliższe tereny zabudowane w gminie Gołańcz znajdują się w znacznej odległości od granic ostoi, ustalenia studium w zakresie zabudowy i infrastruktury

technicznej nie mają znaczenia dla niniejszej analizy. Istotne są przede wszystkim zapisy w zakresie ochrony wartości przyrodniczych, terenów leśnych i gospodarki rybackiej.

Studium gminy Gołańcz jest dokumentem stosunkowo skromnym i bardzo zdezaktualizowanym. Nie sformułowano szczegółowych wytycznych dla ochrony środowiska. Istotne znaczenie dla ochrony terenów ostoi ma fakt włączenia terenów w dolinie Noteci do strefy priorytetów ochrony środowiska. Głównymi kierunkami rozwojowymi gminy na terenie ostoi są: ochrona środowiska, leśnictwo oraz gospodarka rybacka (z potencjalnymi terenami rozwojowymi w pobliżu istniejącego kompleksu stawów hodowlanych).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kcynia

Studium miasta i gminy Kcynia zostało przyjęte Uchwałą Nr XII/125/99 Rady Miejskiej w Kcyni z dnia 29 grudnia 1999 r. Aktualnie (lipiec 2009 r.) w opracowaniu znajduje się całościowa zmiana dokumentu, wywołana Uchwałą Nr XXVII/290/2008 z dnia 17 grudnia 2008 r. Uchwalenie nowego studium jest przewidywane na połowę 2010 r.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Kcynia zajmuje południowo-wschodnią część noteckiego odcinka ostoi, natomiast tereny ostoi stanowią północny fragment gminy. Miejscowościami, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi, są:

- **Mieczkowo** – wieś sołecka, rzędówka; zabudowania wsi położone w ostoi; funkcja rolnicza,
- **Ludwikowo** – wieś sołecka, ulicówka; część zabudowań w ostoi; funkcja rolnicza,
- **Ludwikowo Łąki (Ostrowiec)** – izolowany przysiółek; obsługa Śluzy Gromadno na Noteci,
- **Kowalewko** – wieś ulicówka, położona w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza,
- **Piotrowo** – wieś sołecka, rzędówka; zabudowania wsi położone w ostoi; funkcja rolnicza,
- **Weronika** – wieś, rzędówka; zabudowania wsi położone w ostoi; funkcja rolnicza,
- **Kowalewko Folwark** – wieś folwarczna, położona w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza,
- **Paulina** – wieś sołecka, rzędówka; zabudowania wsi położone w ostoi; funkcja rolnicza,
- **Józefkowo** – zabudowania wsi położone w ostoi; funkcja rolnicza.

Wszystkie wymienione miejscowości stanowią ciąg osadnictwa zlokalizowanego wzdłuż drogi, która jest południową granicą ostoi.

Główną funkcją gminy jest funkcja rolnicza. Zagospodarowanie obszarów ostoi w granicach gminy Kcynia jest mało intensywne. Użytki zielone podlegają koszeniu i w bardzo niewielkim stopniu są wykorzystywane jako pastwiska. Rolnictwo cechuje bardzo duże rozdrobnienie własnościowe gruntów. W rejonie ostoi brak jest ferm hodowlanych.

W granicach ostoi nie występują tereny leśne, spotyka się natomiast liczne płaty zadrzewień i zakrzewień. Znaczne tereny leśne znajdują się na wysoczyźnie na południe od ostoi.

W najbliższym otoczeniu ostoi nie znajdują się żadne zakłady przemysłowe, nie prowadzi się również eksploatacji złóż mineralnych. Zagospodarowanie turystyczne na terenie i w sąsiedztwie ostoi nie występuje.

Teren ostoi przecina istotny element układu drogowego gminy – droga powiatowa Samostrzel – Gromadno.

Gminny system wodociągowy jest bardzo słabo rozwinięty – wszystkie miejscowości z rejonu ostoi korzystają ze studni indywidualnych. Podobnie jest w przypadku systemu kanalizacji i sieci gazowej. Południową krawędzią doliny przez obszar Natura 2000 biegnie gazociąg tranzytowy wysokiego ciśnienia DN80: Kcynia – Paterek (na odcinku: Weronika – wschodnia granica gminy).

Źródłami pól elektromagnetycznych na terenie ostoi są napowietrzne linie elektroenergetyczne:

- wysokiego napięcia 110 kV Kcynia – Wyrzysk,
- średniego napięcia: Gromadno – Śluza Gromadno oraz Mieczkowo – Nowy Dwór.

Źródłem hałasu na terenie ostoi jest wspomniana droga powiatowa.

Stan środowiska gminy należy ocenić jako dobry. Najpoważniejsze problemy funkcjonowania środowiska przyrodniczego w rejonie ostoi wiążą się z nieuporządkowaną gospodarką wodno-ściekową oraz niezadowalającym stanem wód powierzchniowych. W przeszłości były plany lokalizacji farm wiatrowych na tym terenie, ale zostały one zaniechane ze względów środowiskowych.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium gminy Kcynia jest dokumentem bardzo wąskim, a jego zapisy są w wielu miejscach zbyt ogólne lub niejasne. Dokument wyznacza cztery jednostki strukturalne na terenie gminy (strefy polityki przestrzennej), które wyznaczają kierunki zagospodarowania w poszczególnych częściach gminy:

A) miasto Kcynia w granicach administracyjnych,

- B) północna część gminy,
- C) środkowa część gminy (z wyłączeniem Kcynii),
- D) południowo-wschodnia część gminy.

Dla ochrony ostoi istotna jest tylko jednostka B), która obejmuje m.in. obszar doliny Noteci oraz jej strefę przykrawędziową, a także rozległe tereny w sąsiedztwie (w tym lasy). Uszczegóławiając podział funkcjonalny gminy poszczególne jednostki podzielono na mniejsze obszary. W ramach jednostki B) wydzielono m.in. obszar 1) „łąki nadnoteckie”, dla którego sformułowano następujące wytyczne:

- zakaz inwestycji kubaturowych,
- ochrona gruntów organicznych,
- utworzenie obszaru chronionego krajobrazu „Łąk Nadnoteckich”.

Istotne znaczenie ma również obszar 4) „pas gruntów rolnych z zabudową zagrodową wzdłuż drogi Paulina – Kowalewko – Ludwikowo – Mieczkowo”, który znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie terenów ostoi. Dla tego obszaru sformułowano następujące wytyczne:

- dopuszcza się lokalizowanie nowych siedlisk oraz rozbudowę, remont i wymianę obiektów w istniejących siedliskach,
- wyposażenie terenów objętych granicami zabudowy wsi w niezbędne urządzenia z zakresu infrastruktury technicznej, w tym szczególnie porządkowanie gospodarki ściekami i odpadami,
- szczególna ochrona walorów ekologicznych.

Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego nie znalazła się wśród podstawowych celów i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kcynia, wyznaczono jednak ogólne wytyczne w zakresie ochrony środowiska. Są to m.in.:

- zapewnienie zachowania wysokich walorów środowiska przyrodniczego oraz przestrzegania przepisów obowiązujących dla obszarów objętych ochroną prawną i przewidywanych do objęcia ochroną prawną przy jednoczesnym rozwoju gminy,
- rozwiązanie problemu gospodarki ściekami i odpadami,
- ochrona gruntów pochodzenia organicznego,
- ochrona zespołów krzewów i drzew śródpolnych,
- stosowanie paliw płynnych i gazowych w ciepłownictwie,
- realizowanie programu małej retencji.

Głównym kierunkiem rozwojowym gminy na terenie ostoi jest ochrona środowiska, uzupełniona funkcjami o charakterze nieuciążliwym, głównie ekstensywnym rolnictwem. Wytyczne dla rozwoju rolnictwa dotyczą przede wszystkim innych terenów w gminie.

Rozwój leśnictwa w gminie nastąpi przez zwiększenie powierzchni lasów w wyniku dolesień terenów objętych granicą polno-leśną. Proponowane tereny znajdują się m.in. w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi.

Rozwój turystyki jest celem bardzo mało eksponowanym. Wskazano jedynie na rozbudowę systemu komunikacji rowerowej, również w celach rekreacyjnych. W ramach rozwoju rolnictwa uwzględniono wprowadzenie agroturystyki, jako szansy zaktywizowania gospodarki na obszarach atrakcyjnych przyrodniczo.

W zakresie rozwoju zabudowy studium nie wyznacza nowych terenów inwestycyjnych w rejonie ostoi, za wyjątkiem omówionego wcześniej dopuszczenia rozwoju zabudowy zagrodowej.

W zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej w rejonie ostoi dokument stawia m.in. następujące cele:

- budowa sieci kanalizacyjnej dla miejscowości, które mają zostać podłączone do zbiorowego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- realizacja indywidualnych, nowoczesnych biologicznych oczyszczalni ścieków w miejscowościach, w których nie zakłada się budowy oczyszczalni grupowych,
- modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę,
- gazyfikacja całej gminy po uprzednim opracowaniu programu,
- upowszechnienie czystszych paliw oraz technologii w ciepłownictwie zbiorowym i indywidualnym.

Studium nie wskazuje terenów predysponowanych do produkcji energii odnawialnej. W ramach rozwoju elektroenergetyki dokument uwzględnia projektowaną napowietrzną linię wysokiego napięcia, biegnącą z kierunku Kcyni przez teren ostoi. Ponadto, studium uwzględnia budowę gazociągu wysokiego ciśnienia DN150 w poprzek ostoi na linii wsi: Paulina – Anieliny (w gminie Sadki).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sadki

Studium gminy Sadki zostało przyjęte Uchwałą Nr X/62/99 Rady Gminy w Sadkach z dnia 27 sierpnia 1999 r. W trakcie opracowania jest częściowa zmiana dokumentu wywołana Uchwałą Nr XXII/51/2008 Rady Gminy Sadki z dnia 13 listopada 2008 r. Zmiana obejmuje

obszar położony pomiędzy miejscowościami Radzicz i Liszkówko, gdzie planuje się zlokalizowanie farmy wiatrowej.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Sadki zajmuje północno-wschodnią część noteckiego odcinka ostoi, natomiast tereny ostoi stanowią południowy fragment gminy. Wieś gminna znajduje się w odległości ok. 3 km na północ od granic obszaru Natura 2000. Miejscowościami, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi, są:

- **Jadwiżyn** – wieś ulicówka, położona w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza,
- **Samostrzel** – wieś o złożonym układzie zabudowy; południowa, izolowana część wsi położona jest w granicach ostoi; funkcja mieszkaniowa i obsługa stawów hodowlanych,
- **Borek** – mała osada, położona w głębi ostoi; funkcja mieszkaniowa,
- **Łodzia** – wieś ulicówka, położona częściowo w granicach ostoi; funkcja rolnicza,
- **Anieliny** – wieś ulicówka, położona całkowicie w granicach ostoi; funkcja rolnicza.

Gmina ma funkcję typowo rolniczą. Zagospodarowanie obszarów ostoi jest mało intensywne, ale zróżnicowane. Użytki zielone podlegają głównie koszeniu, a jedynie na małych powierzchniach są wykorzystywane jako pastwiska. W gminie Sadki, na terenie ostoi zlokalizowane są dwa kompleksy stawów rybnych. Pierwszy z nich położony jest na południe od wsi Samostrzel (Borek), drugi natomiast stanowi przedłużenie kompleksu istniejącego w gminie Wyrzysk (Stawy Ostrówek).

Tereny leśne w granicach ostoi występują na zachód od stawów (Borek) i ciągną się znacznym płatem w kierunku Jadwiżyna. Jest to największy kompleks leśny na terenie całej ostoi. Ponadto, spotyka się liczne płyty zadrzewień i zakrzewień. Lasy porastają również strefę krawędziową pradoliny (na północ od ostoi).

Zarówno w rejonie ostoi, jak i w całej gminie niemal nie występuje zagospodarowanie przemysłowe oraz turystyczne.

Teren ostoi przecina istotny element układu drogowego gminy – droga powiatowa Samostrzel – Gromadno. Północną granicę ostoi stanowi linia kolejowa nr 18 o znaczeniu państwowym.

Gminny system wodociągowy obejmuje większość terenu gminy. Indywidualne ujęcia funkcjonują na terenach izolowanego osadnictwa, w tym w rejonie ostoi we wsi Borek. Natomiast system kanalizacji jest bardzo słabo rozwinięty – obejmuje jedynie wieś Sadki i wieś Samostrzel. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni działającej w Nakle nad Notecią. Gmina nie jest zgazyfikowana. Przez obszar Natura 2000 nie biegną również gazociągi tranzytowe.

Bardzo charakterystycznym elementem zagospodarowania ostoi w gminie Sadki jest gminne składowisko odpadów, położone w głębi doliny, bardzo blisko Noteci. Obiekt został zbudowany w 1994 r. Niegdyś czynne wylewisko zostało zamknięte. Składowisko stanowi znaczne zagrożenie dla środowiska doliny Noteci, zagrażając przede wszystkim wodom powierzchniowym i podziemnym.

Źródłami pól elektromagnetycznych na terenie ostoi są napowietrzne linie elektroenergetyczne:

- wysokiego napięcia 110 kV Kcynia – Wyrzysk,
- średniego napięcia: Łódzia – Anieliny.

Źródłami hałasu na terenie ostoi są linia kolejowa nr 18 oraz wspomniana droga powiatowa.

Stan środowiska gminy należy ocenić jako dobry. Podobnie jak w większości analizowanych gmin najpoważniejsze problemy funkcjonowania środowiska przyrodniczego na terenach ostoi wiążą się z nieuporządkowaną gospodarką wodno-ściekową oraz niezadowalającym stanem wód powierzchniowych. Do innych poważnych problemów i zagrożeń można zaliczyć wspomnianą lokalizację składowiska odpadów w bezpośrednim sąsiedztwie Noteci. Lokalizacja siłowni wiatrowych przewidziana została z dala od terenów Natury 2000, a upraw wierzby energetycznej brak.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium gminy Sadki jest dokumentem szczegółowym, a jego zapisy w części kierunkowej są precyzyjne. Mankamentem jest włączenie części zagadnień związanych z kierunkami do tekstu diagnostycznego.

Dokument zawiera szereg wytycznych w zakresie kształtowania i ochrony środowiska. Są to m.in.:

- likwidacja lub co najmniej ograniczenie zagrożeń środowiska,
- realizacja działań gospodarczych z uwzględnieniem udokumentowanych prawidłowości funkcjonowania ekosystemów,
- dostosowanie poziomu i struktury produkcji do warunków i zasobów środowiska,
- ograniczenie uciążliwości prowadzonej działalności do granic własnego terenu,
- poprawa efektywności gospodarowania wodą,
- poprawa lokalnych warunków aerosanitarnych,
- poprawa gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami,
- prowadzenie gospodarki rolnej z zachowaniem ochrony krajobrazu rolniczego,
- ochrona wszelkich terenów zieleni, w tym bagien i torfowisk,

- ochrona istniejących oraz tworzenie nowych form ochrony przyrody,
- edukacja ekologiczna.

W studium zaznaczono, że szczególnej ochrony wymagają południowe tereny gminy leżące w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych oraz Nadnoteckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Podkreślono również, że ochrony na tym terenie wymagają naturalne ostoje awifauny.

W celu określenia kierunków zagospodarowania przestrzennego dokument wyznacza dwie duże jednostki strukturalne na terenie gminy (strefy polityki przestrzennej), które podzielone są na obszary funkcjonalno-przestrzenne:

a) strefa I – rolnicza (środkowa i północna część gminy):

- obszar R-O – rolno-osadniczy,
- obszar O – osadniczy,

b) strefa II – ekologiczna (południowa część gminy):

- obszar E-P – ekologiczno-parkowy,
- obszar E-O – ekologiczno-osadniczy.

Dla ochrony ostoi istotna jest strefa II, która obejmuje m.in. obszar doliny Noteci oraz jej strefę przykrawędziową, a także rozległe tereny w sąsiedztwie (w tym lasy). W obszarze ekologiczno-parkowym (E-P) na terenach otwartych ustalono priorytet dla rolnictwa i leśnictwa, ograniczenia dla turystyki i wypoczynku, a także zakazy dla mieszkalnictwa, usług i innej działalności gospodarczej. Na terenach zainwestowanych i perspektywicznych wsi obowiązują ograniczenia dla zabudowy, za wyjątkiem funkcji turystyki i rekreacji. Działania w zakresie infrastruktury mają przebiegać priorytetowo na obszarach zainwestowanych i rozwojowych, natomiast należy je ograniczyć do minimum na terenach otwartych. W obszarze ekologiczno-osadniczym reżimy są złagodzone, ale dotyczy to głównie terenów zabudowanych i rozwojowych, nie zaś otwartych.

Studium określa też reżimy ochronne dla walorów środowiskowych, rolnictwa i leśnictwa, które zostały dla strefy ekologicznej przyjęte na najwyższym i wysokim poziomie.

W części kierunkowej studium znajduje się ocena przydatności terenów do rozwoju procesów urbanizacyjnych. Głównym terenem urbanizacji w gminie jest układ Sadki – Samostrzel, którego południowa część znajduje się ok. 1 km na północ od granic ostoi. W związku ze znacznym oddaleniem, ustalenia dla tej strefy nie mają większego znaczenia dla ochrony terenu Natura 2000.

W strefie ekologicznej do urbanizacji wyznaczono zespół wsi Anieliny – Łodzia, (obszar E-O „ekologiczno-osadniczy”), gdzie zakłada się lokalizację zainwestowania związanego

z prowadzoną produkcją rolniczą, a docelowo również przekształcenie obiektów na potrzeby związane z obsługą ruchu turystyczno-krajoznawczego. Zaznaczono jednak, iż obszar ten posiada znaczne ograniczenia ochronne. Ponadto, adaptuje się tereny wsi Jadwiżyn i Bnin z dopuszczeniem przebudowy i rozbudowy istniejących obiektów dla potrzeb prowadzonej produkcji w granicach układu osadniczego.

Studium przewiduje, że tereny w strefie ekologicznej powinny być wyłączone z działań inwestycyjnych. Dotyczy to całego obszaru „ekologiczno-parkowego” (E-P) z wyłączeniem terenów objętych granicami rozbudowy wsi oraz terenów już zainwestowanych. Dopuszcza się również lokalizowanie nowych siedlisk rolniczych dla gospodarstw o powierzchni powyżej 50 ha.

W zakresie rolnictwa tereny ostoi zostały zakwalifikowane do strefy ograniczonej funkcji rolniczej z przewagą funkcji ekologicznej. Rejony intensywnej produkcji rolnej wyznaczono w środkowej i północnej części gminy.

Tereny leśne (w tym także położone na terenie ostoi) zakwalifikowano do pełnienia funkcji ochronnych. Promowana jest środowiskotwórcza rola lasów, a gospodarka leśna ma mieć charakter zrównoważony. W studium wyznaczono jeden zwarty płat zalesienia w granicach ostoi, położony na południe od wsi Jadwiżyn.

Rozwój turystyki jest celem bardzo mało eksponowanym. Wskazano jedynie na rozbudowę systemu komunikacji rowerowej. W ramach rozwoju rolnictwa uwzględniono wprowadzenie agroturystyki.

W zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej w rejonie ostoi dokument stawia m.in. następujące cele:

- budowa sieci kanalizacyjnej dla miejscowości, które mają zostać podłączone do zbiorowego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków (w tym wieś Anieliny),
- realizacja indywidualnych, nowoczesnych biologicznych oczyszczalni ścieków w miejscowościach, w których nie zakłada się budowy oczyszczalni grupowych,
- modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę,
- gazyfikacja całej gminy,
- upowszechnienie czystszych paliw oraz technologii w ciepłownictwie zbiorowym i indywidualnym.

Studium nie wskazuje terenów predysponowanych do produkcji energii odnawialnej. Dokument uwzględnia budowę gazociągu wysokiego ciśnienia DN150 w poprzek ostoi na linii wsi: Paulina (gmina Kcynia) – Anieliny.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nakło nad Notecią

Studium dla miasta i gminy Nakło nad Notecią zostało przyjęte Uchwałą Nr XXXVI/440/2001 Rady Miejskiej w Nakle nad Notecią z dnia 30 marca 2001 r. Zmiana całościowa dokumentu została wywołana Uchwałą nr XLVI/456/2006 Rady Miejskiej w Nakle nad Notecią z dnia 31 sierpnia 2006 r. Po kilku latach przestoju procedura sporządzania nowego studium rozpoczęła się na początku 2009 r.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Nakło nad Notecią zajmuje wschodni kraniec noteckiego odcinka ostoi oraz zachodni kraniec ostoi nad Kanalem Bydgoskim, natomiast tereny ostoi wcinają się w obszar gminy z zachodu i wschodu. Poszczególne części miasta znajdują w bliskim lub bezpośrednim sąsiedztwie ostoi. Innymi miejscowościami, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi, są:

- **Bielawy** – wieś sołecka, ulicówka, położona w bliskim sąsiedztwie granic ostoi; funkcja rolnicza i rozwijająca się mieszkaniowa,
- **Polichno** – wieś sołecka o układzie mieszanym; zabudowania wsi położone w granicach ostoi; funkcja rolnicza,
- **Rozwarzyn** – wieś sołecka o układzie mieszanym, położona w bezpośrednim sąsiedztwie granic ostoi; funkcja rolnicza,
- **Paterek** – duża wieś sołecka, wielodrożnica, położona w bezpośrednim sąsiedztwie granic ostoi (część zabudowań w granicach); silny rozwój funkcji pozarolniczych: mieszkaniowych i produkcyjno-usługowych,
- **Gostusza i Janowo** – małe osady położone na granicy ostoi; funkcja rolnicza,
- **Wieszki** – wieś sołecka, ulicówka, położona w bliskim sąsiedztwie granic ostoi; funkcja rolnicza,
- **Występ** – duża wieś sołecka, wielodrożnica, położona w bezpośrednim sąsiedztwie granic ostoi; funkcja rolnicza, obsługa gospodarki rybackiej; silny rozwój funkcji mieszkaniowej,
- **Potulice** – duża wieś sołecka, wielodrożnica, położona w bezpośrednim sąsiedztwie granic ostoi; funkcja usługowo-produkcyjna (zakład karny); silny rozwój funkcji mieszkaniowej (w tym na terenie ostoi),
- **Gorzeń** – wieś sołecka o układzie mieszanym; część zabudowań położona w granicach ostoi; funkcja rolno-leśna, silny rozwój funkcji mieszkaniowej (w tym na terenie ostoi),
- **Trzeciewnica** – wieś sołecka, o złożonym układzie zabudowy, położona w bliskim sąsiedztwie terenu ostoi; funkcja rolnicza,

- **Ślesin** – wieś sołecka, wielodrożnica, położona w bezpośrednim sąsiedztwie terenu ostoi; funkcja rolnicza (gospodarstwo hodowlane), obsługa gospodarki rybackiej, funkcja mieszkaniowa,
- **Minikowo** – wieś sołecka, dawny PGR, położona w bliskim sąsiedztwie terenu ostoi; funkcja rolnicza (gospodarstwo hodowlane).

Większość terenu gminy pełni funkcje rolnicze, ale w rejonie Nakła nad Notecią obserwuje się silną koncentrację funkcji pozarolniczych. Zagospodarowanie obszaru ostoi jest mało intensywne, ale dość zróżnicowane. Użytki zielone podlegają głównie koszeniu, a jedynie na małych powierzchniach są wykorzystywane jako pastwiska (rejon wsi Bielawy, Polichno i Janowo). Obiekty hodowlane znajdują się w sąsiedztwie ostoi w miejscowościach Trzeciewnica, Ślesin, Minikowo, Gorzeń i Wieszki. W gminie Nakło nad Notecią, na terenie ostoi zlokalizowane są dwa duże kompleksy stawów rybnych. Pierwszy z nich położony jest na południowy-wschód od miasta w rejonie wsi Występ, drugi natomiast znajduje się na południe od miejscowości Ślesin (w tym największy zbiornik na terenie ostoi – Staw Kardynałski).

Tereny leśne w granicach ostoi nie występują, ale spotyka się liczne płyty zadrzewień i zakrzewień – największy na południe od Stawu Kardynałskiego. Znaczne kompleksy leśne znajdują się na południe od terenu ostoi.

Gmina Nakło nad Notecią cechuje się największą (oprócz miasta Bydgoszcz) koncentracją zagospodarowania produkcyjnego w rejonie ostoi. Zagospodarowanie przemysłowe w gminie (i jednocześnie w sąsiedztwie ostoi) koncentruje się w południowej części miasta Nakło nad Notecią (elektrotechnika, wyroby PCV) oraz wsiach Paterek i Potulice (zakłady meblowe). Ponadto, w Trzeciewnicy funkcjonuje browar, a w Gorzeniu tartak.

Zagospodarowanie turystyczne na terenie i w sąsiedztwie ostoi nie występuje.

Istotne szlaki komunikacyjne stanowią granicę ostoi. Północną granicę stanowi linia kolejowa nr 18, natomiast linia nr 281 zamyka od wschodu zachodni fragment ostoi (notecki). Natomiast drogi wojewódzkie nr 241 i 246 stanowią zachodnią granicę fragmentu wschodniego. Drogi powiatowe wyznaczają południowe granice obszaru Natura 2000. Teren ostoi przecina istotny element układu drogowego gminy – droga powiatowa Nakło nad Notecią – Występ. W zakresie zagospodarowania żeglugi śródlądowej w mieście znajduje się infrastruktura portowa położona nad Notecią.

Gminny system wodociągowy obejmuje cały teren gminy. Z kolei system kanalizacji jest dość dobrze rozwinięty i opiera się na dwóch oczyszczalniach ścieków. Miejska oczyszczalnia znajduje się we wsi Bielawy na wschód od Nakła (w pobliżu ostoi). Drugi obiekt znajduje się

w Potulicach i obsługuje dodatkowo wieś Występ i Gorzeń. Kilka miejscowości w rejonie ostoi nie zostało jeszcze objęte kanalizacją (Polichno, Rozwarzyn, Janowo i Wieszki). Częściowe braki sieci występują w Ślesinie i Paterku.

Gmina jest częściowo zgazyfikowana. Gaz doprowadzony została do miasta oraz niektórych wsi (m.in. Trzeciewnica, Ślesin, Paterek). Przez obszar Natura 2000, wzdłuż południowej krawędzi doliny biegnie również gazociąg tranzytowy DN80 do stacji redukcyjno-pomiarowej w Paterku.

Źródłami pól elektromagnetycznych na terenie ostoi są napowietrzne linie elektroenergetyczne:

- wysokiego napięcia (110 kV) biegnąca w poprzek doliny do GPZ Paterek,
- średniego napięcia: Nakło nad Notecią – Rozwarzyn, Nakło nad Notecią – Paterek – Gostusza.

Źródłami hałasu na terenie ostoi są tereny przemysłowe położone w sąsiedztwie oraz wymienione wcześniej szlaki komunikacyjne.

Stan środowiska gminy należy ocenić jako dobry, ale znajdujący się pod rosnącą presją. Do istotnych zagrożeń można zaliczyć sąsiedztwo miasta i innych terenów rozwojowych. Lokalizacja siłowni wiatrowych znajduje się na etapie rozpoznania inwestorskiego i przewidywana jest z dala od terenów Natury 2000. Aktualnie na terenie gminy nie ma też upraw wierzby energetycznej.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium gminy Nakło nad Notecią jest dokumentem bardzo obszernym i szczegółowym, zawierającym czytelne i precyzyjne wytyczne dla zagospodarowania poszczególnych funkcji. W celu określenia kierunków zagospodarowania przestrzennego dokument wyznacza cztery strefy polityki przestrzennej:

- 1) strefa intensywnej gospodarki rolnej – priorytet dla rozwoju rolnictwa (północna część gminy do drogi krajowej nr 10),
- 2) strefa krajobrazowo-osadnicza – priorytet dla rozwoju komunikacji, osadnictwa i ochrony środowiska przyrodniczego (pomiędzy drogą krajową nr 10 a linią kolejową nr 18),
- 3) strefa osadnicza miasta Nakło nad Notecią i wsi Paterek – priorytet dla rozwoju ekonomicznego i przestrzennego – strategiczny obszar rozwoju gminy (tereny zainwestowane oraz rozwojowe miasta i wsi, połączone drogą wojewódzką nr 241),
- 4) strefa przyrodnicza (środkowa i południowa część gminy, z wyłączeniem terenów strefy 3),

- a) obszar o szczególnym znaczeniu ekologicznym w skali Polski i Europy (dno pradoliny),
- b) obszar przyrodniczo-osadniczy (tereny wzdłuż dróg powiatowych w obrębie wsi Polichno, Rozważyn, Występ, Potulice i Gorzeń),
- c) obszar przyrodniczo-leśny (południowa część gminy).

Najważniejsze dla ochrony terenów ostoi są ustalenia strefy 4), a w szczególności obszaru a). Studium wyraźnie podkreśla wysoką rangę przyrodniczą tych terenów i zaznacza, że najważniejszym kierunkiem działania jest objęcie tego obszaru ochroną prawną. Jako główne zasady i kierunki zagospodarowania przyjęto:

- a) w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego:
  - zachowanie łączności ekologicznej pomiędzy zachodnią i wschodnią częścią doliny poprzez pozostawienie czynnej biologicznie powierzchni pomiędzy miastem a wsią Paterek,
  - objęcie ochroną prawną całego dna pradoliny, przynajmniej w zakresie odpowiadającym użytkom ekologicznym lub obszarom chronionego krajobrazu,
  - powiększenie istniejącego rezerwatu „Łąki Ślesińskie”,
  - zachowanie klimatycznego znaczenia doliny poprzez niedopuszczenie do powstawania zwartych zadrzewień,
  - utrzymanie w dobrym stanie podstawowych kanałów oraz urządzeń i budowli hydrotechnicznych;
- b) w zakresie gospodarki rolnej i żywnościowej:
  - zachowanie zdolności produkcyjnej użytków zielonych o dobrych klasach bonitacyjnych poprzez konserwację rowów melioracyjnych i niedopuszczenie do ich zakrzewienia,
  - propagowanie produkcji zdrowej żywności metodami ekologicznymi,
  - ograniczenie chemizacji,
  - zwiększenie powierzchni stawów dla prowadzenia gospodarki rybackiej;
- c) w zakresie turystyki: wykorzystanie do celów turystycznych szlaków wodnych Noteci i Kanału Bydgoskiego;
- d) w zakresie osadnictwa: wyłączenie obszaru z zabudowy.

Ustalenia dla obszaru b), który sąsiaduje z ostoją od południa zakładają znaczny rozwój osadnictwa, jednakże ograniczony do funkcji nieuciążliwych, związanych z mieszkalnictwem, usługami i rekreacją, a także agroturystyką. Ponadto, lokowanie zabudowy musi odbywać się z poszanowaniem wartości środowiska przyrodniczego, zwłaszcza poprzez ochronę wód

i krajobrazu. Obszar c) również sąsiadujący od południa z ostoją zgodnie ze studium powinien rozwijać się w kierunku gospodarki leśnej, rolnictwa ekologicznego, agroturystyki, natomiast zabudowa ma zostać ograniczona do istniejących terenów.

Ze względu na bliskie sąsiedztwo oraz znaczne natężenie zamierzeń planistycznych, największe zagrożenia dla ostoi niosą za sobą wytyczne dla strefy 3). Wskazuje się tutaj na szerokie możliwości rozwoju zabudowy, w tym przemysłowej. Jednocześnie zagospodarowanie ma uwzględniać wymogi ochrony środowiska.

Ustalenia dla strefy 2), która sąsiaduje z ostoją od północy również mają istotne znaczenie. Na tym terenie studium przewiduje utworzenie wielu nowych form ochrony przyrody, w tym trzech rezerwatów przyrody znajdujących się w bezpośrednim lub bliskim sąsiedztwie ostoi. Dla tej strefy przyjęto szereg wytycznych w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego m.in. zachowanie walorów krajobrazowych, ograniczenia terenowe dla zagospodarowania, rekultywacja terenów zdegradowanych, ochrona istniejącej zieleni oraz ochrona wód i gleb. W zakresie rozwoju rolnictwa wskazuje się tu m.in. na rozwój agroturystyki. Wyklucza się również możliwość lokalizacji obiektów uciążliwych.

Wśród podstawowych kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy na pierwszym miejscu znalazła się ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego. Wytyczne w zakresie ochrony środowiska nie ograniczają się do zestawu ogólnych zasad, ale dotyczą poszczególnych komponentów środowiska. Kierunki działań w zakresie terenów i obiektów przyrodniczych objętych ochroną prawną mają na celu zachowanie lub poprawę stanu środowiska. Dokument zwraca uwagę, że dla zachowania ciągłości systemu obszarów chronionych w Polsce, należy objąć ochroną całe dno pradoliny. Zasadnicze znaczenia ma tu stosowanie zasad zagospodarowania zgodnie z zapisami prawa odnośnie istniejących form ochrony przyrody. Studium postuluje powiększenie rezerwatu „Łąki Ślesińskie” o tereny sąsiednie, w tym staw Kardynalski, w celu zapewnienia ochrony bytującej tam awifaunie. Jednocześnie autorzy dokumentu uznali za celowe znaczne zwiększenie powierzchni chronionej w gminie (docelowo do 15%) i zaproponowali utworzenie następujących form ochrony:

- rezerwat przyrody „Las Minikowski” i rezerwat przyrody „Hedera” (ochrona biocenozy leśnych w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi, w rejonie wsi Minikowo),
- rezerwat przyrody „Skarpy Ślesińskie” (ochrona roślinności kserotermicznej w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi, w rejonie wsi Trzeciewnica),

Wszystkie w/w zostały uznane za rezerваты przyrody.

W celu ochrony wartości estetycznych cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego w strefie krawędziowej pradoliny proponuje się utworzenie dodatkowo:

- zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Lubaski” (zachodnia część gminy, w tym tereny ostoi i jej sąsiedztwa),
- zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Ślesiński” (wschodnia część gminy, w tym tereny ostoi i jej sąsiedztwa).

Bardzo szerokie wytyczne zostały sformułowane dla ochrony środowiska wodnego. Pomędzy innymi postulatami znalazła się poprawa stanu czystości wód powierzchniowych, poprzez:

- uporządkowanie gospodarki ściekowej, polegające na właściwym oczyszczeniu ścieków komunalnych i przemysłowych,
- oczyszczenie wód deszczowych poprzez budowę kanalizacji deszczowej, zakończonej urządzeniami oczyszczającymi,
- ochronę wód przed ściekami pochodzącymi z rolnictwa: gnojowicą i odciekami z obornika,
- likwidacja lub przynajmniej ograniczenie dopływu zanieczyszczeń z powierzchni użytkowanej rolniczo przez właściwe stosowanie nawozów i środków ochrony roślin.

Istotne znaczenie dla ochrony ostoi mają również poszczególne wytyczne w zakresie ochrony biosfery:

- wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej całej gminy,
- utrzymanie naturalnych zbiorowisk roślinnych na terenach nieprzydatnych gospodarczo, tj. na terenach podmokłych przez zachowanie szuwarów nadbrzeżnych itp., które są ostoją świata zwierzęcego,
- zachowanie istniejących zadrzewień,
- zachowanie różnorodności biologicznej wynikającej z lokalnych predyspozycji środowiska.

W ramach ochrony gleb i powierzchni ziemi wskazano na potrzebę rekultywacji terenów pozostałych po eksploatacji kruszyw w pobliżu ostoi. Jednocześnie wskazano, że liczne torfianki po eksploatacji torfu w dolinie Noteci należy przeznaczyć na stawy hodowlane lub pozostawić do samoistnej naturyzacji. Oprócz powyższej sugestii dokument postuluje budowę nowych stawów rybnych w ramach zwiększania retencji wód oraz wykorzystania gospodarczego terenów ostoi.

Oprócz ochrony środowiska i gospodarki rybackiej głównym kierunkiem rozwojowym na terenie ostoi jest rolnictwo oparte o wykorzystanie naturalnych użytków zielonych. W studium zapisano szereg wytycznych w zakresie kształtowania tej funkcji:

- obsada bydła ze względu na duży areal łąk w dolinie Noteci powinna zostać znacznie zwiększona (do wielkości minimum 20 sztuk),
- zwiększenie wydajności z zachowaniem standardów w produkcji zdrowej żywności,
- zapewnienie rolnictwu optymalnych warunków wodnych,
- rozwój ekonomiczny części gospodarstw poprzez obsługę ruchu turystycznego (agroturystyka).

W ramach rozwoju leśnictwa planuje się m.in. dolesienia. Proponowane tereny znajdują się także na terenie ostoi (niewielkie powierzchnie) oraz w jej pobliżu, głównie w rejonie wsi Polichno i Paterek.

Znaczny rozwój turystyki w gminie nie jest przewidywany. Studium ogranicza działania w tej dziedzinie przede wszystkim do inicjatyw agroturystycznych, znacznej rozbudowy tras rowerowych oraz wykorzystania szlaków żeglugowych.

Nadrzędnym kierunkiem rozwoju terenów osadniczych gminy jest podnoszenie ładu przestrzennego, przy jednoczesnym zachowaniu walorów przyrodniczych i kulturowych środowiska. W studium gminy określono przestrzeń inwestycyjną, czyli tereny, które mogą zostać przeznaczone pod zabudowę. W rejonie ostoi są to:

- rozległe tereny aktywizacji gospodarczej w bliskim sąsiedztwie ostoi w pasie terenu pomiędzy linią kolejową a drogą wojewódzką nr 241, na południe od wsi Paterek,
- tereny usługowe w bliskim sąsiedztwie oraz w granicach ostoi na południu miasta Nakło nad Notecią – basen portowy, funkcje rekreacyjne,
- tereny mieszkaniowe w bliskim sąsiedztwie oraz w granicach ostoi we wsiach Paterek, Potulice i Gorzeń, a także w bliskim sąsiedztwie we wsiach Rozwarzyn i Występ.

Dla zdecydowanej większości tych terenów studium narzuca obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W zakresie rozwoju infrastruktury komunikacyjnej najważniejsze ustalenia w rejonie ostoi dotyczą transportu wodnego:

- przywrócenie na Noteci gospodarczej i turystycznej żeglugi śródlądowej,
- przebudowa toru wodnego i budowa Kanału Obwodnicowego,
- przystosowanie portu rzeczno-jezioro-łeczno do obsługi towarowo-pasażerskiej.

W zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej w rejonie ostoi dokument stawia m.in. następujące cele:

- rozbudowa i modernizacja systemu wodociągowego, w tym potencjalne podłączenie wybranych wsi do wodociągu miejskiego,
- zapewnienie zbiorczego systemu odbioru ścieków sanitarnych dla zdecydowanej większości obszaru gminy w oparciu o oczyszczalnię ścieków w Bielawach (miejska) i Potulicach,
- zapewnienie indywidualnych instalacji oczyszczania ścieków dla terenów oddalonych oraz o zabudowie rozproszonej,
- doprowadzenie gazociągów wysokiego ciśnienia z kierunku gminy Sadki do istniejącej stacji redukcyjno-pomiarowej w Paterku i projektowanej w Chrzastowie oraz rozprowadzenie sieci do poszczególnych wsi,
- doprowadzenie linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 110 kV do głównego punktu zasilania w Paterku z kierunku Szubina.

Studium wskazuje, iż istniejące piętrzenia na Noteci i Kanale Bydgoskim można wykorzystać do produkcji energii odnawialnej.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szubin

Studium dla miasta i gminy Szubin zostało przyjęte Uchwałą Nr XVIII/180/2000 Rady Miejskiej w Szubinie z dnia 20 września 2000 r. Zmiana całościowa dokumentu została wywołana Uchwałą Nr XXX/252/05 Rady Miejskiej w Szubinie z dnia 27 października 2005 r. Od tego momentu procedura sporządzania nowego studium nie została rozpoczęta.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Szubin zajmuje bardzo niewielki fragment ostoi, w rejonie przysiółka Chobielin-Młyn. Znajduje się tam objęty ochroną konserwatorską zespół parkowo-dworski położony nad Notecią.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium gminy Szubin jest dokumentem szczegółowym, ale jego zasadniczym mankamentem jest włączenie zagadnień związanych z kierunkami rozwoju do tekstu diagnostycznego. Ze względu na bardzo mały obszar, jaki ostoja zajmuje w gminie Szubin, w niniejszej analizie ograniczono się jedynie do przytoczenia głównych zasad ekopolityki na terenie gminy. Są to m.in.:

- wszelkie działania gospodarcze, przestrzenne i z zakresu ochrony środowiska winny być realizowane z uwzględnieniem prawidłowości funkcjonowania ekosystemów,
- likwidacja lub ograniczenie źródeł zagrożeń środowiska,
- dostosowanie struktury i poziomu produkcji do warunków i zasobów środowiska,

- uwzględnienie wymogów równowagi ekologicznej pomiędzy elementami naturalnymi i antropogenicznymi,
- ograniczenie zanieczyszczeń i degradacji wód podziemnych i powierzchniowych.

Ponadto, w studium zaznaczono, iż na terenie gminy wskazane jest tworzenie nowych form ochrony przyrody. Dotyczy to w szczególności ustanowienia na terenie dodatkowych pomników przyrody, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i stanowisk dokumentacyjnych.

Dokument zwraca uwagę, że tereny ostoi wchodzą w skład krajowego i międzynarodowego korytarza ekologicznego. Na obszarze tym przedmiotem ochrony winny być nie tylko lasy, lecz także zbiorowiska roślinności hydrofilnej, łąkowej, gleby organiczne itp.

Głównymi działaniami gminy w rejonie ostoi jest rozwój leśnictwa oraz w mniejszym stopniu rolnictwa.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sicienko

Studium dla gminy Sicienko zostało przyjęte Uchwałą Nr XII/114/99 Rady Gminy Sicienko z dnia 29 grudnia 1999 r. Zmiana całościowa dokumentu została wywołana Uchwałą Nr XXX/190/09 Rady Gminy Sicienko z dnia 25 lutego 2009 r. Obecnie (lipiec 2009 r.) procedura sporządzania nowego studium znajduje się na wczesnym etapie.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Sicienko zajmuje północno-wschodni pas terenu ostoi, natomiast tereny ostoi stanowią południowy skraj obszaru gminy. Wieś gminna znajduje się w odległości ok. 6 km na północ od granic ostoi. Miejscowościami, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi, są:

- **Zielonczyn** – wieś sołecka, widlica, położona w bezpośrednim sąsiedztwie granic ostoi; funkcja rolnicza i mieszkaniowa,
- **Kruszyn** – wieś sołecka, wielodrożnica, położona przy drodze krajowej nr 10, w bliskim sąsiedztwie ostoi; silny rozwój funkcji pozarolniczych – mieszkaniowych i produkcyjno-usługowych,
- **Kruszyniec** – wieś o układzie rozproszonym, położona w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza i usługowa,
- **Pawłówek** – wieś sołecka, o układzie rozproszonym, położona po północnej stronie drogi krajowej nr 10, w bliskim sąsiedztwie ostoi; silny rozwój funkcji mieszkaniowych i usługowych

- **Kamieniec** – wieś, dawny PGR, położona w bliskim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza (gospodarstwo hodowlane),
- **Strzelewo** – wieś sołecka, dawny PGR, położona przy drodze krajowej nr 10, w bliskim sąsiedztwie ostoi; funkcja rolnicza (gospodarstwo hodowlane).

Główną funkcją gminy jest funkcja rolnicza, ale obserwuje się rozwój funkcji pozarolniczych w pasie rozwoju wzdłuż drogi krajowej nr 10. Zagospodarowanie obszarów ostoi jest mało intensywne. Użytki zielone podlegają głównie koszeniu, a na małych powierzchniach są wykorzystywane jako pastwiska (wypas owiec i bydła w okolicach Zielonczyna). W miejscach pozostałych po eksploatacji torfu powstają stosunkowo nieduże stawy hodowlane.

Tereny leśne w granicach ostoi nie występują, ale spotyka się liczne płaty zadrzewień i zakrzewień. Lasy porastają również strefę krawędziową pradoliny (na północ od ostoi).

Zagospodarowanie przemysłowe w rejonie ostoi ogranicza się do eksploatacji kruszywa we wsi Kruszynie. Ponadto, we wsi Kruszyn powstaje zakład produkcyjny form z tworzyw sztucznych.

W rejonie ostoi nie występuje zagospodarowanie turystyczne.

Terenu ostoi nie przecina żaden istotny element układu drogowego gminy. Natomiast północną granicę obszaru stanowi linia kolejowa o znaczeniu państwowym nr 18.

Gminny system wodociągowy obejmuje większość terenu gminy. Natomiast system kanalizacji jest słabo rozwinięty. Gmina jest częściowo zgazyfikowana (niemal całe osadnictwo w rejonie ostoi), przez obszar Natura 2000 nie biegną jednak żadne gazociągi tranzytowe.

Źródłem pól elektromagnetycznych na terenie ostoi jest napowietrzna linia elektroenergetyczna średniego napięcia biegnąca z rejonu wsi Kruszyn w kierunku Kanału Bydgoskiego. Źródłem hałasu na terenie ostoi jest linia kolejowa nr 18.

Stan środowiska gminy należy ocenić jako dobry. Podobnie jak w większości analizowanych gmin najpoważniejsze problemy funkcjonowania środowiska przyrodniczego na terenach ostoi wiążą się z nieuporządkowaną gospodarką wodno-ściekową oraz niezadowalającym stanem wód powierzchniowych. Do innych poważnych problemów i zagrożeń można zaliczyć nielegalną eksploatację torfu oraz rozpraszanie zabudowy siedliskowej. Lokalizacja siłowni wiatrowych przewidziana została z dala od terenów Natury 2000, a upraw wierzby energetycznej brak.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium gminy Sicienka jest dokumentem szczegółowym, a jego zapisy w zakresie zagospodarowania terenów ostoi są czytelne.

Dokument wyznacza trzy jednostki strukturalne na terenie gminy (strefy polityki przestrzennej), które wyznaczają kierunki zagospodarowania w poszczególnych częściach gminy:

- A) południowo-wschodnia część gminy,
- B) środkowa część gminy oraz pas łąk nad Kanalem Bydgoskim,
- C) północno-zachodnia część gminy.

Dla ochrony ostoi istotna jest przede wszystkim jednostka B), która obejmuje m.in. obszar Natura 2000, a także rozległe tereny w sąsiedztwie (w tym lasy w strefie krawędziowej pradoliny). Uszczegóławiając podział funkcjonalny gminy poszczególne jednostki podzielono na mniejsze obszary. W ramach jednostki B) wydzielono m.in. obszar 3) „teren łąk nadnoteckich”, dla którego sformułowano następujące wytyczne:

- zakaz inwestycji kubaturowych,
- ochrona gruntów organicznych.

Istotne znaczenie ma również obszar 2) „tereny rolne wzdłuż drogi krajowej nr 10”, który znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie terenów ostoi. Dla tego obszaru sformułowano następujące wytyczne:

- rozwój mieszkalnictwa, usług i przemysłu głównie na terenach objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- dopuszcza się rozproszoną zabudowę mieszkaniową jednorodzinną oraz usługową poza obszarami zabudowy wsi,
- dopuszcza się lokalizowanie nowych siedlisk oraz rozbudowę, remont i wymianę obiektów w istniejących siedliskach,
- wyposażenie terenów objętych granicami zabudowy wsi w niezbędne urządzenia z zakresu infrastruktury technicznej, w tym szczególnie porządkowanie gospodarki ściekami i odpadami,
- szczególna ochrona terenu projektowanego [wówczas] rezerwatu „Kruszyn”.

Ze względu na bliskie sąsiedztwo (od północy) oraz znaczne natężenie zamierzeń planistycznych, największe zagrożenia dla ostoi niosą za sobą wytyczne dla jednostki A). Wskazuje się tutaj na szerokie możliwości rozwoju zabudowy, w tym przemysłowej. Jednocześnie zagospodarowanie ma uwzględniać wymogi ochrony środowiska.

Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego nie znalazła się wśród podstawowych celów i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sicienko, wyznaczono jednak ogólne wytyczne w zakresie ochrony środowiska. Są to m.in.:

- zapewnienie wysokich walorów środowiska przyrodniczego oraz przestrzegania przepisów obowiązujących dla obszarów objętych i przewidywanych do objęcia ochroną prawną, przy jednoczesnym rozwoju gminy,
- rozwiązanie problemu gospodarki ściekami i odpadami,
- ochrona gruntów pochodzenia organicznego,
- ochrona zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz oczek wodnych,
- działania w zakresie małej retencji,
- stosowanie czystszych paliw w ciepłownictwie.

Głównym kierunkiem rozwojowym gminy na terenie ostoi jest ochrona środowiska, uzupełniona funkcjami o charakterze nieuciążliwym, głównie ekstensywnym rolnictwem. Wytyczne dla rozwoju rolnictwa dotyczą przede wszystkim innych terenów w gminie.

Rozwój leśnictwa w gminie nastąpi przez dolesienia terenów objętych granicą polno-leśną.

Rozwój turystyki jest celem bardzo mało eksponowanym. Wskazano jedynie na rozbudowę systemu komunikacji rowerowej, która może pełnić funkcje rekreacyjne. Ponadto, w ramach rozwoju rolnictwa uwzględniono wprowadzenie agroturystyki jako szansy zaktywizowania gospodarki na obszarach atrakcyjnych przyrodniczo.

W zakresie rozwoju zabudowy studium nie wyznacza nowych terenów inwestycyjnych w rejonie ostoi. Niemniej jednak znaczne zainwestowanie ma powstać w niedalekim sąsiedztwie, w pasie rozwoju drogi krajowej nr 10. W rejonie wsi Kruszyn i Pawłówek praktycznie wszystkie tereny poza lasami zostały przeznaczone do zabudowy.

W zakresie rozwoju komunikacji najważniejsze ustalenia w rejonie ostoi to:

- potencjalna możliwość reaktywowania funkcji transportowej na Kanale Bydgoskim poprzez podniesienie parametrów do III klasy żeglowności,
- rozbudowa linii kolejowej nr 18 do prowadzenia pociągów dużych prędkości.

W zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej w rejonie ostoi dokument stawia m.in. następujące cele:

- budowa sieci kanalizacyjnej dla miejscowości, które mają zostać podłączone do zbiorowego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- realizacja indywidualnych, nowoczesnych biologicznych oczyszczalni ścieków w miejscowościach, w których nie zakłada się budowy oczyszczalni grupowych,

- modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę,
- gazyfikacja całej gminy po uprzednim opracowaniu programu,
- upowszechnienie czystszych paliw oraz technologii w ciepłownictwie zbiorowym i indywidualnym.

Studium nie wskazuje terenów predysponowanych do produkcji energii odnawialnej. W ramach rozwoju elektroenergetyki dokument uwzględnia projektowaną napowietrzną linię wysokiego napięcia, biegnącą przez teren ostoi w kierunku Bydgoszczy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Białe Błota

Studium dla gminy Białe Błota zostało przyjęte Uchwałą Nr XXVIII/235/2001 Rady Gminy Białe Błota z dnia 12 lutego 2001 r. Zmiana całościowa dokumentu została wywołana Uchwałą Nr XVIII/199/2008 Rady Gminy Białe Błota z dnia 26 marca 2008 r. W uzasadnieniu uchwały znalazł się zapis o tym, że nowelizacja powinna przyczynić się do lepszej ochrony obszarów chronionych, takich jak: Natura 2000, obszar chronionego krajobrazu, czy użytki ekologiczne. Procedura sporządzania nowego studium rozpoczęła się na początku 2009 r.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Gmina Białe Błota zajmuje południowo-wschodni pas obszaru ostoi, natomiast tereny ostoi stanowią północny skraj obszaru gminy. Wieś gminna znajduje się w odległości ok. 5 km na południowy-wschód od granic ostoi.

Miejscowościami, dla których ustalenia planistyczne są najistotniejsze dla ochrony ostoi, są: Łochowice, Łochowo i Lisi Ogon - wsie sołeckie, położone w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi (a częściowo również w granicach ostoi). Na tych terenach obserwuje się bardzo dynamiczny rozwój funkcji pozarolniczych związany z suburbanizacją Bydgoszczy. Zabudowa trzech oddzielnych niegdyś miejscowości powoli łączy się w jeden organizm. Powstają tu liczne obiekty usługowe i produkcyjne, zwłaszcza w rejonie wsi Lisi Ogon, która położona jest po obu stronach drogi krajowej nr 10. Funkcja rolnicza zawęża się do intensywnego ogrodnictwa.

Główną funkcją gminy jest funkcja mieszkaniowo-usługowa. Obserwuje się również rozwój funkcji produkcyjnych i zanik rolnictwa. Zmiany te wiążą się z położeniem w strefie suburbanizacji miasta Bydgoszcz. Zagospodarowanie obszarów ostoi jest miejscami bardzo intensywne. Dotyczy to przede wszystkim terenów powyżej krawędzi doliny, zwłaszcza w rejonie wsi Lisi Ogon, gdzie tereny otwarte ulegają dynamicznemu zabudowywaniu.

Zlokalizowane są tu m.in. centra logistyczne (w tym Poczta Polska) oraz innych terenochłonnych i generujących duży ruch obiektów usługowych. Silne procesy urbanizacyjne obserwuje się w bliskim sąsiedztwie ostoi na całej długości pasma osadniczego wzdłuż doliny. W rejonie ostoi nie występują natomiast żadne formy zagospodarowania turystycznego.

Użytki zielone podlegają głównie odłogowaniu i sukcesji. W rejonie wsi Lisi Ogon zlokalizowany jest kompleks stawów hodowlanych.

Tereny leśne w granicach ostoi nie występują, ale spotyka się liczne płaty zadrzewień i zakrzewień. Znaczne kompleksy leśne znajdują się w środkowej i południowej części gminy.

Terenu ostoi nie przecina żaden istotny element układu drogowego gminy. Natomiast wschodnią granicę obszaru stanowi droga krajowa nr 10.

Gminny system wodociągowy obejmuje większość terenu gminy. Natomiast system kanalizacji jest słabo rozwinięty, podobnie jak sieć gazowa. Przez obszar Natura 2000 nie biegną żadne gazociągi tranzytowe.

Źródłami pól elektromagnetycznych na terenie ostoi są napowietrzne linie elektroenergetyczne:

- wysokiego napięcia 110 kV: dwutorowa linia w węzłowym rejonie energetycznym Bydgoszczy (południowo-wschodni kraniec ostoi),
- średniego napięcia: biegnąca w rejonie wsi Lisi Ogon wzdłuż doliny.

Źródłem hałasu na terenie ostoi jest droga krajowa nr 10.

Stan środowiska przyrodniczego gminy należy ocenić jako dobry, ale podlega ono rosnącej presji. Poważne problemy funkcjonowania środowiska wiążą się z dynamicznymi procesami osadniczymi, za którymi nie nadąża rozwój infrastruktury, zwłaszcza kanalizacji. Do innych poważnych problemów i zagrożeń można zaliczyć bliskie sąsiedztwo dużego miasta (Bydgoszcz) wraz z rozległymi terenami zainwestowanymi.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium gminy Białe Błota jest dokumentem zdecydowanie zbyt wąskim i mało precyzyjnym, zwłaszcza w obliczu silnych procesów urbanizacyjnych w strefie podmiejskiej Bydgoszczy.

W celu określenia kierunków zagospodarowania przestrzennego dokument wyznacza sześć stref polityki przestrzennej:

- 1) strefa wielofunkcyjna (centrum gminy z miejscowością Białe Błota),

- 2) strefa leśno-osadnicza (tereny leśne w północnej i środkowo-wschodniej części gminy, z lokalnymi enklawami osadnictwa),
- 3) strefa osadniczo-rolna – priorytet dla intensywnej gospodarki rolnej (środkowa i południowa część gminy),
- 4) strefa ekologiczna (północny pas doliny oraz tereny na południowym-zachodzie gminy),
- 5) strefa wielofunkcyjna (środkowo-zachodnia część gminy),
- 6) strefa wielofunkcyjna (pasma osadnicze Łochowice – Łochowo – Lisi Ogon).

Poszczególne strefy polityki przestrzennej zostały podzielone na mniejsze obszary funkcjonalno-przestrzenne.

Najważniejsze dla ochrony terenów ostoi są ustalenia strefy 4), a w szczególności obszaru 4.2). Jako główne zasady i kierunki zagospodarowania w tej strefie przyjęto:

- zakaz zabudowy, m.in. ze względu na ochronę łąk i gruntów organicznych,
- zakaz odprowadzania zanieczyszczeń do gruntu oraz ochronę wód,
- prowadzenie ekologicznej produkcji rolnej z ograniczeniem chemizacji,
- ograniczenie przekształcania łąk i pastwisk na grunty orne,
- przywrócenie funkcji żeglugowej,
- możliwość wykorzystania urządzeń hydrotechnicznych jako atrakcji turystycznej,
- dopuszczenie inwestycji związanych z melioracją i infrastrukturą techniczną (głównie energetyką),
- możliwość kształtowania ścieżek pieszych.

Ze względu na bliskie sąsiedztwo oraz znaczne natężenie zamierzeń planistycznych, największe zagrożenia dla ostoi niosą za sobą wytyczne dla strefy 6). Strefa ta częściowo wchodzi w południowe obrzeża ostoi. Wskazuje się tutaj na szerokie możliwości rozwoju skoncentrowanej zabudowy, w tym usługowej i przemysłowej, a także na intensywną gospodarkę rolną (zaplecze ogrodnicze dla Bydgoszczy). Ponadto, zaznaczono możliwość wykorzystania istniejących kanałów do celów rekreacyjnych. Jednocześnie zagospodarowanie ma uwzględniać wymogi ochrony środowiska.

Studium wyróżnia grupę ekologicznych celów zagospodarowania przestrzennego oraz zasad ekopolityki gminy Białe Błota. Są to m.in.:

- określenie dopuszczalnych działań inwestycyjnych na obszarach objętych prawną ochroną środowiska,
- przyjęcie priorytetu bezwzględnej ochrony zasobów środowiska,
- ochrona głównych zbiorników wód podziemnych,

- rozwiązanie problemu gospodarki ściekami i odpadami,
- edukacja ekologiczna społeczeństwa,
- ochrona ciągów ekologicznych,
- poprawa klimatu akustycznego, w szczególności przy głównych drogach, poprzez budowę ekranów i nasadzenia zieleni izolacyjnej.

Wytyczne dla rozwoju rolnictwa i leśnictwa dotyczą przede wszystkim innych terenów w gminie. Z kolei rozwój turystyki jest celem stosunkowo mało eksponowanym. Wskazano na wykorzystanie rekreacyjne istniejących kanałów oraz rozbudowę systemu komunikacji rowerowej i pieszej.

W zakresie rozwoju zabudowy Studium wyznacza rozległe tereny inwestycyjne w rejonie ostoi, w tym także częściowo w jej granicach. Pod zabudowę przeznacza się praktycznie wszystkie tereny poza lasami (zabudowa mieszkaniowa, usługowa i miejscami produkcyjna). Dla tych terenów studium narzuca obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W zakresie rozwoju komunikacji najważniejsze ustalenia w rejonie ostoi to:

- rozbudowa drogi krajowej nr 10 do parametrów drogi ekspresowej (S-10),
- reaktywowanie funkcji transportowej na Kanale Bydgoskim i Kanale Noteckim.

W zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej w rejonie ostoi dokument stawia m.in. następujące cele:

- budowa sieci kanalizacyjnej, w tym możliwość włączenia wsi Łochowice, Łochowo i Lisi Ogon w system odbioru ścieków miasta Bydgoszcz,
- modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę,
- gazyfikacja całej gminy.

Studium nie wskazuje terenów predysponowanych do produkcji energii odnawialnej.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszcz

Pierwsze studium dla miasta Bydgoszcz zostało przyjęte Uchwałą Nr XVII/513/99 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 24 listopada 1999 r. Dynamiczne zmiany w polityce przestrzennej miasta dwukrotnie wymogły całościową zmianę dokumentu. Pierwsza zmiana została przyjęta Uchwałą Nr XLVI/980/05 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 27 kwietnia 2005 r.. Już dwa lata później wywołano uchwałą o przystąpieniu do kolejnej nowelizacji. Obowiązujące studium uchwalono Uchwałą Nr L/756/09 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 15 lipca 2009 r. Najważniejsze zmiany z punktu widzenia ochrony ostoi, jakich dokonano to m.in.:

- weryfikacja uwarunkowań przyrodniczych i ocena aktualnych warunków środowiska przyrodniczego,
- wprowadzenie ustaleń wynikających z faktu położenia części terenów miejskich w obszarach Natura 2000,
- wprowadzenie nowych elementów zagospodarowania miasta dotyczących otoczenia rzeki Brdy i Kanału Bydgoskiego,
- uzupełnienie zakresu opracowania i procedury wynikających z Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska (...), polegającej na przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Uwarunkowania zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Tereny ostoi w granicach miasta Bydgoszcz zajmują mały obszar na zachód od obwodnicy miasta (droga krajowa nr 10). Z jednej strony są to krańce miasta, z drugiej zaś krańce ostoi. Tereny te składają się z użytków zielonych oraz zadrzewień i zakrzewień. Na tym terenie znajduje się też kilka zabudowań w pobliżu śluzy Osowa Góra.

Znaczne zainwestowanie znajduje się po wschodniej stronie obwodnicy. Zlokalizowana jest tutaj przemysłowa dzielnica „Osowa Góra” z licznymi terenami przemysłowo-usługowo-składowymi. W bezpośrednim sąsiedztwie ostoi znajduje się swoisty bufor, jaki tworzą tereny nieużytków i ogrodów działkowych. W odległości ok. 1 km na wschód od granic ostoi znajduje się oczyszczalnia ścieków Osowa Góra, położona nad Kanałem Bydgoskim.

Środowisko dużego miasta ulega silnym przekształceniom, a znaczna presja urbanizacyjna, nie pozostaje bez wpływu na obszar ostoi i jego bezpośrednie otoczenie.

Kierunki zagospodarowania terenu ostoi oraz wynikające z nich szanse i zagrożenia

Studium miasta Bydgoszcz jest dokumentem bardzo obszernym i bardzo precyzyjnym, a ponadto jest najbardziej aktualne spośród wszystkich analizowanych opracowań. W celu określenia kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta dokument wyznacza sześć grup stref polityki przestrzennej:

- 1) strefa śródmiejska „C”,
- 2) strefy mieszkaniowe „M” (9 stref),
- 3) strefy aktywności gospodarczej „G” (7 stref),
- 4) strefy skarpy północnej „S” (2 strefy),
- 5) strefy dolin rzek „D” (3 strefy),

6) strefy lasów ochronnych „L” (2 strefy).

Pierwsze trzy grupy to strefy zabudowy, natomiast pozostałe trzy to strefy przyrodniczo-krajobrazowe. Tereny ostoi w granicach miasta Bydgoszcz znalazły się w strefie M2 (obszar po stronie południowej) oraz G1 (obszar po północnej stronie Kanału Bydgoskiego). Ze względu na marginalne położenie ostoi względem miasta, a także z uwagi na złożone wytyczne polityki przestrzennej, w poniższej analizie uwzględniono wyłącznie najważniejsze ustalenia dla dwóch powyższych stref.

W granicach strefy mieszkaniowej M2 wyznacza się obszary: mieszkalnictwa o średniej intensywności zabudowy z dominującym budownictwem jednorodzinnym, zieleni parkowej i krajobrazowej, rekreacji i sportu, zieleni towarzyszącej terenom zainwestowanym, rolne bez prawa zabudowy, a także lasów ochronnych. W ramach zagospodarowania tej strefy przewiduje się istotne przekształcenia funkcjonalne, m.in. w drodze zmiany terenów rolniczych w inwestycyjne oraz w drodze rozbudowy systemu komunikacyjnego. Dla ochrony terenów ostoi najistotniejsze są następujące ustalenia:

- utrzymanie obszarów rolnych bez prawa zabudowy obiektami mieszkalnymi w rejonie zachodniej obwodnicy miasta (droga krajowa nr 10), w tym także na terenie ostoi,
- utrzymanie pasa zieleni o szerokości 100 m wzdłuż Kanału Bydgoskiego,
- przewidywana likwidacja oczyszczalni ścieków „Osowa Góra” i budowa na tym terenie przepompowni,
- utrzymanie i rozwój systemu ciągów rowerowych, w szczególności nad Kanałem Bydgoskim,
- zagospodarowanie terenów nad Kanałem Bydgoskim poprzez budowę bulwaru,
- zagwarantowanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego możliwości odpowiedniego zagospodarowania stref brzegowych Kanału Bydgoskiego wraz z terenami przyległymi dla dalszych inwestycji związanych z usługami sportu, rekreacji, wypoczynku i gastronomii,
- włączenie w miejski system przyrodniczy oczek wodnych i cieków poprzez zagospodarowanie na potrzeby rekreacji i wypoczynku wód i terenów do nich przyległych,
- zachowanie i ochrona pomników przyrody.

W granicach strefy aktywności gospodarczej G1 wyznacza się obszary: aktywności gospodarczej usługowo-produkcyjnej, zieleni towarzyszącej terenom zainwestowanym oraz tereny rolne. W ramach zagospodarowania tej strefy ustala się ponadto:

- utrzymanie funkcji rolniczej dla terenów położonych w obszarze Natura 2000,

- zagospodarowanie zielenią naturalną i urządzoną terenów nadbrzeżnych nad Kanałem Bydgoskim, przy zachowaniu jej ciągłości oraz zwartości przestrzennej i funkcjonalnej,
- zapewnienie przejścia wzdłuż brzegu, wyznaczenie ścieżek rowerowych przy jednoczesnym dopuszczeniu zachowania istniejącej zabudowy,
- stosowanie do nasadzeń drzew i krzewów właściwych dla siedliska, zwłaszcza wzdłuż Kanału Bydgoskiego oraz w sąsiedztwie obszarów Natura 2000.

Dla strefy G1 określono także indywidualne zasady ochrony środowiska. Są to m.in.:

- prowadzenie działań wpływających na zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej,
- racjonalne kształtowanie środowiska i gospodarowanie zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- przeciwdziałanie zanieczyszczeniom,
- przywracanie elementów przyrodniczych do stanu właściwego,
- ochrona istniejących pomników przyrody,
- ochrona obszarów Natura 2000,
- zachowanie, utrzymanie oraz ochrona istniejących i projektowanych terenów zieleni (zwłaszcza przyrodnej), towarzyszącej terenom zainwestowanym.

W obu strefach uwzględnia się również elementy systemów transportowych, infrastruktury technicznej oraz miejskiego systemu przyrodniczego. Studium zaznacza także, że w obszarze ostoi niewskazana jest lokalizacja obiektów kubaturowych niezwiązanych z funkcją podstawową oraz związanych z transportem kołowym i kolejowym, zwłaszcza przewozów substancji niebezpiecznych.

Ponadto, studium przyjmuje następujące ustalenia w zakresie zagospodarowania całego miasta:

- sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich terenów przeznaczonych do zainwestowania,
- utrzymanie funkcji żeglugowej na Kanale Bydgoskim,
- rozbudowę drogi krajowej nr 10, która stanowi obwodnicę miasta, do parametrów drogi ekspresowej (S-10),
- przeznaczenie pasa terenu wzdłuż obwodnicy dla rozwoju sieci elektroenergetycznej,
- pełne uzbrojenie w sieci kanalizacyjne oraz wodociągowe wszystkich terenów zabudowanych na terenie miasta.

7.3.4 Podsumowanie ustaleń zawartych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin

Przeanalizowane dokumenty w większości przypadków są już mocno zdezaktualizowane, gdyż powstały one głównie w latach 1995 – 2002, za wyjątkiem zmian kilku z nich w latach późniejszych. Z tego względu brakuje w nich bezpośredniego odniesienia się do terenów sieci Natura 2000. Mimo to, większość dokumentów zwraca uwagę na wysokie walory przyrodnicze znajdujące się na terenach należących do ostoi, wyznaczając im pełnienie funkcji środowiskowych. Aktualnie wiele gmin jest w trakcie zmian studium (całościowych i częściowych). Jedną z głównych przyczyn dokonywania nowelizacji jest umożliwienie lokalizacji farm wiatrowych (np. gmina Chodzież i Sadki). Niemniej jednak, w kilku przypadkach istotnym uzasadnieniem dla zmian jest potrzeba większej ochrony środowiska przyrodniczego, w tym obszarów Natura 2000.

Niemal cały teren ostoi jest płaski, w zdecydowanej większości zajęty przez rozległe powierzchnie użytków zielonych, okresowo zalewanych przez wody Noteci i Kanału Bydgoskiego. Takie uwarunkowania predestynują go do użytkowania rolniczego, zwłaszcza produkcji pasz i hodowli. Użytki zielone ostoi podlegają głównie koszeniu, a zdecydowanie rzadziej wykorzystywane są jako pastwiska. W kilku gminach na znacznych powierzchniach stawów prowadzona jest gospodarka rybacka.

Warunki naturalne silnie determinują rozmieszczenie terenów zabudowanych, które występują przede wszystkim w strefie krawędziowej pradoliny. Z tego względu większość rozwojowych działań planistycznych ma miejsce w strefie granicznej ostoi, a zainwestowanie lokuje się często w jej bezpośrednim sąsiedztwie. Silny rozwój funkcji pozarolniczych (mieszkaniowych i produkcyjno-usługowych) obserwuje się na terenach podmiejskich, zwłaszcza w sąsiedztwie Bydgoszczy (gmina Białe Błota i Sicienko), a także w rejonie Nakła nad Notecią.

Głównym kierunkiem działania gmin na terenach ostoi jest ochrona funkcji przyrodniczych, natomiast główną funkcją gospodarczą jest ekologiczne rolnictwo wykorzystujące rozległe użytki zielone. Jako funkcję towarzyszącą wskazuje się często turystykę i rekreację, zwłaszcza turystykę rowerową i agroturystykę. Ponadto, często proponuje się turystyczne wykorzystanie Noteci oraz Kanału Bydgoskiego. Wiele dokumentów zwraca także uwagę na potencjalne możliwości przywrócenia żeglugi o charakterze gospodarczym.

Wszystkie gminy dostrzegają konieczność rozbudowy i modernizacji zbiorowych systemów odprowadzania ścieków, w celu ograniczenia lub eliminacji przenikania zanieczyszczeń do wód oraz gruntu.

W tabeli 44 zestawiono najważniejsze ustalenia planistyczne wynikające ze studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, mogące mieć wpływ na ochronę ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”.

Tab. 44. Najistotniejsze ustalenia wynikające z zapisów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin dla obszaru specjalnej ochrony ptaków „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego”

Gmina	Ustalenia sprzyjające ochronie ostoi	Ustalenia stanowiące potencjalne zagrożenia dla ochrony ostoi
wszystkie gminy	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój i modernizacja zbiorowych systemów gospodarki wodno-ściekowej i poprawa stanu jakości wód, 	BRAK
Ujście	<ul style="list-style-type: none"> – wyraźne odniesienie się do obszarów Natura 2000 ustanowionych na terenie gminy Ujście, – utrzymanie obszaru chronionego krajobrazu na terenach zajmowanych przez ostoję (podwójna ochrona obszarowa), – powołanie się na ekorozwój, jako nadrzędny cel rozwoju gminy, – sformułowanie grupy celów ekologicznych w ramach polityki przestrzennej, – umieszczenie poprawy stanu środowiska naturalnego pośród kierunków polityki przestrzennej, – wydzielenie strefy polityki przestrzennej bezpośrednio związanej z doliną Noteci, – wskazanie obowiązku sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów przyspieszonego rozwoju w paśmie drogi S-11 w pobliżu ostoi, – zakaz zabudowy na terenach zalewowych w dolinie Noteci oraz terenach cennych przyrodniczo i krajobrazowo, – ekstensywny kierunek działalności rolniczej na łąkach nadnoteckich (wypas bydła, koszenie traw), – ograniczenie hodowli zamkniętej do poziomu 40 DJP, – wskazanie na konieczność modernizacji systemów melioracyjnych w celu właściwej regulacji stosunków wodnych w dolinie Noteci, – poprawa jakości wód Noteci (postulowana II klasa czystości), 	<ul style="list-style-type: none"> – nieprawidłowy zakres przestrzenny ostoi na rysunku studium (nie uwzględnia lasów w strefie krawędziowej pradoliny oraz zabudowań w miejscowości Chrustowo), – budowa obwodnicy miasta Ujście w ciągu drogi ekspresowej S-11 przez tereny ostoi, – budowa węzłów drogowych w rejonie wsi Byszki oraz Chrustowo, wraz z ulokowaniem wzdłuż drogi S-11 pasma przyspieszonego rozwoju (tereny zabudowy usługowej i produkcyjnej w pobliżu ostoi), – rozbudowa napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina do przesyłu 400 kV, – wskazanie minimalnych odległości lokalizowania siłowni wiatrowych od udokumentowanych siedlisk ptaków (500 m) oraz cennych krajobrazów (1 000 m), – podniesienie standardów szlaku żeglugowego na Noteci, a w efekcie rozwój transportu wodnego oraz rozwój turystyczny terenów w dolinie rzeki,

Gmina	Ustalenia sprzyjające ochronie ostoi	Ustalenia stanowiące potencjalne zagrożenia dla ochrony ostoi
Kaczory	<ul style="list-style-type: none"> – wyraźne odniesienie się do lokalnej wartości przyrodniczej łąk nadnoteckich, – sformułowanie ekologicznych zasad strategii planowania przestrzennego, – ogólny postulat dla rolnictwa – połączenie produkcji rolnej z ochroną środowiska naturalnego, wykorzystanie nowoczesnych, ekologicznych technologii, – dla użytków rolnych w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” - postulat uprawy technikami naturalnymi bez nadmiernego nawożenia mineralnego i chemizacji, nie stwarzających zagrożenia dla środowiska, – preferencja niskiego stopnia chemizacji rolnictwa w celu produkcji żywności o wysokich cechach zdrowotnych, – poprawa jakości wód Noteci (postulowana II klasa czystości), 	<ul style="list-style-type: none"> – postulaty zintensyfikowania produkcji biomasy na użytkach zielonych w dolinie Noteci w drodze większego nawożenia, – rozbudowa napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina do przesyłu 400 kV, – budowa napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 400 kV Piła-Krzewina – Bydgoszcz, – wyznaczenie terenów aktywizacji gospodarczej w stosunkowo niedalekim sąsiedztwie ostoi (rejon Krzewiny i Rzadkowa), – podniesienie standardów szlaku żeglugowego na Noteci, a w efekcie rozwój transportu wodnego na szlaku oraz rozwój turystyczny terenów w dolinie rzeki, – specjalizacja gospodarstw rolnych w hodowli bydła mlecznego i opasowego, a także znaczny wzrost skali produkcji, w oparciu o własne duże obszary użytków zielonych,
Miasteczko Krajeńskie	<ul style="list-style-type: none"> – szerokie wytyczne dla polityki przestrzennej w zakresie kształtowania zagospodarowania na obszarach chronionych oraz w zakresie ochrony poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego (zwłaszcza środowiska wodnego oraz biosfery), – wyznaczenie „strefy priorytetów dla ochrony przyrody” wśród stref polityki przestrzennej, obejmującej tereny ostoi w gminie wraz z sąsiadującymi terenami (cały teren Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” z wyłączeniem strefy inwestycyjnej Miasteczka Krajeńskiego i Brzostowa), – obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla głównych terenów rozwojowych w gminie (Miasteczko Krajeńskie i Brzostowo), – priorytet ograniczenia stosowania chemizacji w rolnictwie na terenach wód otwartych i ekosystemach łąkowych, – postulat rozwoju gospodarki rybackiej na terenie gminy, m.in. w drodze budowy nowych stawów w dolinie Noteci, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyznaczenie rozległych terenów inwestycyjnych na styku miejscowości Miasteczko Krajeńskie i Brzostowo (ponad 1 km na północ od granicy ostoi), obejmujących także funkcję produkcyjno-usługową, – wyłączenie wsi Wolsko i Miasteczko-Huby z koncepcji budowy zbiorowego odprowadzania ścieków, – zwiększenie wykorzystania gospodarczego łąk nadnoteckich poprzez znaczne zwiększenie hodowli bydła (zwiększenie powierzchni wypasanych w miejsce koszenia łąk), – przerzut wody z doliny Noteci na wysoczyznę i nawadnianie gruntów rolnych,

Gmina	Ustalenia sprzyjające ochronie ostoi	Ustalenia stanowiące potencjalne zagrożenia dla ochrony ostoi
Białośliwie	<ul style="list-style-type: none"> – szerokie wytyczne dla polityki przestrzennej w zakresie kształtowania zagospodarowania na obszarach chronionych oraz w zakresie ochrony poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego (zwłaszcza środowiska wodnego oraz biosfery), – wyznaczenie „strefy priorytetów dla ochrony środowiska” wśród stref polityki przestrzennej, obejmującej także tereny ostoi, – obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla głównych terenów rozwojowych w gminie (Białośliwie – Dworzakowo), – postulat rozwoju gospodarki rybackiej na terenie gminy, – program gazyfikacji terenu gminy, – istotne ograniczenia dla eksploatacji surowców mineralnych, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyznaczenie nowych terenów aktywizacji gospodarczej w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi we wsiach Dworzakowo i Białośliwie, – wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych w sąsiedztwie ostoi we wsi Białośliwie, – zwiększenie wykorzystania gospodarczego łąk nadnoteckich poprzez znaczne zwiększenie hodowli bydła (zwiększenie powierzchni wypasanych w miejsce koszenia łąk), – poprawa warunków wodnych dla rolnictwa w dolinie Noteci poprzez renowację i rozbudowę systemu melioracji,
Wyrzysk	<ul style="list-style-type: none"> – szerokie wytyczne dla polityki przestrzennej w zakresie kształtowania zagospodarowania na obszarach chronionych oraz w zakresie ochrony poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego (zwłaszcza środowiska wodnego), – wyznaczenie „strefy przyrodniczej – włączonej z zabudowy” wśród stref polityki przestrzennej, obejmującej także tereny ostoi, – ochrona gleb organicznych przed przesuszaniem oraz właściwa regulacja stosunków wodnych, – obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla głównych terenów rozwojowych w gminie (Wyrzysk – Osiek nad Notecią), – ograniczanie rozpraszania zabudowy, w tym na terenie doliny, – postulat rozwoju gospodarki rybackiej na terenie gminy, – postulat stosowania przydomowych oczyszczalni ścieków dla wsi o zabudowie rozproszonej (m.in. Żuławka i Wyciąg), – rozwój gazyfikacji terenu gminy, – istotne ograniczenia dla eksploatacji surowców mineralnych, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyznaczenie nowych terenów aktywizacji gospodarczej w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi we wsi Osiek nad Notecią, – wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych na terenie ostoi we wsi Żuławka oraz w sąsiedztwie ostoi we wsi Osiek nad Notecią, – przywrócenie żeglugi gospodarczej i turystycznej na Noteci,

Gmina	Ustalenia sprzyjające ochronie ostoi	Ustalenia stanowiące potencjalne zagrożenia dla ochrony ostoi
Chodzież	USTALENIA STUDIUM ZOSTAŁY USZCZEGÓLOWIONE W MIEJSCOWYM PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO, SPORZĄDZONEGO DLA OBSZARU CAŁEJ GMINY	
Szamocin	<ul style="list-style-type: none"> – wytyczne dla polityki przestrzennej w zakresie kształtowania zagospodarowania na obszarach chronionych oraz w zakresie ochrony poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego, – właściwe melioracje i zwiększenie retencji, – wyłączenie z zabudowy terenów łąk nadnoteckich, – ograniczanie rozpraszania zabudowy, – niedopuszczanie inwestycji szkodliwych dla środowiska, – postulat stosowania przydomowych oczyszczalni ścieków dla terenów o zabudowie rozproszonej, – rozwój gazyfikacji terenu gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyznaczenie nowych, rozległych terenów aktywizacji gospodarczej (zabudowa przemysłowa i usługowo-produkcyjna) w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi w północnej części miasta Szamocin, – wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych w sąsiedztwie ostoi przy drodze wojewódzkiej nr 190 w Szamocinie, – projektowana (w studium) napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia biegnąca w poprzek ostoi z kierunku Szamocina w kierunku Miasteczka Krajeńskiego, a także linia biegnąca wzdłuż południowej krawędzi doliny,
Golańcz	<ul style="list-style-type: none"> – włączenie terenów ostoi w strefę priorytetów ochrony środowiska, – rozwój gospodarki rybackiej w rejonie istniejącego kompleksu stawów hodowlanych, – brak planów lokowania zabudowy w rejonie ostoi i jej sąsiedztwa, 	<ul style="list-style-type: none"> – bardzo niska aktualność studium, – brak zasad ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego,
Kcynia	<ul style="list-style-type: none"> – wyznaczenie odrębnego obszaru funkcjonalnego dla rejonu ostoi z zakazem inwestycji kubaturowych oraz ochroną gleb organicznych, – propozycja utworzenia Obszaru Chronionego Krajobrazu „Łąk Nadnoteckich”, – ogólne wytyczne dla polityki przestrzennej w zakresie kształtowania zagospodarowania na obszarach chronionych oraz w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, – postulat stosowania przydomowych oczyszczalni ścieków dla terenów o zabudowie rozproszonej, – postulat stosowania czystszych ekologicznie technologii grzewczych, – rozwój gazyfikacji terenu gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> – budowa gazociągu wysokiego ciśnienia DN150 w poprzek ostoi na linii wsi: Paulina – Anieliny (gmina Sadki),

Gmina	Ustalenia sprzyjające ochronie ostoi	Ustalenia stanowiące potencjalne zagrożenia dla ochrony ostoi
Sadki	<ul style="list-style-type: none"> – wyznaczenie odrębnego obszaru funkcjonalnego dla rejonu ostoi – „obszar ekologiczno-parkowy” w „strefie ekologicznej”, wraz ze szczegółowymi zakazami, ograniczeniami i priorytetami, – ogólne wytyczne dla polityki przestrzennej w zakresie kształtowania zagospodarowania na obszarach chronionych oraz w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, – zwrócenie uwagi na szczególne znaczenie łąk nadnoteckich dla bytowania awifauny, – postulat stosowania przydomowych oczyszczalni ścieków dla terenów o zabudowie rozproszonej, – postulat stosowania czystszych ekologicznie technologii grzewczych, – rozwój gazyfikacji obszaru gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> – dopuszczenie rozwoju zabudowy, w tym gospodarczej, w obszarze wsi Anieliny – Łódzia, przyległych bezpośrednio do granicy ostoi, – budowa gazociągu wysokiego ciśnienia DN150 w poprzek ostoi na linii wsi: Paulina (gmina Kcynia) – Anieliny,
Nakło nad Notecią	<ul style="list-style-type: none"> – szerokie wytyczne dla polityki przestrzennej w zakresie kształtowania zagospodarowania na obszarach chronionych oraz w zakresie ochrony poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego (zwłaszcza środowiska wodnego oraz biosfery), – wyznaczenie „strefy przyrodniczej” wśród stref polityki przestrzennej, obejmującej także tereny ostoi oraz uszczegółowienie wytycznych gospodarowania w tej strefie, z nadaniem im bezwzględnego priorytetu dla ochrony środowiska, – zwrócenie uwagi na celowość objęcia ochroną całej pradolinie, w celu zachowania ciągłości ekologicznej w skali kraju, – zwrócenie uwagi na lokalizację cennych siedlisk awifauny w pradolinie, – propozycja powiększenia rezerwatu „Łąki Ślesieńskie”, – propozycja znacznego zwiększenia powierzchni chronionej w gminie, poprzez utworzenie nowych rezerwatów, zespołów przyrodniczo krajobrazowych i użytków ekologicznych, – pozostawienie torfianek po eksploatacji torfu do samoistnej naturyzacji, 	<ul style="list-style-type: none"> – projektowany przekop nowego koryta Noteci (Kanał Obwodnicowy), w celu poprawy warunków żeglugowych, – przywrócenie żeglugi gospodarczej i turystycznej na Noteci i Kanale Bydgoskim, a także rozbudowa portu w Nakle nad Notecią, – projektowana druga nitka gazociągu wysokiego ciśnienia, biegnąca południowym skrajem ostoi, – wyznaczenie bardzo rozległych terenów aktywizacji gospodarczej w bliskim sąsiedztwie ostoi w pasie terenu na południe od wsi Paterek, – wyznaczenie terenów usługowych w bliskim sąsiedztwie oraz w granicach ostoi na południu miasta – basen portowy, funkcje rekreacyjne, – wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych w bliskim sąsiedztwie oraz w granicach ostoi we wsiach Paterek, Potulice i Gorzeń, a także w bliskim sąsiedztwie ostoi we wsiach Rozwarzyn i Występ,

Gmina	Ustalenia sprzyjające ochronie ostoi	Ustalenia stanowiące potencjalne zagrożenia dla ochrony ostoi
	<ul style="list-style-type: none"> – obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla głównych terenów rozwojowych w gminie, – postulat rozwoju gospodarki rybackiej na terenie gminy, zwłaszcza na terenie ostoi, – postulat stosowania przydomowych oczyszczalni ścieków dla terenów o zabudowie rozproszonej, – postulat stosowania czystszych ekologicznie technologii grzewczych, – program gazyfikacji obszaru gminy, 	
Szubin	<ul style="list-style-type: none"> – wytyczne dla polityki przestrzennej w zakresie kształtowania zagospodarowania na obszarach chronionych oraz w zakresie ochrony wód podziemnych i powierzchniowych, – zwrócenie uwagi na szczególne znaczenie korytarza ekologicznego pradoliny, – postulat tworzenia nowych form ochrony przyrody w gminie, 	BRAK
Sicienko	<ul style="list-style-type: none"> – wyznaczenie odrębnego obszaru funkcjonalnego dla rejonu ostoi z zakazem inwestycji kubaturowych oraz ochroną gleb organicznych, – ogólne wytyczne dla polityki przestrzennej w zakresie kształtowania zagospodarowania na obszarach chronionych oraz w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, – postulat stosowania przydomowych oczyszczalni ścieków dla terenów o zabudowie rozproszonej, – postulat stosowania czystszych ekologicznie technologii grzewczych, – rozwój gazyfikacji terenu gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> – projektowane napowietrzne linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV (w poprzek doliny), – wyznaczone w studium rozległe tereny przeznaczone do zainwestowania w bliskim sąsiedztwie ostoi (w pasie drogi krajowej nr 10) w rejonie wsi Kruszyn i Pawłówek – praktycznie wszystkie tereny poza lasami, – potencjalna możliwość reaktywowania funkcji transportowej na Kanale Bydgoskim poprzez podniesienie parametrów do III klasy żeglowności, – rozbudowa linii kolejowej nr 18 do prowadzenia pociągów dużych prędkości,

Gmina	Ustalenia sprzyjające ochronie ostoi	Ustalenia stanowiące potencjalne zagrożenia dla ochrony ostoi
Białe Błota	<ul style="list-style-type: none"> – ogólne wytyczne dla polityki przestrzennej w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, w tym także ciągów ekologicznych, – wyznaczenie „strefy ekologicznej” wśród stref polityki przestrzennej, obejmującej także tereny ostoi oraz uszczegółowienie wytycznych gospodarowania w tej strefie, z nadaniem im bezwzględno priorytetu dla ochrony środowiska, – zakaz zabudowy na terenach łąk położonych w ostoi, – prowadzenie ekologicznej produkcji rolnej z ograniczeniem chemizacji, – ograniczenie przekształcania łąk i pastwisk na grunty orne, – obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla głównych terenów rozwojowych w gminie, – gazyfikacja obszaru gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyznaczenie rozległych terenów inwestycyjnych w sąsiedztwie ostoi, w tym także częściowo w jej granicach (Łochowice – Łochowo – Lisi Ogon); pod zabudowę przeznaczają się praktycznie wszystkie tereny poza lasami, – reaktywowanie funkcji transportowej na Kanale Bydgoskim i Kanale Noteckim, – możliwość wykorzystania urządzeń hydrotechnicznych jako atrakcji turystycznej, – rozbudowa drogi krajowej nr 10 do parametrów drogi ekspresowej (S 10), – dopuszczenie inwestycji związanych z melioracją i infrastrukturą techniczną (głównie energetyką) na terenie ostoi,
Bydgoszcz	<ul style="list-style-type: none"> – ogólne wytyczne dla polityki przestrzennej w zakresie kształtowania i ochrony środowiska, – indywidualne wytyczne środowiskowe dla poszczególnych stref polityki przestrzennej, – wyraźne odniesienie się do obszarów Natura 2000 ustanowionych na terenie miasta i zwrócenie uwagi na konieczność ochrony ostoi, – zachowanie funkcji rolniczej na terenach ostoi, – wyraźne wskazanie w kierunku zakazu lokalizacji obiektów kubaturowych na terenie ostoi, zwłaszcza związanych z transportem materiałów niebezpiecznych, – zachowanie i ochrona istniejących terenów zieleni, zwłaszcza wzdłuż Kanalu Bydgoskiego, – rozwój funkcji rekreacyjnych w rejonie południowego brzegu Kanalu Bydgoskiego, – przewidywana likwidacja oczyszczalni ścieków „Osowa Góra”, – pełne wyposażenie terenów zainwestowanych w kanalizację, – obowiązek sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich terenów inwestycyjnych w mieście. 	<ul style="list-style-type: none"> – zakwalifikowanie terenów ostoi do budowlanych stref polityki przestrzennej, w tym do strefy aktywizacji gospodarczej, – utrzymanie istniejących oraz wyznaczenie nowych terenów przeznaczonych do zainwestowania (zabudowa mieszkaniowa, usługowa i produkcyjna) w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi, – rozbudowa drogi krajowej nr 10 do parametrów drogi ekspresowej (S 10), – zachowanie funkcji żegluga na Kanale Bydgoskim, – przeznaczenie korytarza technicznego dla napowietrznych linii elektroenergetycznych wzdłuż obwodnicy (w poprzek ostoi).

7.3.5 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Na potrzeby niniejszego opracowania przeanalizowano miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w granicach obszaru Natura 2000 oraz obejmujące tereny w pasie do 2 km od jego granic. Przeprowadzono analizę zarówno dokumentów obowiązujących, jak również będących w trakcie opracowania lub tylko na etapie uchwały o przystąpieniu do ich sporządzenia.

Analiza ustaleń planów dotyczy przede wszystkim funkcji podstawowych, tj. mieszkaniowych, usługowych, rolniczych, produkcyjnych itp. Ustalenia związane z infrastrukturą komunikacyjną i techniczną, niezbędną dla obsługi funkcji podstawowych zostały pominięte.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Ujście

Większość miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego opracowanych dla gminy Ujście przestała obowiązywać kilka lat temu wraz ze zmianą prawa planistycznego (m.in. plany dla wsi Chrustowo i Nowa Wieś Ujska, obejmujące sąsiedztwo ostoi). W lipcu 2009 r. w gminie obowiązywało kilka niedużych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla najbliższych okolic ostoi. Pierwsze trzy plany to opracowania dla miasta Ujście. Wszystkie dokumenty dotyczą nieuciążliwych funkcji oraz powołują się na obostrzenia wynikające z położenia w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci”.

- *Uchwała Nr XXII/171/2004 Rady Miejskiej w Ujściu z dnia 28 grudnia 2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ujście w rejonie ulicy Staszica*

Plan obejmuje niewielką powierzchnię (0,1 ha) przeznaczoną pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną. Obszar planu oddalony jest ok. 400 m od granic ostoi.

- *Uchwała Nr XXV/212/2005 Rady Miejskiej w Ujściu z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ujście w rejonie ulicy Szkolnej*

Obszar objęty planem jest zlokalizowany w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi nad rzeką Noteć. Teren jest przeznaczony pod usługi sportu i rekreacji, ze wskazaniem na przystań kajakową.

- *Uchwała Nr XXIX/237/2005 Rady Miejskiej w Ujściu z dnia 8 listopada 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ujście w rejonie ulicy Wojska Polskiego*

Plan obejmuje tereny oddalone ok. 1 km od granic ostoi. Dokument wyznacza tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, będące kontynuacją istniejącego osiedla w rejonie ul. Wojska Polskiego.

- *Uchwała Nr XXVIII/303/2002 Rady Miejskiej w Ujściu z dnia 22 kwietnia 2002 r. w sprawie zmiany uchwalenia miejscowego planu ogólnego zagospodarowania wsi Byszki*

Plan obejmuje obszary częściowo zainwestowane położone we wsi Byszki, ok. 600 m na północ od granic ostoi. Przedmiotem ustaleń planu są przede wszystkim tereny usług rzemiosła (obsługa samochodów) i transportu oraz tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej. Dla zmniejszenia uciążliwości działalności usługowej w planie nakazuje się nasadzenia zieleni wysokiej i niskiej. Dla obiektu obsługi transportu zapisano szereg wytycznych zgodnych z przepisami szczególnymi (m.in. usuwanie zanieczyszczeń ropopochodnych).

- *Uchwała Nr XVI/140/2008 Rady Miejskiej w Ujściu z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Byszki, gmina Ujście*

Plan obejmuje obszary w większości nie zainwestowane położone we wsi Byszki, ok. 500 m na północny-zachód od granic ostoi. Przedmiotem ustaleń planu są przede wszystkim tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług. Plan dopuszcza możliwość lokowania jedynie takich przedsięwzięć, które uwzględniają wymagania ochrony środowiska nieożywionego oraz walorów krajobrazowych.

Pozostałe plany to opracowania dla kilku działek, przeznaczanych pod funkcje mieszkaniowe lub mieszkaniowo-usługowe. Plany te finansowane są przez prywatnych inwestorów.

Ponadto, przyjęto uchwałę dla planu o funkcjach mieszkaniowych w bliskim sąsiedztwie granic ostoi:

- *Uchwała Nr XXI/156/2004 Rady Miejskiej w Ujściu z dnia 2 grudnia 2004 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Ujście – Winna Góra.*

Realizacja projektu została jednak wstrzymana, ponieważ przez przedmiotowe tereny ma przebiegać droga ekspresowa S11.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Kaczory

W gminie Kaczory obowiązuje pięć miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenu ostoi i jej najbliższych okolic:

- *Uchwała Nr XXIX(161)2005 Rady Gminy Kaczory z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Morzewo*

Plan obejmuje obszary częściowo zainwestowane położone we wsi Morzewo, ok. 1,5 km na północ od granic ostoi. Przedmiotem ustaleń planu są przede wszystkim tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (w tym działki jeszcze niezabudowane), a także obszar zabudowy zagrodowej. Uzupełnieniem są m.in. tereny rolnicze (objęte zakazem zabudowy) i w mniejszym stopniu tereny składów. Dla terenów składów (aktualnie składowisko części samochodowych) dopuszcza się zmianę składowanych materiałów lub wprowadzenie działalności produkcyjnej, której uciążliwość nie może przekroczyć granic działki.

- *Uchwała Nr XXIX(162)2005 Rady Gminy Kaczory z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Krzewina*

Plan obejmuje trzy izolowane obszary, z których jeden położony jest w odległości ok. 1 km na północ od granic ostoi. Przedmiotem ustaleń planu są przede wszystkim tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (w tym w znacznej części działki jeszcze niezabudowane), a także obszar zabudowy zagrodowej. Istotne znaczenie w planie mają tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów (oddalone ponad 2 km od granicy ostoi). Ewentualna szkodliwość tych przedsięwzięć nie może przekroczyć granic działki. Dopuszcza się tu również lokalizację baz transportowych, pod warunkiem zachowania szczególnych wymagań odprowadzania ścieków przemysłowych. Uzupełnieniem ustaleń planu są m.in. tereny usług sporu i rekreacji (z zachowaniem starodrzewu) oraz tereny rolnicze (objęte zakazem zabudowy).

- *Uchwała Nr XXIX(163)2005 Rady Gminy Kaczory z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Dziembowo*

Plan obejmuje trzy izolowane obszary, z których jeden położony jest w odległości ok. 1 km na północ od granic ostoi. Przedmiotem ustaleń planu są w przeważającej większości tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (w tym w dużej części działki jeszcze niezabudowane). Uzupełnieniem ustaleń planu są tereny rolnicze (objęte zakazem zabudowy). Plan służy uzupełnieniu istniejącego układu zabudowy miejscowości.

- *Uchwała Nr XXIX(165)2005 Rady Gminy Kaczory z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Morzewo – droga do Kaczor*

Plan obejmuje pas terenu położony po obu stronach drogi powiatowej do Kaczor. Południowy kraniec terenu objętego opracowaniem oddalony jest ok. 1,8 km na północ od granic ostoi. Przedmiotem ustaleń planu są w mniej więcej równych proporcjach: tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (w tym w przeważającej części działki jeszcze niezabudowane), tereny zabudowy zagrodowej (analogicznie) oraz tereny rolnicze (objęte zakazem zabudowy). Plan służy uporządkowaniu rozwoju zabudowy w pasie wspomnianej drogi.

- *Uchwała Nr XXIX(166)2005 Rady Gminy Kaczory z dnia 29 grudnia 2005 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Rządkowo – droga do Morzewa*

Plan obejmuje tereny niezainwestowane położone we wsi Rządkowo po obu stronach drogi do Morzewa, oddalone o ok. 1,3 km na północ od granic ostoi. Przedmiotem ustaleń planu są w mniej więcej równych proporcjach tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz tereny zabudowy produkcyjnej i składowej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Uciążliwość działalności produkcyjnej nie może przekroczyć granic działki. Uzupełnieniem planu są tereny zabudowy zagrodowej.

We wszystkich omówionych planach wspomniano o konieczności uporządkowania gospodarki ściekowej, głównie w celu ochrony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Pradolina Toruń – Eberswalde”. Zaznaczono również położenie na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” i wymogi związane z tą formą ochrony przyrody.

Oprócz ww. obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w rejonie ostoi przyjęta została uchwała o kolejnym dokumencie:

- *Uchwała Nr XIV(86)2005 Rady Gminy Kaczory z dnia 30 maja 2008 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Dziembówko.*

Plan obejmuje dwa izolowane obszary, które leżą na krańcach istniejącego układu wsi. Obszar południowy bezpośrednio graniczy z terenem ostoi. Funkcje przewidziane w projekcie planu to zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i drobna działalność gospodarcza o charakterze nieuciążliwym. W lipcu 2009 r. projekt był przygotowany do wyłożenia do publicznego wglądu.

W chwili obecnej (lipiec 2009 r.) brak innych zamierzeń w zakresie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów ostoi oraz najbliższego sąsiedztwa.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Miasteczko Krajeńskie

W gminie Miasteczko Krajeńskie nie obowiązują żadne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenu ostoi i jej najbliższych okolic.

Potrzeby w zakresie planów miejscowych mogą pojawić się w momencie uchwalenia nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (perspektywa kilku lat).

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Białośliwie

W gminie Białośliwie nie obowiązują żadne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenu ostoi i jej najbliższych okolic. Od wielu lat w trakcie opracowania jest wspólny plan dla miejscowości Białośliwie i Dworzaków wywołany *Uchwałą nr X/63/2003 Rady Gminy Białośliwie z dnia 18 sierpnia 2003 r. o przystąpieniu do sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Białośliwie i Dworzaków*. Jest to plan stosunkowo duży i jednocześnie bezpośrednio przylegający do granic ostoi. Przygotowany projekt planu został uchwalony przez Radę Gminy Białośliwie w marcu 2008 r., jednakże Wojewoda Wielkopolski, stwierdziwszy niezgodność z prawem, uchwałę uchylił. Od tego momentu procedura znajduje się cały czas w toku (lipiec 2009 r.).

Ustalenia planu w przeważającej mierze odnoszą się do aktualnego zainwestowania, co odzwierciedlone jest w wyraźnej mozaice funkcji, wśród których dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, zabudowa zagrodowa i tereny rolnicze. Te ostatnie oraz tereny leśne są całkowicie wyłączone z zabudowy. Nowa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna przewidywana jest w centralnej, centralno-zachodniej i południowo - wschodniej części Białośliwia.

Bardziej specyficzne przeznaczenie terenu dotyczy gospodarki rybackiej (część zachodnia Białośliwia), elementów infrastruktury gospodarki odpadami i ściekami (część południowo-wschodnia Białośliwia), czy terenów eksploatacji (północna część Białośliwia). Ponadto, izolowany, mały fragment planu, dla którego przewiduje się utrzymanie produkcji zwierzęcej, obejmuje teren istniejącego gospodarstwa hodowlanego.

Istniejące oraz planowane tereny produkcji przemysłowej (w tym zakład produkcji drzewnej), magazynów, składów i usług koncentrują się w południowej części obszaru w sąsiedztwie torów kolejowych (południowy-zachód i wschód Białośliwia, wschodnia część Dworzakowa

w bezpośrednim sąsiedztwie granic ostoi). Koncentracja najbardziej uciążliwych środowiskowo form zagospodarowania w pobliżu obszaru Natura 2000, może mieć negatywny wpływ na ochronę jego walorów.

Na terenie objętym planem ustala się ochronę środowiska, m.in. poprzez wyposażenie terenów przeznaczonych pod zabudowę w zbiorowe zaopatrzenie w wodę oraz odbiór ścieków komunalnych i wód opadowych i roztopowych.

W planie wskazano, iż teren obu wsi położony jest w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci”. W związku z powyższym, na całym obszarze objętym planem ustala się zakaz prowadzenia przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których obligatoryjne jest sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko, z wyłączeniem obiektów i urządzeń telekomunikacji oraz obiektów produkcji zwierzęcej.

Dla tych terenów, które wchodzą w granice ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanał Bydgoski”, wprowadzono dodatkowe zapisy:

- a) ustala się ochronę populacji dziko występujących ptaków,
- b) zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych i siedlisk zwierząt, a także mogących w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla ochrony których został wyznaczony obszar Natura 2000.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Wyrzysk

W gminie Wyrzysk obowiązuje jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w najbliższym sąsiedztwie ostoi:

- *Uchwała Nr XI/76/07 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 31 sierpnia 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Osiek nad Notecią, gmina Wyrzysk.*

Plan obejmuje praktycznie cały obszar zabudowy wsi oraz tereny wolne tworzące z istniejącym układem zwartą całość, której osią jest linia kolejowa Piła – Bydgoszcz. Teren objęty planem ściśle przylega do północnych granic ostoi, a południowo - zachodnie obrzeża Osieka niejednokrotnie wchodzą w granice obszaru Natura 2000.

Ustalenia planu w przeważającej mierze odnoszą się do aktualnego zainwestowania, co odzwierciedlone jest w wyraźnej mozaice funkcji, wśród których dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, zwłaszcza w części centralnej i zachodniej miejscowości. Istniejąca zabudowa wielorodzinna występuje kilkoma wyspami na terenie wsi. Istniejąca zabudowa usługowa rozproszona jest głównie w zachodniej części wsi w postaci samodzielnych obiektów lub jako funkcja towarzysząca zabudowie mieszkaniowej

jednorodzinnej. Tereny usług sportu i rekreacji zajmują znaczne tereny na południowym krańcu wsi. Specyficzną formą zagospodarowania są usługi kultury w postaci skansenu, który zajmuje rozległe tereny w północno - wschodniej części miejscowości.

Tereny przeznaczone pod funkcje przemysłowo-składowe zajmują istotne miejsce w strukturze planu, jednak ograniczają się one do terenów już zainwestowanych w tym kierunku. Tworzą one trzy wyraźne kompleksy na terenie miejscowości: zachodni (cegielnia), centralny (przeznaczony do rozwoju usług) i południowo - wschodni.

Ze względu na rozwój funkcji pozarolniczych, tereny rolne i typowa zabudowa zagrodowa zajmują niewielką część obszaru objętego planem.

Tereny otwarte, przeznaczone w planie pod zainwestowanie, koncentrują się na wschodnich krańcach wsi. Wśród nich zwarty kompleks stanowią tereny przeznaczone pod usługi (na południe od torów kolejowych), położone w niedalekim sąsiedztwie granic ostoi. Tereny rozwoju mieszkalnictwa jednorodzinnego znajdują się w centrum, na północ od skansenu oraz w mniejszym stopniu na południowym-wschodzie wsi.

Dla zapewnienia ochrony środowiska i przyrody ustala się w planie możliwość lokalizowania jedynie takich przedsięwzięć, które uwzględniają potrzeby ochrony środowiska w zakresie ochrony powietrza, wód, gleby oraz ochrony przed hałasem. Ustala się ponadto kształtowanie terenów zieleni (w tym izolacyjnej) oraz zachowanie walorów krajobrazowych poprzez właściwe zagospodarowanie terenów. Bardzo istotny jest zapis zakazujący stosowania na terenach uzbrojonych indywidualnych rozwiązań z zakresu gospodarki wodnej, ściekowej i gospodarki odpadami.

W chwili obecnej (lipiec 2009 r.) rozważa się wywołanie uchwały o sporządzeniu planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu całej gminy. Uchwała ta zostanie podjęta w następstwie przystąpienia do całościowej zmiany studium gminy Wyrzysk. Dokument ma przede wszystkim umożliwić lokalizację farm wiatrowych w wielu rejonach gminy, w tym także w rejonie miejscowości Kosztowo i Rzęskowo (planowanych jest kilka siłowni), położonych w niedalekim sąsiedztwie ostoi. Ponadto, w planie nastąpią pewne modyfikacje ustaleń zawartych w aktualnie obowiązujących dokumentach, w tym także w omówionym powyżej planie dla wsi Osiek nad Notecią.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie wiejskiej Chodzież

Na terenie gminy wiejskiej Chodzież obowiązuje kompleksowy miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru całej gminy:

- *Uchwała nr XI/57/03 Rady Gminy w Chodzieży z dnia 30 grudnia 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Chodzież*

Powyższy plan stanowi rozwiązanie dość wyjątkowe i swym kształtem przypomina obowiązujące niegdyś plany ogólne. Podstawowy załącznik graficzny został wykonany w mało dokładnej skali 1:25 000, natomiast dla wszystkich miejscowości wykonano rysunki uszczegóławiające w skali 1:10 000.

Z racji obejmowania terenu całej gminy plan obejmuje również wszystkie tereny ostoi zlokalizowane w gminie wiejskiej Chodzież. Najistotniejsze znaczenie mają ustalenia dla wsi: Milcz (załącznik nr 4), Nietuszkowo (załącznik nr 5), Strzelce-Strzelęcín (załącznik nr 11), Studzieniec (załącznik nr 12) i Zacharzyn (załącznik nr 13).

Istotne znaczenie dla ochrony terenów ostoi mają ogólne zapisy uchwały odnoszące się do całego obszaru objętego planem:

- a) przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko mogą być realizowane na obszarach, zgodnie z przeznaczeniem terenu wynikającym z zapisów planu, z zachowaniem przepisów szczególnych,
- b) projektowane rozwiązania przestrzenne nie mogą utrudniać przepływu wód powodziowych i będą wykluczały zagrożenie powodziowe dla zrealizowanych obiektów,
- c) zasady zagospodarowania Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” określają przepisy szczególne,
- d) na całym obszarze planu mogą być realizowane urządzenia wodne określone w ustawie Prawo wodne oraz urządzenia i elementy infrastruktury technicznej, nie określone w ustaleniach uchwały, a służące obsłudze terenów i ochronie środowiska przyrodniczego,
- e) na całym obszarze objętym planem dopuszcza się przeznaczenie pod zalesienie enklaw śródleśnych, gruntów rolnych posiadających wspólną granicę z gruntami leśnymi, nieużytków i terenów zdegradowanych, gruntów na stokach powyżej 12%, a także działek, na których 90% powierzchni stanowią grunty rolne V i VI klasy bonitacyjnej.

Ponadto, bardzo ważne dla funkcjonowania obszaru Natura 2000 są ogólne zapisy dotyczące ochrony środowiska przyrodniczego:

- a) zachowanie naturalnej postaci pradoliny Noteci, która jest wartościowa ze względów przyrodniczych i kulturowych,

- b) zachowanie istniejących torfowisk i oczek wodnych, jako naturalnych zbiorników wodnych,
- c) objęcie ochroną obszarów źródliskowych i cieków,
- d) nakaz stosowania w przygotowaniu i wykonywaniu robót polegających na regulacji wód, a także innych robót zmieniających stosunki wodne, środków zapewniających zachowanie równowagi przyrodniczej i różnorodności biologicznej, a także stosunków wodnych w glebie,
- e) zakaz prowadzenia działalności mogącej negatywnie oddziaływać na struktury przyrodnicze, ekosystemy i ukształtowanie terenu w Obszarze Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci”.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla gminy Chodzież, ze względu na skalę opracowania, obejmuje swym zakresem wszystkie powszechnie spotykane formy pokrycia terenu (gruntu orne, użytki zielone, lasy, wody, tereny mieszkaniowe, tereny usługowe, tereny produkcyjne i tereny infrastrukturalne). Na potrzeby niniejszego opracowania przeanalizowano jedynie te ustalenia, które dotyczą terenów ostoji i jego najbliższego sąsiedztwa.

Generalnie, wszystkie łąki, pastwiska, torfowiska, oczka wodne oraz ekosystemy łąkowe i bagienne doliny Noteci wyłączono z zabudowy. Na wspomnianych terenach ustalono prawo do realizacji dróg kołowych i pieszych, sieci uzbrojenia technicznego terenu oraz urządzeń melioracji wodnej. Ponadto, w planie zapisano konieczność zachowania naturalnych walorów przyrodniczych doliny rzeki Noteci i przyległych łąk. Ochrona przed zabudową kubaturową zachowa walory krajobrazowe tego obszaru oraz zapobiegnie szkodliwym wpływom na środowisko.

W planie przewidziano kilka obszarów pod zalesienie na terenie nadnoteckich łąk (głównie część północno - wschodnia ostoji). Obszary pól uprawnych zostały zachowane zgodnie ze stanem istniejącym w rejonie Milcza, Nietuszkowa, Ciszkowa (były PGR), Strzelc i w mniejszym stopniu w rejonie Studzieńca i Zacharzyna.

Obszary przewidziane pod zabudowę w rejonie ostoji wyznaczono w obrębie istniejących układów wiejskich.

Pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną i zabudowę zagrodową przewidziano nowe obszary stanowiące uzupełnienia istniejącej zabudowy mieszkaniowej. Zupełnie nowe tereny pod te funkcje wyznaczono w rejonie Studzieńca na granicy z miastem Chodzież, a także w rejonie Strzelecina, gdzie dopuszcza się również prowadzenie działalności gospodarczej. Rozwój funkcji usługowych przewiduje się na terenie Zacharzyna. Wszelka działalność

usługowa, zarówno samodzielna, jak i towarzysząca mieszkalnictwu, nie może znacząco oddziaływać na środowisko.

W zakresie przeznaczenia terenu pod bardziej intensywną działalność gospodarczą w planie gminy Chodzież wydzielono dwie kategorie terenów:

- a) tereny produkcyjno-usługowe istniejących ośrodków produkcji zwierzęcej i obsługi rolnictwa,
- b) tereny działalności gospodarczej przeznaczone na cele lokalizacji zakładów przemysłowych oraz składów, obiektów hodowlanych i pokrewnych działalności usługowych, w tym również obsługi rolnictwa.

Pierwsza kategoria obejmuje również obiekty zlokalizowane na terenie ostoi (np. były PGR Ciszewo, obiekty we wsi Milcz) oraz w jej bezpośrednim lub bliskim sąsiedztwie (Nietuszkowo, Strzelce). Dla tych terenów dopuszcza się m.in. możliwość wprowadzenia zakładów przemysłowych i składów.

Wyznaczenie drugiej kategorii terenów jest znacznie bardziej niebezpieczne dla obszaru Natura 2000, ponieważ dopuszcza się tu prowadzenie działalności mogącej znacząco oddziaływać na środowisko. Obszary przeznaczone pod te funkcje znajdują się głównie w rejonie wsi Milcz, Studzieniec i Zacharzyn (stosunkowo bliska odległość do granic obszaru Natura 2000). Poziom zagrożenia dla terenów ostoi zależą będzie od rodzaju prowadzonej działalności.

W zakresie infrastruktury technicznej plan miejscowy dla gminy Chodzież przyjmuje m.in. następujące założenia:

- a) budowa zbiorowych systemów gospodarki wodnej, ściekowej i odpadowej dla terenów zurbanizowanych,
- b) dopuszczenie indywidualnych oczyszczalni przydomowych lub szczelnych zbiorników bezodpływowych na obszarach zabudowy rozproszonej,
- c) nakaz stosowania systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków opadowo-roztopowych dla terenów produkcyjnych, na których prowadzona jest działalność szczególnie zagrażająca czystości wód i powierzchni ziemi,
- d) obowiązek odtwarzania istniejących systemów drenarskich i melioracyjnych,
- e) dopuszczenie uzyskiwania energii na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej i dla gospodarstw domowych w sposób niekonwencjonalny z zachowaniem obowiązujących przepisów, w tym również poprzez elektrownie wiatrowe, których lokalizacja będzie wynikać z odrębnych przepisów gminnych,

f) poprowadzenie projektowanej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia przez teren ostoi.

W związku z zainteresowaniem inwestorów lokalizacją siłowni wiatrowych na terenie gminy Chodzież została przyjęta *Uchwała Nr IV/22/09 Rady Gminy Chodzież z dnia 26 czerwca 2009 r. w sprawie przystąpienia do zmiany planu zagospodarowania przestrzennego dla lokalizacji elektrowni wiatrowych na obszarze położonym w obrębach wsi Konstantynowo, Rataje i Strzelce w gminie Chodzież*. Wstępne założenie zmiany planu obejmuje lokalizację 4 siłowni wiatrowych we wsiach Strzelce, Konstantynowo i Rataje. Są to tereny położone kilka kilometrów na południe od granic ostoi.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Szamocin

W gminie Szamocin obowiązują dwa miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla najbliższych okolic ostoi:

- *Uchwała Nr XXVIII/202/01 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie zmiany miejscowych planów ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin i gminy Szamocin*

Plan obejmuje obszary częściowo zainwestowane położone w granicach miasta Szamocin i w granicach wsi Kosarzyn, oddalone ok. 200 m na południe od granic ostoi. Przedmiotem ustaleń planu są przede wszystkim tereny aktywizacji gospodarczej (część centralna i zachodnia), obejmujące istniejące obiekty zakładów meblarskich, a także rozległe tereny wolne, gotowe do zainwestowania. Przeznaczenie tych terenów obejmuje m.in. przemysł, usługi, bazy sprzętowo-transportowe, bazy budowlano-montażowe, handel hurtowy. Dla obszarów aktywizacji gospodarczej obowiązuje nakaz nasadzenia podwójnego szpaleru drzew (zieleni izolacyjnej). Poziom zagrożenia dla terenów ostoi zależą będzie od rodzaju prowadzonej działalności.

Znaczne tereny dotychczas niezainwestowane zostały przeznaczone pod usługi rzemiosła wszystkich branż z towarzyszącą funkcją mieszkaniową w zabudowie jednorodzinnej. Zwarty kompleks zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej został przewidziany w południowo - wschodniej części planu, gdzie aktualnie istnieje już znaczne zainwestowanie w tym zakresie. Uzupełnieniem są m.in. tereny leśne i w mniejszym stopniu zieleni cmentarnej oraz tereny usług publicznych z zielenią towarzyszącą (ochrona zdrowia, oświata lub administracja).

Dla terenów Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” (wschodnia część planu) zakazuje się realizacji inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi.

W zapisach planu miejscowego znajdują się specjalne wytyczne w zakresie gospodarki ściekami i odpadami na terenach aktywizacji gospodarczej. Obejmują one obiekty i instalacje, które mają zapobiec przedostaniu się zanieczyszczeń przemysłowych do środowiska, tj. separatory benzyn i olejów, zamknięte obiegi wody, zamknięte pomieszczenia składowania odpadów przemysłowych itp.

- *Uchwała Nr X/74/07 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 28 grudnia 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin, rejon ul. Marcinkowskiego i Tartacznej oraz gminy Szamocin, część wsi Szamoty*

Plan obejmuje obszary częściowo zainwestowane po wschodniej stronie drogi z Szamocina do Atanazyna, położone w granicach miasta Szamocin i w granicach wsi Szamoty. Północny skraj planu oddalony jest ok. 200 m na południe od granic ostoi. Przedmiotem ustaleń planu są w przeważającej większości tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, obejmujące istniejące domostwa położone wzdłuż wyżej wspomnianej drogi, a także rozległe tereny wolne. Uzupełnieniem ustaleń planu są m.in. tereny zieleni leśnej oraz naturalnej i tereny produkcji roślinnej. Małą część planu zajmują tereny istniejących obiektów produkcyjnych.

W najbliższym czasie nie przewiduje się sporządzania nowych dokumentów planistycznych.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Gołańcz

Na terenie gminy Gołańcz obowiązuje kompleksowy miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla 12 miejscowości:

- *Uchwała nr XXXIX/278/06 Rady Miasta i Gminy Gołańcz z dnia 30 marca 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Gołańcz*

Ze względu na fakt, iż nawet najbliższej położona, ujęta w planie miejscowość (Smogulec) znajduje się w znacznej odległości od granic ostoi (ok. 3 km), ustalenia powyższego dokumentu nie mają większego znaczenia dla ochrony terenów Natura 2000.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Kcynia

W gminie Kcynia nie obowiązują żadne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenu ostoi i jej najbliższych okolic. Potrzeby w zakresie planów miejscowych przyjmują jak dotychczas formę niesprecyzowanych koncepcji.

Warto zaznaczyć, że 17 października 2007 r. została wydana decyzja (Nr 16/2007/P) w sprawie ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego dla zmiany zagospodarowania

terenu polegającej na budowie sieci wodociągowej w obrębie doliny Noteci i rozbudowie stacji wodociągowej w miejscowości Smogulecka Wieś. Decyzja obejmuje ok. 40 km sieci wodociągowej, m.in. na terenie miejscowości Mieczkowo, Ludwikowo i Józefowo, które znajdują się w pobliżu granic ostoi.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Sadki

W gminie Sadki obowiązuje jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu ostoi i jej najbliższych okolic:

- *Uchwała Nr VII/32/2000 Rady Gminy Sadki z dnia 28 czerwca 2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Sadki*

Plan dotyczy przebiegu gazociągu wysokiego ciśnienia DN150 przez sołectwo Anieliny. Wokół gazociągu wyznaczono 15-metrową strefę bezpieczeństwa i ograniczonego zagospodarowania (w tym 3-metrową strefę wolną od trwałych nasadzeń), liczoną z każdej strony od osi gazociągu. W uchwale zobowiązuje się inwestora do pełnej rekultywacji terenu po zakończeniu budowy.

Poziom zagrożenia dla terenów ostoi zależą będzie od sposobu prowadzenia inwestycji, a także właściwej rekultywacji terenu po zakończeniu budowy. Do dnia dzisiejszego inwestycja nie została jeszcze zrealizowana, a szanse na jej wykonanie są aktualnie niewielkie, ze względu na małe zainteresowanie wykorzystaniem gazu.

W najbliższym czasie nie przewiduje się sporządzania nowych dokumentów planistycznych.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Nakło nad Notecią

W gminie Nakło nad Notecią obowiązuje aktualnie kilka miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenu ostoi i jej najbliższych okolic. Najważniejsze z nich to:

- *Uchwała Nr LI/560/2002 Rady Miejskiej Nakło nad Notecią z dnia 3 lipca 2002 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu przeznaczonego pod zabudowę mieszkaniowo-usługowo-rekreacyjną we wsi Gorzeń w gminie Nakło nad Notecią*

Plan obejmuje obszar niemal w ogóle nie zainwestowany, położony we wsi Gorzeń, zlokalizowany całkowicie w granicach ostoi, ok. 200 m na południe od Kanalu Bydgoskiego. Przedmiotem ustaleń planu są przede wszystkim tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Istotne miejsce zajmuje również zabudowa mieszkaniowa z towarzyszeniem wyłącznie nieuciążliwych usług oraz tereny zieleni nieurządzonej, bez

prawa zabudowy, dla którego ustala się adaptację i uporządkowanie istniejących zadrzewień i zakrzewień oraz rekultywację wyrobisk poźwirowych. Uzupełnieniem ustaleń planu są istniejące i wyłączone z zabudowy tereny leśne (głównie część zachodnia). Generalnie, plan służy kształtowaniu obszaru zabudowy mieszkaniowo-usługowo-rekreacyjnej o umiarkowanym stopniu uciążliwości dla środowiska.

Dla wszystkich terenów budowlanych wymagane jest zagospodarowanie zielenią ozdobną lub użytkową (min. 50% powierzchni działki). Architektura lokalizowanych obiektów powinna charakteryzować się dbałością o estetykę i wygląd, a obiekty budowlane na każdej z działek powinny być ze sobą architektonicznie zharmonizowane.

Przewiduje się zaopatrzenie w wodę z wodociągu wiejskiego oraz docelowo odprowadzanie ścieków do wiejskiej sieci kanalizacyjnej. Do czasu realizacji sieci kanalizacji sanitarnej dopuszcza się gromadzenie ścieków w zbiornikach szczelnych, okresowo wybieralnych. Plan ustala odprowadzenie wód opadowych do gruntu. W zakresie zaopatrzenia w ciepło ustala się indywidualne źródła zasilania, ze wskazaniem instalowania urządzeń wykorzystujących ekologiczne paliwa (energia elektryczna, gaz, olej).

- *Uchwała Nr XXX/278/2005 Rady Miejskiej w Nakle nad Notecią z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu we wsi Gorzeń, gmina Nakło nad Notecią*

Plan obejmuje obszar niemal niezainwestowany, zlokalizowany częściowo w granicach ostoji, ok. 100 m na południe od Kanału Bydgoskiego. Przedmiotem ustaleń planu są przede wszystkim tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Uzupełnieniem ustaleń planu jest zabudowa mieszkaniowej z usługami oraz teren usług.

W ramach ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu obowiązuje maksymalna ochrona istniejącego drzewostanu, a na terenach przeznaczonych pod usługi dopuszcza się wyłącznie przedsięwzięcia, które nie zostaną zaliczone do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów odrębnych. Powierzchnia biologicznie czynna na działkach budowlanych waha się od 30% do 40%. Ustalenia w zakresie infrastruktury technicznej są analogiczne, jak w planie poprzednim.

- *Uchwała Nr XXII/196/2008 Rady Miejskiej w Nakle nad Notecią z dnia 24 kwietnia 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Nakło nad Notecią fragmentu położonego pomiędzy ulicami: Poznańską i Notecką, w rejonie rzeki Noteci*

Plan obejmuje trzy izolowane, ale położone obok siebie obszary na terenie miasta Nakło nad Notecią. Jeden z obszarów zlokalizowany jest całkowicie w granicach ostoi, dwa pozostałe przylegają do jego granic.

Przedmiotem ustaleń planu są generalnie tereny usługowe o zróżnicowanym profilu (w zależności od obszaru). Na terenie położonym w granicach ostoi wyklucza się lokalizację rzemiosła usługowego, dopuszcza się natomiast zagospodarowanie związane z rekreacyjnym wykorzystaniem terenu, tj. ścieżki piesze i rowerowe, ławki, zadaszone miejsca odpoczynku, place zabaw i boiska, urządzenia sportowe oraz obiekty małej architektury i tymczasowe obiekty budowlane w rozumieniu planu. Na całym terenie wyklucza się lokalizację nowej zabudowy.

Większy teren położony na prawym brzegu Noteci (poza granicami ostoi) przeznacza się pod lokalizację basenu portowego wraz z towarzyszącą infrastrukturą. Dopuszcza się ponadto zagospodarowanie związane z rekreacyjnym wykorzystaniem terenu. Wyklucza się lokalizację budynków zamieszkania zbiorowego, za wyjątkiem związanych ze świadczeniem usług turystycznych.

Mniejszy teren położony na prawym brzegu Noteci przeznacza się w całości dla ośrodka rekreacyjno-sportowego i dopuszcza się lokalizację towarzyszących usług handlu i gastronomii.

Dla ochrony środowiska na obszarze objętym planem przyjęto szereg ustaleń, m.in.:

- a) wyklucza się lokalizację działalności i przedsięwzięć uciążliwych w znacznym stopniu, a zasięg normatywnej uciążliwości dla środowiska winien być bezwzględnie ograniczony do granic obszaru prowadzenia działalności,
- b) nakazuje się stosowanie rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych gwarantujących zabezpieczenie przed zanieczyszczeniem warstwy wodonośnej,
- c) wyklucza się lokalizację inwestycji mogących mieć szkodliwy wpływ na zasoby wód podziemnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 138,
- d) wyklucza się magazynowanie, składowanie odpadów i substancji niebezpiecznych bez utwardzonego podłoża i izolacji wykluczającej możliwość przenikania zanieczyszczeń do gruntu,

- e) wyklucza się lokalizację nowych źródeł ciepła powodujących ponadnormatywną emisję zanieczyszczeń do powietrza,
- f) w związku z położeniem w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” oraz w sąsiedztwie obszarów Natura 2000, planowane zamierzenia inwestycyjne swoim wpływem nie mogą oddziaływać na obszary chronione,
- g) projektowana zieleń powinna być piętrowa i składać się z rodzimych gatunków drzew i krzewów,
- h) ewentualne miejsca parkingowe powinny znajdować się możliwie najdalej od rzeki Notec i być odpowiednio zabezpieczone przed przedostawaniem się zanieczyszczeń do środowiska,
- i) przed rozpoczęciem prac należy ustalić, czy na omawianym obszarze występują gatunki roślin chronionych,
- j) na większości terenu obowiązuje zakaz wycinki drzew, a przy niektórych ciągach lub granicach terenów nakazuje się wprowadzenie szpalerów drzew.

Ponadto, w zakresie ustaleń infrastrukturalnych obowiązuje m.in.:

- a) pełne skanalizowanie obszarów przeznaczonych pod zabudowę,
- b) oczyszczenie wód opadowych i roztopowych z powierzchni placów utwardzonych związanych z obsługą transportu oraz z terenów o innym użytkowaniu powodującym zanieczyszczenie wód opadowych,
- c) zaopatrzenie w ciepło z indywidualnych niskoemisyjnych lub nieemisyjnych źródeł.

Potrzeby w zakresie kolejnych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego mogą pojawić się w momencie uchwalenia nowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (w lipcu 2009 r. na wczesnym etapie proceduralnym).

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Szubin

Dla najbliższych okolic ostoi obowiązuje jeden plan miejscowy:

- *Uchwała nr IV/39/99 Rady Miejskiej w Szubinie z dnia 24 lutego 1999 r. w sprawie zmian miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Szubin*

Plan obowiązuje tylko na działce leśnej 1/15 (3001/15), która jest położona w bezpośrednim sąsiedztwie granic ostoi. Zapisy dokumentu dotyczą włączenia tego obszaru w granicy strefy ochrony konserwatorskiej zespołu młyńskiego z dworem w Chobielinie. W związku z powyższymi ustaleniami dokumentu nie mają znaczenia dla ochrony ostoi.

W najbliższym czasie nie przewiduje się sporządzania nowych dokumentów planistycznych.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Sicienko

W gminie Sicienko obowiązują dwa miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla najbliższych okolic ostoi:

- *Uchwała Nr XLIII/295/98 Rady Gminy Sicienko z dnia 25 lutego 1998 r. w sprawie zmian miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Sicienko w sołectwie Kruszyn*

Plan obejmuje dwa izolowane obszary położone we wsi Kruszyn (Kruszynie), z których jeden zlokalizowany jest ok. 400 m na północ od granic ostoi. Przedmiotem ustaleń planu dla tego obszaru jest eksploatacja kruszywa naturalnego z ograniczeniem wszelkiej uciążliwości dla sąsiednich terenów mieszkaniowych i rolnych. Po zakończeniu eksploatacji wymagana jest rekultywacja dla przywrócenia wartości użytkowych i estetycznych terenu.

Drugi obszar objęty planem położony jest bezpośrednio przy ruchliwej drodze krajowej nr 10. Teren ten przeznaczono na zabudowę usług turystycznych i gastronomicznych (zajazd). Przy realizacji zainwestowania obowiązuje zasada ograniczenia uciążliwości do granic własnej działki. Dla obiektu dopuszcza się stosowanie szamba.

- *Uchwała Nr XIX/106/08 Rady Gminy Sicienko z dnia 27 lutego 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów północnej części miejscowości Pawłówek*

Plan obejmuje stosunkowo duży obszar położony we wsi Pawłówek (po północnej stronie drogi nr 10). Jest on oddalony ok. 400 m na północ od granic ostoi. Tereny objęte planem są w zdecydowanej większości terenami dotychczas niezainwestowanymi. Przedmiotem ustaleń planu jest przede wszystkim zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna. Uzupełnieniem dominującej funkcji są tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem usług, tereny zieleni nieurządzonej oraz tereny rolne (m.in. sadowniczo-ogrodnicze).

W ramach ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu obowiązuje zagospodarowanie terenu prowadzące do utrzymania i ochrony wartości przyrodniczych oraz różnorodności form krajobrazowych, w tym zachowanie istniejącego ukształtowania terenu i zakaz dokonywania zmian stosunków wodnych. Ponadto, na terenie objętym planem obowiązuje znaczne ograniczenie wycinki drzew i zakrzewień (jedynie z uwagi na względy sanitarne i bezpieczeństwa).

Plan dopuszcza stosowanie szczelnych szamb jedynie do czasu realizacji zbiorczej sieci kanalizacyjnej. Postuluje się indywidualne proekologiczne źródła energii cieplnej.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Białe Błota

W gminie Białe Błota obowiązują dwa miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenu ostoi i jej najbliższego sąsiedztwa:

- *Uchwała Nr XXV/183/97 Rady Gminy Białe Błota z dnia 14 listopada 1997 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Białe Błota*

Plan obejmuje wiele izolowanych obszarów rozmieszczonych w czterech miejscowościach na terenie gminy: Łochowo, Lisi Ogon, Murowaniec i Kruszyn Krajeński. Dla potrzeb niniejszego opracowania najistotniejsze znaczenie mają zapisy dla dwóch obszarów: we wsi Łochowo i Lisi Ogon.

Obszar położony we wsi Łochowo, na zachód od zakola Kanalu Noteckiego, w ok. 2/3 powierzchni znajduje się w granicach ostoi. Teren ten w momencie uchwalania planu obejmował w większości obszary niezainwestowane i został przeznaczony w całości pod funkcje ogrodnicze z prawem zabudowy mieszkaniowej.

Obszar położony we wsi Lisi Ogon zlokalizowany jest po zachodniej stronie drogi krajowej nr 10 i jednocześnie na południe od kompleksu stawów. Teren ten w momencie uchwalania planu obejmował obszary niezainwestowane i został przeznaczony w całości pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną z dopuszczeniem usług rzemiosła. Dla tej drugiej funkcji przewidziano możliwość lokowania obiektów produkcyjnych, składów i magazynów. Uciążliwość prowadzonej działalności musi zamykać się w granicach własnej działki.

Zaopatrzenie w wodę ustalono z sieci wodociągowej, a odprowadzenie ścieków do kanalizacji. W przypadku obszarów nieskanalizowanych dopuszczono wykorzystanie szczelnych zbiorników bezodpływowych. Postuluje się stosowanie paliw niskosiarkowych.

- *Uchwała Nr VI/24/99 Rady Gminy w Białych Błotach z dnia 28 stycznia 1999 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej, usługowej i rzemieślniczej – wieś Lisi Ogon*

Plan obejmuje obszar objęty poprzednio omówionym planem (drugi obszar) oraz tereny położone po drugiej (wschodniej) stronie drogi nr 10 (ta część znajduje się poza granicami ostoi). Ustalenia planu utrzymują na tym terenie zabudowę mieszkaniowo-usługowo-rzemieślniczą. Ustalenia infrastrukturalne są analogiczne, jak we wczesniej omówionym planie.

Oba omówione miejscowe plany wprowadzają zabudowę na tereny ostoi i jednocześnie niemal w ogóle nie nawiązują do kwestii ochrony środowiska.

- *Uchwała Nr XVI/168/2008 Rady Gminy Białe Błota z dnia 30 stycznia 2008 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Białe Błota*

Plan obejmuje tereny przemysłowo-usługowe istniejących od kilkadziesiąt lat Bydgoskich Zakładów Elektromechanicznych „BELMA” S.A. Północny kraniec terenu objętego planem jest oddalony o ok. 1,5 km od granic ostoi. Ze względu na istniejące od dawna zagospodarowanie, znaczne oddalenie od krańcowych fragmentów ostoi, a także ze względu na znaczną izolację zakładu obszarami leśnymi, przyjmuje się, że ustalenia planu nie mają znaczenia dla ochrony terenów ostoi.

Oprócz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w trakcie opracowania jest wspólny plan dla miejscowości Łochowice, Łochowo i Lisi Ogon. Jest to plan bardzo duży i jednocześnie bezpośrednio przylegający od południa do granic ostoi, a częściowo wchodzący na obszar Natura 2000. Plan ten swoim zakresem obejmuje również dwa plany obowiązujące, które zostały omówione powyżej.

W strukturze przestrzennej projektu planu miejscowego dominują tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem działalności usługowej, co jest typowe dla obszarów podmiejskich (strefa oddziaływania Bydgoszczy). Obszary o tej funkcji są lokalnie rozdzielone enklawami innego zagospodarowania (jednofunkcyjne tereny usług i przemysłu, zabudowy mieszkaniowej, zabudowy zagrodowej itp.). Tereny objęte planem są już w dużej mierze zabudowywane w drodze wydawania jednostkowych decyzji o warunkach zabudowy. Projekt planu przewiduje pozostawienie kilku zwartych kompleksów użytków rolnych i leśnych, a także adaptację istniejącej zieleni.

Dla całego planu dopuszcza się jedynie taką działalność gospodarczą, której uciążliwość nie wykracza poza granice własnej działki. Plan przewiduje pełne uzbrojenie w infrastrukturę techniczną, zgodnie z wymogami ochrony środowiska.

Przygotowany projekt planu nie został do tej pory uchwalony, ponieważ budzi wiele kontrowersji i sprzeciwów zgłaszanych ze strony właścicieli gruntów.

Obszary ostoi w gminie Białe Błota podlegają najsilniejszej presji urbanizacyjnej, a coraz to większe tereny pokrywane są zabudową. Wynika to z położenia w strefie dynamicznej suburbanizacji miasta Bydgoszcz.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w mieście Bydgoszcz

Obszar Natura 2000 obejmuje niewielki fragment terenu miasta Bydgoszczy, oddzielony od układu macierzystego obwodnicą miejską w ciągu drogi krajowej S-10.

Dla terenu ostoi nie obowiązują żadne plany miejscowe, ale ze względu na typowo miejski charakter przestrzeni, uchwalono liczne dokumenty dla sąsiedztwa obszaru Natura 2000. Są to plany dla dzielnicy mieszkalno-przemysłowej Osowa Góra:

- *Uchwała Nr X/313/99 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 26 maja 1999 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego pomiędzy ulicą Srebrną a Kanalem Bydgoskim w granicach osiedla Osowa Góra – część przemysłowo-składowa*

Plan obejmuje pas terenu o długości ok. 1 km i powierzchni ok. 10,5 ha, położony na północnym brzegu Kanału Bydgoskiego. Zachodni kraniec planu styka się z drogą krajową nr 10, która stanowi wschodnią granicę ostoi. Celem regulacji zawartych w ustaleniach planu jest ochrona wartości przyrodniczych oraz umożliwienie działalności gospodarczej w zakresie rzemiosła i drobnego przemysłu (większość powierzchni planu) przy minimalizacji konfliktów i zagrożeń, jakie wynikają z tej działalności.

- *Uchwała Nr XXV/632/04 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zawartego pomiędzy Kanalem Bydgoskim, ulicą Srebrną i Podmiejską w Bydgoszczy*

Plan obejmuje pas terenu o powierzchni ok. 11,5 ha, stanowiący przedłużenie pierwszego planu w kierunku wschodnim. Podstawowe przeznaczenie terenu to zabudowa usługowa, usługowo-produkcyjna i magazynowa. Na części terenu dopuszcza się jako funkcję towarzyszącą zabudowę mieszkaniową jednorodzinną.

Dla obu planów ustala się zakaz lokalizowania inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz mogących pogorszyć stan środowiska. Jako niezbędne minimum dla podjęcia procesów inwestycyjnych ustala się podłączenie do miejskich sieci wodno-kanalizacyjnych. Powierzchnia biologicznie czynna nie może być mniejsza niż 50% powierzchni własnego terenu.

- *Uchwała Nr XI/342/99 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 30 czerwca 1999 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Osowej Góry obejmującego tereny zlokalizowane na północ od ulicy Grunwaldzkiej*

Plan obejmuje teren o powierzchni ok. 180 ha, a jego zachodni kraniec znajduje się w odległości ok. 0,8 km od granic ostoi. Obejmuje rozległe tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej z enklawami zabudowy usługowej oraz

zieleni. Ustalenia planu mają charakter głównie porządkujący istniejące zagospodarowanie, gdyż terenów pod nowe inwestycje jest w obrębie planu bardzo mało. Z tego względu (pomimo dużej powierzchni) ustalenia planu nie mają istotnego wpływu na tereny ostoi.

- *Uchwała Nr XVIII/232/07 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 26 września 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Osowa Góra-Biedronkowa” w Bydgoszczy*

Plan obejmuje bardzo mały teren o powierzchni 0,7 ha, położony w obrębie planu poprzedniego (stanowi lokalną zmianę). Celem planu jest wprowadzenie zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej na teren przeznaczony dotychczas pod usługi oświaty.

Oprócz terenów objętych obowiązującymi planami, w sąsiedztwie ostoi znajdują się także tereny objęte uchwałami o przystąpieniu do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- *Uchwała Nr XV/340/03 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 29 października 2003 r. o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części osiedla Osowa Góra w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Wróblowej i Perliczej w Bydgoszczy*

Plan obejmuje teren o powierzchni ok. 40 ha, a jego zachodni kraniec jest oddalony o ok. 0,5 km od granic ostoi. Celem sporządzenia dokumentu jest ustalenie przeznaczenia terenu dla inwestycji celu publicznego, w tym przede wszystkim dla rozbudowy ulicy Grunwaldzkiej do parametrów technicznych klasy GP (główniej ruchu przyspieszonego), a także dla zapewnienia obsługi komunikacyjnej terenów przyległych od południa.

- *Uchwała Nr XI/133/07 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Prądy – Lisia” w Bydgoszczy*

Plan obejmuje teren o powierzchni ok. 100 ha, a jego zachodni kraniec jest oddalony o ok. 0,5 km od granic ostoi. Celem planu jest zapewnienie ładu przestrzennego i ustalenie zasad zagospodarowania dla terenu, który przeznaczony jest głównie pod budownictwo mieszkaniowe o małej intensywności.

7.3.6 Podsumowanie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego obszaru Natura 2000 „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” jest dość zróżnicowane (Ryc. 17). Gminy Miasteczko Krajeńskie i Kcynia nie posiadają żadnych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w rejonie ostoi i w jej najbliższym sąsiedztwie. Podobnie gmina Gołańcz, której obszary zabudowane znajdują się daleko od obszaru Natura 2000. Pozostałe jednostki dysponują miejscowymi planami w zróżnicowanej liczbie i zmiennej wielkości. Większość planów to opracowania dla stosunkowo niedużych obszarów. Zdecydowany wyjątek stanowi gmina Chodzież, która uchwaliła plan dla całego obszaru, uszczegółowiony w rejonie poszczególnych wsi. Gminy Białośliwie i Białe Błota, są w trakcie opracowywania dużych, wielofunkcyjnych planów dla więcej niż jednej miejscowości, jednak napotykają znaczne trudności proceduralne. Znaczne powierzchnie objęte planami miejscowymi znajdują się również na terenie miasta Bydgoszcz.

Większość miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczy zabudowy mieszkaniowej oraz usługowej lub stanowi dokumenty kompleksowe (Białośliwie-Dworzakowo, Osiek w gminie Wyrzysk, wsie w gminie Chodzież). Wybrane tereny pod aktywizację gospodarczą (usługi, produkcja) regulowane są planami w gminie Szamocin i w mieście Bydgoszcz. Jeden z obowiązujących planów ma charakter typowo infrastrukturalny (gazociąg – Anieliny w gminie Sadki).

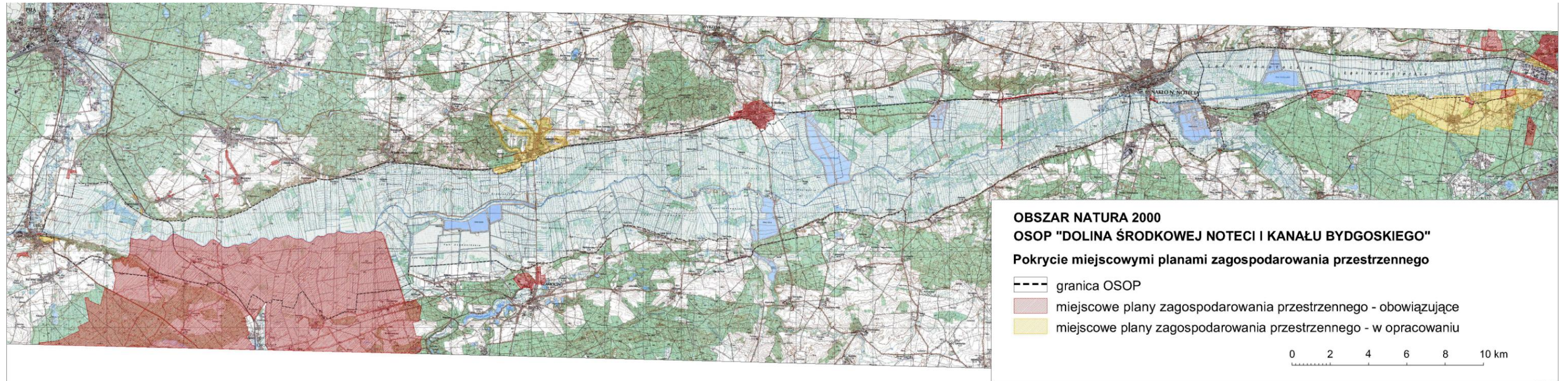
Stopień kolizji przestrzennej planów miejscowych z terenem ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” jest zróżnicowany. Większość dokumentów dotyczy terenów jedynie sąsiadujących z obszarem Natura 2000 lub obejmuje tereny w buforze do 2 - 3 km od granic ostoi, za wyjątkiem gminy wiejskiej Chodzież (planem objęty obszar całej gminy). W granicach ostoi zlokalizowany jest w całości miejscowy plan w gminie Nakło nad Notecią (wieś Gorzeń). Ponadto, kilka innych planów częściowo pokrywa się z granicami ostoi (Nakło nad Notecią, Gorzeń, Anieliny, Lisi Ogon, Łochowo).

Kolizja funkcjonalna jest również zróżnicowana. Najsilniej zaznacza się ona w przypadku terenów intensywnej zabudowy w gminie Białe Błota i mieście Bydgoszcz oraz obszarów inwestycyjnych w gminie Nakło nad Notecią. Dynamicznie rozwijające się tu funkcje mieszkaniowe i usługowe mocno ingerują w funkcje przyrodnicze ostoi. Pewną presję na środowisko mogą wywierać obszary działalności gospodarczej położone w sąsiedztwie granic ostoi, na terenach gmin Szamocin, Wyrzysk, Białośliwie, Chodzież i miasta Bydgoszcz. Należy jednak zaznaczyć, że w większości przypadków ustalenia planów odnoszą się do

konieczności ograniczenie uciążliwości działalności do granic własnej działki, a także zakazują lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco wpłynąć na środowisko.

Najistotniejsze elementy istniejącego i planowanego zagospodarowania przestrzennego ostoi przedstawiono na mapie nr 5 (skala 1:25 000).

Ryc. 17. Pokrycie terenu ostoi Natura 2000 „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

Tab. 45. Najistotniejsze ustalenia wynikające z zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszaru specjalnej ochrony ptaków „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego”

Gmina	Ustalenia sprzyjające ochronie ostoi	Ustalenia stanowiące potencjalne zagrożenia dla ochrony ostoi
Ujście	<ul style="list-style-type: none"> – odwołanie się do rygorów obowiązujących na terenie OCK „Dolina Noteci” w zapisach planów miejscowych dla miasta Ujście, – zakaz lokalizowania obiektów uciążliwych, – nakaz nasadzenia zieleni izolującej, 	<ul style="list-style-type: none"> – ustalenie terenów usług rzemiosła i transportu we wsi Byszki w niedalekim sąsiedztwie granic ostoi, – intensyfikacja zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na niezainwestowanych terenach we wsi Byszki oraz w mieście Ujście w niedalekim sąsiedztwie granic ostoi, – lokalizacja przystani dla sportów wodnych nad brzegiem Noteci, sprzyjająca wzrostowi penetracji terenu ostoi,
Kaczory	<ul style="list-style-type: none"> – zapisy dotyczące szczególnych rygorów w zakresie gospodarki ściekowej w celu ochrony wód podziemnych (GZWP „Pradolina Toruń – Eberswalde”), zwłaszcza w doniesieniu do obiektów produkcyjnych, – lokowanie zabudowy w obrębie istniejących układów wiejskich, – zamknięcie uciążliwości działalności w granicach działki, 	<ul style="list-style-type: none"> – dopuszczenie lokalizacji baz transportowych we wsi Krzewina – małe zagrożenie ze względu na znaczne oddalenie od granic ostoi,
Miasteczko Krajeńskie	BRAK PLANÓW MIEJSCOWYCH W REJONIE OSTOI	
Białośliwie <i>(plan w opracowaniu)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, – wprowadzenie specjalnego zapisu dla obszarów Natura 2000, – wprowadzenie zapisu o konieczności właściwego wyposażenia infrastrukturalnego terenów przewidzianych pod zabudowę, 	<ul style="list-style-type: none"> – zlokalizowanie terenów przewidzianych pod działalność usługowo-produkcyjną w bezpośrednim sąsiedztwie granic ostoi (wschodnia część Dworzakowa i południowo-wschodnia część Białośliwia),
Wyrzysk	<ul style="list-style-type: none"> – brak wskazań dla nowych terenów produkcyjnych, – dopuszczenie lokalizacji tylko takich przedsięwzięć, które uwzględniają potrzeby ochrony środowiska i jego komponentów, – zakaz stosowania na terenach uzbrojonych indywidualnych rozwiązań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami, 	<ul style="list-style-type: none"> – koncentracja dużych terenów przeznaczonych pod usługi oraz utrzymanie funkcji przemysłowej w bliskim sąsiedztwie granic ostoi,

	<ul style="list-style-type: none"> – zachowanie wysokich wskaźników powierzchni biologicznie czynnych dla terenów skansenu (60%), usług sportu i rekreacji (50%) oraz dla terenów usługowych i produkcyjnych (nawet do 40%), – zamknięcie uciążliwości działalności w granicach działki, 	
Chodzież	<ul style="list-style-type: none"> – dopuszczenie wykorzystania zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej do celów ekologicznej rekreacji i agroturystyki, – zakaz lokalizowania na terenach usługowych i mieszkaniowych działalności usługowej mogącej szczególnie oddziaływać na środowisko, – wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych w obrębie istniejących układów osadniczych, – wyłączenie z zabudowy łąk, pastwisk, torfowisk, oczek wodnych, ekosystemów łąkowych i bagiennych doliny Noteci, – zaznaczenie konieczności zachowania walorów przyrodniczych doliny Noteci, w tym poprzez ochronę przed zabudową kubaturową, – ustalenie zbiorczych systemów odprowadzania ścieków bytowych dla obszarów zurbanizowanych lub stosowanie przydomowych oczyszczalni i ewentualnie szczelnych zbiorników bezodpływowych w przypadku zabudowy rozproszonej, – wprowadzenie obowiązku budowy systemów odprowadzania i oczyszczania wód opadowo-roztopowych dla terenów, na których prowadzona jest działalność mogąca spowodować zanieczyszczenie wód i powierzchni ziemi, – nakaz zachowania szczególnej ostrożności podczas wykonywania robót mogących wpłynąć na stosunki wodne, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyznaczenie terenów działalności gospodarczej, dla których możliwe jest prowadzenie działalności mogącej znacząco oddziaływać na środowisko, w rejonie wsi Milcz, Studzieniec i Zacharzyn (stosunkowo bliska odległość do granic ostoi), – dopuszczenie możliwości wprowadzenia zakładów przemysłowych i składów, obiektów hodowlanych i innych pokrewnych działalności usługowych na terenach istniejących ośrodków produkcji zwierzęcej i obsługi rolnictwa, zlokalizowanych w granicach ostoi (PGR Ciszewo i Milcz), a także w jej bliskim lub bezpośrednim sąsiedztwie (Nietuszkowo, Strzelce), – poprowadzenie projektowanej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia przez teren ostoi,
Szamocin	<ul style="list-style-type: none"> – obowiązek nasadzenia podwójnego szpaleru drzew dla obszarów aktywizacji gospodarczej, – nakaz stosowania specjalnych urządzeń z zakresu gospodarki ściekowej i odpadowej na terenach aktywizacji gospodarczej, – zakaz lokalizowania na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci” obiektów mogących znacząco szkodliwie wpływać na środowisko, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyznaczenie znacznych terenów pod aktywizację gospodarczą (produkcja, usługi, rzemiosło) w bliskim sąsiedztwie granic ostoi (rejon Kostrzyna), – intensyfikacja zabudowy mieszkaniowej w rejonie wsi Szamoty,

Golańcz	BRAK PLANÓW MIEJSCOWYCH W REJONIE OSTOI	
Kcynia	BRAK PLANÓW MIEJSCOWYCH W REJONIE OSTOI	
Sadki	– zobowiązanie inwestora do pełnej rekultywacji terenu po zakończeniu budowy gazociągu,	– lokalizacja gazociągu wysokiego ciśnienia na terenie ostoi w rejonie wsi Anieliny,
Nakło nad Notecią	<ul style="list-style-type: none"> – dopuszczenie wyłącznie nieuciążliwych usług (Gorzeń), – uporządkowanie istniejących zadrzewień i zakrzewień oraz rekultywacja wyrobisk poźwirowych (Gorzeń), – wysoki wskaźnik pokrycia działek budowlanych zielenią – minimum 50% (Gorzeń) – dbałość o estetykę i wygląd lokalizowanych obiektów (Gorzeń), – wskazanie dla instalowania urządzeń grzewczych wykorzystujących ekologiczne paliwa (Gorzeń), – wykluczenie działalności uciążliwych w znacznym stopniu oraz ograniczenie pozostałych uciążliwości do granic działki (Nakło nad Notecią), – szereg zapisów dla ochrony środowiska, zwłaszcza wód i zaznaczenie sąsiedztwa ostoi (Nakło nad Notecią), 	<ul style="list-style-type: none"> – wprowadzenie nowej zabudowy o charakterze mieszkaniowo-usługowo-rekreacyjnym na terenie ostoi (Gorzeń), – lokalizacja basenu portowego wraz z infrastrukturą oraz ośrodka sportowo-wypoczynkowego w bezpośrednim sąsiedztwie granic ostoi (Nakło nad Notecią),
Szubin	BRAK USTALEŃ ISTOTNYCH DLA OCHRONY OSTOI	
Sicienko	<ul style="list-style-type: none"> – nakaz rekultywacji terenu po zakończeniu eksploatacji (Kruszyn), – ograniczenie uciążliwości działalności do terenu własnej działki, – zakaz zmiany stosunków wodnych i przekształcania terenu (Pawłówek), – ograniczenie wycinki drzew (Pawłówek), – wskazanie dla instalowania urządzeń grzewczych wykorzystujących ekologiczne paliwa (Pawłówek), – nakaz likwidacji szamb po wybudowaniu sieci kanalizacyjnej (Pawłówek), 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizacja zwirowni w niedalekim sąsiedztwie granic ostoi (Kruszyn), – lokalizacja nowych terenów mieszkaniowych (Pawłówek),

<p>Białe Błota <i>obowiązujące plany</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – postulat stosowania mało zanieczyszczających paliw jako źródła energii cieplnej (Łochowo, Lisi Ogon), – ograniczenie uciążliwości działalności do terenu własnej działki, 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizacja zabudowy mieszkaniowo-usługowo-rzemieślniczej z dopuszczeniem obiektów produkcyjnych w granicach ostoi (Lisi Ogon), – dopuszczenie zabudowy mieszkaniowej na terenach ogrodniczych w granicach ostoi (Łochowo), – brak ustaleń dotyczących środowiska (Lisi Ogon, Łochowo),
<p><i>plan w opracowaniu</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – pozostawienie enklaw rolnych i leśnych na terenach dynamicznej suburbanizacji (projekt planu Łochowice – Łochowo – Lisi Ogon), – ograniczenie uciążliwości działalności do terenu własnej działki, 	<ul style="list-style-type: none"> – silna koncentracja zabudowy mieszkaniowo-usługowej w rejonie ostoi i w jej bliskim sąsiedztwie (projekt planu Łochowice – Łochowo – Lisi Ogon),
<p>Bydgoszcz <i>(tylko plany pod zabudowę przy Kanale Bydgoskim; pozostałe nie mają istotnego znaczenia dla ochrony ostoi)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – zakaz lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco wpływać na środowisko, – nakaz ograniczenia uciążliwości do granic własnej działki, – nakaz podłączenia obiektów do sieci wodno-kanalizacyjnej, – nakaz utrzymania minimum 50% powierzchni biologicznie czynnej na terenach usługowo-produkcyjnych, 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizacja funkcji usługowo-produkcyjnych wzdłuż północnego brzegu Kanalu Bydgoskiego w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi,

7.3.7 Zagrożenia celów ochrony ostoi wynikające z istniejącego i planowanego wykorzystania terenów

Wszystkie samorządy

1. Zagrożenia istniejące:

- zanieczyszczenie wód Noteci,
- niewłaściwie działający system melioracji powodujący zbyt szybkie odprowadzanie wody z terenów łąk.

2. Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne:

- regulacja biegu rzeki, podniesienie standardów żeglugowych na Noteci i przywrócenie transportu wodnego oraz rozwój turystyczny terenów w dolinie rzeki.

Poniższe tabele zawierają zestawienie istniejących i potencjalnych zagrożeń dla terenu ostoi w poszczególnych gminach. Zagrożenia zostały ocenione w trzystopniowej skali (małe, średnie i duże). Oceny stopnia zagrożenia dokonano w oparciu o posiadaną wiedzę w drodze prac interdyscyplinarnego zespołu autorskiego. Należy zaznaczyć, że oceniane zagrożenia nie pozwalają się wyrazić wspólnymi jednostkami miary, stąd zastosowana skala ocen nie zawsze odzwierciedla ich intensywność, lecz przede wszystkim kładzie nacisk na ich lokalizację i charakter."

Gmina Ujście

Zagrożenia istniejące	stopień
przebieg napowietrznych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia przez teren ostoi: – 220 kV: Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina (przebieg w poprzek doliny), – dwutorowa linia 110 kV: Stobno – Piła-Krzewina (przebieg wzdłuż północnej granicy ostoi),	duże
przebieg napowietrznych linii elektroenergetycznych średniego napięcia przez teren ostoi,	duże
brak objęcia wsi Byszki siecią kanalizacji, gromadzenie ścieków w zbiornikach bezodpływowych,	duże
spadek intensywności wykorzystania łąk wskutek ich zarastania (głównie wierzba).	duże
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna krajowej sieci przesyłowej wysokiego napięcia 400 kV: Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina (po śladzie istniejącej linii 220kV),	duże
projektowana obwodnica miasta Ujście w ciągu drogi ekspresowej S11, przebiegająca przez teren ostoi,	duże
wyznaczone w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP) nowe tereny rozwoju zabudowy (usługowe i produkcyjne) związane z przyszłym przebiegiem drogi S11 w rejonie wsi Chrustowo i Byszki, zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi oraz w małej części na terenie ostoi.	duże

Gmina Kaczory

Zagrożenia istniejące	stopień
lokalizacja stacji energetycznej 220/110 kV w Krzewinie oraz przebieg napowietrznych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia przez teren ostoi: – 220 kV: Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina (przebieg w poprzek doliny), – dwutorowa linia 110 kV: Stobno – Krzewina (przebieg wzdłuż północnej granicy ostoi),	duże
przebieg napowietrznych linii elektroenergetycznych średniego napięcia przez teren ostoi (w tym w poprzek doliny),	duże
zaorywanie łąk i wykorzystywanie w kierunku uprawy warzyw (w wielu miejscach),	duże
uprawa wierzby energetycznej na terenie ostoi (w rejonie Morzewa),	duże
przebieg linii kolejowej nr 354: Piła – Chodzież (przez teren ostoi, w poprzek doliny),	średnie
przebieg drogi powiatowej: Kaczory – Chodzież (przez teren ostoi, w poprzek doliny),	średnie
eksploatacja złoża kruszyw naturalnych w Krzewinie.	małe
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
projektowana rozbudowa rozdzielczej stacji energetycznej do przesyłów 400/110 kV,	duże
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna krajowej sieci przesyłowej wysokiego napięcia 400 kV: Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina (po śladzie istniejącej linii 220kV),	
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna krajowej sieci przesyłowej wysokiego napięcia 400 kV: Piła-Krzewina – Bydgoszcz (w ostoi, wzdłuż doliny Noteci),	duże
potencjalna eksploatacja złóż torfu i gytii w dolinie Noteci,	
wyznaczone w SUIKZP nowe tereny aktywizacji gospodarczej w stosunkowo niedalekim sąsiedztwie ostoi (rejon Krzewiny i Rzadzowa) – do tej pory brak zainteresowania.	średnie

Gmina Miasteczko Krajeńskie

Zagrożenia istniejące	stopień
zaorywanie łąk i wykorzystywanie w kierunku uprawy warzyw (sporadycznie),	duże
brak kanalizacji sanitarnej na terenie niemal całej gminy; nielegalne zrzuty ścieków nieczyszczonych oraz wywożenie zawartości szamba na pola; nieszczelne szamba,	duże
rozwój zabudowy siedliskowej na terenach łąk nadnoteckich,	duże
przebieg napowietrznych linii elektroenergetycznych średniego napięcia przez teren ostoi (wzdłuż krawędzi doliny),	duże
samoczynne wypływy wód podziemnych na tereny łąk z niezabezpieczonych odwiertów badawczych, pozostałych po poszukiwaniach ropy naftowej, prowadzonych w dolinie Noteci w latach 80-tych,	średnie
bezpośrednie sąsiedztwo linii kolejowej nr 18 Piła – Bydgoszcz (północna granica ostoi).	średnie
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna krajowej sieci przesyłowej wysokiego napięcia 400 kV: Piła-Krzewina – Bydgoszcz (w ostoi, wzdłuż doliny Noteci),	duże
potencjalna eksploatacja złóż torfu, gytii, kredy jeziornej i kruszyw w dolinie Noteci,	duże
nawadnianie gruntów ornych na wysoczyźnie w drodze przerzucenia wód z doliny,	duże
zwiększenie intensywności zagospodarowania we wsiach Miasteczko-Huby i Wolsko (zabudowa rekreacyjno-mieszaniowa),	średnie

wyznaczone w SUIKZP nowe tereny rozwojowe, w tym zabudowy produkcyjno-usługowej w głównym obszarze rozwojowym gminy (miejscowości Miasteczko Krajeńskie i Brzostowo).	średnie
---	---------

Gmina Białośliwie

Zagrożenia istniejące	stopień
brak kanalizacji w miejscowościach z rejonu ostoi (kanalizacja istnieje tylko w Białośliwiu),	duże
składowisko odpadów komunalnych na wschód od Białośliwia, w bardzo bliskim sąsiedztwie ostoi (poniżej 0,5 km),	duże
gminna oczyszczalnia ścieków na wschód od Białośliwia w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi,	duże
przebieg napowietrznej linii elektroenergetycznej średniego napięcia (w tym w poprzek doliny, wzdłuż drogi),	duże
przebieg drogi wojewódzkiej nr 190 (w poprzek doliny),	średnie
bezpośrednie sąsiedztwo linii kolejowej nr 18 Piła – Bydgoszcz (północna granica ostoi),	średnie
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna krajowej sieci przesyłowej wysokiego napięcia 400 kV: Piła-Krzewina – Bydgoszcz (w ostoi, wzdłuż doliny Noteci).	duże
potencjalna eksploatacja złóż torfu, gytii, kredy jeziornej i kruszyw w dolinie Noteci,	duże
ewentualny powrót do koncepcji lokalizacji siłowni wiatrowych w pobliżu wsi Dworzakowo (tereny aktywizacji gospodarczej); koncepcja nie została zrealizowana ze względów środowiskowych,	bardzo duże
zwiększenie produkcji pasz w oparciu o potencjał użytków zielonych w dolinie Noteci, zwiększenie obsady bydła,	duże
wyznaczone w SUIKZP nowe tereny aktywizacji gospodarczej w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi we wsiach Dworzakowo i Białośliwie,	średnie

Gmina Wyrzysk

Zagrożenia istniejące	stopień
brak kanalizacji w miejscowościach z rejonu ostoi (w trakcie budowa sieci w Osieku nad Notecią),	duże
przebieg napowietrznych linii elektroenergetycznych średniego napięcia (w tym w poprzek doliny, wzdłuż drogi),	duże
bezpośrednie sąsiedztwo dużej jednostki osadniczej – Osiek nad Notecią wraz terenami produkcyjnymi (m.in. czynna cegielnia)	średnie
osadnictwo w granicach ostoi – Żuławka (aktualnie w zaniku),	małe
przebieg drogi wojewódzkiej nr 194 (w poprzek doliny),	średnie
bezpośrednie sąsiedztwo linii kolejowej nr 18 Piła – Bydgoszcz (północna granica ostoi).	średnie
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna krajowej sieci przesyłowej wysokiego napięcia 400 kV: Piła-Krzewina – Bydgoszcz (w ostoi, wzdłuż doliny Noteci),	duże
wyznaczone w SUIKZP oraz miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (MPZP) nowe tereny aktywizacji gospodarczej (zabudowa usługowa) w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi we wsi Osiek nad Notecią,	średnie

wyznaczone w SUIKZP nowe tereny mieszkaniowe w granicach ostoi na terenie wsi Żuławka	średnie
---	---------

Gmina Chodzież

Zagrożenia istniejące	stopień
przebieg napowietrznych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia przez teren ostoi: – 220 kV: Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina, – dwie linie 110 kV: Piła-Krzewina Chodzież (w poprzek doliny),	duże
przebieg napowietrznych linii elektroenergetycznych średniego napięcia przez teren ostoi (w tym w poprzek doliny),	duże
brak kanalizacji w miejscowości Zacharzyn,	duże
osadnictwo w granicach ostoi – Milcz,	duże
lokalizacja obiektów produkcji rolniczej (byłe PGR Ciszewo) w granicach ostoi,	duże
przebieg drogi powiatowej: Kaczory – Chodzież (w poprzek doliny),	średnie
przebieg linii kolejowej nr 354: Piła – Chodzież (w poprzek doliny).	średnie
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna krajowej sieci przesyłowej wysokiego napięcia 400 kV: Poznań-Plewiska – Piła-Krzewina,	duże
projektowana w MPZP napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia biegnąca w poprzek ostoi od strony gminy Szamocin w kierunku stacji Piła-Krzewina,	duże
wyznaczone w MPZP rozwojowe tereny produkcyjno-usługowe w granicach ostoi w rejonie byłego PGR Ciszewo, .	duże
wyznaczone w MPZP nowe tereny mieszkaniowe w granicach ostoi na terenie wsi Milcz,	duże
budowa gazociągu do Ciszewa przez Milcz.	duże

Gmina Szamocin

Zagrożenia istniejące	stopień
zaorywanie łąk i wykorzystywanie w kierunku uprawy warzyw (głównie kapusta),	duże
uprawa wierzby energetycznej na terenie ostoi (rejon wsi Józefowice),	duże
przebieg napowietrznej linii elektroenergetycznej średniego napięcia (w tym w poprzek doliny, wzdłuż drogi),	duże
brak kanalizacji w miejscowościach z rejonu ostoi (kanalizacja częściowo tylko w Szamocinie)	duże
przebieg drogi wojewódzkiej nr 190 (w poprzek doliny),	średnie
lokalizacja fermy indyków w Heliodorowie w bliskim sąsiedztwie ostoi (ok. 0,5 km).	średnie
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
projektowana w SUIKZP napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia biegnąca w poprzek ostoi z kierunku Szamocina w kierunku Miasteczka Krajeńskiego, a także linia biegnąca wzdłuż południowej krawędzi doliny,	duże
potencjalna eksploatacja złóż kruszyw zlokalizowanych na terenie ostoi (rejon wsi Nowy Dwór),	duże

wyznaczone w SUIKZP oraz MPZP nowe rozległe tereny aktywizacji gospodarczej (zabudowa przemysłowa i usługowo-produkcyjna) w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi w północnej części miasta Szamocin,	duże
--	------

Gmina Gołańcz

Zagrożenia istniejące	stopień
przebieg drogi wojewódzkiej nr 194 (w poprzek doliny).	średnie
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
brak potencjalnych zagrożeń	

Gmina Kcynia

Zagrożenia istniejące	stopień
przebieg napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 110 kV: Kcynia – Wyrzysk (w poprzek doliny),	duże
przebieg napowietrznej linii elektroenergetycznej średniego napięcia (w poprzek doliny),	duże
brak kanalizacji w miejscowościach z rejonu ostoi,	duże
przebieg drogi powiatowej Samostrzel – Gromadno (w poprzek doliny),	średnie
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna krajowej sieci przesyłowej wysokiego napięcia 400 kV: Piła-Krzewina – Bydgoszcz (w ostoi, wzdłuż doliny Noteci),	duże
projektowana w SUIKZP napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia,	duże
dalekosiężne plany zagospodarowania turystycznego w bezpośrednim sąsiedztwie Noteci – rejon śluzy Gromadno (Ostrowiec),	bardzo duże
budowa gazociągu wysokiego ciśnienia DN150 w poprzek ostoi na linii wsi: Paulina – Anieliny.	duże

Gmina Sadki

Zagrożenia istniejące	stopień
lokalizacja gminnego składowiska odpadów w głębi ostoi, bardzo blisko Noteci; obiekt został zbudowany w 1994 r.; wylewisko jest nieczynne,	duże
przebieg napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 110 kV: Kcynia – Wyrzysk (w poprzek doliny),	duże
brak kanalizacji w miejscowościach z rejonu ostoi (kanalizacja istnieje tylko we wsi Smostrzel),	duże
przebieg drogi powiatowej Samostrzel – Gromadno (w poprzek doliny),	średnie
bezpośrednie sąsiedztwo linii kolejowej nr 18 Piła – Bydgoszcz (północna granica ostoi).	średnie
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
budowa gazociągu wysokiego ciśnienia DN150 w poprzek ostoi na linii wsi: Paulina – Anieliny.	duże

Gmina Nakło nad Notecią

Zagrożenia istniejące	stopień
przebieg napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 110 kV przez teren ostoi do GPZ Paterek (w poprzek doliny),	duże
przebieg napowietrznych linii elektroenergetycznych średniego napięcia przez teren ostoi (w tym w poprzek doliny),	duże
lokalizacja miejskiej oczyszczalni ścieków w bardzo bliskim sąsiedztwie ostoi we wsi Bielawy,	duże
brak objęcia następujących wsi kanalizacją: Polichno, Rozważyn oraz częściowo Ślesin i Paterek,	duże
bliskie sąsiedztwo miasta (Nakło nad Notecią) wraz z rozległymi terenami zainwestowanymi (w tym tereny przemysłowe, usługowe i składowe),	duże
lokalizacja rozległych obiektów produkcyjnych na południe od wsi Paterek (fabryka mebli),	duże
lokalizacja innych obiektów produkcyjnych w sąsiedztwie ostoi: Potulice, Trzeciewnica (browar), Gorzeń (tartak),	średnie
lokalizacja obiektów produkcji rolniczej w bezpośrednim sąsiedztwie ostoi (Ślesin),	średnie
przebieg drogi wojewódzkiej nr 241 Nakło – Kcynia (w poprzek doliny),	średnie
przebieg dróg powiatowych: Nakło nad Notecią – Występ oraz Ślesin – Gorzeń (w poprzek doliny),	średnie
bezpośrednie sąsiedztwo linii kolejowej nr 18 Piła – Bydgoszcz (północna granica ostoi),	średnie
przebieg linii kolejowej: Nakło nad Notecią – Kcynia (w poprzek doliny),	średnie
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
wyznaczony w SUiKZP przekop nowego koryta Noteci (tzw. Kanał Obwodnicowy), w celu poprawy warunków żeglugowych,	duże
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna krajowej sieci przesyłowej wysokiego napięcia 400 kV: Piła-Krzewina – Bydgoszcz (w ostoi, wzdłuż doliny Noteci),	duże
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV: Nakło nad Notecią – Paterek (w poprzek doliny),	duże
wyznaczone w SUiKZP bardzo rozległe tereny aktywizacji gospodarczej w bliskim sąsiedztwie ostoi w pasie pomiędzy linią kolejową a drogą wojewódzką nr 241 (na południe od wsi Paterek),	duże
wyznaczone w SUiKZP i MPZP tereny usługowe w bliskim sąsiedztwie oraz w granicach ostoi na południu Nakła – basen portowy, funkcje rekreacyjne,	średnie
wyznaczone w SUiKZP i MPZP nowe tereny mieszkaniowe: <ul style="list-style-type: none"> – w bliskim sąsiedztwie oraz w granicach ostoi we wsi Paterek, Potulice (duża powierzchnia), – w bliskim sąsiedztwie oraz w granicach ostoi we wsi Gorzeń (dwa MPZP), – tereny w bliskim sąsiedztwie we wsi Rozważyn i Występ, 	średnie
budowa drugiej nitki gazociągu wysokiego ciśnienia na południowym skraju ostoi.	duże

Gmina Szubin

Zagrożenia istniejące	stopień
przebieg napowietrznej linii średniego napięcia,	duże
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
brak potencjalnych zagrożeń.	-

Gmina Sicienko

Zagrożenia istniejące	stopień
przebieg napowietrznej linii elektroenergetycznej średniego napięcia przez teren ostoi (w poprzek doliny),	duże
brak objęcia kanalizacją większości wsi z rejonu ostoi (Zielonczyn, Kruszyn, Kruszyniec, Pawłówek),	duże
nielegalna eksploatacja torfu na terenie ostoi,	duże
nabywanie łąk nad kanałem pod zabudowę siedliskową (gmina prowadzi działania hamujące),	duże
bliskie sąsiedztwo dużego miasta (Bydgoszcz) wraz z rozległymi terenami zainwestowanymi (w tym tereny przemysłowe, usługowe i składowe),	duże
lokalizacja fabryki form z tworzyw sztucznych w bliskim sąsiedztwie ostoi (Kruszyn),	średnie
bezpośrednie sąsiedztwo linii kolejowej nr 18 Piła – Bydgoszcz (północna granica ostoi),	średnie
eksploatacja żwiru w bliskim sąsiedztwie ostoi (rejon wsi Kruszyn),	małe
bliskie sąsiedztwo drogi krajowej nr 10.	średnie
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
projektowane napowietrzne linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV (w poprzek doliny),	bardzo duże
wyznaczone w SUIKZP rozległe tereny przeznaczone do zainwestowania w bliskim sąsiedztwie ostoi (w pasie drogi krajowej nr 10) w rejonie wsi Kruszyn i Pawłówek – praktycznie wszystkie tereny poza lasami,	średnie
wyznaczone w MPZP nowe rozległe tereny mieszkaniowe w stosunkowo bliskim sąsiedztwie ostoi (Pawłówek).	małe

Gmina Białe Błota

Zagrożenia istniejące	stopień
przebieg dwutorowej napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 110 kV przez teren ostoi (południowo-wschodni kraniec),	duże
przebieg napowietrznej linii elektroenergetycznej średniego napięcia przez teren ostoi (wzdłuż doliny),	duże
brak objęcia kanalizacją wsi z rejonu ostoi (Łochowice, Łochowo i Lisi Ogon),	duże
bliskie sąsiedztwo dużego miasta (Bydgoszcz) wraz z rozległymi terenami zainwestowanymi (w tym tereny przemysłowe, usługowe i składowe),	duże
bardzo silna presja urbanizacyjna na tereny w sąsiedztwie ostoi (suburbanizacja), dynamiczny rozwój zainwestowania, w tym także na terenie ostoi (Łochowo, Lisi Ogon),	duże
lokalizacja centrów logistycznych (w tym Poczta Polska) oraz innych terenochłonnych i generujących duży ruch obiektów usługowych w bliskim sąsiedztwie ostoi,	duże
bezpośrednie sąsiedztwo drogi krajowej nr 10 (zachodnia granica).	duże
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV (w poprzek doliny),	duże
rozbudowa drogi krajowej nr 10 do parametrów drogi ekspresowej,	duże

wyznaczone w projekcie MPZP rozległe tereny przeznaczone do zainwestowania (zabudowa mieszkaniowa, usługowa i miejscami produkcyjna) w granicach oraz bliskim sąsiedztwie ostoi (Łochowice, Łochowo, Lisi Ogon) – praktycznie wszystkie tereny poza lasami.	duże
---	------

Miasto Bydgoszcz

Zagrożenia istniejące	stopień
funkcjonowanie dużego miasta (Bydgoszcz) wraz z rozległymi terenami zainwestowanymi (w tym tereny przemysłowe, usługowe i składowe),	duże
lokalizacja dużej oczyszczalni ścieków w bliskim sąsiedztwie ostoi,	duże
bardzo silna presja urbanizacyjna na tereny w sąsiedztwie ostoi (suburbanizacja), dynamiczny rozwój zainwestowania,	duże
bezpośrednie sąsiedztwo drogi krajowej nr 10 (zachodnia granica).	duże
Zagrożenia perspektywiczne i potencjalne	stopień
projektowana napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV (w poprzek doliny),	duże
rozbudowa drogi krajowej nr 10 do parametrów drogi ekspresowej,	duże
wyznaczone w MPZP nowe tereny przeznaczone do zainwestowania (zabudowa mieszkaniowa, usługowa i miejscami produkcyjna) w bliskim sąsiedztwie ostoi.	duże

7.4 Projekt Programu Wodnośrodowiskowego Kraju

Program Wodnośrodowiskowy Kraju jest dokumentem zawierającym zestawienie działań, których realizacja pozwoli na uzyskanie lepszego stanu wód powierzchniowych oraz podziemnych. Cel ten powinien zostać zrealizowany do 2015 r. Ustalenia, które zawarte są w *Programie Wodnośrodowiskowym Kraju* należy uwzględnić w innych strategiach oraz programach na szczeblu krajowym i regionalnym, w planach zagospodarowania przestrzennego, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz innych planach i programach tematycznych.

Projekt *Programu Wodnośrodowiskowego Kraju* powstał w I połowie 2008 r. Proponowane według niego działania dotyczą Scalonych Części Wód Powierzchniowych (SCWP). Ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego” znajduje się w granicach pięciu SCWP (Tab. 46).

Tab. 46. Scalone Części Wód Powierzchniowych, na terenie których położona jest ostoja „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”

Numer	Nazwa	Klasyfikacja SCWP
W 1501	Noteć od Kcynki do Gwdy	Sztuczna
W 1410	Kanał Bydgoski i Noteć do Kcynki	Silnie zmieniona
W 1504	Łobżonka	Silnie zmieniona
W 1502	Rokitka	Naturalna
W 1407	Noteć od oddzielenia się Kanału Noteckiego w Antonowie do Kanału Bydgoskiego	Silnie zmieniona

Program Wodnośrodowiskowy Kraju przewiduje realizację szeregu zadań o zróżnicowanym stopniu szczegółowości. Określa m.in. następujące zadania o charakterze ogólnym realizowane na obszarze całego kraju:

- 1) wzmocnienie zaplecza technicznego organów administracji związanych z ochroną środowiska,
- 2) propagowanie idei zrównoważonego rozwoju oraz upowszechnianie informacji o działaniach podejmowanych na rzecz ochrony środowiska,
- 3) wdrażanie krajowego systemu zwiększania lesistości – zarówno poprzez zalesianie gruntów Skarbu Państwa, jak i gruntów prywatnych właścicieli,
- 4) opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających wymagania i zasady ochrony środowiska,
- 5) wspieranie rolnictwa ekologicznego i zrównoważonego.

Ponadto, dla wszystkich SCWP w *Programie ...* przewidziano realizację szeregu działań, jednak ich zakres rzeczowy i przestrzenny został w niewielkim stopniu sprecyzowany. Biorąc pod uwagę potrzebę ochrony ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”, między innymi poprzez poprawę jakości wód oraz zachowanie właściwych stosunków wodnych, do najważniejszych zadań należą:

- 1) opracowanie warunków korzystania z wód regionu,
- 2) kontrola przestrzegania harmonogramu wywozu nieczystości płynnych,
- 3) budowa szczelnych - wybieralnych zbiorników z zapewnieniem kontrolowanego wywozu ścieków,
- 4) prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków i wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni,
- 5) likwidacja ognisk zanieczyszczeń (dzikich składowisk),

- 6) tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków i zbiorników wodnych,
- 7) gromadzenie i oczyszczanie odcieków ze składowisk odpadów,
- 8) zagospodarowanie osadów ściekowych.

Poza działaniami o charakterze ogólnym w *Programie Wodnośrodowiskowym Kraju* zawarto również działania odnoszące się do konkretnych problemów i obiektów. Zaplanowano m.in.:

- 1) opracowanie i wdrożenie planu ochrony ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” oraz ostoi „Dolina Noteci”,
- 2) opracowanie programu zapobiegania poważnym awariom przez zakład o dużym ryzyku: Operator Logistyczny Paliw Płynnych, 09-407 Płock, ul. Otolińska 21 – Baza Paliw Nr 2 w Nowej Wsi Wielkiej,
- 3) przeprowadzenie remontu i modernizacji oczyszczalni ścieków: „Chodzież”, „Białośliwie”, „Szamocin”, „Margonin” oraz „Wyrzysk”,
- 4) remont i modernizację kanalizacji doprowadzających ścieki do oczyszczalni „Chodzież”, „Wyrzysk” oraz „Smogulec”,
- 5) monitorowanie Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Czarnkowie – Zakładu Produkcyjnego w Chodzieży, odprowadzającego ścieki bezpośrednio do wód, w zakresie spełnienia wymagań odpowiedniego stopnia oczyszczania ścieków,
- 6) modernizację składowiska odpadów w gminie Sadki.

Realizacja działań wskazanych w *Programie Wodnośrodowiskowym Kraju* nie stoi w sprzeczności z ochroną przedmiotów ochrony ostoi „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego”. Co więcej, po odpowiednim doprecyzowaniu, *Program...* może być narzędziem pomocnym dla zarządzającego ostoją.

7.5 Noteć i Kanał Bydgoski – źródło potencjalnego rozwoju gospodarczego i uaktywnienia ruchu turystycznego

Szereg opracowań strategicznych i planistycznych wszystkich szczebli administracji wskazuje rzekę Noteć jako niewykorzystane źródło rozwoju gospodarczego i uaktywnienia ruchu turystycznego. Przede wszystkim wskazuje się na potrzebę rozwoju międzynarodowej turystyki wodnej, mniejsze znaczenie przypisując przewozowi towarów. O potrzebie przywrócenia regularnej żeglugi turystycznej i gospodarczej na Noteci i Kanale Bydgoskim traktują m.in.: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego i Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, opracowania studialne „Drawieńsko-Notecka Kraina Turystyczna. Kierunki zagospodarowania

przestrzennego”, czy „Dolina Noteci, możliwości aktywizacji turystycznej i gospodarczej”, a także strategie i studia gmin m.in. gmin: Ujście, Kaczory, Wyrzysk, Nakło nad Notecią, Sicienka, Białe Błota i Miasto Bydgoszcz. W większości opracowań nie określa się parametrów drogi wodnej Noteci i Kanału Bydgoskiego. Niektóre opracowania podają jednak różne kategorie dla tych dróg wodnych, zwłaszcza dla Kanału Bydgoskiego, np. III klasa w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sicienka i co najmniej IV klasa w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Noteć i Kanał Bydgoski znajduje się w systemie transportu śródlądowego łączącego Wisłę z Odrą. Jednocześnie, stanowią część międzynarodowej drogi wodnej E-70: Belgia - Holandia - Niemcy - Polska - Rosja – Litwa. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 maja 2002 r. w sprawie klasyfikacji śródlądowych dróg wodnych (Dz. U. Nr 77, poz. 695) najniższą klasą drogi wodnej jest klasa Ia, a najwyższą klasą jest klasa Vb. Kanał Bydgoski zaliczony został do drogi wodnej klasy II, natomiast dolna Noteć na odcinku od połączenia z Kanałem Bydgoskim do ujścia rzeki Drawy do klasy Ib, natomiast na odcinku od ujścia rzeki Drawy do ujścia do rzeki Warty do II klasy. Zgodnie z cytowanym rozporządzeniem są to drogi wodne o znaczeniu regionalnym.

Noteć i Kanał Bydgoski na całym odcinku są spławne. Noteć wykorzystywana jest głównie dla celów rejsów turystycznych lub spływów kajakowych. Zdarzają się również przewozy barkami motorowodnymi ładunków nietypowych, które trudno jest przewozić drogą lądową. Turystyczne wykorzystanie dla żeglugi Noteci i Kanału Bydgoskiego utrudnia zły stan techniczny obiektów portowych i urządzeń hydrotechnicznych, niedostateczna głębokość, przeszkody terenowe (np. nisko zawieszona linie elektroenergetyczne), a także niskie stany wód spowodowane okresami suszy. Brakuje również odpowiedniej bazy obsługującej turystów.

Przywrócenie na Noteci II klasy żeglugowej, jak wskazano to w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, wymaga między innymi (dla odcinka zaliczonego do klasy Ib wielkości te są mniejsze):

- 1) poszerzenia kanału żeglugowego do 30 m,
- 2) zmiany głębokości szlaku:
  - dla najmniejszej gwarantowanej – 1,3 m (dla średniej wody rocznej obecnie jest 1,1 m),
  - dla średniej nawigacyjnej – 1,6 m (dla średniej wody rocznej obecnie jest 1,3 m),
- 3) zwiększenia minimalnych promieni zakoli $R > 300$ m (obecnie jest 120 – 165 cm),

- 4) zwiększenia szerokości przejścia pod przęsłem mostu do 30 m (obecnie większość mostów nie spełnia tego warunku),
- 5) usunięcia lub podniesienia przewodów linii elektroenergetycznych krzyżujących się z drogą wodną.

Na drogach wodnych zaliczonych do klasy II dopuszcza się ruch statków i barek o następującej charakterystyce: długość 57 m, szerokość 7,5-9,0 m, zanurzenie 1,6 m, ładowność 500 t.

Przywrócenie Noteci i Kanałowi Bydgoskiemu parametrów II klasy żeglowności bez żadnych wątpliwości będzie znacząco oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000.

Sposobem wykorzystania wód rzeki Noteci w najmniejszym stopniu ingerującym w siedliska ptaków i siedliska przyrodnicze jest turystyka wodna, którą mogłaby się rozwijać w oparciu o istniejącą i planowaną infrastrukturę.